

İki aylık sosyalist siyasi kültür dergisi fiyatı 5 tl.

KIZILCIK

2012 Temmuz-Ağustos sayı:49

Din, Merkantil Çıkarlar ve Eleştiri
Taner Timur

Divan şiirinin son büyük ustası,
yeni şiirin bir öncüsü
Konur Ertop

Üç asır boyunca unutturulan
ressam Artemisia Gentileschi
Ayfer Coşkun

Anadili, anahtar
Necmiye Alpay

Biyo-politika, kürtaj ve ütopya
Yeşim Dinçer

Dostoyevski'de Karnaval Öğeleri
Mihail M. Bahtin

Rambrant sergisinin
anımsattıkları
Mustafa Büyüklimanlı

Rejimin AKP'leşmesi
Halim Togan

Türkiye, Yahudiler ve Holokost
Yalçın Yusufoğlu

Türkiye Yahudi yurttaşlarını
koruyamadı
Sonja Galler

Fanon sömürgecilik ve renk
Engin Erkiner

THY Grev yasağı ve direniş
Mustafa Şimşek

Orta sınıf nereye gidiyor?
Özcan Çağlar

- Obama-Erdoğan-Barzani'yle çözüm gelmez
- Roboski katliamında asli fail kim?
- Avrupa Parlamentosu'nda 5. Dersim Konferansı
- Cezaevi yangınında 13 kişi öldü, ya M. Ağar?
- Öcalan'la görüştü, hâlâ hapiste
- HDK 1. Genel Kurul Sonuç Bildirgesi
- İş kazaları raporu
- Toprak Ana Hakları Evrensel Beyannamesi Taslağı
- Dünya ifade özgürlükçüleri Türkiye'yi kınadı
- Çocuk aldırma konusu ve AKP'nin kadın düşmanlığı
- İleri demokrasinin adliyesi ve emniyeti
- T.C. Vicdani Ret'te 4. kez mahkûm oldu
- Ressam Aydın Karahasan'ı kaybettik

TAN ORAL

Bu sayıda

Kapak ve iç sayfalarda:
Artemisia Gentilechski

Stratejik ortaklıklar.....	3
"Sıfır sorun"dan düşmanlık ilanına.....	4
Hayat Ağacı.....	6
Din, Merkantil Çıkarlar ve Eleştiri.....	10
Taner Timur	
Rejimin AKP'leşmesi.	
Halim Togan	14
Obama-Erdoğan-Barzani'yle çözüm gelmez.....	16
Roboski katliamında asli fail kim?.....	18
Avrupa Parlamentosu'nda 5. Dersim Konferansı.....	20
Cezaevi yangınında 13 kişi öldü, ya M. Ağar?.....	23
Türkiye, Yahudiler ve Holokost	
Yalçın Yusufoglu	25
Türkiye Yahudi yurttaşlarını koruyamadı	
Sonja Galler.....	29
Türkiye'de Ermeni olmak	32
Öcalan'la görüşti, hâlâ hapiste.....	35
HDK 1. Genel Kurul Sonuç Bildirgesi.....	36
İş kazaları raporu.....	42
THY Grev yasağı ve direniş	
Mustafa Şimşek.....	48
Fanon sömürgecilik ve renk	
Engin Erkiner.....	50
Toprak Ana Hakları Evrensel Beyanname'si Taslağı.....	53
Dünya ifade özgürlükçüleri Türkiye'yi kınadı.....	55
Çocuk aldırma konusu ve AKP'nin kadın düşmanlığı.....	56
İleri demokrasinin adliyesi ve emniyeti.....	58
T.C. Vicdani Ret'te 4. kez mahkûm oldu.....	68
Orta sınıf nereye gidiyor?	
Özcan Çağlar.....	69
Dostoyevski'de Karnaval Öğeleri	
Mihail M.Bahtin.....	71
Anadili, anahtar	
Necmiye Alpay.....	81
Divan şiirinin son büyük ustası, yeni şiirin bir öncüsü	
Konur Ertop.....	84
Rambrandt sergisinin anımsattıkları	
Mustafa Büyüklimanlı.....	88
Biyo-politika, kürtaj ve ütopya	
Yeşim Dinçer.....	90
Aydın Karahasan'ı kaybettik.....	93
Üç asır boyunca unutturulan ressam Artemisia Gentileschi	
Ayfer Coşkun.....	95

YAYIN KURULU: Hüseyin Hasançebi, Kaan Toker,
Özcan Çağlar, Tektaş Ağaoğlu, Turabi Yerli, Yalçın
Yusufoğlu, Yeşim Özakınsel, Zekiye Arıkel

Sahibi ve Sorumlu Yazışları Müdürü: Bülent Güner. İrtibat adresi:
K. Karabekir Cad. 7/33 Erenköy-İST. Tel: 0 (216) 418 92 82 Fax:
0 (212) 245 48 13 Posta Çeki Hesap No: 1052647-Züleyha Nur.
Kızılçık e-posta: kızılçık2004@yahoo.com Yayın türü: Yaygın, Sü-
reli, Türkçe İki Aylık Ulusal. Basım: Alioğlu Matbaacılık Basım Ya-
yın ve Kağ. San. Tic. Ltd. Şti. Orta Mh. Fatih Rüştü Sok. No: 1-
3A Bayrampaşa/İstanbul

Fransa'da "sol" zayıf geldi

19. Yüzyıl Fransası'nda, Napoleon Bonaparte'in yeğeni olan anasının gözü kurnaz bir adam 1848 Devriminde kurulan Cumhuriyet'e nasıl ettiyse C.Başkanı seçilmişti. Dört yıl sonra, yine nasıl ettiyse, bir günde III. Napoleon adıyla Fransa İmparatoru oldu. Marx'ın anlatımıyla, "Fransızların yaptığı gibi, milletin gaafil avlandığını söylemek yetmez. Bir milleti ve bir kadını, önlerine çıkan ilk kopuğun ırzlarına geçmesine fırsat veren zaaf anından ötürü bağışlamak mümkün değildir...Nasıl olur da otuz altı milyon nüfuslu bir millet üç madrabaz tarafından apansız kısıtılıp hiç bir direnme göstermeden esarete sürüklenebilir...bu açıklanmalıdır." (Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i.)

Sarkozy iktidardan sepetlendi. Kıl payı gitti. Sosyalist Parti'nin hem Başkanlığı alması hem de Parlamentoda öne çıkması ülkede esen sağ/ırkçı/faşist rüzgârları daha da hızlandıracaktır. Yıllardır kapitalist ekonominin yükünü çeken kitleler de SP'ye bu defa verdikleri "umut oyları"nı ilerde geri alabilirler. Önceki (Mitterand'dan beri) Sosyalist hükümetler sistemle uyum sağlamayı gözettiler Parti ve onunla birlikte hemen bütün sol oy kaybetmiş, yirmi yıla yakın bir süre iktidardan uzak kalmışlardı. Yine aynısı olursa (ki olacağına dair bir belirti yoksa da olmayacağına dair bir belirti hiç yok!) aynı-
sının tekrarlanmaması için hiç bir neden yok..

RIO + 20 Buluşması

1992 yılında yapılan Rio Konferansının 20. yıldönümü vesilesiyle geçtiğimiz Haziran'ın son haftasında Rio de Jenario kentinde çeşitli toplantılar yapıldı. Devlet ve hükümet yetkililerinin toplantısından tabii ki kayda değer bir sonuç çıkmadı. Ama aynı günlerde (NGO denilen) uluslararası ve ulusal devlet dışı örgütler, yurttaş kuruluşları da Rio'da toplandılar..

Rio+20 buluşmasıyla ilgili ayrıntılı bilgileri ve değerlendirmeleri gelecek sayımızda bulacaksınız.

Baas şiddeti, şiddet ve sahtekarların şiddet karşıtlığı

Tayyip Erdoğan ve biçilmiş kaftan bakanı Davutoğlu bir 'Suriye meselesi' koydular ve olası her muhalefeti peşinen susturmak için 'Milli meselemiz'dir dediler. MHP destekledi, başlangıçta kem küm eden CHP destekledi, şimdi bugün korkusundan herkes destekliyor. Çünkü karşı çıkmak, Baas şiddetini onaylamak anlamı kazandı.

Hep böyle olmuyor mu zaten. Yugoslavya'da ABD'nin ve NATO'nun şiddetine karşı çıkmak Miloseviç'in şiddetini onaylamaktı. NATO'nun Afganistan'ı işgaline karşı çıkmak Taliban şiddetinden yana olmaktı. ABD'nin Irak'a müdahalesine karşı çıkanlar Saddamcı oluyorlardı. Libya'da Kaddafi'yi savunmak yediği her melaneti savunmaktı. Şimdi de Beşar Esed, halkını öldürüyor, tez elden öldürülmeli...

Tayyip Erdoğan ve biçilmiş kaftan Davutoğlu kimin için koşturup duruyorlar? Türkiye'nin çıkarları için mi? Hayır. ABD'nin çıkarı için koşturuyorlar. Başımıza bir iş gelirse 'NATO bizi korur' hesabı içindeler. ABD ve NATO tarafından kullanılmaya bu kadar teşne bir hükümet Türkiye'de şimdiye kadar hiç görülmedi. Öncekiler hiç değilse karakol nöbeti tutar, daha ileriye gitmezlerdi. AKP hükümeti ise ABD tarafından nereye sürülürse oraya gitmeye dünden hazır. Aferin'e çok meraklı.

Beşar Esed Türkiye halkının savaş istemediğini, AKP hükümetinin halkıyla ters düştüğünü söylüyor. Türk ordusu da savaşmak istemez. Irak'a müdahalede Özal istemişti fakat savaşmamıştı. Bu nokta önemlidir. Tayyip balonu Suriye vesilesiyle halkın gözünde de hava kaçırmıştır. Büyü bozulmuştur. Çankaya tutkusu Erdoğan'ı Suriye ve Kürt sorunu bağlamında daha şahinleştirecektir. Bu noktada ofsayta düşürülürse gidicidir. Yeter ki halk, korkuyu yensin. Korkuyu yenmenin momentidir.

ÖYM'ler kalkmadı, sayıları arttı

Çirkin politikacının sahtekârlık ve yalancılığının utanç verici örneklerine tanık olmaya devam ediyoruz.

"Özel Yetkili Mahkemeleri kaldırdık" yalanıyla a) onların sayılarının artırılması, b) ellerindeki davalar sonuçlanıncaya kadar mevcutların devam etmesi bunun en yeni örneğidir.

AKP ve onun genel başkanı zaman zaman yaptığı gibi bir gece baskısıyla saat 23.00 civarında verdiği değişiklik önergesiyle ÖYM'lerin yerine Bölge Ağır Ceza Mahkemeleri'ni getirdi. Değişikliğin kamuoyunda tartışılmaması, demokratik itirazların yasadan önce oluşmaması için böyle yaptı.

Ayrıca ÖYM'lerdeki "özel yetkiler" yargıda etkili Nur Cemaati tarafından (MİT Müsteşarı vakasında da görüldüğü gibi) bazen hükümete karşı da uzandığı için onlara gözdağı vermek gerekiyordu. Çünkü o 1-2 günde Nuru TV kanalını izleyenler sürekli olarak ÖYM'lerin kalmasını savunduğunu görmüşlerdir. CHP'lilerin savlarına göre Cemaatten gelen baskılar etkili olmuştur.

Bugün ÖYM sayısı 8'dir, yeni yasayla bölgesel mahkemelerin sayısının 30 kadar olacağı tahmin edilmektedir, mevcut 8 tanesi yeni dava almayacaklardır, ama kaç yıl işlevleri devam edecektir. Yani bunları da sayarsak özel mahkemeler devam edecektir.

Tayyip Erdoğancı olsun veya olmasın, haber görsel ve yazılı basında "ÖYM'ler kalktı" diye verildi. Öyle diyenler yeni yasa metnini incelemediler, yani Bölgesel Ağır Ceza Mahkemelerinin TMK denilen Terörle Mücadele Kanununa göre kurulacağını, özel soruşturma ve yargılama yetkileriyle donanacağını görmediler... ya da bilerek, isteyerek öyle yaptılar.

Bu riyakârlıktan yurttaş olarak azap duyuyoruz. Tayyip Erdoğan ve partisinden demokrasi misyonu bekleyenlerin ve bu arada Yetmez Ama Evet diyerek Erdoğan'a manevi destek vermiş olanların ne hissettiklerini de merak ediyoruz. Ama aralarından hiç biri çıkıp açık yüreklilikle yanlış yapmış olduklarını söyleme cesaretini gösteremiyor. Veya yanlış yapmadığını düşünüyor, yani Erdoğan'dan misyon beklemeye devam ediyor.

Stratejik ortaklıklar

Yeni bir "Kürt açılımı" için CHP ve AKP'nin el ele verme ya da işbirliği kararı almaları sorunun çözümünü sağlayacak ya da kolaylaştıracak gerçek bir yol haritası arayışına mı işaret ediyor? Yoksa her iki partinin kendi ard niyetlerini "Analar-Bacılar Ağlamasın!" ve "Barış!" demagogisi ardında Kürtlere dayatmaya kalkmaları yolunda müşterek bir manevra mı? Öyle bir manevradan başka bir şey olmadığı çok geçmeden anlaşılabacaktır. AKP'nin de CHP'nin de gözünde sorun, Kürtlerin "eşitlik" ve "özgürlük" talebinin somut ifadesi bağlamında bir Kürt sorunu değil çünkü; TC devletinin, evveldenberi ve de en son şu otuz yıldır çözümünü Kürt, Türk onca ananın gözyaşı bahasına Kürtlere dayatmakta fena halde zorlandığı kendi Kürt sorunu.

CHP'de yaklaşık iki yıllık yeni yönetim Parti'nin yıllardanberi onca şikayete, sızlanmaya, ağır eleştiri ve kötülemeye maruz kalmasına, horlanmasına neden olan "siyasi atalet" halini – bir ihtimal, çok yakında yapılacak yeni Kurultay'ı da gözden uzak tutmayarak – üzerinden atmayı deniyor. Bundan öte bir şey olmadığı, Tayyip Erdoğan'ın hemen önerinin üzerine atlayıp "okey!" demesinden de belliydi. Kürt sorununu çözmeye yanında gerçekten çözüme müzahir, ayağı yere basar bir yol haritasına sahip öyle bir ortakla kalkışması, kendisinin her sorunun hakkından gelebilir en güçlü lider imajına yakışmazdı.

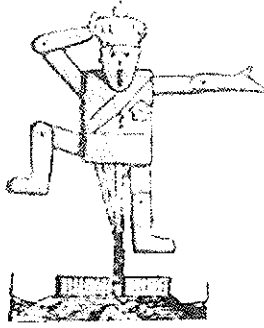
"Terör" denilen sorunun resmi ve fiili muhatabı olan AKP, Kürt özgürlük hareketine karşı "güvenlikçi" denilen Gestapo taktiklerinin uygulayıcısı olarak içinde debelendiği belâlı çıkmazın uluslararası kimi platformlarda olduğu kadar kendi partisi içinde de doğurduğu aksülamelleri savuşturmaya elverişli bir gelişmenin başlangıcı olabileceğini düşünerek adeta balıklama daldı CHP'den gelen öneriye.

Bu yan yana gelişin –bir deneme faslından mek parmak ileri bir yere varacak olsa bile– kamuoyunu bir süre daha oyalamayı değil de, esas sorunun çözümünü yolunda zikredilmeye değer bir dizi kazanım elde edilmesine yönelik ne gibi yararı olabilir? HİÇ!

"Kürtlerin Kürt sorunu"nun çözümü yolunda şu ya da bu kadar mesafe alınmayacak olduktan sonra, TC devletinin Kürt sorununu temelden çözecek sözde bir yol haritası kimin elinde olsa ne olur, olmasa ne olur!

Başbakan'ın esas sorunu çözme yolunda ileriki safhalarda vermek zorunda kalacağı bazı tavizlere ve başta MHP olmak üzere çeşitli mihraklardan gelecek bölücülük suçlamalarına birlikte direneceği bir "stratejik ortağı" var şimdi. Bölünme paranoya-

siyla eli kolu bağlı olmakta MHP'den pek de aşağı kalmayan CHP tabanı ve önemli bir bölüm yöneticisi ile "çözüm"e doğru birlikte yürüyüp mesafe katetmek, AKP'ye, kendisine yönelen ve ileride daha da şiddetlenecek eleştiri ve saldırıları göğüslemede belli bir kolaylık sağlayacaktır. Neden sonra olup bitene dışardan bakan hakem rolünü bırakıp elini taşın altına koymayı deneyen CHP'nin elinin kendisinininki kadar değilse bile şöyle ya da böyle kirlenmesi de, sadece Kürt sorunda değil, daha başka sorunlarda da Tayyip Erdoğan'ın işine yarayacaktır.

CHP'nin bu çetrefilli sorunun çözümü için, "Siyasetle çözülür!" deyip durmaktan başka AKP'nin öngörmediği ya da dışlamakta ısrarcı olduğu somut seçenekler içeren bir politika önerdiğini ya da önerebileceğini kestirebilen var mı? Varsa eğer, şimdi o somut politikanın ne olduğunun, nereye kadar uzanabileceğinin, nerede yerini mâlum kırmızı çizgilere bırakıp unutulacağını Meclis kürsüsünde nutuk atmayla değil, siyaset meydanında bilfiil görülmesi, salt bu bile Başbakan Erdoğan için bulunmaz fırsattır.

Ötedenberi CHP'siz çözüm olmaz diye tutturuların tam istedikleri ve kastettikleri şey! CHP'nin çözümü tıkayacağı (ya da çözümü tıkayanın CHP olduğu yaygarasının koparılacağı) noktadan daha ileri gitmemek, yani Kürt ulusal hareketinin kendi temel sorunları ve talepleri olarak algılanması halinde şart olan olmazsa olmazları Başbakan'ın kaale almayacak olmasının mazeretini CHP sözümona bu "dahiyâne" manevra ile Başbakan'a sunmuştur.

CHP'nin, Kürt sorununu çözmede AKP'ninkinden farklı bir anlam ve değer taşıyan bir diyeceği, bir önerisi ve gerçek bir çözüm kararlılığı olsaydı, son on yılın Başbakan'ını çözümsüzlükte çözüm arayışı içinde debelene debelene hem Kürtler, hem Türkler, hem de kendi partisi nezdinde bitap düşene kadar tek başına bırakması herhalde en doğrusu olurdu. Ama, işte, CHP bu! Afaki lafazanlık, sıfır siyaset!

Velhasıl, şimdi artık Başbakan Erdoğan daha da bir gönül rahatlığı ile ve çıkarabildiği kadar gümbür gümbür bir sesle, "Tek millet, Tek devlet! Tek dil! Tek bayrak!" diye haykırabilecektir. Böyle haykırpı duran Tayyip Erdoğan ile ona eşlik eden Kılıçdaroğlu'nun gayretleriyle kazanılacağı öngörülen Barış'ın, farazâ kazanılırsa, ne anlamda ve ne için bir barış olacağını – iş oraya kadar varıp da orada kaldığında– hep birlikte görürüz.

"Sıfır sorun" dan düşmanlık ilanına

Suriye'nin Türk savaş uçağını düşürmesine karşı Türk tarafının gösterdiği tepki pek çok kimsenin bildiği bazı örtülü gerçeklerin açık bir şekilde görülmesine de yol açtı. Daha da önemlisi, Suriye topraklarını üzerinde bir tampon bölge oluşturma emellerini gerçekleştirmek için olayı bir vesile yapmaya hazırlandığını ortaya koydu.

Tayyip Erdoğan "Suriye artık düşman ülke" dedi, oysa Türkiye bu ülkeye karşı zaten düşmanca davranmaktaydı, muhalifleri ağırıyor, onlarla toplantılar düzenliyordu. Erdoğan'ın sözleri Türk hükümetinin krizin bahane olarak kullanılacağına dair belirtiler verdi.

Erdoğan'ın sözleri "angajman kurallarının değişeceğini" ve bunun sonucunda sınıra yaklaşan Suriye askeri hedeflerinin tehdit olarak görüleceğini açıklaması, Suriye içinde "tampon bölge" uygulamasını fiili olarak hayata geçirmeye dönük bir açıklamaydı. Nitekim üç Suriye helikopterine karşı gösterilen tutum ilk uygulama oldu. F-16 savaş uçakları kaldırılarak helikopterler kendi ülkelerinde tehdiye maruz bırakıldılar.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının "Suriye eli kanlı diktatör ve çetesinden kurtuluncaya kadar Türkiye gereken her türlü desteği verecektir" demesi silahlı muhalif grupları destekleyen hükümetinin bundan sonra bunu açıktan yapacağı, askeri desteği daha öteye taşıyacağı anlamına gelmekteydi.

Yakın zamanlarda Batı basınına yansıyan bilgiler Hatay'da mülteci kamplarının yanı sıra, askeri eğitim kampları da bulunduğunu ortaya koymuş ve kamplarda Suriyeli muhaliflere Türkiye ve ABD tarafından silah temin edildiği, eğitim verildiği bildirilmişti. Suriye'de ateşkes sağlanması için BM tarafından uygulanmaya çalışılan Annan Planı'nı kağıt üzerinde kabul eden AKP hükümeti, bu nedenle bu planı sabote etmeye dönük saldırılar düzenleyen muhaliflere silah ve askeri eğitim verdiğini resmi olarak kabul etmese de söylenenler gerçektir.

MUHALİFLERE SİLAH SEVKİYATI

New York Times gazetesi ABD'li yetkilileri kaynak göstererek Washington'ın Suriye'deki muhaliflere CIA aracılığıyla otomatik tüfek, tanksavar ve diğer bazı başka silahların verildi-

ğini yazmıştı.

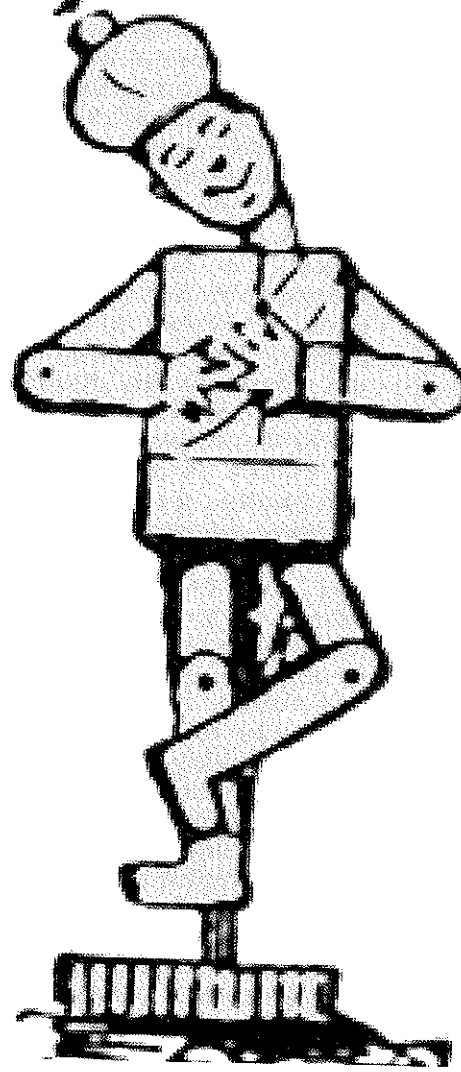
Bu silah sevkiyatının, Suriye'deki Müslüman Kardeşler'in de aralarında olduğu bir grup aracından oluşan gizli şebekeler üzerinden yapıldığı ve silahların parasının da Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar tarafından ödendiği belirtilmişti.

Üst düzey ABD'li bir yetkili, CIA ajanlarının son birkaç haftadır Türkiye'nin güneyinde faaliyette olduklarını ifade etmiş, ajanların aynı zamanda söz konusu silahların El Kaide ve başka terör örgütlerinin eline geçmesini engellemek için de çalıştıklarını söylemişti.

Gazete Türkiye'de faaliyet gösteren ABD istihbarat birimlerinin Suriye'nin değişen muhalefet yapısı hakkında daha fazla bilgi edinmeyi amaçladıklarını, hangi gruplara silah verilmesi gerektiğine karar verdiklerini de bilgilere eklemişti.

Gazeteye konuşan ve düzenli olarak ABD'li muhataplarından bilgi alan bir Arap istihbarat yetkilisi, 'CIA görevlileri burada bulunuyor ve hem yeni kaynak, hem de kendilerine çalışacak yeni kişiler bulmaya çalışıyor' dedi.

CIA'ın Suriyeli muhaliflere tek yardımı silah ve mühimmatla da sınırlı değil. ABD'li yetkililer ve CIA ajanları, Suriye birliklerinin du-

rum ve konum bilgilerine dair uydu görüntülerini ve başka bazı ayrıntılı istihbaratı da muhaliflerle aktarmaktadır (New York Times, "CIA Said to Aid in Steering Arms to Syrian Rebels, 21 Haziran 2012).

Sadece bu kadar da değil: Türkiye'nin 2000 kadar eğitilmiş gönüllüyü Suriye'de savaşmak üzere sınırdan içeri soktuğu da iddialar arasında yer alıyor.

Uçak olayında yalanlar

Düşürülen F-4 tipi Türk savaş uçağının donanımlı olduğu, silah bulundurmadığı, deneme uçuşu yaptığı ve yeni kurulan radarları kontrol ettiği Ankara tarafından söylenmektedir. Yeni kurulan radarlardan kasıt resman açıklanmasa da, Kürecik'teki radarlardır.

Gerçekte ise denenen radarlar Rusya'nın Suriye'de yeni kurduğu ve alçak uçuşları kontrol eden radarlardır. Yani F-4 uçağı bir casus uçağıdır.

Uçağın uluslararası hava sahasında vurulduğu ise tamamen yalandır. Türk tarafı uçağın Suriye hava sahasına girdiğini, ama çıktığını, çıktıktan sonra vurulduğunu, kayarak düşerken tekrar o alana girdiğini ve Suriye kara sularına düştüğünü söylemektedir. Uçağın uçaksavarlarla değil, füzeyle vurulduğunu iddia etmektedir. Suriye ise uçağın füzeyle değil, uçaksavarla düşürüldüğünü söylemektedir.

Burada Suriye'nin açıklaması doğru gözükmemtedir. Türk tarafının iddiasını Fatih Altaylı şöyle çürütmüştür: Uçaksavar menzili en fazla 3 km. dir, uçağın Suriye alanında vurulmuş olması bu nedenle akla yatkındır, o sahanın uzağında uçak ancak füzeyle vurulabilirdi, o durumda havada paramparça olurdu, yani kayarak düşmesi, tekrar Suriye alanına girmiş olma ihtimali yoktur."

Daha sonra Wall Street Journal Gazetesi de uçağın Suriye hava sahasında vurulduğunu yazınca Tayyip Erdoğan Kayseri'de pek hiddetlen-di ve şiddetlendi, gazeteyi "namert" diye niteledi. Namert lafı argoda kabadayılar tarafından kullanılır ve bir gazete "namert" olmaz, fakat siz dünya kamuoyuna değil Türklere sesleniyorsanız, hele hele karşınızdaki kitle partinizin yerel kongre delegeleri ve üyeleriye, bol bol namert diye küfredebilirsiniz. Nasıl olsa üyeleriniz ve seçmenleriniz siz ne söylemeniz hikmet bu yurduğunu kabul edecek kadar size tapmaktadırlar.

Öte yandan, Suriye'nin sahasına girmiş uçağı vurmaması, uyarması gerekirdi. Vurduğu alanın kendi hava sahası olması yaptığını meşru kılar, ama haklı çıkarmaz. Bu bakımdan Şam re-

jiminin yaptığı olağan değildir. Fakat Erdoğan uzun yıllar kardeşim, dediği, sık sık muhabbetle kucaklaşıp, öpüştüğü, hatta ailecek tatil yaptığı Esad'a ve rejimine karşı o denli düşmanlık güttü ki, Suriye de onun uçağına düşman tayyaresi gibi davrandı.

Şam rejiminin uygulamaları ve katliamları tabii ki kabul edilemez, muhaliflerin köktendinci gruplar olması da işbaşındaki rejimi asla aklamaz, ama Ankara'nın ABD politikaları uyarınca Suriye'nin içine müdahale etmesi, Washington'un bölgedeki politikalarına koçbaşlığı yapması da reddedilmelidir.

Hatırlanacağı üzere, aynı şahıs AKP Genel Başbakanı olarak ABD'nin peşinde Irak'a müdahale etmek için topraklarını ABD ordusuna açmıştı, ABD birlikleri İskenderun'dan karaya çıkıp, Mardin'e kadar gelmişlerdi, dahası da Trakya'dan Güneydoğu'ya katar katar asker sevk edilmişti. Ama 1 Mart 2003 tezkeresi Meclis'te gerekli 2/3 oyu alamayınca, Erdoğan'ın savaş sevdası yarıda kalmıştı. Şimdi kendisi Suriye'ye karşı da benzer politika içindedir. ABD Irak'a olduğu gibi Suriye'ye müdahale edemeyeceği, Rusya ve Çin'in sert tepkisini göze alamayacağı için şimdi politikasını muhibbi Erdoğan üzerinden yürütmektedir

Hatırlatalım ki, Erdoğan 2001'de partisini kurduktan altı ay kadar sonra Ocak 2002'de Washington'a gitmiş ve (o sırada gazeteci olarak orada bulunan Turan Yavuz'un "Çuvallayan İttifak" kitabında ayrıntılarıyla anlattığı gibi) George W. Bush'la görüşmüş, taahhütlerde bulunmuş, başını ta o zamanlardan Beyaz Saray'da bağlatmıştı. Aradan 10 yılı aşkın zaman geçti, o yolda azimle yürüyor. Her ne kadar Davutoğlu'nun Osmanlı'yı ihya etmek hayalleri iflas ettiyse de, evvel Allah Beyaz Saray sapa sağlam yerinde.

Kenan Evren cuntasının adli cinayetleri

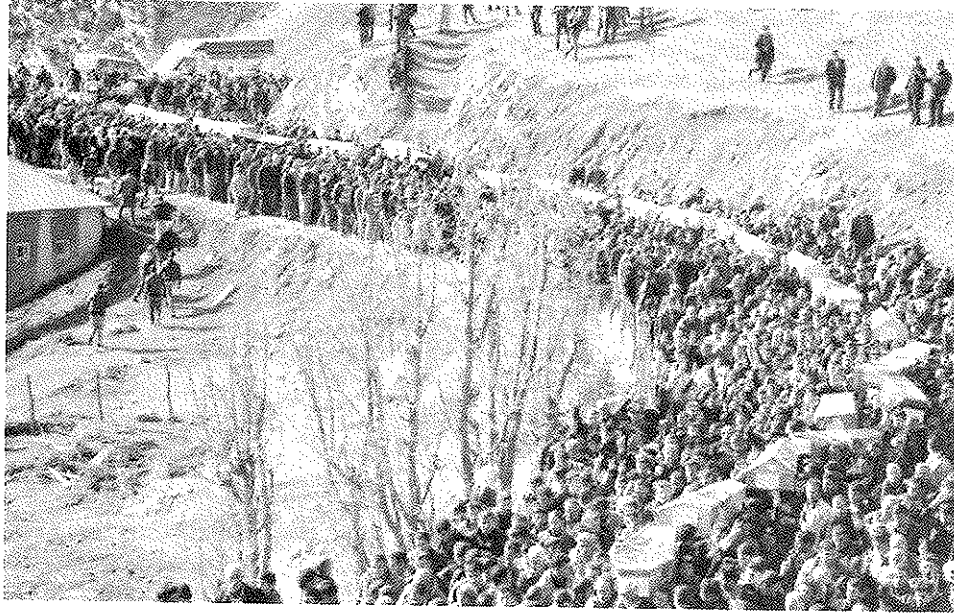
Cunta iş başındayken elli insanı idam etti. Yarısı, "Bir sağdan, bir soldan" denilerek öldürülen eylemci gençlerdi. Bugün K. Evren dâvâsı münasebetiyle onlara sahip çıkan aileleri, arkadaşları, yoldaşları var. İdamların öbür yarısı (yirmi beş insan) âdeta bir gecede, kimsenin haberi olmadan hep birden mi asıldılar, yoksa birbirinin ardı sıra teker teker mi, bilinmiyor. Ama şunu biliyoruz: davaya onlar adına müdahil olmak bugün kimsenin aklına gelmiyor. Faşist cuntam kurbanları arasında onların isimleri sayılmıyor. Sanki sağcı solcu eylemcileri idam edenler işledikleri o suçun aynısını o adli kaatilleri asıp öldürmekle işlememişler!

Medya da, kamuoyu da sanki böyle bir şey hiç olmamış havasında. Sanki o yirmi beş adli suçlu ne de olsa idam edilmeyi hak etmişlerdi!

12 Eylül cuntası hem toplum nezdinde, hem kendi gözünde kanlı otoritesini vurgulayıp yerleştirmek için gerçekleştirdi o kriminal terörist eylemi. O insanların fezlekeleri Meclis'e gelmişti, yıllardır onaya sunulmadan bekletilmekteydi. Yıllardır -kimi on yıl, kimi 20 yıl- infâz edilmeden, edilmeyecekleri fiilen kesin hükme bağlanmış olarak yaşıyorlardı. Cunta başa geçer geçmez o mâhut beş general kendilerini TBMM yerine atayarak, ilk ele aldıkları işler arasında bu fezlekeleri onayladı ve idam hükümlerini infâz etti.

Başta kaldıkları süre içinde işledikleri suçların en menfuru budur. İnfazlarda görev alan herkes de, savcılardan gardiyanlara ve cellatlara kadar, cuntanın suç ortağıdır. İçlerinden biri olsun, ben bu işte yokum, ne yaparsanız yapın, boyunum kıldan ince dememiştir.

Bir Allahın kulu çıkıp bu menfur toplu cinayetin de hesabı sorulsun demedi şimdiye kadar. Hâlâ da demiyor. "Sakallı olduğum için beni üniversitemden attılar!" diye bugün hâlâ, otuz yıl sonra, kıyameti koparan öğretim görevlileri, anlı şanlı prof.'lar ne diyor?

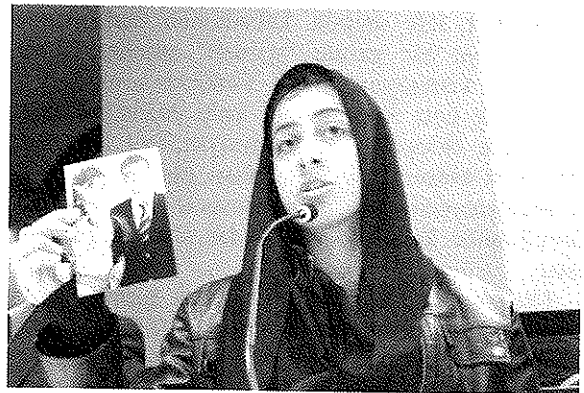
Korkunç İdris!

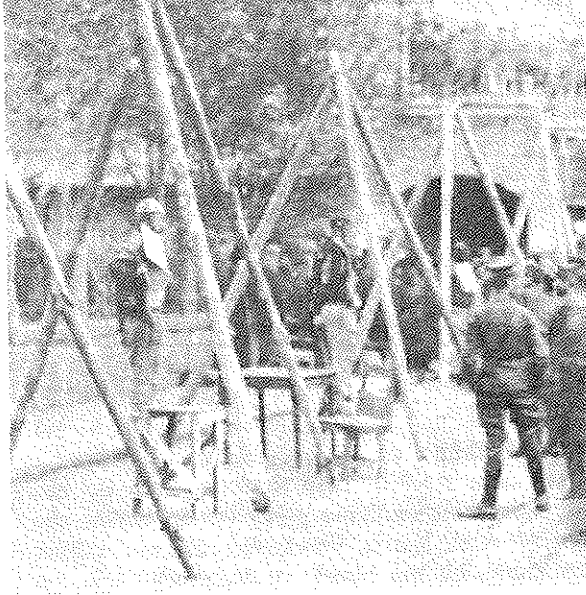
Başbakanımız şu bitmez tükenmez dış seyahatlerinden birinden bir an önce dönse de, kırıldığı ceviz kırkı aşan şu İçişleri Bakanı'nın ağzının payını verse diye umutlara kapılan AKP muhiplerinin elleri böğürlerinde kaldı. Başbakan'ın geldiği gün ayağının tozuyla ilk yaptığı, "korkunç" İdris'in dediklerini kendi sözleriyle ve kendine has vücut diliyle tekrarlamak oldu!

"Tazminatı işte tazminat! Onlar kaçakçıydı. Uzatmayın bu işi!"

"Korkunç" İdris'in nasıl olup da öyle gâip-ten kaçıp gelmiş gibi başımıza polis bakanı atanmış olduğu böylece anlaşılmış olsa gerek. Sakarlığa hamledilen onca gaf ve potdan sonra, böylesi bir sakarlığın ardında bir "metot", pekala bir kasıt aramamızda hiç bir kastı mahsus aranmamalı.

Her şey AKP iktidarına has normal yolunda seyrediyor...

Alt tarafı hepsi Kürt!

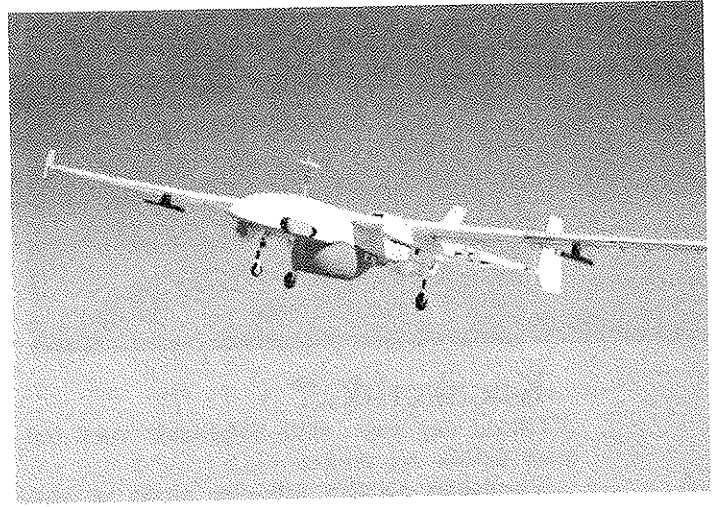
Hatırlayın, Wall Street Journal yazısında sözü edilen Amerikan predadör görüntülerinden önce Türk tarafının kendi Heron'larıyla aynı görüntüleri tespit etmiş olduğu söylenmişti. Yani ilk istihbaratın "milli kaynak"lardan alındığı doğrudur. Genel Kurmay Başkanlığı açıklaması bunu teyid ediyordu.

Tamam da, Amerikalı'nın, "Şu bizdeki görüntüleri size bi zumlasak da siz ne gördüğünüzü (geçenler PKK'lı mı, sivil kişiler mi) kesinleştirseniz..." teklifi niye geri çevriliyor?

Geri çevriliyor, çünkü 1) o zamana kadar çoktan "Vur!" emri verilmiş uçaklara. Ve çünkü 2) anlaşılıyor ki, "N'olur n'olmaz belki de kaçakçılardır, bir hata yapmayalım..." gibi bir kaygıyı aslâ duymuyor Türk tarafı.

O nedenle de Başbakan her işe baktığı halde işin bu yanına hiç bakmadan, Amerikan predatörlerinin "işgüzarlığı"na atıp tutmayı iş edindi.

PKK'lı olsalar ne oluurlar, kaçakçı olsalar ne olurdu...!

Ordunun ve AKP'nin predatör sevdası

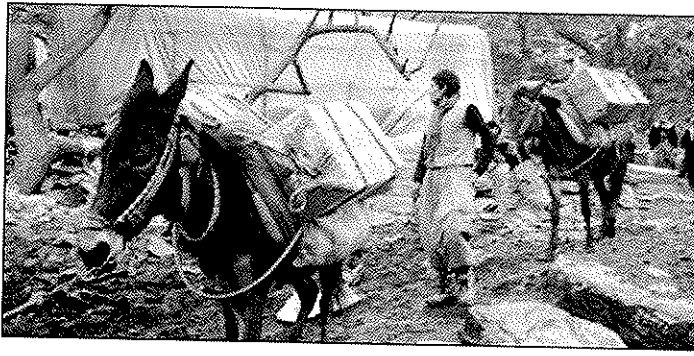
Birkaç predatör satın alabilmek için yanıp tutuşuyor, çırpınıyorlar. Pek bi hevesliler! İnsansız kaatil uçakların her biri ateş bahası. O kadar parayı halkın rızkından kesip tıkr tıkr ödeyecekler de...ABD kongresi taş koyuyormuş! Bu yüzden kızdılar, köpürdüler, verip veristirdiler Wall Street Journal'da çıkan o yazıya da, yazarına da. Öyle bir yazının yayınlanmasının asıl amacı, bizimkilerin eline o yırtıcı hayvanlardan birkaçının geçmesini engellemekmiş...

Öyledir. Yılların stratejik ortakları. Birbirlerinin ne olduğunu, bizimkilerin de o pahalı ve tehlikeli oyuncaklarla ne yapacaklarını çok iyi biliyorlardır!

ABD' nin o insansız avcı uçaklarıyla halen ne yapmakta olduğu da bilinmeyen bir şey değil. Pentagon'un bilmem kaç numaralı odasında oturan iki üç kişi önlerindeki birkaç düğmeye basarak taa Pakistan'ın ya da Afganistan'ın ücra bir noktasında gözlerine kestirdikleri bir evi ya da tek bir insanı havaya uçuruyorlar. Onunla birlikte çevrede yaşayan çoluk çocuk onlarca siville birlikte! "kaza" ya da "hata", kimi zaman da "yan zayıat" deniliyor fazladan ölenlere.

Başbakan'la çocukluk arkadaşı İçişleri Bakanı'nın Uludere olayını bu kadar hafife almaları bundan olsa gerek. "Daha bunun gibi çokook hata ve kaza ile karşılaşacaksınız," diye olayı kamuoyu nezdinde sıradanlaştırma peşindeler.

Uludere toplu cinayeti üzerinden altı ay geçti. Daha hâlâ operasyon emrini veren iki, bilemediniz üç kişinin adı niçün açıklanmıyor? Onlara ne olduğu, ne yapıldığı, yol olmasın diye değilse, niçün hâlâ bilinmiyor?

Kaçakçılık..?

Olayın dağ başı sınır bölgesinde vukû bulması tarihin acı cilvesi.

Vurulanlar kaçakçı idiyse ne için ve nasıl kaçakçıydılar?

On üç yaşında çocuklar...

Kuzey Irak, sınırın kuzey tarafında, Türkiye'de yaşayanların doğal ve tarihi hayat alanıdır. Sınırın güneyi de, aynı onun gibi, Türkiye'de yaşayanların doğal ve tarihi hayat alanıdır. Sınırın bu her iki yanında yaşayanların hepsi Kürt'tür. Misakı Milli topraklarıdır oraları.

Misakı Milli ilk belirlendiğinde, son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde enine boyuna düşünülmüş, tartışılmış rabitali bir proje idi. 1920 Nisanı'nda Ankara'da toplanan ilk Büyük Millet Meclisi'nde oylamayı aynen onaylandı...Bugün adı var, kendi tam yok. Lozan'da İngiliz çıkarı ve siyasetinin Kürt topraklarını şimdiki sınır boyunca ortadan bölmeye razı gelindi.(Niçün öyle olduğu ayrı bir konudur. Yeri gelenle anlatırız.)

Dolayısıyla Roboski' de "kaçakçılık" denilen şey kaçakçılık değildir. Aradaki "sınır" sınırı değildir çünkü. "Sınır ticareti" dedikleri de aslında sınır ticareti değildir. O sınırın altı ve üstü (tekrarda beis yok) o havalide yaşayıp geçinmeye çalışan insanların karşılıklı doğal hınzırlığıdır. Devlet ve asker burada "kaçakçılık yapıldığını bilir ve buna hep göz yumar" diyenlerin bilerek ya da bilmeyerek demek istediklerinin ardındaki gerçeklik budur.

Başbakan Erdoğan Asya turu dönüşü İdris Şahin'e açıkça arka çıktı. O gün bu gündür, "Korkunç" İdris'in dediklerinden başka tek bir laf etmedi. "Kaçakçılık suçtur!" da dedi üstelik, Devlet Bahçeli ağzıyla!

Kürtler 90 yıl önce kurulan burjuva cumhuriyetin mürüvvetinin bedelini ödüyorlar.

Yalnız onlar mı?

Türkler de!

Dünya malı

Sağlık Bakanı bay doktorun tecavüz sonucu hâmile kalan kadın yutdaşlar için dediğini okudunuz, duydunuz. "O durumda, doğan çocuğu devlet devralır, bakılmasını sağlar, yetiştirir..." (Devletin eline düşen babasız çocuklara ne isim verildiğini de söyleseydi bari...)

Bu hem AKP'li, hem devletli, hem de hekim kişi (söylendiğine göre) bir de tarikat ehliymiş. Âlâ! Kadın yutdaşları ülkenin şanına şan katma uğruna ölmek ve öldürmek için, ya da AB ülkelerinin genç ve zinde işçi nüfusu eksikliğini telafi etmek için yetişecek nesillerin üreticisi ve bakıcısı olarak görüyor zaar.

Kendi gibilerin hekimliğine de, siyasi mesleğine ve dini mezhebine de uyar. Uyar ama, önümüzde yine seçim var. Bilemedin iki yıl sonra. Yerel seçimler. Herkes aklını "Başkanlık" seçimiyle bozmuş, kimse bunu hatırlamıyor. Sandık AKP'li devletlular için salt siyasi başarı ve onunla gelen itibar, haşmet, debdebe, vb... için değil, asıl, o yoldan sağlanan yetki ve meşruiyetle elde edilen zümrevi ve kişisel DÜNYA MALI için gereklidir. O nedenle her sabah yataktan kalkarken "Bismillah!" der gibi "Sandık da sandık!" diye mütemadiyen tekbir getiriyorlar.

Şimdi de fazladan alacakları ya da kaybetmekten korktukları oylar için dindar kitlelere yeni bir lûtufta bulunuyorlar. Böyle bir şey niyetlendiler ya, o yeter. Üstüne yatar, beklerler. Şu ya da bu nedenle olmaz ya da vazgeçmek zorunda kalırlarsa din kardeşi ve sair seçmenler nezdinde niyetleri bâkidir!

Cambaza bakma üzerine çeşitlemeler.

o "Milyonların karşısında benzer imparatorluklardan bu yana görülmemiş bir kibir performansıyla Uludere konusunda battıkça batan Erdoğan bir kez daha gündemi değiştirmek, bakın kuş uçuyor yapmak için ortaya attığı kürtaj meselesiyle kaçmak istediği uçurumdan baş aşağı sarkmıştır." (Yıldırım Türker. Radikal, 28 Mayıs, 2012.)

o Zırva tevil götürmediği gibi, zırvanın seviyesine göre ironi de götürmeyebiliyor. Cambaza bak, cambaza taktiğinin en başarı-

sız örneklerinden birini izliyoruz. "Uludere'de sorumlular bulunsun!" talebine, "Bence kürtaj cinayettir," diye cevap veren bir başbakan zor bulunacak bir fenomendir." (Özgür Mumcu. Radikal, 28 Mayıs 2012.)

o Peri (&) İnar Trn ne diyosun
http:// www. Radikal.tr Radikal, aspx T pe=
Radikal yazar & Article I D= 10892238
Category I D = 97 Kafalarına göre yaptıkları siyasete karşıyım. Ülkenin bu dış gebelikten kurtulması gerek. Kürtaj şart!"

Hem suçlu hem güçlü!

Herr Hitler'in 2. Dünya Savaşı arifesinde Nürnberg Nazi kongreleri önünde yaptığı konuşmaların bire bir kopyası!

Ancak o günlerde daha doğmamış ya da o günleri hatırlayamayacak yaşta veya kitaplardan filan öğrenmemiş bir kimsenin neyin ne olduğunu anlamaması mazur görülebilir. Arada şu farkla: Herr Hitler'in arkasında, böyle bir konuşmayı yaparken dönüp, "Anne! beni dövüyorlar!" diye kıyameti koparacağı ne bir NATO antlaşması, ne de o antlaşmanın 4. maddesi vardı.

Şu da, "İyi ki Başbakan savaş çıkırtkanlarının gazına gelmedi," diyenlere: Ya kulağınızın işittiğini idrakten âcizsiniz, ya da savaş nedir, çıkırtkanlık nedir bilmiyorsunuz!

Sizler ne diye çığırdığınızın farkında mısınız?

Tasmalıklar

İsim yapmış birkaç medya adamı TV ekranında bir araya gelmişler, AKP'nin Meclis'ten bir tek günde çıkardığı THY'nda grev yasağı yasasını konuşuyorlar. İçlerinden biri olsun açık açık, çalışan kişinin grev hakkının dokunulmazlığından ve o günlerde greve çıkan THY çalışanlarının haklılığından yana şey söylemiyor. Kem...küm...

Dedikleri şu: Çin ve Hindistan'ın başını çektiği yeni "Yeni Dünya Düzeni"nde artık işçilerin grev yapmalarının hiç bir yeri yokmuş! Sanki atom altı yeni bi buluştan haber verir gibi konuşuyorlar.

Dünya yine değişmiş. Küresel rekabet ortamında THY gibi başarılı ve ülkenin gözbebeği bir işletme sendikacıların ve çalışanların insâfına bırakılamazmış. THY çalışanı da -ister temizlikçi, ister kabin personeli, ya da pilot veya kontrol kulesi elemanı olsun- şimdiki bu en yeni dünya düzeninde paranın kölesi olma-ya mahkûmmuş.

Ona göreymiş!

Halil ne yapmak istiyor?

Antik Yunan'da kıyıda köşede kalıp da bunu nefesine yediremeyen bir filozof vardı. Ne yapsam da ismim gelecek kuşaklara kalsa diye düşündü düşündü...

Gitti kendini Etna yanardağının içine attı!

Din, Merkantil Çıkarlar ve Eleştiri

Taner Timur

Marx, gençlik yıllarında Hegel ve sol Hegelciler ile hesaplaşırken kaleme aldığı bir makalesine şu cümle ile başlamıştı: “Almanya için dinin eleştirisi esas itibarıyla bitti ve dinin eleştirisi her türlü eleştirinin başlangıcıdır”.

Aslında genç düşünürün bu makalesi Alman felsefesi ile Fransız devrimi ilkelerini, yani teori ile pratiği birleştirmek amacıyla Fransa’da çıkaracağı dergi (Alman-Fransız Yıllığı, 1844) için yazılmıştı ve aynı dergide yayınlanacak olan Yahudi Sorunu başlıklı yazısını tamamlayıcı nitelikteydi. O yıllarda Feuerbach dinin antropolojik temelde eleştirisini yapmış, Bruno Bauer de kısa süre sonra dinleri -ve özel olarak da Yahudiliği- eleştiren bir eser (Die Judenfrage, 1843) kaleme almıştı. Marx, burjuva insan hakları doktrinini eleştiren ve B. Bauer’inki ile aynı başlığı taşıyan yazısında bunlara yanıt veriyordu.

1840’ların başlarında Almanya’da tüm siyasi eleştiriler din ve ilahiyat kılıfı içinde yapıyordu. Oysa Fransa, Aydınlanmacı düşünürler sayesinde bu evreyi daha 18. yüzyılda aşmış ve 1789 Devrimi de laik felsefe ilkelerini adeta kutsallaştıran bir bildiri yayınlamıştı. Bu alanda daha sonra yaşanan karşı-devrimler ne olursa olsun artık ülkede “siyasal eleştiri” öncelikli bir statüye kavuşmuştu. Kant’tan itibaren Fransız Devrimi’nin tüm Alman düşüncesini en çok etkileyen yönü de bu oldu. Kant “Aydınlanma” konusundaki anlayışını, bütün açıklığı ile, tam da Fransız Devrimi’nin patladığı yıl ortaya koydu.

Gerçekten de daha 1789’da, “Yüzyılımız, gerçek bir eleştiri yüzyılıdır; diyordu Kant; hiçbir şey eleştirinin dışında kalmaz: Ne kutsalılığı dolayısıyla din ve ne de yüceliği dolayısıyla yasalar.” (İtalikler Kant’ın). Alman filozof iki yıl sonra Aydınlanma konusundaki ünlü konferansında da aynı noktaların altını çizmiş ve şu tanımı vermişti: “Aydınlanma’nın temel noktasını, insanların bizzat kendilerinin sorumlu oldukları vesayet durumundan, özellikle de din konularındaki vesayetten çıkmalarında görüyorum; çünkü dînî vesayet tüm vesayetlerin hem en zararlısı hem de en onur kırıcısıdır”

1840’ların başlarında Marx ile Bruno Bauer

Doğal yetenek-1615/1616 (detay)

din konusunda tartışırken Almanya Fransa’dan hayli farklı koşullar içinde bulunuyordu. Napolyon savaşları küçük Alman devletlerinde devrim ilkelerini yaymış ve bu arada halk kesimlerinde de “tebaa”dan “vatandaş” statüsüne geçiş sürecini başlatmıştı. “Yahudi sorunu” da bu bağlamda ortaya çıkmıştı. Mali planda çok güçlü bir konuma gelen Yahudi cemaati artık siyasal hakları da talep ediyor, “din devleti”nin kısıtlamalarından kurtularak Almanlarla eşit statüye kavuşmak istiyordu. Bu istek aslında tüm devrimci Alman aydınlarının da desteklediği bir istektir. Fakat nasıl gerçekleşecekti?

Bu konuda en radikal çözüm önerisi Bruno Bauer’dan geldi.

Bruno Bauer’e göre din irrasyonel bir ideolojiydi ve Feuerbach’ın gösterdiği gibi insanların icadıydı. Üstelik giderek halk kitlelerinin aydınlanmasını önleyen bir “afyon” haline gelmişti. Bu bakımdan “Yahudi Sorunu”nu çözmek için yapılacak şey de Almanlarla Yahudileri ayıran iki dini (Hristiyanlığı ve Yahudiliği) ortadan kaldırmak olmalıydı. “Eşit vatandaş” statüsü ancak bu yolla kurulabilirdi.

B. Bauer sorunu kökten halletmek istiyordu; ne var ki Marx bu fikirde değildi. Bu önerisiyle, Bauer, salt siyasal planda kalmış, asıl soru-

Saint Cecilia-1620

nun sosyal olduğunu görememişti. Almanya elbette anayasal planda bir “din devleti” olmaktan çıkmalıydı; fakat bu, inançların yok edilmesi yönünde bir kavgayı gerektirmiyordu. Din devleti olmaktan çıkan bir siyasal toplulukta din de siyasal statüsünden kurtulacak ve sivil toplumun bir parçası haline gelecekti. Ve böylece mülkiyet ve sermaye ilişkileri bağlamında diğer sivil toplum öğeleriyle birlikte ele alınarak değerlendirilecekti. Bu temel fikrini, Marx, Yahudi Sorunu'nda şu cümlelerle ifade etmiştir: “Biz Yahudilere, Bauer gibi 'Jüdaizm'den köklü bir şekilde kopmadan siyasal olarak özgürleşemezsiniz' demiyoruz; onlara daha çok şunu söylüyoruz: Jüdaizm'den tamamen ve köklü biçimde kurtulmadan siyasal olarak özgürleşebileceğiniz içindir ki tek başına siyasal özgürleşme, (reel) insanın özgürleşmesi değildir”.

Marx'ın Yahudiliği finans çevreleri ile bağlantıları çerçevesinde ele alan ve kıyasıya eleştiren çözümlmeleri bu küçük eserdeki anlayışa dayanmaktadır. Bu bağlamda Marx, ideolojileşmiş bir dinin, toplumsal sınıflaşma temelinde “afyon” işlevi görebileceği gibi, “kalpsiz dünyanın ruhu (Gemüt) ve espriz (Geist) durumla-

rın esprisi” olarak “yoksulluğa karşı bir protesto” olma işlevi de görebileceğini söylüyordu.

O tarihlerde Osmanlı toplumu da din ve siyaset ilişkileri açısından bir bakıma Almanya'ya benzer koşullarda bulunuyordu. Devlet bir din devleti idi ve Müslüman olmayan tebaa “millet-i mahkûme” statüsüyle kamu yönetiminin dışında tutulmuştu. Gerçi Tanzimat Fermanı eşitlik yönünde bir adım atmış, Müslümanlar gibi Müslüman olmayanların da can ve mal güvenliğinin garanti altına alınacağını ilan etmişti. Ne var ki bunlar Osmanlı Devletini bir din devleti olmaktan çıkarmıyordu. Zaten Ferman'da da Osmanlı çöküşüne “Ahkâm-ı celilei Kur'aniye ve kavanini şer'iyeye kemaliyle riayet edilmemesi” neden olarak gösterilmişti. Kısaca Rönesans, Reform ve Aydınlanma hareketlerinin dışında kalan Osmanlı ülkesinde, Şariat, egemen zümrenin hizmetinde ilahiyat, fıkıh ve ahlak ilkelerinden oluşan genel bir “ideolojik sistem” statüsünü koruyordu. III. Selim'den itibaren başlayan Batı “bilim”ine ilgi de, aslında, insan tecrüsesünün “gerçek”leri her türlü tabu ve önyargının dışında arama tutkusundan doğmamıştı. Daha çok, bilimin teknolojiye dönüşerek bir üretim gücü haline gelmesi ve Osmanlıların karşısına yepyeni bir “savaş teknolojisi” olarak çıkmasıyla başlamıştı. Ve “savaş fennî” ne duyulan merak, Osmanlı “Devri saadet”ine yeniden dönebilmek için bu teknolojiyi alma gereğinin anlaşılmış olmasından kaynaklanıyordu. Oysa bu gelişme, “bilim” kavramına da aykırı bir şekilde, özgür araştırmayı giderek sermayenin esiri kılan bir sürecin ifadesiydi.

Aslında Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'la atılan çekingin adımlar bile ürküntü yaratmış ve devlet matbaası, 1839'u izleyen yıllarda, dinci fanatizmin önde gelen temsilcisi Mehmed Birgevi Efendi'nin eserlerini yeniden yayınlamayı bir ihtiyat önlemi olarak görmüştü. Kırım Savaşı'ndan sonra, özellikle Fransa'nın baskısıyla gayrimüslimleri “eşit vatandaş” statüsüne yaklaştıran yeni bir Ferman kabul edilince, buna ilk karşı çıkan da Reşit Paşa oldu ve Osmanlı tarihinde yeni bir kavga başladı. Dahası, çok geçmeden Yeni Osmanlılar da bu kavgayı Ali ve Fuat paşaları bile dinsizlikle suçlamaya varan bir bağnazlığa dönüştürmeyi başardılar. Gerçekten de Namık Kemal, Devletin asıl Anayasası'nın (“Şartname-i hakikî”sinin), Şer'i Şerif olduğunu söyler ve “(ona uyulmuş olsa idi) Tanzimat'ı neşre hâcet kalmazdı” derken; ya da Ziya Paşa, en ünlü şiirlerinden birinde, Ali ve Fuat paşalar dönemini “Dinsizlere tevcih-i reviiyet

(itibar edilmesi) yeni çıktı” diye nitelerken böyle bir eğilimi temsil ediyorlardı.

Yeni Osmanlılar hareketi, eklektik yapısına ve kendi içindeki tutarsızlıklara rağmen, “modernleşme” tarihimizin önemli bir halkası olarak kabul edilmiştir. Ne var ki, “vatan” ve “hürriyet” gibi kavramları yüceltmelerine ve geleneksel Osmanlı “meşveret”ini “demokrasi” perspektifinde yorumlamalarına rağmen, Yeni Osmanlılar laik bir açılımı ifade etmiyor, Şeriat sınırlarını zorlamıyorlardı. Oysa Engels’in daha 1840’larda söylediği gibi, “ilahiyat zamanla ya özgür bir felsefeye dönüşür ya da kör bir inanç haline gelir”. Osmanlılar, özgür bir felsefe geliştiremedikleri ve Batı’daki gelişmelere de kulaklarını tıkadıkları için, bir zamanlar İbn Rüşd’leri, İbn Haldun’ları yaratmış İslam ilahiyatı giderek ülkede kör bir inanca dönüştü. Batı kapitalizminin ve “Doğu Sorunu” diplomasisinin şekillendirdiği bu gelişmeler Mithat Paşa ve “Kanun-u Esasi” ile kendi mantığının sınırlarını zorlayınca da süreç sona erdi ve II. Abdülhamit fundameantalizmi koyu “istibdat”ını, bu koşullarda, Taif cinayeti ile temellendirdi.

Osmanlı Devleti siyasal alanın kontrolü dışında, özerk “sivil toplum” kuruluşları -ya da Habermas’ın daha ayrıntılı olarak çözümlediği bir “kamusal alan”- yaratamadan tarihe göçtü. Fakat bu alanı Cumhuriyet yönetimi kurabildi mi?

Batı’da “kamusal alan”, kamusal sorunların özgürce tartışıldığı bir alan olarak sanayileşme ve şehirleşme süreci içinde ortaya çıkmıştır. Sermaye birikiminin cılız kaldığı ve modern sınıfların oluşmadığı bir yapıyı devralan erken cumhuriyet döneminde “kamusal alan”ın gelişememiş olması doğaldı. 19. yüzyıl Osmanlı toplumunda en tutucu sınıflarda kök salmış ve bazı dogmatik klişelere indirgenerek çağdışı bir “hayat tarzı” ile özdeşleşmiş Osmanlı reel İslamı bu gelişmeyi hem önleyen hem de simgeleyen etkenlerden biri olmuştu. Bu yüzden -otoriter yolla da olsa- tekke ve tarikatların yasaklanması gerçek özgürlük yönünde atılmış bir adım teşkil etti. İlginçtir ki tüm İslam dünyasını ilgilendiren ve bugün bile hararetle tartışılan bu uygulamayı en iyi anlayanlardan biri o dönemin ünlü İslam düşünürü Muhammed İkbal olmuştur. Gerçekten de Hintli düşünür 1930’da yayınlanan “İslam’ın yeniden yapılanması” başlıklı eserinde bu devrimci adımı övüyor ve tüm İslam âlemine örnek olarak gösteriyordu.

Aslında İkbal tarikatlara ve tasavvufa karşı değildi ve eserinde Mevlana’ya olan hayranlığı-

nı da saklamamıştır. Ne var ki tüm İslam dünyasında tasavvuf zamanla bozulmuş ve özgür düşünceye engel teşkil etmeye başlamıştı. “En aslı sufi okulları, diyordu İkbal, İslam’da dini tecrübeyi yönlendirerek ve ona bir biçim vererek yararlı bir iş yaptılar; fakat şimdiki (1920’lerdeki T. T.) temsilcileri, modern espri konusundaki cehaletleri yüzünden bu alandaki tecrübe ve düşünceden ilham alma gücünden mutlak olarak yoksun kimselerdir.” Aynı bağlamda, Hintli düşünür, materyalist felsefede de övgüye değer bir taraf buluyor ve materyalizmin “halkın cehaletini ve saflığını istismar etmek için halkı uyutan mollalara ve sülilere karşı etkili bir silah olduğunu” söylüyordu.

Cumhuriyetin tek partili döneminde de, Türkiye’de din, bir “kişisel inanç alanı” olarak değil, toplumun belli kesimlerinde hayatın her yönünü kapsayan bir “ideoloji” olarak ele alınıp analiz ve eleştiri konusu yapılmadı. Çabalar, daha çok, dini “tarihsel”leştirerek ortaçağ hurafelerinden kurtarmak ve yaşanan çağla uyumlu kılmak yönünde sarf edildi. Aslında böyle bir yaklaşımın kökeni İslam tarihinde de mevcuttu. Daha bin yıl önce Abbasi Devleti’nde Mutezile akımı Kuran’ın “halk edilmiş”, yani “tarihsel” olduğunu savunmuş, hatta bir ara Hilafet’i de ele geçirmişti. Sonradan bir karşı devrimle ezilmiş olsalar da, Mutezile mensupları tüm tarih boyunca İslam’da çağdaşlaşma ve sekülerleşme eğilimlerini temsil ettiler. İkinci Meşrutiyet yıllarında bizde de dine -adı anılmadan- Mutezile esprisi içinde yaklaşan düşünürler ortaya çıktı. Şair Mehmet Akif, Safahat’da Kuran’ın “asrın idraki içinde” yorumlanmasını savunurken tam da bu çizgiyi temsil ediyordu. Amak-ı Hayal romanında bir kahramanı ağzından Allah’ı ararken aklı sorgulayan ve Erasmus gibi akıllı ile deli arasındaki farkı tartışan Şehbenderzade Ahmet Efendi de aynı sorunsal içindeydi. Geleneksel Kelam ilmini çağdaş felsefeyle diyalog ve tartışma içinde yenilemeye çalışan İsmail Hakkı İzmirli ise aynı akımın felsefedeki temsilcisi idi. Örnekleri daha da uzatabiliriz; ayrıca unutmayalım ki Muhammed İkbal de Türk Devrimi’ni överken Hilafet’in kaldırılarak dinle devletin ayrılmasını Mutezile geleneği perspektifinde yorumlamıştı. Oysa Cumhuriyet’in ilanından doksan yıl sonra, bugün, ülkede en güçlü dini akım olarak karşımıza hala Ortaçağ’dan kopamamış ve siyasallaşmış akımlar çıkıyorsa bütün bu çabaların amacına tam anlamıyla ulaşamadığını kabul etmeli ve bunun nedenleri üzerinde düşünmeliyiz. Gerçekten de Türkiye’de dinci ideoloji, liberallerin ön-

Kleopatra-1620

celikli referansı Weber'in modernleşme olarak sunduğu "rasyonelleşme" ve "büyülerin çözülmesi" (Entzauberung) sürecinin aksine giderek güçlenmekte, din adına yasaklama çabaları giderek daha geniş bir alana yayılmaktadır. Burada bu gelişimi yaratan sosyo-kültürel nedenlerin ayrıştırısını bir yana bırakarak, yazımızı günümüzle ilgili bazı genel gözlemlerle bitirelim.

Bugün Türkiye'de İslamcılar -ve de soyut bir "demokrasi" anlayışından hareket eden liberaller- tek parti dönemini bir baskı ve zorbalık dönemi olarak görüyor ve eleştiriyorlar. Kuşkusuz bu eleştiriler tamamen haksız değildir ve tek parti döneminde sadece Şeriatçılar değil sosyalist ve demokrat aydınlar da yer yer bu baskı ve zorbalıklardan nasibini almıştır. Ne var ki bu eleştiriler hiç de yeni değildir ve çok partili hayata geçişle beraber bugün bütün bu söylenenlerin, hatta daha fazlasının söylenmiş olduğunu unutmamalıyız. O halde bugünkü durumda hiçbir özgün taraf yok mudur? Ya da varılan noktada tarih yinelenmiş ve trajedinin yerini, Hegel'in dediği gibi, komedi mi almıştır?

Aslında bugünkü durumdaki özgün taraf, kutsallık ve "inanç özgürlüğü" perdesi altında, dinin kapitalist çıkarlarla bütünleşmiş bir ideoloji

olarak eleştirisinin dahi giderek zorlaşmakta olduğudur. Böylece, yazımızın başında ifade ettiğimiz koşullara dönüyor ve dinle siyaset ilişkilerini yeniden tartışmak durumunda kalıyoruz.

Bir "özgürlük rejimi" olarak demokrasi elbette ki her türlü inanca saygı ilkesi üzerine kurulmuştur. Ne var ki insan inançları dini inançlardan ibaret olmadığı gibi "kutsallık" da dinlerin tekelinde değildir. Hele tek bir dinin ya da mezhebin tekelinde hiç değildir. Farklı inançlara elbette saygı gösterilmez; fakat inançlar toplumsal düzen ve belli çıkar çevreleriyle bütünleşmiş bir "ideolojik sistem" şeklinde karşımıza çıkıyorsa bu saygı eleştiri hakkımızı ortadan kaldıramaz; aksine zorunlu kılar. Oysa bugün Türkiye'de tanık olduğumuz -ve giderek hegemonyacı statü kazanan- eğilim tam da bu yöndedir. Ülkede din hızla siyasallaşılıyor ve belli bir "hayat tarzı" paradigmasıyla merkantil çıkarların aracı haline getiriliyor. Böylece mevcut kapitalist uygulamaları değerlendirebilmek için de dinle siyaset ve ekonomiyi bir arada ele almak ve birlikte eleştirmek kaçınılmaz oluyor.

Öyle görünüyor ki din ve devlet ilişkilerinde bugün unutulmuş nokta şudur: Laiklik, genel anlamıyla, düşünce ve inanç özgürlüğü demektir ve dini inançları dışlamaz; buna karşılık dinin siyasallaşması, sonunda laikliği mutlaka dışlayacak bir evrimin başlangıcıdır. Dinle laikliğin uzlaşabileceği nokta, dinin siyasallaşması değil, sivil toplumun bir parçası olarak nesnel koşullar bağlamında değerlendirilmesi ve eleştirilebilmesidir. Bu bağlamda bizde bu konuda sorulması ve üzerinde düşünülmesi gereken soru da şu oluyor: "Demokratik" Türkiye'de, günümüzde, Kant'ın iki yüzyıl önce söylediği şekilde, her şey gibi din de eleştiri konusu olabiliyor mu?

Elbette ki bunun hiç yapılmadığını söyleyemeyiz. Ne var ki demokrasi ve laiklik tartışmalarının merkezinde yer alması gereken değerlendirme ve eleştiriler medya dünyasında kendisine ancak marjinal planda yer bulabiliyor ve merkez medyada istisnai olarak yer alabildiği durumlarda da, çoğu kez, merkantil çıkarların aracı haline gelmiş bir inanç demeti, (Cemaat, Hizmet Hareketi, Akıncılar vb gibi adlar altında) olumlu ve özendirici bir tablo içinde sunuluyor. Öyle görünüyor ki, geniş -ve yer yer çelişkili- bir koalisyonun bugün ülkede "demokrasi"yi getirmiş olduğu nokta budur. Bu koalisyon, Başbakan Erdoğan'ın giderek radikalleşen İslamcı söz ve eylemleri karşısında çözülme eğilimleri gösterirken, bilime düşen görev de din, siyaset ve ekonomi ilişkilerini birlikte ele alıp incelemek, açıklamak ve eleştirmek olacaktır.

Rejimin AKP'leşmesi

Halim Togan

AKP'nin başı ve sair ileri gelenleri arasında rejimi AKP'leştirme yönünde bir eğilimin gün be gün güçlenmekte olduğunu gösteriyor. Önlerine koydukları hedef, öyle otoriteriyenlik ya da sivil vesayet gibi kavramlarla ifade edilebilir bir şey değil. Çok daha ileri ve vahim, tehlikeli bir gidişin habercisi.

MBaşbakan dört yılda bir yapılan genel seçimlerin hükümetin işini lâyıkıyla görmesine engel olduğunu, yetmediğini, eskisi gibi yine beş yılda bir yapılmasının daha uygun olacağını söyledi. Bu çıkışın ardında parlamenter demokrasinin istenmeyen ve beklenmeyen bir "sürpriz" unsurunu her zaman içinde taşıması bakımından bir "tehlike" arzettiği kaygısını görmek pekâlâ mümkün.

Dört yıl yetmiyorsa beş yıl da yetmeyebilir, hatta -isterseniz- on beş yıl da! İstikrar içinde verimli iş görme uğruna Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden külliye sarfı nazar edilemez mi? Uluhakan Abdülhamit Han'ın günâhı neydi? Ya da bir zamanlar Anayasa Mahkemesi raportörü olan Osman Can bira-derimizin hukuka giydirmeye pek meraklı olduğu cezvit mantığına sığınarak, "Millet ve AKP bâki kaldıkça TBMM teferruatır," denilse kıyamet mi kopar?

Başbakan bir laf daha etti, Mayıs ortalarına doğru: "Tutuklu milletvekilleri AKP'nin sorunu da değil, işi de. Mecliste ele alınmasına biz yokuz. Anayasa'nın 14. Maddesi ortada. Bırakın bu sorunu yargıçlar çözsün," dedi ve "onları aday gösterirken düşünselerdi. Yargıdan adam kaçırmaya kalktılar," diye de ekledi. Bu tavır, işte, tipik AKP'li tavrıdır. Her durumu kendi çıkarına uydurmak için AKP'liler ve enbaştaki AKP lideri T. Erdoğan, adeta bir sanat haline getirdikleri kaba demagojinin, safsatanın yine şahikasını sergilemekte.

Bir kere, tutuklu milletvekillerini aday yapan

siyasi partiler değil, Yüksek Seçim Kurulu'dur. Partiler sözkonusu kişileri aday aday olarak Kurul'a sunmuşlar, Kurul durumlarını enine boyuna inceleyerek ve seçilmelerine anayasal ya da yasal bir engel olmadığını saptayarak onları aday ilan etmiştir.

İkincisi, Meclis Başkanı C. Çiçek'in inisiyatifıyla geçen yıl Meclisteki partiler arasında bu soruna Meclis içi bir çözüm bulunması için çalışılacağına dair bir protokol imzalanmış, Tayyip Erdoğan da AKP Genel Başkanı sıfatıyla o protokolü imzalamıştı. Şimdi, imzasını hiçe sayıp sözünü tutmamakta, mezhebi ve meşrebi mucibince hiç bir beis görmemektedir.

Üçüncüsü, sözkonusu milletvekillerinin tutukluluklarının Cemaat ya da Hizmet ehli oldukları artık hiç şüphe götürmeyen yargıçlarca sürdürülmesinin o milletvekillerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde söz ve oy haklarının gaspı demek olduğu gün gibi aşikârdır. Yasamanın alanına yargının bu şekilde müdahalesi (hatta, tecavüzü) sorunun vahamet derecesine işaret ediyor. Başbakan'ın gittikçe daha üst perdeden söylemine pelesenk ettiği milli irade ve sandık edebiyatı ile bu halin sürüp gitmesi karşısında sergilediği duyarsızlığı nasıl bağdaştırdığı herhalde kendisine sorulacak bir soru olmasa gerek. Alacağınız cevap şimdiden bellidir.

Dördüncüsü, Tayyip Erdoğan'ın daha önce verdiği sözden dönüp şimdi böyle bir tavır almasının ardında, Meclis'te ola ki yeni anayasa oylamasıyla ilgili birtakım sayı hesaplarının olduğu da hiç olmayacak bir şey değil.

Maddesi orda duruyor!" demekle -adına ister faşist cunta anayasası deyin, ister lanet olası zombi anayasa!- 82 anayasasına yürekten sahip çıktığını, o anayasanın sağladığı imkânlarla seçmen iradesi üzerinde sürdürülen tasalluta bigâne kalarak Cemaat yargıçlarının suçuna ortak olduğunu âdeti veçhiyle "açık ve net" ortaya koymuştur.

Bütün bunlar, kısaca, AKP'nin başı ve sair ileri gelenleri arasında rejimi AKP'leştirme yönünde bir eğilimin gün be gün güçlenmekte olduğunu gösteriyor. Önlerine koydukları hedef, öyle otoriteryenlik ya da sivil vesayet gibi kavramlarla ifade edilebilir bir şey değil. Çok daha ileri ve vahim, tehlikeli bir gidişin habercisi.

Hedefe ne kadar yaklaşmış olduklarını söylemek henüz mümkün değil. O hedefe her şeyi göze alarak, ne yapıp edip mutlaka ulaşacakları da bugünden kestirilemez. Ama gidişin o istikamette olduğunun, kısaca, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, küresel "ileri demokrasi" rüzgârlarının estiği bir dünyada çağ dışı kalmış fuzuli bir "anayasal kurum"a dönüştürülüp âlâyü

Böyle bir şey, sonunda partiler arasında nasıl olsa bir mutabakat sağlanamayacağı, ya da sağlanabilecek herhangi bir mutabakatı AKP'lilerin işlerine geldiği gibi torpilleyebilecekleri kanaatiyle, istedikleri, gerekli gördükleri ve kendilerine yakıştırdıkları, ya da küresel kapitalizmin kimi âcil ve akut ihtiyaçlarının ve taleplerinin karşılanmasına müzahir bir "yeni" anayasayı tek başlarına (refrandumlu ya da refarandumsuz) çıkarabilecekleri düşüncesinin en azından AKP kulislerinde istişare konusu olduğunu da gösterir.

Beşincisi -ve en vahimi- Başbakan herkesin gözünün içine baka baka, "Anayasa'nın 14.

vâlâ ile devre dışı kılınmak istendiğinin görülmesi için ortada -12 Eylül yönetim anlayışından menkul Kanun Hükmünde Kararnameler yoluyla yasama erkine el koymanın sıradanlaştırılmasından, belli başlı hayatı önemi haiz işlevleri tırpanlanıp kadükleştirilen Meclis Genel Kurulu yerine AKP Meclis grubunun ikâme edilmesine kadar- yeterince alâmet olduğu muhakkak.

Asıl sorun, bu gidişin ardındaki niyetin ne-reyc varacağı ya da oraya varıp varmayacağı değil, o alâmetlerdedir.

Tarih hemen şimdi, gözlerimizin önünde yazılıyor...

Obama-Erdoğan-Barzani'yle çözüm gelmez

ABD'nin ve Türk gericiliğinin Güney ve Kuzey Kürdistan siyasi hareketlerini karşı karşıya getirmeye ve Kuzey'de çok daha gelişkin, çağdaş ve sınıfsal olarak da ilerici siyaseti Barzani tutuculuğuna mahkûm etmeye Kuzey Kürtleri razı olmayacaklardır

Toplumda bazı sözcükler kullanıla kullanıla fetiş karakteri kazanırlar, kelime büyüdükçe bir balon gibi boşalır, içeriği muğlaklaşır, herkes ondan kendi murat ettiğini anlar, sonuçta kavram olmaktan çıkar koflaşır.

Son yıllarda giderek fetişleşen o kelimelerin başında “çözüm” geliyor. Sonmutta Kürt sorununun çözümü. Son olarak vukua gelen bir-iki olay “çözüm” sözcüğünü üfleye üfleye daha da şişirdi.

Önce CHP Genel Başkanı'nın Başbakanla görüşmesi ve ona -içeriğini bilmediğimiz- bir “çözüm paketi” sunması gündemi işgal etti, hemen ardından da Leyla Zana'nın çözümü Tayyip Erdoğan'da gördüğünü açıklayan demeci geldi. Nafile iyimserlikler havada uçtu, medyada pek çok kâzip şöhret uzun uzun yorumlar yaptılar, hatta ikinci olaydan yola çıkarak bol bol spekülasyon yapıldı. Üçüncü olay da Kürtçe'nin seçmeli ders olarak konulabileceği konusuydu.

İlk iki olay Erdoğan'a yaramaktan başka bir şeye yaramadı. Üçüncüsü ise bizzat Erdoğan'a aitti. Başbakan mektepli Kürt çocuklarına kerem ediyordu, Kürtçe ders bahsediyordu.

Bu karar herkese ileri bir adım gibi gelse de, Türkler için Türkçe'nin okullarda seçmeli ders olması ne kadar garipse, Kürtler için de aynıydı. Kürt çocuğu içine doğup büyüdüğü ve kendini ifade ettiği konuştuğu ortamda anadilini dil kurallarıyla öğrenmesinin tercihli ders olması aynı derecede yadırganması gerekir.

İngilizce, Fransızca vb. bir Kürt çocuğu için seçmeli ders olabilir, ama o çocuğa “Kürtçeye de öyle bak” demek garabettir. Türkiye'de yaşayan bir Fransız öğrenciye Fransızca'yı seçmeli ders diye sunmak gibidir.

Türk tarafının “seçmeli ders” vaadi meseleyi

bireysel haklar diye görmek, topluluk haklarını dışlamak, konuyu kültüre hapsederek, siyasi yapısal temelin kurulmasını peşinen reddetmektir.

Kılıçdaroğlu'nun girişimi -eğer altında ABD menşeli bir telkin yok idiyse- bir çeşit gösteriydi, aktif politika yapıyor gözükmek gösterisi ve önceki Genel Başkanı'nın çizgisinden ayrı tutum takındığını kanıtlama gayretiydi. Dahası da, Tayyip Erdoğan'ın ve T.C'nin barış değil şiddet politikasına destek vermektir.

Kılıçdaroğlu'nun çıkışı üzerinde durmaya gerek yok. “MHP olmazsa bir adım atılmaz” koşulu Erdoğan'dan gelince havada su dövüleceği belliydi. Öyle de oldu.

Gelelim Leyla Zana demecine. Bugüne değin Türk milliyetçiliğinin boy hedeflerinden olan ve 10 yıl kadar hapiste tutulmuş bulunan Leyla Zana ansızın makbul hale geldi, Kürt gericiliği dahil her türlü gericiliğin methiyelerine mazhar oluverdi. Hatta medya spekülâtörlerinden onu Abdullah Öcalan'a alternatif gösteren bile çıktı.

Oysa Leyla Zana'nın sözleri Güney Kürdistan yönetiminin politikasına tıpa tıp uymaktaydı. Eğer Öcalan'a bir alternatif yaratılacaksa bu Mesut Barzani idi. Ve konu hiç de yeni değildi. Clinton 1998'de Suriye'ye baskı yaparak Öcalan'ı o ülkeden çıkartmış, Avrupa ülkelerinde de barındırtmamış ve Kenya'da Türk devletine teslim etmişti.

ABD'nin bu uygulamasının nedeni Öcalan'ı siyasetten tasfiye etmek ve Mesut Barzani'yi Kürt dünyasında tek lider bırakmaktır. Fakat gayretler Öcalan'ı siyasetten silemedi, o Kürt dünyasında eskisinden daha da fazla güçlendi.

Öcalan'ın İmralı'daki ilk yıllarında Türkiye'nin "kırmızı çizgileri" vardı, hem Başbakan Ecevit hem de Genel Kurmay bu terimi sık sık telaffuz ediyordu, "aşiret reisiyle görüşmeyiz" diyorlardı. Zira Kürdistan Özerk Yönetiminin Kuzey Kürtleri için bir çekim merkezi oluşturmaktan korkuyordu, Bağımsız bir Kürdistan Devletinin kurulmasına asla razı olmayacaklarını söylüyorlardı. Ama bunu yaparken büyük sermaye -ve Oyak-dahil çok sayıda Türk şirketi Güney Kürdistan'da iş yapıyorlardı.

Bugün durum değişmiştir, Ankara'nın Hewler (Erbil) ile sıkı ekonomik ve siyasi ilişkileri vardır. Barzani yönetimi pek çok çıkarını Tayyip Erdoğan'a bağlamıştır. Özellikle Suriye olaylarından sonra Türkiye Güney Kürdistan'ın dünyaya açılabilceği tek kapıdır.

Ayrıca Özerk yönetim petrolden aldığı payla zenginleştikçe Türk sermayesinin de iştahını kabartmakta, tatlı bir kâr alternatifi olmaktadır. Başbakan'ın şatafatlı GAP çıkartmasıyla söylediği 22 milyar dolarlık yatırımıla projeyi tamamlamak gösterisi lafta kalmıştır, Barzani yönetimi projeyi tamamlayabileceğini söylemektedir.

G. Kürdistan Kuzeydeki siyaseti etkilemeye çalışmaktadır. Türkiye 2007 ve 2011 Genel Seçimlerinde Barzani yönetiminin AKP'yi desteklediği kimsenin meçhulü değildir.

İlerideki bir evrede Kürdistan'ın parçalarının bağımsız federatif ya da konfederatif bir devlet çatısı altında birleşmelerine kimse ambargo koymaz. Ama ABD'nin ve Türk gericiliğinin Güney ve Kuzey Kürdistan siyasi hareketlerini karşı karşıya getirmeye ve Kuzey'de çok daha gelişkin, çağdaş ve sınıfsal olarak da ilerici siyaseti Barzani tutuculuğuna mahkûm etmeye Kuzey Kürtleri razı olmayacaklardır. Kaldı ki. Güney Kürdistan -ne kadar parası olursa olsun-ne nüfus olarak, ne de modernite bakımından Kuzey Kürdistanı yönlendirecek kapasiteye sahiptir.

Leyla Zana geçen Mayıs'ta Hewler'de yapılan kadın konferansına katıldıktan sonra Mesut Barzani ile üç saat görüşmüş ve ilk fırsatta Hürriyet'e o mülakatı vermiştir.

Halen binlerce Kürt siyasetçisi ve seçilmiş yö-

neticisi hapistedir, Başbakan PKK ve BDP'ye galiz küfürlerle sövmektedir. Türk milliyetçisi eksensiz Türk-İslam sentezinin baş temsilcisine misyon atfetmek Kuzey Kürdistan özgürlükçülerine azap vermiştir. Mesut Barzani iktisadi ve siyasi menfaatleri gereği böyle bir devlet politikası güdebilir, ama on yıllardır kanıyla, canıyla, tüm varlığıyla mücadele ede ede yükselmiş bir siyasi özgürlük hareketinin içinden gelmiş birisi o sözleri edemez. Ederse, hiç kuşunuz olmasın ki, gönüllerdeki yerini kaybeder, silinir gider.

Gelelim büyüklü kelime "Çözüm"e. Çözüm tek taraflı olmaz. Sorunun iki tarafı vardır ve ancak karşılıklı mutabakatla çözüme varılır. Leyla Zana Türk başbakanını işaret ederken Türk tarafına misyon vermektedir. Somutta, sorunun Obama denetiminde Türk Başbakanı ve KDP lideriyle çözülebileceğini savlamaktadır. Şurası belli değil midir ki, K. Kürdistan halkı ister siyasi özerklik, ister federasyon, ister bağımsızlık biçiminde olsun kendi yöneticilerini kendisi seçmeden, kendi demokratik ve yönetsel kurumlarını kendisi oluşturma hakkına kavuşmadan sorun çözülmüş olmayacaktır.

Sık sık söyledik: Kürdistan toprakları ayrı devletler tarafından paylaşılmıştı, bu parçalardan sadece Güney Kürdistan denilen bölgedekiler kendi yönetimlerini kurabilmişlerdir, Bizim medyada "Kürt sorunu" denilen problemin daha isabetli adlandırılışı "Kuzey Kürdistan sorunu"dur.

Çözümün gelmesi tabii ki, bir süreçtir, eğer Tayyip Erdoğan problemin bir tarafındaki aktörse (ki öyledir), diğer taraftaki aktör de Öcalan'dır. Çözüme adım adım gidilecekse, onu sürece katılmaktan alıkoyan koşulların ortadan kaldırılması ve çözüme varış yolunda sürece katkı getirmesinin sağlanması şarttır.

Leyla Zana üstlendiği misyonu sürdürdü, Erdoğan'dan randevu istedi, gidip görüştü. Ertesi gün de Erdoğan'ın Kayseri kongresinde ondan övgü aldı.

Tayip Erdoğan'ı övmek ne kadar utanç vericiyse, onun tarafından övülmüş olmak da o kadar zuldür. Çirkin politikacı karşı cepheye gedik açıldığını sanmaktadır, sadece bu bile ne kadar aciz durumda bulunduğunu göstermektedir.

Zana'dan sonra Kemal Burkay da Güney'e gidip Messut Barzani'yle görüştü. Zana artık devlet açısından Kemal Burkay'laşmaktadır. Bu yolda devam ettikçe ne 12 Eylül'de iki çocuğuyla çektikleri, ne de uzun Ulucanlar yılları Kürt halkı gözünde onu bağışlatırabilir. Tayyip Erdoğan bo'una heveslenmesin, Zana hareketi bölemez, yukarıda da söylediğimiz gibi kendisi Kürdistan mücadelesinden silinip gider. Sözlerimiz kehanet veya uzak görüşlülük değil, Burkay'ın partisi HAK-PAR'ın K. Kürdistan'daki namevcutluğuna bakılması yeter.

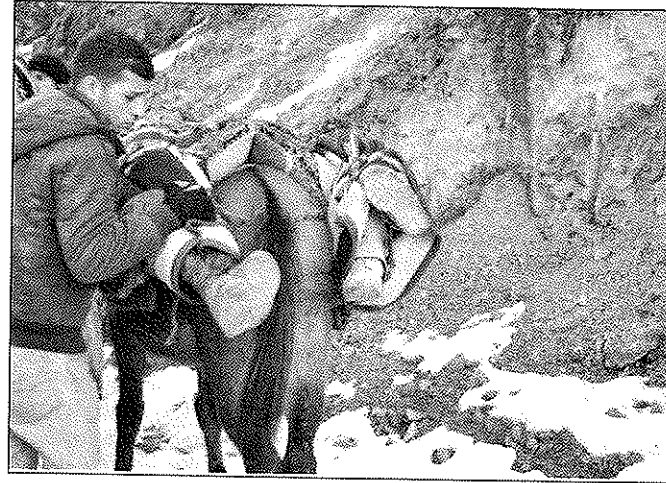
Roboski katliamında asli fail kim?

2 8 Aralık 2011 günü Türk F-16 uçaklarıyla bombalanan 34 yurttaşın öldürülmelerinin suçluları hakkında hiçbir işlem yapılmadığı gibi, son günlerde gerek Başbakan, gerekse onun İçişleri Bakanı olayın normal olduğunu beyan ettiler. İçişleri Bakanı daha da öteye giderek "aralarında PKK'lılar olabilirdi türünden laflar etti. Daha da önemlisi, Bakan öldürülen insanlara "PKK'nın figüranları" diyerek katliamı tasvip etti, "özür dileyecek bir şey yok" dedi.

İçişleri Bakanı'nın sözlerini AKP sözcüsü Hüseyin Çelik'in tasvip etmediğini söylemesinin önemi yok, zira arkasından konuşan Başbakan bakana paralel konuştu, ama "AKP Gen. Bşk. benim" kendi sözlerinin partiyi bağladığını ifade etmek istedi. Hükümet yerine AKP'yi ikame etti. Çünkü mesele parti meselesi değil, konuşan da bir parti milletvekili değil, İçişleri Bakanı'dır.

Erdoğan öyle bir zihniyet içindedir ki AKP=Hükümet diye bakmaktadır, gerçekte de durum böyledir. İçişleri Bakanı olarak söz söyleyen şahsın sözlerinin partiyi bağlamadığını söylemek, tek parti dönemindeki Hükümet=CHP zihniyetinin anlayışıdır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin hakiki hüviyeti budur. 1943'te III. Or. K. Mustafa Muğlalı Ankara'dan (İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak'tan) aldığı tali-

matla Van'ın Qerqeli (Özalp) kazasında 32 kişiyi öldürmüştü.

Katliamdan bir yıl sona Van'a gelen Reiscumhur İsmet İnönü halkın gözünün içine baka baka "Muğlalı Şark'ta vazife yaptığı için ben Ankara'da rahat uyuyorum" demişti, 2012'de Başbakan Tayyip Erdoğan "Orası terör bölgesidir, alınan istihbarat üzerine yetki kullanılmıştır" dedi, hatırlanırsa hadiseden hemen sonra de Genelkurmay'a teşekkür etmişti. Pakistan gezisinde ise basın mensuplarına şöyle dedi:

'Hesabını vereceksiniz

"Başbakan 'özürümüzü diledik, tazminatımızı ödedik, olayı büyütmeye, istismara gerek yok' diyor. Demek ki 'AKP bu işin üstünü örtmeye çalışıyor' tezimiz doğruymuş. PKK'lı olduğu kesin olmayan, kim olduğunu anlamadığımız kişilerle ilgili 'vur emri' vermişsiniz. Başbakan 'Uludere'de bize kurulmuş bir tuzak yoktur' diyor. Kraldan daha çok kralcı geçinenler, 'AKP'ye tuzak kuruldu' diyerek aklamaya çalışanlar; Genel Başkanımız sizi boşa çıkardı. Başbakan 'ortada bir tuzak yok, istihbarat bizim, uçak bizim, biz vurduk' diyor. 'ABD'nin istihbaratı değil, bizim istihbaratımız' diyor. Çok başarılı bir operasyon yapılmış da aralarında paylaşamıyorlarmış gibi 'tümüyle bizim' diyorlar. ABD'ye pay çıkarılmasına bile tahammülleri yok.

'Bu işin üstüne gideceğiz' diyorlardı. Başbakan dün 'biz güvenlik görevlilerine yetkiyi verdik onlar da samimi şekilde görevini yaptılar' diyor. Ortada samimiyetle yapılmış bir görevden suç ve suçlu çıkar mı? Başbakan 'hatadır' diyor. Başbakan neye dayanarak 'hata var' diyor. Demek ki dosyayı görmüş ona göre konuşuyor. Mahkemenin vermesi gereken kararı, Başbakan verip dosyayı kapatıyor. Başbakan'ın 'hata' dediği konuda,

'hayır bu hata değil, kasıt var' diyebilecek özel yetkili, yürekli bir mahkeme var mı bu ülkede?

Geçmişte olduğu gibi aynı ucuz yöntemlerle bir katliam daha kapatılmaya çalışılıyor. AKP'ye oy verenlere sesleniyorum; bunun için mi oy verdiniz? AKP'deki Kürtlere soruyorum; dün Genel Başkanımın

zın yaptığı açıklamalardan sonra o partide daha ne kadar duracaksınız? Gözlerimiz üzerinizde. Biz, 'BDP'ye gelin' demiyoruz ama onurun, haysiyetin, paradan daha değerli olduğuna dair bir tavır ortaya koyun. Genel Başkanınız bize kan pazarlığından bahsediyor. Asıl ABD'de, Pakistan'da, bomba yüklü predatör almak için es zamanlı yapılan görüşmeler kan pazarlığıdır. Uludere defteri kapanmayacak. Uludere'deki kışlının adı Recep Tayyip Erdoğan Kışlası olarak değişse bile bunun hesabını vereceksiniz. Bu katliam sayfasını kapatmayız."

(BDP Eş Başkanı Selahattin Demirtaş'ın TBMM Grup toplantısında yaptığı konuşmadan)

"Bizim Silahlı Kuvvetlerimiz bu görevi samimi bir şekilde yapmıştır. Hata da olabilir. Hata-yı da açıkladık, özrü de açıkladık. Tazminatı da açıkladık. Allah aşkına tazminatsa tazminat... İl-le de terör örgütünün istediğini mi söyleyeceğiz. Kusura bakmasınlar..."

Yani, "öldürdükse öldürdük, paralarını da faz-lasıyla ödedik. Bizden bu kadar."

Demek ki, aradan geçen 70 yıl içinde devle-tin suçları konusunda değişen fazla bir şey yok. Değişim değişim deyip duranlar ve değişimin motorunun AKP olduğunu söyleyenler ne derler-se desinler, devletin karakteri değişmemiştir. Eğer değişmişse o da Tayyip Erdoğan'ın dediği kadardır. "Fazlasıyla tazminat biçtik, daha ne ist-iyorsunuz" tarzındaki yaklaşımdır.

Vatandaşını öldür, sonra tazminat öde. Eski-den devlet öldürdüklerine kan parası vermiyordu, şimdi veriyor, daha ne olsun? Halkın parasıyla alınmış uçaklarla halka bomba yağdır, sonra da öldürdüğü insanların ailelerine halkın parasından tazminat öde, böylece işin işinden çık. Hükümet yetkililerinin devlet bütçesini kendi paraları gibi görmeleri bu ülkedeki çarpık bir zihniyettir.

Başbakanın ve İçişleri Bakanının açıklamaları olaya kapanmış gözüyle baktıklarını gösteriyor. Oysa AKP yöneticilerinin "bu vartayı da kaza-sız belasız atlattık" diye düşünmeleri yanlısama-dır. Bu tür olaylar tarihsel niteliklidirler. "Özalp hadisesi" nasıl kapanmadıysa ve sonraki yıllarda muhalefet partisinin baskısıyla Muğlalı yargılan-mış ve 20 yıl hapse mahkûm edilmiş idiyse, Ro-boski Katliamı'nın da peşi bırakılmayacaktır.

Aradan 6 ayı aşkın zaman geçmiştir, ama ola-yın aslı henüz aydınlığa kavuşmamıştır. İmha edilen katile hakkında bilgilerin önce TSK in-sansız hava araçları tarafından mı, yoksa ABD'li-lerinki tarafından mı verildiğinin önemi yoktur. Önemli olan öldürme emrinin verilmesidir. Yani emri veren şahıs ve işgal ettiği makamdır.

Başbakan, "verilen yetki kullanılmıştır" derken belirsiz özne kullanmıştır. Sözü-nü ettiği yetki TBMM'nin hükümete, hüküme-tin de Başbakana verdiği "sınır ötesi mü-dahale" yetkisidir. Başbakanın belirsiz öz-nesine dair yorumlar "Başbakanın yetkiyi Genelkurmay Başkanına devrettiği" şeklin-dedir İçişleri Bakanı ise; olaydan ne Baş-bakanın, ne Genelkurmay Başkanının, ne de kendisinin haberi olduğunu iddia etmiş, emrin Türk Hava Kuvvetlerindeki komu-tanlar tarafından verildiğini söylemiştir. Bu açıklamalara inanmak mümkün de-ğil-dir.

Birincisi, sınır ötesi müdahale yetkisi madem ki Başbakana verilmiştir, onun yet-kiyi askere devretme yetkisi yoktur. Eğer öyle olsaydı TBMM kararında o husus ifade edilirdi. Ayrıca bu tür yetki devirleri sözle olmaz, dev-redildiği ileri sürülen yetkinin belgesi, tarih no.sı, ve metnin kendisi nerededir? Zira o metinde o yetkinin hangi koşullarda kullanılabileceği de mutlaka belirtilir. Sınır ötesi harekât ciddi bir iş-tir, gösteri yaparcasına Güney'e gidip dağı taşı bombalamak ve medyada "uçaklarımız terörist hedeflere bomba yağdırdı" diye övünmekle bir insan kfilesini yok etmek ayrı şeylerdir.

Hemen belirtelim ki, bir makamın kendi yet-kisini kendi altındaki bir makama devretmesi onu sorumluluktan kurtarmaz. Şayet yetki devre-dilen makam o yetkiyi yanlış kullanmışsa asıl sorumluluk yetkiyi devretmiş olandadır.

Merkeze gelen iki istihbarat birleştirildiğinde, Fehman Hüseyin'in telsizinden alınan sinyallerin o yöreden gelmesi göz önüne alınarak siyasi oto-rite Fehman Hüseyin'i öldürmüş olmak gibi bir siyasi parsa toplamak ya da "40 teröristi öldür-dük" diyerek şovenist histeri içindeki Türk kes-i-minin gazını almak, teröre karşı muzaffer olmak istemiştir.

Özet olarak Başbakanın olayı sonradan öğren-diği iddiasına hiç kimse inanmamıştır. Günün bi-rinde gerçek ortaya çıkacaktır. Birileri konuşa-caktır. Emir alarak bu cürmü işlemiş kişiler, "emri kendilerinin vermiş olduğunu kabullene-rek" suç yaftasını boyunlarında sürgit taşımaz-lar...

En son olarak Başbakan partililerine bu olayı kapatmaları emrini verdi." Konuşmaym" diyerek konunun kapatılamayacağını o da görecektir.

Cürüm ortadadır, bizce mücrim de malûmdur. Tayyip Erdoğan tabii ki cürümünü ve mücrimi ik-rar etmeyecektir. Ama cürümün yaftası de ille ebed boynunda asılı kalacaktır. Ne Başbakanlık makamı, ne de Cumhurbaşkanlığı onu tenzih edecektir.

Avrupa Parlamentosu'nda 5. Dersim Konferansı

AP Sol Grup ve Yeşiller Grubu'nun ev sahipliğinde 7 Haziran 2012'de tüm gün süren "Dersim: 1935-38'den Günümüze-Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Uluslararası Hukukun Rolü" başlığı altında düzenlenen konferansa tarihçi, siyaset bilimci, hukukçu, gazeteci, yazar, TBMM ve AP üyesi parlamenterler katıldı.

Konferansta 'tek dil, tek din' anlayışına eleştiriler dile getirilirken, acıların paylaşılmasının yetersiz kaldığı, tarihle yüzleşilmesi gerektiği üzerinde duruldu.

'Gerçeklerin Ortaya Çıkması ve Uzlaşmaya Doğru Siyasal Perspektifler' konulu oturumun moderatörlüğünü AB-Türkiye Karma Parlamento Komisyonu'nun Eşbaşkanı Helene Flautre yaptı. Panelistler ise TBMM Dilekçe Komisyonu, Dersim Araştırma Komitesi Raportörü AKP Milletvekili İsmail Aydın, CHP Milletvekili Şafak Pavey, BDP Eşbaşkanı Gültan Kışanak'tı.

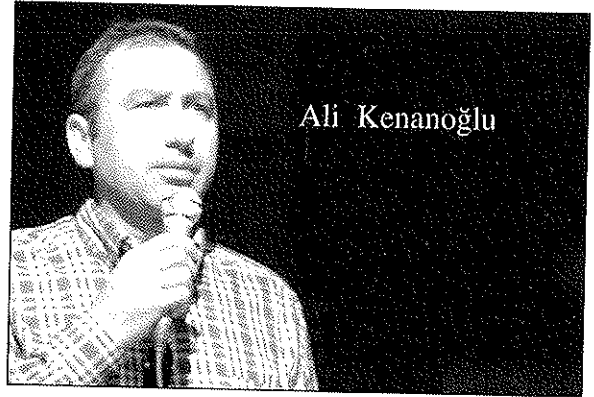
TBMM Dilekçe Komisyonu, Dersim Araştırma Komitesi Raportörü AK Parti Milletvekili İsmail Aydın, Kürt meselesi ve terör sorununun ayrı tutulması gerektiğini kaydederek İttihat Terakki anlayışı olan tek dil tek din yaklaşımının sorunun ortaya çıkmasının temelini oluşturduğunu kaydetti.

Dilekçe Komisyonu'nun çalışmalarından söz eden İsmail Aydın, Dersimle ilgili en fazla belgenin Genel Kurmay Başkanlığı'ndan geldiğine dikkat çekerken, Adalet Bakanlığı ve MİT'ten kendilerine istemelerine rağmen konuyla ilgili herhangi bir arşiv belgesi ulaştırılmadığını ifade etti. Dersim incelemesiyle acıyı bir nebze hafifletmek umudunda olduklarını kaydeden Dersim Araştırma Komitesi Raportörü AKP Milletvekili İsmail Aydın, Seyit Rıza'ya ait mektupların da kendilerine ulaştırıldığını söyledi.

CHP Milletvekili Şafak Pavey ise Alevilerin geçmişte ve günümüzde yaşadıkları sorunlardan söz etti. Pavey, Alevi toplumunun halen Sünnilerce kültürel soykırıma uğratıldığını belirtirken, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Sünni anlayış üzerine kurulduğunu söyledi.

'Dersim katmerli acıdır'

BDP Eşbaşkanı Gültan Kışanak ise Türkiye Cumhuriyeti'nin Türk ve Sünni ikili sacayağının üzerine tek ulus mantığıyla kurulduğunu savuna-

Ali Kenanoğlu

rak Dersimlilere hem Kürt hem de Alevi olmaları hasebiyle 'katmerli acı' çektirildiğini söyledi. 1938'den sonra acıyı yaşamaya devam ettiklerini ifade eden Kışanak, Kürt sorununun Türkiye'nin en büyük ve en acı sorunu olduğunu belirtti. "Bugün en temel hak ve özgürlüklerimiz pazarlık konusu yapılabiliyor" diye konuşan Gültan Kışanak, TBMM Dilekçe Komisyonu'nun çalışmalarının derde deva olmaktan uzak olduğunu söyledi. Resmi Yüzleşme Komisyonu kurulmasını savunan BDP Eşbaşkanı, Avrupa'ya da yaşanan acıları görmezden gelmekten vazgeçmeleri çağrısında bulundu.

'Acıları paylaşmak yeterli değil'

Dersim Konferansı'nın son oturumunda konuşan Eski AK Parti Milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat, kurucu üyesi olduğu AK Parti ile yollarının ayrılmasını, partinin başta tespit edilen hedeflerden sapmasına bağladı. "Araç yoldan çıkınca partinin ikinci adamlarından da olsam is-

tifa etmeyi kendime şeref addettim" diyen Dengir Mir Mehmet Fırat, kendisini hâlâ AK Partili olarak tanımladığını söyledi. Özür dileme konusuna değinen BDP Milletvekili Sebahat Tuncel ise "Acılarımızı paylaşmak sorunlarımızı çöz-

Alevi sorunu

müyor" sözlerine yer verdi.

Konferansta konuşan Hubyar Sultan Alevi Kültür Derneği Başkanı Ali Kenanoğlu Dersim konusuna değil Türkiye'deki Alevilerin sorunlarına değindi. Kenanoğlu şunları söyledi:

"Dersim Katliamı bir Alevi katliamı mı? yoksa bir Kürt katliamı mı? sorusunun cevabına baktığımız zaman geniş Alevi kitlesi Dersim'lilerin Kürt-Zaza kimliğine atıfta bulunarak bu katliamı sahiplenmemiştir. Geniş Kürt kesimi de Dersim'lilerin Alevi kimliğine atıfta bulunup Dersim'lileri yalnız bırakmıştır. Dersim'lilerin yaşadığı budur. Bugün dahi Dersim katliamı tartışmalarında bu durumu görebilmekteyiz.

Resmi tarih Osmanlı'nın hoşgörüsünü öve öve bitirememektedir. Her inanca karşı saygılı bir İmparatorluk olduğu resmi tarihin ve günümüz AKP iktidarının da her fırsatta dile getirdiği koca bir yalıdır. Osmanlı Aleviliğe karşı insanlık tarihinin gördüğü en vahşi ve en büyük katliamların uygulayıcısı olmuştur. Diğer taraftan başta Ayasofya olmak üzere yüzlerce kilise Camiye çevrilmiştir. Tarihteki Alevi isyan ve devamında gelen katliamların nedenselliğine baktığımız zaman ekonomik, sosyal, siyasal nedenleri olsa da bu nedenleri de besleyen esas neden inançsal farklılıklardır. İnançsal farklılık olduğu için sosyal ve siyasal farklılıklar oluşmaktadır. Alevilerin kendilerini İslam dairesi içerisinde tanımlamalarına karşın İslam'ın kabul gören Sünni ve Şii ayrışımına çok ters düşen inançsal bir yapıya sahip olmaları ve bunu da İslam'ın kendisi olarak kabul etmeleri görünen net bir durumdur. Aleviler Sünni ve Şii anlayışın benimsediği ve uyguladığı İslam anlayışını ise, sonradan uydurma bir İslam olarak nitelendirmektedirler.

Alevilerin İslam anlayışında Hz. Muhammet ve Hz. Ali, Dem alıp ilk semahı dönen kişilerdir. Kadın ve erkeğin yan yana ibadeti, ibadette müziğin kutsallığı, resmin ve heykelin ibadethane içindeki yeri, dini dans olarak nitelendirilen kadın-erkek birlikte icra edilen semahın kutsallığı, enel hak felsefesi olmazsa olmazlardır. Bunun yanı sıra Kuran'ın değiştirildiğine yönelik inanç, toplu ibadetin namaz değil Cem olması,

ibadethanenin cami değil Cemevi olması, Orucun Ramazan değil Hızır ve Muharrem orucu olması, Kabe'nin İnsan olması, Cennet Cehennem inancı yerine Devriye (reenkarnasyon) olması Alevilerin İslam anlayışı ile Sünni Şii İslam anlayışı arasındaki derin farkları ortaya koymaktadır. Bu nedenler İslam'ın Halifeliğini üstlenen Osmanlı için Aleviliğin SAPIK bir inanç olması için yetmişte artmıştır.

1826 katliamından sonraki süreçte Osmanlı Alevilerle ilgili politikasında değişikliğe giderek, katliamın ve baskının yanı sıra çok yoğun olarak asimilasyon politikasına girilmiştir. Alevi köylerine cami yapma politikası bu dönemde başlamıştır. Alevi Bektaşî Dergahları Sünni tarikatlara teslim edilirken, dağ başlarındaki Alevi Tekke-Dergahlarında ise o bölgeden Alevi işbirlikçiler görevlendirilmiştir. Alevi çocukları köylerinden alınarak Sünni okullarında eğitilip köylerinde görevlendirilmişlerdir. Aleviler açısından çok yoğun bir Sünnileşme yaşanmış, Alevilikte görülen Sünni usuller de bu dönemde Aleviliğe sokulmuştur. Özellikle cenaze hizmetlerinde yoğun bir Sünnileşme yaşanmıştır.

1826 ve sonrasında bu katliam ve baskı süreci üzerine kurulan Cumhuriyet Aleviler açısından bir nefes alma dönemi olarak görülmüştür. Özellikle Alevilerin katlini vacip kılan bir çok kurum ortadan kaldırılmasını Aleviler sevinçle karşılamışlardır. Bu dönem Aleviler açısından Pir Sultan Abdal'ın söylediği ; "Yürü bre Hızır Paşa / Senin de çarkın kırılır / Güvendiğin padişahın / O da bir gün devrilir." diye müjdelediği gündür.

Cumhuriyette Aleviler ümmet'den yurttaşla geçiş yapmışlar ve can kıyımı korkusundan kurtulmuşlardır. Bu nefes alma dönemi uzun sürmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti kurulur kurulmaz yeni bir toplum mühendisliğine başlamış ve "Türk-İslam" anlayışına uygun bir toplum yaratma projesine girmiştir. Herkes Türk'tür ve herkes İslam'dır. İslam olarak da Sünni İslam anlayışı benimsenmiştir. Buna uymayan toplum ve topluluklar da bu çizgiye getirilmelidir politikası izlenmiştir.

Cumhuriyetin 1923'de ilanından sonra 1924'de "devletin dini İslam" olarak benimsenmiş, yine 1924'de Sünni bir kurum olarak "Diyanet İşleri Başkanlığı" kurulmuştur. 18 mart 1924'de çıkarılan köy kanunuyla "köyün temel dini müstemi-latı CAMİ" olarak belirlenmiştir. 30 Kasım 1925'de çıkartılan "Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin seddine ve Türbedarlıklar ile Birtakım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun"la Alevilik resmen yasaklanmış, tek ibadethane olarak

Cami ve Mescit kabul edilmiştir. Arkasından bir çok yeni Cumhuriyet Aydını (!) Alevilik hakkında karalayıcı ve iftira dolu yazılar yazmıştır. Romanlarına Aleviliği sapık inanç olarak almışlar, örneklemişlerdir. Bu yasayla Alevilerin tekke ve Zaviyelerine-Dergahlarına el konulmuş, vakıfları kapatılmış, taşınır ve taşınmaz mal varlıkları Kültür Bakanlığı'na ve/veya Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

Bu kanuna 1950 yılında eklenen bir maddeyle "Türbelerden Türk büyüklerine ait olanlarla büyük sanat değeri bulunanlar Kültür Bakanlığınca umuma açılabilir. Bunlara bakım için gerekli memur ve hizmetliler tayin edilir." denilmiştir. Hacı Bektaş Dergahı vb ziyaret yerleri Alevi oldukları için değil de "bir Türk Büyüğü"nın mezarını içerisinde barındırdığı için ziyarete açılabilmiştir.

Kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı Aleviliği görmezden gelmiş ve İslam dini içerisine nifak sokan bir anlayış olarak kabul etmiştir.

Cumhuriyet Döneminde Alevilere bakış budur, bu bakışın topluma yansımaları da farklı olmamıştır. Gerek devlet gerekse de devletin mühendisliğini yaptığı toplum Aleviliği sapıklık, Alevileri de katledilmesi gereken bir topluluk olarak görmeye devam etmiştir.

Cumhuriyet dönemindeki Alevi katliamlarının gerekçesini de hep bu sapık bakış açısı oluşturmuştur. Bu anlamda Dersim katliamı bizzat devlet tarafından Kızılbaş, Kürt olan Dersimlilere sözüm ona medeniyet götürmek amacıyla yapılmıştır. Dersim katliamıyla Cumhuriyet, Alevilere ve Kürtlere ağır bir gözdağı vermiştir.

Dersim katliamından sonra yaşanan ve Dersim katliamında olduğu gibi bizzat devletin görünen yüzünün değil de derin yapısının yaptığı katliamların başlangıcı Ortaca olaylarıdır. Ortaca olayları devletin refleksini ve kışkırtılmaya hazır toplulukların refleksini ve kışkırtma yöntemlerini görmek açısından önemli bir olaydır. Zira 1966'da yaşanan Ortaca Katliamı'ndan sonraki süreçte yaşanan katliamlarda yaşanan hep aynı tahrik ve yöntem ve tepki izlenmiştir.

Orataca'dan sonra 1968 Elbistan Olayı, 1971 Kırıkkale Olayı, 1975 ve 1978 Malatya Katliamı, 1978 Maraş Katliamı, 1980 Çorum Katliamı, 1993 Sivas Madımak Katliamı, 1995 Gazi Katliamı ve Ümraniye Katliamı. Bütün bu katliamlarda kullanılan el farklı da olsa gövde belliydi. Bu gövde devletin ta kendisiydi. Devletin yetkilileri her seferinde adresi başka yerlerde arasalar da, kışkırtma, tahrik gibi kılıflara bürünseler de adres de belliydi. Bu adres, -devlet el ise- devletin gerçek sahibi olduğunu

iddia eden derin güçlerdi.

Osmanlı'da Alevilerin katli vacipti, Türk-İslam anlayışına mensup Cumhuriyet yapısında ise Aleviliğin katli vacip olmuştur. Cumhuriyet'in sahipleri Alevileri güvenlik konsepti içerisinde iç tehdit unsuru olarak görmüştür. Yeri ve zamanı geldikçe toplumun gazını almak için İslamcı olarak nitelendirilen topluluklar Alevilerin üzerine salınmıştır. Hem böylece Alevilere gözdağı verilmiş hem de onlara karşı, şeriat korkusu nedeniyle Alevilerin Cumhuriyetin yanında olmaları sağlanmıştır. Cumhuriyetin Alevilere biçtiği rol "Bekçilik"tir. Bu bekçiliği içselleştiren Aleviler "Cumhuriyetin Bekçileri" ismiyle Televizyon programları bile yapmaya başlamışlardır. Günümüzde, özellikle de AKP hükümeti döneminde Aleviler devlet kademelerinden uzaklaştırılmıştır. Devlet Bürokrasisinde yer almaları mümkün olmayan Alevilerin İslamcı kimliğine sahip özel şirketlerde de iş bulması olanaksız hale gelmiştir. Mahallelerde, okullarda, iş yerlerinde, askerde, mezarlıklarda ve her türlü toplu yaşam alanlarında Aleviler ayrımcılığa uğramaktadırlar. AKP döneminde bu ayrımcılıklar artmış ve artış göstermeye de devam etmektedir.

Cumhuriyet dönemi süresince yok sayılan Alevilik ve Aleviler ilk olarak 2 Temmuz 1993 Madımak katliamından sonra görülmeye başlanmıştır. Buradaki görünme biçimi yine "Güvenlik" nedeniyle. Dönemin Milli Güvenlik Kurulu 1993 Madımak katliamından sonra Alevilerin kendi isimleriyle dernek kurmaları ve örgütlenmelerinden rahatsız olmuş, dahası bu örgütlenmenin Kürt hareketi ile birlikte hareket etmesinden korkmuştur. Bu nedenle Alevilerin gizlice desteklenmesi kararı alınmıştır. Bu destek kontrollü ve devlete yandaş olacak şekildedir. Bu nedenle devlete bağlı çeşitli Alevi kurumları oluşturulmuş, Alevi sermaye sahiplerinin burayı desteklenmesi istenmiştir. Tansu Çiller döneminde örtülü ödenekten bir Alevi kurumuna yüklüce bir ödeme yapıldığı dönemin hükümet üyesi Bülent Arınç tarafından geçtiğimiz yıl itiraf edilmiştir. Bir taraftan da Alevilerin "öz Türk", "öz Müslüman" olduğu yönünde propagandalar yapılmıştır. "Alevi İslam" tabiri ortaya atılarak, Aleviliğin kendine özgün bir inanç olduğunu söyleyenlere "AB işbirlikçisi" denilmiştir.

Alevilerin "öz Türk" olduğu yönünde ve Kürt'ten Alevi olmayacağı yönünde kitap siparişleri verilmiştir. Alevilerle Kürtlerin uzaklaştırılması sağlanmış ve Kürt Aleviler bile artık ne denli Türk olduklarını, çünkü Kürt'ten Alevi olunamayacağını savunmaya başlamışlardır. Bu devletin amaçlarına ulaşmak için oluşturduğu yeni

Cezaevi yangınında 13 kişi öldü, ya M. Ağar?

1 6 Haziran günü Ş.Urfa E tipi cezaevinde bir koğuştaki çıkan yangında 13 kişi duman-
dan boğularak öldü.

264 kişi kapasiteli cezaevinin kapasitesi ge-
çen yıl 350'ye çıkartılmıştı ama halen 1057 tu-
tuklu ve hükümlü kalmaktaydı. Hadisenin mey-
dana geldiği koğuşun kapasitesi 8 kişilikti ama
oraya 18 kişiyi tıkıştırdılar. Yere yataklar seril-
mişti, onlar da yetmediğinde koğuş sakinlerinin
nöbetleşe uyudukları bildiriliyor.

Pek çok cezaevi gibi buranın da koşulları in-
sanlık dışıydı. Urfa'nın Haziran'ında sıcaklık
gölgede 40 C nin üstünde olur. İnsan vücudu-
nun sıcaklığının oda sıcaklığını ne kadar arttır-
dığını sıcakları yaşayanlar bilirler. Değil o ka-
dar çok insanın arttıracağı sıcaklık, 1 metre ara-
lıkla oturan 2 kişinin vücut ısıları bile onları
rahatsız eder.

Klima cihazının yasak olduğu koğuştaki 1 van-
tilatörün bulunduğu bildiriliyor ve olayın vanti-
latörün yönü konusunda çıkan kavgadan ileri
geldiği iddia ediliyor.

Bu sayfamızda olaydan 5 gün önce aynı ce-
zaevinden bazı sakinlerin İHD'ne yazdıkları bir
mektubu yayınlıyoruz.

O satırları okuyunca insan bu ülkede tutuklu
ve hükümlülere devletin, caza ve tutukevi ida-
recilerinin, şimdilerde "infaz memuru" denilen
gardiyanların -ve dahi jandarmaların- nasıl gad-
dar ve insanlık dışı davrandığını elbette hatırla-
madan edemez.

Ama burada asıl vurgulayacağımız o koşulla-
ra ve kötü muamelelere herkesin muhatap olma-
dığıdır. Parası ve nüfuzu olan mahkûm ve tu-
tukluların paraları sayesinde elde ettikleri imti-
yazları bir yana koyalım, ama Cumhuriyet tari-
hinde eşi görülmedik bir uygulamaya paralel
devletin şeflerinden Mehmet Ağar mazhar ol-
muştur.

O kendisine bir cezaevi, seçmiş, cezaevinde-
ki 50 tutuklu ve hükümlü başka yerlere sevke-
dilmiş, binalar tadilatından geçmiş, Ağar'a uygun
her türlü konfor hazırlanmış, aşçılar alınmış, 15
gün kadar süren bu yoğun hazırlıklardan sonra
Susurluk davası eski hükümlüsü eski asker, es-
ki Özel Harekâtçı Korkut Eken gelmiş, her şe-
yi teftiş etmiş, "bu devlet bizim" dercesine cü-
retkâr bir edayla teftişini basın mensuplarına du-

yurmuş, Mehmet Ağar ancak ondan sonra teşrif
buyurmuştur.

Tekrar ediyoruz, Cumhuriyet tarihinde böyle-
si görülmemiştir. Sadece bu olay belli çetelerle
mücadele ettiğini ileri süren Tayyip Erdoğan re-
jiminin yasa, hukuk ve devlet anlayışını sergile-
meye yetmiştir.

Tayyip Erdoğan dedik, ilave edelim: Sayın
Başbakan hikmet buyurdu ve Urfa'daki cezaevi
yangınının PKK ile ilişkili olduğunu iddia ede-
rek hiç hicap duymadan kendi rejiminin hapis-
hanelerini temize çıkardı.

Cezaevi Müdürlüğü Kanalıyla İnsan Hakları Derneğine Ş. Urfa

Bakanlığın vermiş olduğu tutuklu-hükümlü
haklarımız cezaevi idaresi tarafından gasp edili-
yor. Ortak alanın haftalık 10 saat olması gere-
kirken bu hak uygulanmıyor. Ne bir sosyal alan
ne de sportif faaliyet bulunmaktadır. Ziyaretçile-
rimiz geldiğinde onur kırıcı aramalar yapılmak-
tadır, terlikle görüş yerine gönderilmektedir. Biz
de bunu protesto etmek için koğuş aramaları sı-

rasında terlikle çıkıyoruz.

Hasta arkadaşlarımız aylar sonra hastaneye götürülmektedir. İdareye dilekçe veriyoruz haftalarca bekledikten sonra revire çıkılmaktadır. Koşu değiştirmek için idareye vermiş olduğumuz dilekçelerimize bile cevap verilmemektedir. Disiplin cezaları için itiraz hakimliğine dilekçeyle itiraz ediyoruz, ya dilekçe kayboluyor ya da süresi geçiyor, ondan sonra da bir haber verilmemektedir. Dolayısıyla ailelerimiz de haberi olmadığı için gelip kapıda disiplin cezası aldığımızı öğrendiğinde geri dönüp bundan dolayı mağdur olmaktadır.

Dışarıda yeni gelen arkadaşlarımıza yönelik

onur kırıcı aramalar yapılmaktadır. Yeni gelenlerin elbiselerinin hepsini çıkarıp insanlık onuruna yakışmayan durumlarda bulunmaktadır. İnsan hakları savunucuları olarak bu sorun karşısında duyarlı olacağımıza ve çözümünü de getireceğimize inanıyoruz.

Gerekenin yapılmasını arz ederim.

11.06.2012

C-5

Ş. Urfa

M. Ali Deniz, Ahmet Demir, Mehmet Kaya, Ahmet Yeşil, İsa Gökmen, A. Celil Dağtekin, Cenap Çay, Yılmaz Sorguç, Hüseyin Gözbebeği, Abdurrahman Mutlu

2. yekkebinde çıkartılıyor. Bide bunı protesto etmek için köpük zırmaları sırasında terlikle çıkıyoruz.

Hasta arkadaşlarımızı aylar sonra hastaneye götürülmektedir. İdareye dilekçe veriyoruz haftalarca bekledikten sonra revire çıkılmaktadır. Koşu değiştirmek için idareye vermiş olduğumuz dilekçe, dilekçelerimize bile cevap verilmemektedir. Disiplin cezaları için itiraz hakimliğine dilekçeyle itiraz ediyoruz ya dilekçe kayboluyor ya da süresi geçiyor, ondan sonra da bize haber verilmemektedir. Dolayısıyla ailelerimiz de haberi olmadığı için gelip kapıda disiplin cezasını aldığımızı öğrendiğinde geri dönüp bundan dolayı mağdur olmaktadır. Dışarıda yeni gelen arkadaşlarımıza yönelik onur kırıcı aramalar yapılmaktadır. Yeni gelenlerin elbiselerinin hepsini çıkarıp insanlık onuruna yakışmayan durumlarda bulunmaktadır. İnsan hakları savunucuları olarak bu sorun karşısında duyarlı olacağımıza ve çözümünü de getireceğimize inanıyoruz.

Gerekenin yapılmasını arz ederim

M. Ali Deniz

Ahmet Demir

Mehmet Kaya

Ahmet Yeşil

İsa Gökmen

A. Celil Dağtekin

AGİT DÜŞÜN

Cenap Çay

Yılmaz Sorguç

Hüseyin Gözbebeği

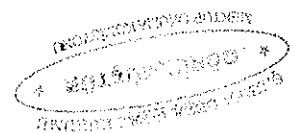
Erkan Akdemir

Abdurrahman Mutlu

11.06.2012

C-5

Ş. URFA

Türkiye, Yahudiler ve Holokost

Yalçın Yusufoglu

Hamburg Üniversitesinden tarihçi ve Türkolog Corry Guttstadt'ın 2008'de yayınladığı "Die Türki, die Juden und der Holocaust" isimli kitabın Türkçesi İletişim Yayınlarından çıktı. ["Türkiye, Yahudiler ve Holokost", Çev. Atilla Dirim, Mart 2012.]

Aynı zamanda Berlin Anne Frank Merkezi Pedagojik Projeler Koordinatörü olan Guttstadt 14 Haziran'da İstanbul'da Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü'nde "Holokost Karşısında Avrupa'daki Türkiyeli Yahudiler ve Türk Devleti" konulu konferans vererek kitabındaki görüşlerini özetledi.

Bu değinmede Guttstadt'ın incelediği Nazizm ve Türkiye kökenli Yahudiler konusundan hareketle, Osmanlı devletinin çözülme sürecinde dini Müslüman, milliyeti ise Türk olmayan milliyetlere, etnisitelere uygulanan soykırım, pogrom, deportasyon, mübadele politikalarıyla Türk-İslam sentezinin Cumhuriyet'te resmi devlet politikası haline geldiğini, bugün de bu politikayı Tayyip Erdoğan'ın temsil ettiğini hatırlatacağız.

Kemalist devlet ve Türk İslam sentezi

Kemalizmin laik olduğu yolundaki savlar yakıştırmadır. Türk-İslam sentezini Türkes ve Devlet Bahçeli'yle veya "referansım İslamdır" diyen Tayyip Erdoğan'la sınırlamak da yanlışama olur. Irkçılık temelindeki Türkçülük + İslamiyet= Tek millet, tek devlet, tek din, tek mezhep söylemi kendisine Kemalist desin veya demesin Cumhuriyetin ideolojisi ve temel politikası olmuştur. Şimdiki Türk başbakanının yakınlarında bir söylevinde "tek din" diye vurgu yapması, sonra da "dilim sürçtü" diye te-vile kalkışması devletin hakikatini yansıtmaktadır.

Cumhuriyet'in kurucusu devlete damgasını vuran Türk-İslam sentezinin de banisidir. Gazi Paşa bir Türkçü ve milliyetçiydi ve İslamiyeti bu toplumun çimentosu olarak görmüştü. Dini devlet kontrolüne alarak onun irtica aracı olmaktan çıkaracağını sanmış, dini ve din adamlarını devlet parasıyla besler olmuştur, zamanla Diyanet denilen anti-laik kurum yo-

bazlık araçlarından birisi haline gelmiştir.

AKP ile TSK arasındaki kavga paylaşılan siyasi iktidardaki yetki ve üstünlük kavgasıdır, bu kavgayı AKP kazandıktan sonra her iki kanat da Kemalist Türk-İslam sentezinde bütünleşmişlerdir.

Kemalist devlet İslamın bir birlik vasıtası olacağını, din yoluyla Türk olmayan Müslüman etnik grupların Türklüğe asimile edileceğini düşünmüştür. İslamiyet değişik etnik grupları Türklüğe özümsemiştir, ama Kürtleri asimile edememiştir. Genel Kurmay arşivleri 1921-1937 (Koçgiri ile Dersim) arasında 19 isyan ve direniş yaşandığını söylemektedir.

AKP Hükümeti son olarak Kürt yoğunluklu illere 1000 adet sözle?meli Kürt mele atayarak onları asimilasyon için kullanacağını ummaktadır.

Kemalizmin kullandığı sadece İslamiyet de?ildir, İslamiyet içinde Sünni olmayanlar dışlanmış, Sünnilerin "Batını" dedikleri Alevi ve Bektaşilere bakışı resmi devlet politikası haline getirilmiştir. Bugünkü halef Erdoğan aynı politikayı gütmekte, "Alevi Açılımı" tarzındaki atraksiyonlarla iştigal etmektedir. Ale-vilerin oy verdikleri ana muhalefet partisi CHP de AKP gibi Ulu Önder Atatürk'ün izin-den gitmektedir. Ne Diyanet İşleri diye bir kurumun varlığını laikliğe aykırı bulmaktadır, ne de oy deposu Alevilerin talepleri için mü-cadele vermektedir.

Dini İslam olmayan topluluklara gelince, II. Abdülhamid devrinde 1890'larda başlayan Ermeni katliamları, Balkan Harbi ve sonrasında Rum pogromları ve tehcirleriyle devam etmiş, 1915'te Ermeni soykırımı gelmiş, 1922 de Ege'den Rumların kovulmasını takiben Türki-ye-Yunanistan arasındaki miladi takvimle 30 Ocak 1923 mecburi nüfus mübadelesiyle 1 milyon kadar Anadolu Rum gönderilmişti.

Aşağıda da değineceğimiz gibi etnik ve din-sel arındırma Cumhuriyette de devam etti. Asimilasyon başarılı olamayınca, o insanlar te-dirgin edilip kaçırıldılar. 1934 Trakya Yahudi tehiri, 1942 Varlık Vergisi geldi. 1948'de İsrail Devleti kurulunca 150.000 olan Yahudi yurttaş sayısı 30.000'e düştü, Özel Harp Da-iresinden Sabri Yirmibeşoğlu'nun da övünerek söylediği gibi, bir devlet tertibi olan 6-7 Ey-lül 1955 pogromu, 1964'te azınlık düşmanı ve Türkçü Başbakan İsmet İnönü'nün İstanbul'dan Rumları gönderdi, 1974 Kıbrıs çıkartmasından sonra geri kalanlar da gittiler. Kala kala 60.000 Ermeni, 20.000 Yahudi, 10.000 Asuri ve 1000'den az Rum kaldı.

Almanya'dan gelen bilimciler

Guttstadt Nazi Almanyasının Yahudi Soykı-rımı sırasında Türkiye'nin kendi Yahudi yurt-taşlarına karşı tutumunu ayrıntılı olarak ince-liyor.

Yazar Türk hükümetinin Nazi rejiminden kaçan Yahudilere kucak açtığı yolundaki ka-naatin bir iddia olduğunu söylüyor. 1933'te Hitler şansölyeliğe geldikten sonra Almanya'yı terk eden bilimci, mimar, müzisyen, sanatçı gibi ehil uzmanlar arasında Türkiye'ye gelen-lerin sayısının ancak 150 kadar olduğunu, ai-leleriyle birlikte 550-600'ü bulduklarını, oysa 1938-1941 arasında 400.000 Yahudinin Al-manya'yı terk ettiğini belirtiyor. Ayrıca Türki-

ye'ye gelenlerin Alman diye tanıtıldığını, Ya-hudilikleri üzerinde durulmadığını da ekliyor. 400.000 mülteci Yahudi içinde 600 kişi binde 1.5 eder. Bu kadarcık bir oran demografide yok mertebesindedir.

Nazi Almanyası'ndan Yahudiler göç ederler-ken, kitlesel siyasi iltica sorununa çare bulmak için Evian'da uluslararası bir konferans toplan-dığında, Türkiye davetli olduğu halde Konfe-ransa katılmadı. Esasen Ankara Hükümeti 1937'de Almanya'ya "Yahudi göçmen isteme-diğini" bildirmişti.

Kuşkusuz ki, gelenlerin hepsi Üniversite öğretim üyesi değildi, ama akademisyen olan-lar Türkiye'de üniversite reformunda ve çağdaş üniversitelerin kuruluşunda, tıp, fen bilimleri, Hukuk ve İktisat fakültelerinin temellerinin atılmasında Almanya ve Avusturyalı Yahudile-rin büyük katkısı olmuştu. [Albert Einstein'ın Yahudi Nüfusunu Koruma "OZE" Birlikleri adına Türkiye Cumhuriyet, Başvekaletine mek-tup yazarak 40 bilgin ve hekimin Almanya'da çalışmaların imkân bulunmadığını ve faaliyet-lerine Türkiye'de devam etmelerine müsaade edilmesini istemiş, bunun Türkiye'nin de yara-rına olacağını söylemişti.

Türkiye'ye gelen, çoğu İstanbul ve Ankara üniversitelerinin çeşitli fakülte ve dallarının, devlet konservatuarının kurulmasında rol alan araştırmacı ve eğitimci insanların bazılarını ad-larını burada anmak istiyorum:

Kimya alanında Fritz Arndt ve Friedrich Breusch, Fizikte Kurt Zuber, Tıp alanında Erich Frank, Felix Haurowitz, Rudolf Nissen, Werner Lipschitz, Siegfried Oberndorfer, Phi-lipp Schwartz ve Hans Winterstein, Zooloji alanında Curt Kosswig, Botanikte Leo Brauner ve Alfred Heilbronn, Astronomide Wolfgang Gleissberg ve Erwin Finlay Freundlich, Felse-fe alanında Ernst von Aster ve Hans Reichen-bach, Sosyolojide Gerhard Kessler, Pedagoji alanında Wilhelm Peters, İktisatta Fritz Ne-umark, Alfred Isaac ve Alexander Rüstow, Hukuk alanında Ernst Hirsch ve Andreas Schwarz, Dilbilim alanında Leo Spitzer, Edu-ard Zuckmayer, müzik eğitimcis, Bruno Taut, mimar, Hugo Braun, bekyeriyolog, Friedrich Dessauer, biyofizikçi ve radyolog, Fritz Baade, iktisatçı ilh.

Onların bir kısmı ABD'ye göçmüşler, geri kalanı Savaşın sonra İsrail'e veya Fransa, Britanya gibi bazı Avrupa ülkelerine gitmişler, çok azı Türkiye'de kalmıştı. 1960'lı yıllarda bu

bilimcilerden İst. Fen Fak.de Zuber ve Bresch'un öğrencisi oldum. Onlar Türkiye'de kalmış birkaç profesördü. [Botanik hocası Sara Akdik Türkiye Yahudisiydi. Yani Fen Fak. öğrencileri dışında Tıp, Diş Hekimliği ve Eczacılık öğrencileri FKB'yi Yahudi öğretim üyelerinden öğrenmişlerdi. Sadece Zooloji profesörü Türk'tü, onun enstitüsünü de -1938'de Manyas Kuş Cennetini keşfeden, ona bu adı veren, doğa tarihi bilgini de olan- Curt Kosswig kurmuştu.]

Toplumu Türkleştirme, islamlaştırma

Kemalist rejimin Türkleştirme politikasının Ermenilere, Rumlara, Yahudilere Süryanilere, Ezidilere karşı baskı, sindirme, asimilasyon, İslamlaştırma, ve ülkeden kaçırma olduğu kimsenin meçhulü değil. Bu politika aynı zamanda sermayenin Türkleştirilmesi, Türk ve Müslüman olmayan azınlıklardan Türklere devredilmesidir. O zamanlar burjuva denilcek kadar sermayeye ve üretim bilgisine, deneyimine sahip Türk bulunmadığı için ekonomi büyük kayıplara uğramıştır. Varlık Vergisi ve

6-7 Eylül 1955 pogromu sa sermayenin Türkleştirilmesidir. Bu sadece bizim tesbitimiz değil, Anap'ın bakanlarından Yılmaz Karakoyunlu bile öyle yazmaktadır.

Türk ırkçılığı Osmanlı'da İttihat ve Terakki hareketiyle başlamıştı. O zamana kadar kendisini Türk saymamış, hatta Türklüğü küçümsemiş Osmanlı merkezi İmparatorlukta değişik milliyetler ayrışırken Merkezi Türkleştirmeye girişmişlerdir. Türkiye kelimesi bile Avrupa'nın icadıdır, İtalyanca'da "Turchia"dan gelmektedir. İnönü, Bayar gibi devrin Türk liderleri 1970'lerde bile "Türkiye" değil, "Türkiya" derlerdi.

İncelediğimiz kitabın ele aldığı konu özelinde hatırlatalım ki, Almanya'da ırkçılar iktidara geldiğinde, Türkiye'de de ırkçı Güneş-Dil Nazariyesi ortaya atılmış, bütün insanlığın Türklerden doğduğu gibi bilim dışı ve yalan görüşler bilgi diye on yıllar boyu okul çocuklarına öğretilmi'tir.

Reisicumhur Kemal Paşa'nın manevi kızı Afet İnan'ın Cenevre'de yaptığı doktora tezinin adı "Türk Irkının Vatanı Anadolu"dur ve bu tez için Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti memurları ülke düzeyinde 64.000 insanın kafatasını kumpasla ölçmüştür. Günümüz Kemalistleri kendilerini bir takım milliyetçiliğinde ayırt etmek için "kafatası ırkçılığı" sözünü kullanırlar. Tapındıkları Önder farklı bir şey mi yapmıştır?

Güneş-Dil Teorisi eşliğinde köriklenen "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyası resmi dilde "ekalliyet" denilen, dini İslam olmayan, milliyeti ise Ermeni, Rum, Süryani ve Yahudi olan yurttaşlara baskı ve korkutma uygulanmış, Türkçe olmayan ticari işletmeler adlarını korkudan Türkleştirmişlerdir. Türkçe adlar seçilirken Orta Asya gruplarının dillerinde seçenler olmuştur. Bir zamanlar Beyoğlu, Karaköy ve Kadıköy'deki şubeleriyle ve kendi imalatları nefis çukulatalarıyla ünlü Baylan Pastanelerinin sahibi yaşlı iki kardeşten Harry Lenas'a "Baylan" kelimesinin anlamını sormuştum: Meğer isimler değiştirilirken Arnavut Ortodoks kökenli babaları Filip Lenas Çağatay Türkçesinden bir sözcük seçmiş, "baylan" o dilde "mükemmel, kusursuz" demekmiş, ismi öneren Sanat Tarihi profesörü Burhan Toprak'mış. Türkiye Türkçesinden sayısız ad bulmak mümkünken, Orta Asya'ya gitmek dönemin Güneş-Dil ırkçılığına uymuş.

İsimleri ırklaştırmanın en belirgin örneği

İstanbul'da Rumların yoğun olduğu, onlar azalınca semtteki Ermenilerin yaşamaya devam ettiği "Tatavla"nın (ta taulaon) adının "Kurtuluş" yapılmasıdır. 1929'da Tatavla'da büyük bir yangın çıkar, bir gecede 500 kadar ev yanar, itfaiyenin yangına geç müdahale ettiği ve kasıtlı olarak yavaş davrandığı tartışılmaya başlanır. Dış basında da gündeme gelen bu iddiaların ardından mahallenin ihtiyar heyetinden 5 kişi, "yangını geç haber verdikleri" gerekçesiyle tutuklanır, birkaç ay sonra semtin adı "Kurtuluş" olarak değiştirilir. (Hüseyin İrmak, "Yaşadığım Kurtuluş, İstanbul'da Bir Kadim Semt", Aras Yayıncılık, İstanbul, 2010.) Kimden, neden kurtulunmuştur? Bu konu iza-ha muhtaçtır.

1950'lere kadar nüfusun büyük çoğunluğunu yine Rumlar oluşturmaktaydı, 6-7 Eylül 1955 olayları, 1964 Kararnamesi ve 1973 Kıbrıs harekâtı Rumların kitlesel göçünü de beraberinde getirir.

1960'lı ve 1970'li yıllarda bile Despina'sıyla, diğer meyhane ve gazinolarıyla, çay bahçeleriyle canlı bir yöre olan semt şimdi eski günlerinden uzaktır. Mahallenin ana caddesinin adı Türkçeleştirmeden bu yana Ergenekon olmuş. Semt haritasına bakınız, orada bir de "Bozkurt Sokak" var. Toplumun bir istihzasıdır ki, bütün o adlara rağmen semt Türkleştirilememiş: Son yıllarda İstanbul'daki Kürtlerin alt katmanlarından göç alıyor.

Avrupa'daki Yahudi yurttaşlarımız kaderlerine terkedildi

Corry Guttstadt'ın kitabına dönecek olursak, yazarın ortaya koyduğu asıl olgu "Ankara Hükümeti Avrupa'daki Yahudi yurttaşlarına sahip çıktı, onları Nazi soykırımından kurtararak, katar katar Türkiye'ye taşıdı" savının gerçeği yansıtmadığıdır. Sanırsınız ki, Türk Sefaretleri sadece Avrupa'da yaşayan T.C. vatandaşı Yahudileri değil, aynı zamanda başka bir çok Yahudiyi de. Onlara Türk pasaportu vererek soykırımdan kurtarmış.

Bu konuda yapımçı Güneş Çelickan ve yönetmen Burak Arlıel imzalı "Türk Pasaportu" (Turkish Passport, 2011) filmi bir Türk propagandasıdır ve Türk devleti 2. Dünya Savaşı'nda binlerce Yahudiyi kurtardı demektir. (buradan hareketle şimdi de binlerce Filistinli Arabı kurtaracak demek istemektedir.)

Savaşta III. Reich tarafsız ülkelere ultimatom verdi ve "Avrupa'daki Yahudi vatandaşla-

rınızı geri çekin, yoksa onlara da diğer Yahudilere yapılan muamele uygulanacaktır" dedi. Tarafsız ülkeler İsveç, İsviçre, İspanya, Portekiz, Türkiye vb. idi.

Yurt dışındaki Türkiyeli Yahudilerin çoğu aileleri veya kendileri Osmanlı zamanında –genellikle Fransa'ya– göçmüşlerdi, Cumhuriyetin kurulmasından sonra tabii ki T.C. vatandaşı olmuşlardı.

Guttstadt'ın kapsamlı incelemesinde Türkiye'nin 1943'te Avrupa'daki 3000 ila 5000 Yahudi vatandaşından sadece 630 tanesinin vatandaş kabul edildiğini belirtiyor. Ankara'nın Sefaretlerine talimat göndererek "Yahudileri geri göndermeyin" dediğini söylüyor, 1943 Eylülünde Berlin'e "Geri dönüşler engellendi" diye bilgi veriliyordu.

Türkiye o kadarla da kalmadı, yukarıda sözü edilen 630 kişi dışındaki Yahudi vatandaşlarını vatandaşlıktan çıkardı.

Ayrıca o sırada Varlık Vergisi ve Aşkale deportasyonu nedeniyle Avrupa'daki Yahudi yurttaşlarımız için Türkiye de güvenli bir ülke değildi. Keza Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkiler çok iyiydi, III. Reich silah için ihtiyaç duyduğu kromu ve savaşta çok önem kazanan buğdayı Türkiye'den alıyordu.

Nihal Atsız, Cevat Rifat Atilhan gibi Nazi hayranı Türk ırkçıları revaçtaydı, devletin gayr-resmi sözcülerinden Cumhuriyet gazetesi de açık açık Almanya yanlıydı. Bütün bunlar Milli Şef'in politikasıydı.

Sadece o Kadar da değil: Toplumda anti-Semitizm körükleniyordu. Almanya yenildikten ve Ankara yüzünü ABD Britanya'ya döndükten sonra Turancılar susturuldu ama basında Yahudi düşmanı karikatürler, fıkralar yıllarca sürdü. [İlgilenen olursa o yılların "Mizah", "Akbaba" gibi mizah dergilerine göz atabilirler.]

Türkiye'nin vatandaşlıktan çıkarma koşulunu hatırlatarak bitirelim: "Türk kültürüne bağlı olmayanlar vatandaşlıktan çıkarılırlar" deniliyordu.

Türkiye Yahudi yurttaşlarını koruyamadı(**)

■ Sonja Galler

"1 933 sonbaharından itibaren, birçok Almanyalı Yahudi bilim insanı ve sanatçı, Türkiye'de iş buldu; üniversite, hastane, tiyatro vb. kurumların yeniden yapılandırılmasında önemli rol oynadı... Bugün Türkiye'de yaklaşık 20 bin Yahudinin yaşıyor olması Yahudi azınlığa karşı gösterilmiş olan hoşgörüylü yaklaşıma bağlıyor. Birçok anlatımda bu başarı hikâyesinin ilk adımının, Sefarad Yahudilerinin daha sonra yerini Türkiye'ye bırakacak olan Osmanlı İmparatorluğu'na kabul edilmeleri ile atıldığı belirtiliyor..."

Corry Guttstadt: Bugün İran'da da 20 bini aşkın Yahudi yaşıyor. Böyle bir rakam tek başına, güvenli ve antisemitizmin olmadığı bir durumun göstergesi olarak görülemez. Türkiye ile ilgili bugün orada sadece 20 bin Yahudinin yaşadığının ve bu rakamın Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarında yaklaşık 120 ila 150 bin arasında olduğunun altını çizmek gerekiyor. İkinci Dünya Savaşı'nın öncesinde ve sonrasında, özellikle de İsrail'in 1948 yılında kurulmasını takiben, Yahudilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye'yi terketti. Bu durum önceki yüzyıllarda farklıydı. Osmanlı İmparatorluğu, yüzyıllar boyunca İspanya'daki Reconquista (*) dan ve Doğu Avrupa'daki pogromlardan kaçarak Osmanlı topraklarına sığınan Yahudiler için bir göç merkezi olmuştu. Ne var ki, İmparatorluğu bir "çok kültürlülük cenneti" olarak tanımlamak hem absürddür, hem de tarihsel değildir. Gayrimüslim oldukları için Yahudiler üzerinde birçok kısıtlama söz konusuydu. Onlar da Hristiyanların ödedikleri vergileri ödemek ve Müslümanlara karşı itaatkâr davranmak zorundaydı. Diğer yandan 600 yıllık Osmanlı tarihi boyunca, Yahudilerin durumunda sayısız dalgalanmalar olduğunu da belirtmek gerekiyor. İber Yarımadası'nda Yahudilerin zulüm görmeye başlamaları, Osmanlı İmparatorluğu'nun genişleme dönemine denk geliyor. Bu dönemde İmparatorluğu yönetenler şehir nüfusunu artırmak arzusundaydılar ve bu nedenle de beraberlerinde birçok mesleki bilgi getirecek olan Sefaradları kabul etmeye sıcak bakıyorlardı. Ancak buna rağmen Osmanlıların fethinden önce, Ana-

dolu ve Balkanlar'da yerleşmiş olan Yahudiler, nüfus politikaları nedeniyle zorunlu iskâna ve ciddi kısıtlamalara tabi tutuldular.

SORU: Türk devletinin kurulması döneminde Yahudilerin durumu nasıldı?

Guttstadt: Ardı ardına gelen savaşlar sonucunda topraklarının büyük bir kısmını, Hristiyan-Avrupalı büyük güçler karşısında kaybetmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun, oldukça uzun süren çöküş sürecine son nokta, 1923 yılında Türkiye

Cumhuriyeti'nin kurulması ile kondu. Bu dönemde Yahudilerin durumu çelişkiliydi, zira Hristiyan Balkan halklarının aksine Yahudiler ayrılıkçı bir amaç gütmüyorlardı. Hatta Osmanlı yönetimi tarafından Avrupalıların Ermeni katliamı protestolarına karşı "örnek azınlık" olarak kullanılmışlardı. Bununla birlikte Yahudiler sıklıkla, Hristiyan azınlıkların Yahudi aleyhtarı saldırılarına maruz kaldılar ve bu yüzden de devletin korumasına muhtaçtılar. Bu nedenle Yahudiler kendilerini ilk başlarda Kemalist hareketin müttefiği olarak görerek yeni cumhuriyet ile ilgili büyük ölçüde olumlu beklentiler içerisine girdiler. Ne var ki, bu beklentiler kısa bir süre içinde yerini hayal kırıklığına bırakacaktı. Yahudiler, tüm uyum çabalarına ve sadakatlerini bildirmelerine rağmen genç cumhuriyetin katı milliyetçiliğini karşılarında buluverdiler. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde siyaseti şekillendiren en önemli unsur devletin, ekonominin ve toplumun "Türkleştirilmesi" oldu.

Guttstadt araştırmasında modern antisemitizmin Türkiye'ye, 30'lu yıllarda antisemitist yayınların (Siyon Protokolleri, Cevat Rifat Atilhan'ın eserleri gibi) yayılmasıyla geldiğini belirtiyor ve "Kemalist yönetim, gayrimüslimlerin Lozan Anlaşması ile güvence altına alınmış olan haklarını emperyalist güçlerin müdahalesinin bir devamı olarak görüyordu. Gayrimüslim azınlıklara, bu haklarından "kendi istekleri ile" feragat etmeleri için baskı uygulanmaya başlandı. Yahudiler de kademeli olarak birçok meslek ve ticari alandan dışlanmaya başlandı. Tüm bunlar çok sayıda Yahudinin, başta Fransa olmak üzere, ABD, İtalya ya da Almanya'ya göç etmesine neden oldu" diyor.

SORU: İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar "tarafsızlığını" korumayı başarmış olan Türk devleti, savaşın başından itibaren kendi topraklarındaki Yahudilere karşı nasıl davrandı?

Guttstadt: Burada antisemitizm ile, diğer gruplarla birlikte Yahudileri de hedef alan azınlık karşıtı milliyetçilik arasında bir ayrım yapmamız gerektiğini düşünüyorum. 1930'lu yıllarda "Siyon Bilgelerinin Protokolleri" gibi antisemitist metinler Türkiye'ye getirildi ve tercüme edildi. Türkiye'deki İslamcı antisemitizmin babası olarak nitelendirilebilecek olan Cevat Rifat Atilhan, Almanya'ya yaptığı bir ziyaretten sonra İstanbul'da Millî İnkılâp gazetesini yayınlamaya başladı ve bu gazetede Stürmer'den alınan kışkırtıcı karikatürler bire bir olarak kullanıldı. Bu yayın ve benzerleri, daha sonra yasaklanmışlar da, Türkiye'ye modern antisemitizmin geliş-

nin bir işaretidir. Bugüne değin "Protokollerin" ve hatta "Kavgam"ın defalarca yeni baskısı yapıldı. Yahudilerin yanı sıra Kürtleri, Ermenileri ve Rumları da hedef alan milliyetçi girişimlere örnek olarak, zorunlu iskân ile birlikte, keyfi olarak belirlenen, çoğunlukla da astronomik olan, vergileri ödeyemeyecek durumda olanların mülküne el konulmasını, hatta Doğu Anadolu'daki kamplara zorla çalıştırılmak üzere gönderilmesini öngören "Varlık Vergisi" gösterilebilir. Bunlar hiçbir şekilde Nazilerin gerçekleştirdikleri Yahudi zulmü ile kıyaslanamazsa da Yahudilerin Cumhuriyet'e karşı olan güvenlerini öylesine temelden sarsmıştır ki 1947-48'de, kalan Yahudilerin büyük çoğunluğu da Türkiye'yi terk etmiştir.

SORU: Avrupa'da dağınık şekilde yaşayan Türk kökenli Yahudi vatandaşların durumu nasıldı?

Guttstadt: Savaş başladığında Avrupa'da, çoğunluğu Fransa'da olmak üzere yaklaşık 25- 30 bin Türk kökenli Yahudi yaşıyordu. Bunların sadece 10 bin kadarı hâlâ Türkiye vatandaşıydı ki bu durum onlar için Holokost sırasında hayatı önem taşıyacaktı. Birçok insan "Osmanlı vatandaşı" olarak Avrupa'ya gelmiş, ancak zaman içerisinde doğum yerleri başka ülkelerin sınırları içerisinde kalmıştı. Diğer yandan Fransa'da da nispeten kolay bir şekilde Fransız vatandaşlığına geçme imkânı söz konusuydu. Kemalist Cumhuriyet, 1930'lu yılların başlarından itibaren yurtdışında yaşamakta olan vatandaşlarının tabiiyetlerini kontrol etmeye ve özellikle de gayrimüslimleri vatandaşlıktan çıkarmaya başlamıştı. Bu vatandaşlıktan çıkarma politikası, ilk başlarda devlet siyasetindeki yeniden yapılanmanın normal bir sonucu olarak görülse de, daha sonra Holokost sırasında ağırlıklı olarak Yahudileri hedef alan bir yapıya büründü. Ekim 1942'de Almanya, Türk hükümetine bir ultimatoma vererek Alman işgali altındaki ülkelerde yaşayan Yahudi vatandaşlarını geri almasını talep etti. Ancak Ankara'daki hükümet, Türk Yahudilerinin toplu olarak dönüşünden endişe ediyordu ve bunu engellemek için toplu vatandaşlıktan çıkarma uygulamalarına başvurdu. Bunun en vahim sonucu da, Türk kanunlarına göre vatandaşlıktan çıkarılmış ya da kendi istekleriyle tabiiyetlerini değiştirmiş olan şahısların bir daha Türk topraklarına turist ya da mülteci olarak bile adım atmalarına izin verilmemesiydi. Bunların yanı sıra, Türkiye'de 1938 yılında gizli bir kararname ile, "kendi ülkelerinde kısıtlamalara tabi tutulan yabancı ülke Yahudilerinin", "bugünkü dinleri

ne olursa olsun", Türkiye'ye girmeleri yasaklandı. Böylelikle Türkiye, Almanya ve müttefiklerindeki Yahudi aleyhtarı mevzuatın kriterlerini benimsemiş oldu.

SORU: O dönemde Türk hükümeti Alman etki alanı içerisinde kalan bölgelerde olanlardan ve o bölgelerde yaşayan Türk kökenli Yahudilerin başlarına gelenlerden ne ölçüde haberdardı?

Guttstadt: Almanlar tabii ki Türk yetkililere, Türkiye'ye geri dönmesine izin verilmeyen Yahudilerin tehcir edildiğini ve öldürüldüğünü söylediler, bunun yerine "genel anlamda Yahudilerle ilgili düzenlemelere tabi tutuldukları" şeklinde üstü örtülü ve muğlak açıklamalar yaptılar. Ancak Türkiye, birçok Yahudi yardım kuruluşunun İstanbul'da temsilciliklerinin bulunması nedeniyle, kitlesel imha ile ilgili olarak somut bilgilerin ulaştığı bir yerdi. Gazeteciler İstanbul çıkışı olarak, Yahudilerin sistemli bir şekilde katledilmesiyle ilgili haberler geçtiler. Toplama kamplarından ya da gettolardan kaçarak İstanbul'a ulaşmayı başaran Yahudiler, yardım kuruluşları tarafından sorgulandılar ve kendilerine yardım sağlandı. Onların anlattıkları İstanbul'dan tüm dünyaya aktarıldı. Bu arada hem gazeteciler hem de Yahudi aktivistler Türk gizli servisi tarafından kontrol altında tutuluyordu. Mart 1943'te, Türk hükümetinin yayın organlarından Ayın Tarihi gazetesinde, Almanların Yahudilere uyguladığı kitlesel imha ile ilgili bir haber yayınlandı. Avrupa'da yaşayan birçok Türk Yahudisi, yardım çağrısıyla Türk hükümetine başvurmaya başladı. Bugün Türkiye'deki Yahudi cemaatinin yaklaşık 20.000 üyesi var...

SORU: Şoah sırasında yaklaşık 3 bin Türk kökenli Yahudi, Alman toplama kamplarına gönderildi. Onların başlarına gelenlerden dolayı Türkiye ne ölçüde sorumlu görülebilir?

Guttstadt: Bu insanların haklarının ellerinden alınmasından, zulme uğramalarından ve katledilmelerinden sorumlu olanlar Almanlardır. Almanya'daki tarihi değiştirerek yeniden yazma girişimleri ve Almanları "kurban" olarak gösteren söylem karşısında ben, Almanların suçunun herhangi bir şekilde göreceleştirilmesine karşıyım. Türkiye çok daha fazla sayıda Yahudi'yi geri getirebilir ve sınırlarını mültecilere açabilirdi. Yardım kuruluşlarının oluşacak masrafları karşılama tekliflerine rağmen Türk hükümeti bunu genellikle reddetti. Ancak Türkiye kesinlikle bu konuda pasif kalan tek ülke de değildi. Türk arşivleri kapalı kaldığı müddetçe, o dönem Türkiye'de gerçekleşen tartışmalar ve Yahudilere kar-

şı uygulanan resmi politikalara getirilen eleştiriler ile ilgili sadece tahminlerde bulunabiliriz. Ancak unutmamak gerekir ki o dönemde Türkiye'de dikta yönetimi vardı. Tek partili bir sistem söz konusuydu ve basın da hizaya getirilmiş, ağır bir sansür altına girmişti. 1940'lı yılların uygulamaları nedeniyle Yahudi toplumu, tam anlamıyla gözü korkmuş ve fakirleşmiş bir haldeydi.

SORU: Türklerin resmi söylemlerinde Türkiye, Avrupa Yahudileri için kurtarıcı bir liman olarak görülüyor.

Guttstadt: Aslında Türkiye'nin Almanya ile olan yakın ilişkileri nedeniyle yurtdışında yaşamakta olan kendi Yahudilerini kurtarmak için geniş imkanları vardı. Bazı Türk diplomatlar, bireysel olarak bu imkanları yoğun ve etkili bir şekilde kullandılar. Örneğin Paris'teki Türk diplomatlar birçok kez, tutuklanmış olan Türk Yahudilerin serbest bırakılmasını sağladı. Milano ve Viyana'da da Türk diplomatları olarak tet tek Yahudi şahısları korudular. Her zaman bu girişimler insancıl amaçlarla yapılmadıysa ve bazı diplomatlar bundan fayda sağlamışsa da, durum bize aslında -Türk makamlarının- ne kadar geniş bir manevra alanına sahip olduğunu gösteriyor. Birçok kez, Yahudileri korumak için onların Türk vatandaşları olduklarını onaylamak yeterli oluyordu.

SORU: Yahudi Alman bilim adamlarının Türk üniversitelerine kabul edilmesi de insani bir girişim olarak nitelendirilir. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Guttstadt: 1933 sonbaharından itibaren, birçok Yahudi Alman bilim adamı ve sanatçı, Türkiye'de iş buldu; üniversite, hastane, tiyatro vb. kurumların yeniden yapılandırılmasında önemli rol oynadı. Her ne kadar bu kişilerin kabul edilmesi insani amaçlardan değil, ihtiyaçlardan kaynaklandıysa da, Türk hükümeti bu insanlara iş verdi, birçok durumda ailelerini de getirmelerini sağladı ve onları Nazi rejiminden korudu. Bununla birlikte Türkiye hiçbir zaman zulme uğrayan Yahudiler için önemli bir sürgün ülkesi olarak görülmemiştir. Ayrıca, Türkiye'nin ülkeye girmelerine izin verdiği az sayıdaki mülteci de (Yahudi), ilgili istatistiklerin hiçbirinde yer almamaktadır.

(*) Endülüs devletinin yıkılması ve Iber Yarımadası'nın tekrar Hristiyanların eline geçmesiyle tamamlanan süreç; "Yeniden Fetih". (E.n)

(**) Söyleşiyi yapan Sonja Galler Almancadan çeviren Altay Ayrıltı © Qantara.de 2009

Corry Guttstadt: "Die Türkei, die Juden und der Holocaust", Verlag Assoziation A, Berlin-Hamburg 2008. 520 Sayfa.

Türkiye'de Ermeni olmak

Türkiye'de 60.000 civarında Ermeni yurttaşımız yaşıyor. Göçmen işçi olarak çalışan Ermenistan uyruklu emekçiler bu rakama dâhil değil.

Türk toplumunda yukarıdan pompalanan Ermeni düşmanlığı ise had safhada. Tekrar tekrar bilmeliyiz ki, bu düşmanlığın baş suçlusu devlet, uygulayıcıları ise her kademedен devlet görevlileri.

Hem 1.5 milyon Ermeniye bu coğrafyadan sil, hem de Türkçülük yapa yapa toplumu onlara karşı nefretle koşullandır. Onca insandan geriye kalmış 60.000 Ermeniye de rahat verme. Onların hangi azaplar ve sıkıntılar içinde yaşadıklarını ancak kendileri bilirler. Hrant Dink'in öldürüleceğini Trabzob Emniyeti ve Jandarması, İstanbul Vilayeti ve Emniyeti, İstanbul MİT Bölge Md., daha daha Emniyet Gen. Md. Bilir, ama suikasti önlemez. Katil tetikçi Emniyette nerdeyse taltif edilir, görevliler onunla Türk bayraklı hatıra fotoğrafı çektiriler, Dink'i anma yürüyüşünde polislin gözaltına aldığı genç "Ulan sen Ermeni misin?" diye hırpalanır, katilin beyaz beresiyle ertesi hafta 10 bin, 15 bin kişi Trabzonspor maçına gider, ilh.

Soykırımın yıldönümüne rastlayan 24 Nisan 2011'de Sevag Şahin Balıkcı isimli genç Batman kırsalındaki birliğinde ülkücü eğilimli bir başka er tarafından öldürülür, cinayet önce "kaza" diye örtbas edilir, bir tanığın çıkması üzerine hakkında ceza davası açılır, fakat katil tutuksuz yargılanmaktadır. Hangi birini sayalım.

Bir kısmı Ermeni olduğunu mümkün mertebe gizlemek zorunda kalır. Bazılarını çift isimleri vardır, çevrelerinde Bedros'lar Bedri, Ohannes'ler Orhan, Amelia'lar Emel, Süryani Cercis'ler Cemil, Tümes'ler Tümer diye bilinirler, hakiki isimleri Kilisede vaftiz edildikleri adlardır. Bazıları ise İslamiyet'te de var olan adları taşırlar: Yakup, Yahya, Sait, Meryem, Toros vb. [Örneğin Hrant Dink'in futbolcu lisansını Fırat Dink adınaydı.]

Bu ülkede itilip, kakılan, aşağılanan Ermenilerden birisiyle yapılan bir söyleşi Hürriyet Ga-

zetesinde yayınlandı (10. 06. 2011.) Okurlarımızdan görmemiş olanlar vardır diye buraya da aktardığımız röportajda Diyarbakır'lı olan Ohan Karatoprak istemeye istemeye de olsa memleketini terk etmiş, önce Kanada'ya yerleşmiş ve geçen yıl ABD'nin en başarılı 32 hekiminden biri seçilmiş. Türk gazeteleri de onunla "Türk doktorun başarısı" diye böbürlenmişler. Yetmemiş adını "Orhan" yapmışlar, ona Kayı Beyinin adını vermişler. [Ohannes'in günlük dildeki bilinen kısaltması "Onno"dur ama, doktor Karatoprak'ın nüfus cüzdanında adı Ohan yazılı olması veya Kanada'da o kısaltmış]

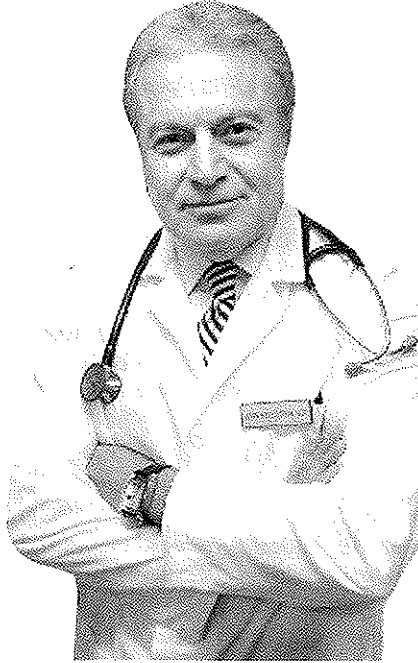
Kendisi uzun yıllardır uzaklarda yaşadığı halde doğup büyüdüğü kenti unutmamış. "Türkiye'yi özlediğim zaman, Diyarbakır ve çocukluğum geliyor" diyor. O Diyarbakır ki, tehirden önce aynı zamanda önemli ve ünlü bir Ermeni

şehriydi. O kaxdar ki, bugün de Türkiye'deki her Ermeni yurttaş kentin Ermenice adının Dikranagert, olduğunu bilir. [Dikran adı Kral II. Tigran'dan geliyor. Dicle nehri de aynı kökenden Tigris. Başkentin tam yerinin bugünkü Silvan olduğunu söyleyen tarihçiler var, ama sonuç olarak bugünkü Diyarbakır'ın Ermenicesi Dikranagert'tir.]

Bu şehirde bugün sadece bir Ermeni çift yaşıyor. Geçen yıl Ekim'de Surp Giragos kilisesi (20 yıl kadar kapalı kaldıktan sonra Belediye'nin ve Vakfın çabalarıyla onarılıp açıldığında) Türkiye'den ve çeşitli ülkelerden - bir kısmı Dikranagert kökenli-- Ermeni açılışa gelmişti.

Ohan Karatoprak gazeteci Cansu Çamlıbel'e şunları söylüyor:

"Çocukluğum Diyarbakır'da geçti. Diyarbakır'da Ermeni olmak zordu. Ama okul yıllarımdan çok güzel anılarım var. Bir okul öğretmenim vardı, Ankaralı. Adı Casmile İnal. O kadar severdi ki beni başka bir okula müdür oldu, beni de aldı götürdü. Fakir olmamıza rağmen çok temiz giyinirdik. Merak etmiş, annemi görmek istedi. Paskalya'da kalktı bize geldi. Annem ona

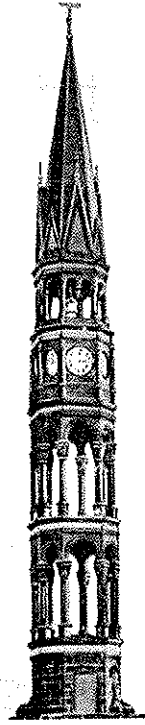
çörek ikram etti. Cemile Hanım bilirdi her gün okul çıkışı kavga var toz toprak, diğer çocuklar "Gâvur, gâvur" diye saldırtıyor. Ama ertesi gün yine tertemiz geliyorum. İşte ondan merak etmiş, nasıl bir aile ortamı diye. Bazı yaşananlara rağmen okulu çok sevdim. Diyarbakır'ı hâlâ özlerim. Ermenice öğreneyim diye değil ama o kavga gürültünün içinden çıkayım diye ailem İstanbul'a taşındı.

Binbaşı Asala'yı sordu

İstanbul Cerrahpaşa'da tıp eğitiminden sonra doktor çıktım. 1978-79'da 16 aylık askerlik dönemim var. Askerde Ermeni olduğum bilindiği için eğitim sürecinde bazı nahoş olaylar oldu. Benim devremde askere subay olarak 131 doktor girmiştik. İkinci gün bir binbaşı benimle birlikte bir kişiyi daha çağırdı. Diğer doktorun adı da Yakup'tu. Binbaşı ikimizi de güzel bir haşladı., "ASALA ile ilişkiniz var mı" diye sormaya başladı. Şok geçirdim. Kafamızda hiç olmayan düşüncelerden, hiç alakamız olmayan olaylardan bahsediyor. Ne yaparsak yapalım dereceye giremeyeceğimizi, bir yanlışımızı görürse hapse atacağını söyledi. Yanından çok üzüntülü çıktık. Ama o gözdağına rağmen çalışıp dereceye girdim. İstanbul'da Savarona gemisine gitmeye hak kazandım.

Dosyadaki kırmızı X

Savarona'ya gitmeden önce Harp Okulu'na gidip kâğıtlarımı göstermem gerekiyordu. Orada da bir yarbay kızgınlıkla dosyama masanın üzerine vurarak nasıl Savarona'ya girmeyi başardığımı sordu. Herkes dosyayı açar açmaz koca bir kırmızı X görüyordu. Tüm bunlardan sonra gemiye gittim. Diğerlerinin değil ama Savarona'daki albayımızın adını çok iyi hatırlıyorum: Süha Baytura. Çok iyi biriydi. Dosyama baktı. "Doktor, sen Ermeni'sin. Bunu kimseye söyleme. Ben de dosyanı ortadan kaldırayım. Askerliğin iyi geçsin" dedi. Komutanın telkiniyle gemide kimseye Ermeni olduğumu söylemedim. Ramazan geldi. Komutan dindardı. Subayların hepsi oruç tutacak diye talimat verdi. 11 subaydık. "Yalnız doktor tutmasın. O akşamları nöbet tutabilir, yorgun olabilir. Oruçtan muaftır" dedi. Tabii yemeğimi ortalıkta değil revirde yemeye başladım. Bana revire sandviç geliyordu. Oruç tutmak is-

temeyen diğer bazı arkadaşlar da odaya gelip kaçamak yapmaya başladı. Bir gün komutan hepsini yakaladı. Hep beraber öğle sandviçlerinden olduk.

Ertesi günkü yangın

Meşhur Savarona yangınına gelince... Önce komutanımızın görevi bitti, ondan iki ay sonra da ben terhis oldum. Terhisten bir gün sonra Savarona yandı. Tabii bu olay yüzünden çok sıkıntılı zamanlar geçirdim. Bütün subaylar içeriye alındı sorgulanmak için. Sonunda savcı, "Serbestsiniz ama il hudutları dışına çıkmayın" dedi. Ben zaten bir ay sonra Kanada'ya gitmek için pasaportumu hazırlamıştım. Çünkü, bu olay olmasa da solcusu için de sağıcı için de son derece zor bir dönemdi. Hem Ermeni hem de solcuysanız daha da zordu.

Cerrahpaşa'dan bir dolu sınıf arkadaşım Almanya'ya gitmişti zaten. Ben de oraya gitmek istiyordum ama olmadı. Bunun üzerine 1979'da Kanada'ya gittim.

Türkiye'yi özlediğimde aklıma düşen Diyarbakır

Türkiye'yi özlediğim zaman aklıma İstanbul değil, Diyarbakır ve çocukluğum geliyor. En güzel anılarım oradan. Toprak insanı gerçekten çekiyor. Ama tamamen yurtdışında büyüyen diasporanın, özellikle de yeni neslin toprakla hiçbir bağı yok. Diasporadaki çoğu Ermeni Türkiye'de hiç yaşamamış. Benimse köklerim burada, belki de bu yüzden siyasetle ilgim yok.

Ermeniğilimi saklamam da vurgulamam da

Amerika'da sordukları zaman sadece şunu söylüyorum; Ben Ohan Karatoprak, Türkiye'denim. Orada zaten kimse kimseye sormaz dinin nedir, kökenin nedir diye. Türkiye'deki yakınlarım ve dostlarım beni hep "Ohan" diye çağırır, kimse "Orhan" demez. Benim Ermeni olduğumu bilirler çünkü ilk tanıştığımızda söylemişimdir onlara. Bir Ermeni ile dost olacaklarsa baştan bilsinler diye. Sonra bir art niyet olmasın kimse de. ABD'de çalıştığım hastanede 10 yılda başhekim oldum. Orada toplam 900 doktor vardı. Ermeni olduğumu bilen var, bilmeyen var. Orada insanlar bir tek ismimi biliyor, gerisiyle ilgilenmiyor. Beni başhekim seçmelerinin sebebi bilgimdi."

Mahmut Alınak davası: Öcalan'la görüştü, hâlâ hapiste

Mahmut Alınak'ın oğlu ve avukatı Halit Sinan Alınak" mahkemeye sunduğu bir dilekçeyi gönderdi. Yayınlıyoruz:

Müvekkil Mahmut Alınak hakkında tutuklu olarak süren dava, akan kanın durması ve gençlerin ölmemesi için çaba harcayan düşünce adamlarının başına ne çoraplar örülebileceğini gösteren ibretlik tarihi bir vakıya döndü, dönüşmektedir.

Mahmut Alınak Öcalan-Devlet görüşmelerinin sürdüğü, Öcalan'ın görüşmelerden sonuç çıkmaması halinde 12 Haziran milletvekili seçimlerinden sonra devreden çıkacağını söylediği ve herkesin seçimden sonra kanlı çatışmalar beklediği gergin günlerde. Öcalan'la DEMOKRATİK SİVİL ÇÖZÜMLÜ görüşmek üzere Gençler Ölmesin Ocaklar Sönmesin Girişimi (GEOS) adına İmralı'ya gitti.

Gelgelelim bu insani çabası kendisinin hapishane hücrelerine kapatılması ile karşılık buldu.

Gizlilik kararı sebebiyle dosyada ne var ne yok bilmiyorduk. Beş aylık uzun bir bekleyişten sonra dava açılıp gizlilik kararı kalkınca, karşılaştığımız hukuk skandalı karşısında dehşete kapıldık. Kanımız dondu, çünkü iddianame, dosyada olmayan bilgi ve belgeler varmış gibi göstermiş, var olanları çarpıtarak aktarmış, adeta hile yapılarak suç yaratılmıştır.

İddianameyi tanzim edip dava ikame eden savcı, müvekkilim Mahmut Alınak'a karşı dört temel iddia ileri sürülmüştür.

1-) İddianameye göre Mahmut Alınak Habertürk TV'ye çıkmak için Abdullah Öcalan'dan izin istemişti!

Gelin görün ki, tarafımızca henüz ulaşılan dosyadaki ses kayıt çözümleri bu iddianın iftira olduğunu söylüyor.

İşte Mahmut Alınak'ın Abdullah Öcalan'la konu hakkında yaptığı konuşmanın dosyadaki bant çözüm metni aynen şöyle:

Av. Mahmut Alınak: Yarın akşam bir televizyona çıkacağım ana habere. Habertürke, sanıyorum soracaklar şeyi bu Devletle yapılan görüşmeleri sorabilirler.

Hükümlü: Hemen işte ona geleyim, ona geliyorum, artık vereceğiniz fazla bilgiler yok bana. Şimdi bu diyalog önemli tabii, diyalog devam ediyor, önce bunu söylemeliyim, hatta biraz daha ciddileşti diyelim. Biliyorum yani şey etmeye gerek yok son diyalogda gerçekleştirdim bu birkaç gün içinde. Durum şu, siz bunu biraz daha iyi anlaya-

bilirsin, tecrübelisiniz sanıyorum. Hem televizyonda hem de yazılarla kamuoyuna iyi yansıtabilirsiniz, birlikte de herhalde yansıtacaksınız, aydınlarla da tartışabilirsiniz. Şimdi, siz avukatlarla daha önce bu konuları ben ciddiyle şey ettim, ama yeterince derinliği fark edip ona göre yansıtamadınız. Ama bu işte ben, işler daha ciddiye geldi. Son diyalogumla vardığımız şey şu açıkça söylemeliyim ki bunu Kandil de epey doğru yorumlamak durumunda. Onlar da sonuçları ulaşacak tahmin ettiğim kadarıyla yakında, onların herhalde mektupları olacak onu bekliyorum. Devlet, şüphesiz Devlet tektziben biz şey ediyoruz görüşüyoruz. Düzenli bir hal almıştır diyalog diyelim. Herhangi bir aldatmaca şeyi yok diyelim, yani buna ben eminim benimle diyalogu şey olanlar, dar bir çevreydi. Fakat işin zor kısmı şu diyalog henüz bu dar çevreyi, yani benimle onlar arasındaki çerçeveyi tümüyle tamamlayıp...

Bu spontane diyalogdan da apaçık anlaşıldığı gibi Mahmut Alınak Habertürk TV'ye çıkmak için izin istememiştir. Sadece Öcalan ile devlet adına yapılan görüşmeleri basının soracağı varsayımından hareketle; söz konusu görüşmelerde gelinecek noktayı sormuştur. Yani bir anlamda gazeteciler ve medya mensuplarına tercüman olmuş, özünde basit bir gazetecilik faaliyetinde bulunmuş olanlar adına bir soru sormuştur. Yukarıda arz ettiğimiz diyalogdan da anlaşılabileceği üzere müvekkilimin Öcalan'dan izin ve icazet istemesi gibi bir durum mevzu bahis değildir. Hal böyleyken; vasat bir ilkokul öğrencisinin dahi anlayıp kavrayabileceği bu diyalogun sayın savcı tarafından bu şekilde yorumlanması ve iddianameye delil olarak konması, soruşturma makamlarının mantel kalite yoksunluğunun, hadiselerle bakış açısındaki muhteviyatsızlığın tipik bir göstergesidir.

2-) Yine iddianameye göre Mahmut Alınak hükümeti sivil itaatsizliklere düşürmek için Öcalan'dan izin istemiş. Öcalan'da "imalı" olarak kendisine izin vermiş!

Şimdi de dosyadaki bant çözüm tutanağından bu diyaloga bakalım:

Av. Mahmut Alınak : Ona geleceğim, şimdi minik girişim var. "Gençler Ölmesin Ocaklar Sönmesin" diye bir girişim, benim de içinde yer aldığım. Bu girişimin söylevi şu. Sivil siyaset eğer üstüne düşenleri yapmış olsaydı bugüne kadar AKP istifa etmek zorunda kalırdı ya da adım atmak zorunda kalırdı. Seçimlerden hemen sonra demokratik çözüm konferansı düzenlensin, bütün iş-

te Türk solu çevreler Kürt yurtsever hareket hepsi bir araya gelsin ve iktidara bir hafta içerisinde belli bazı konularda açıklama yapmak süresi veril-sin.

Hükümlü: Şimdi siz destek mi dediniz ne

Av. Mahmut Alınak : Ben içindeyim o minik girişimin

Hükümlü: Anladım

Av. Mahmut Alınak: Aksi halde 3 ay içerisinde AKP'yi istifa ettirecek sivil şeyleri geliştir-meliyiz.

Hükümlü: İtaatsizlik şu bu. Anladım da şöyle söyleyeyim. Benim bu geliştirdiğim şey, bu diya-log muhtemelen bu sorulara yanıt verecek, bu so-runu yani sizin bahsettiğiniz şeye. Zaten olmazsa ben şeyimi, şartımı söyle, şartım değil de koşul, gerçek realiteyi koymuşum ki 15 Haziran tarihi de deklare edilmiştir defalarca.

Av. Doğan Erbaş: Bu devam ediyor.

Hükümlü: Evet, şöyle bir durum ortaya çıkacak. AKP eğer pratik adım atmasa aynen dediğiniz olacak, 3 ay içinde tepetaklak olacak, evet, bu, bütün şey bu, adım atmasa eğer.

Av. Mahmut Alınak : Adım atmazsa eğer.

Hükümlü: Ve şimdiye kadar ki lafazanlığını sürdürse kesin dediğiniz doğru.

Av. Mahmut Alınak : İşte onun öncesinde bir demokratik çözüm konferansı düzenlenmesi.

Görüldüğü üzere, çözüm kaydı net ve dolaysız bir biçimde iddianameyi yalanlamaktadır. İstifa ve düşürme kavramları içeriği ve çağrışımları itibariyle farklı kavramlardır. Sayın savcı işine geldiği için DÜŞÜRME sözcüğünü monte ediyor. Mahmut Alınak ise ısrarla "Demokratik Çözüm" vurgusu yapıyor. Bu diyalogdan da anlaşılacağı üzere Mahmut ALINAK'ın tek çabası akan kanın durması, bunun için demokratik ve sivil kanalların kullanılmasıdır. İşin ilginç bu diyalog aynı zamanda Mahmut ALINAK'ın Kürt sorununun çözümü konusunda Öcalan'dan farklı düşündüğünü de ortaya koymaktadır. Nitekim müvekkil her zaman özgün fikirle-rinin savunucusu olmuş, nevi şahsına münhasır yöntemler önermiş ve uygulamıştır.

3-) İddianameye göre Mahmut Alınak, görüşme sırasında Öcalan'a "Başkanım" demiş. Böyle dediğine göre "örgüt üyesidir" diyor iddianame. Ama bant çözüm tutanağı bu iddiayı da açık bir kesinlikle yalanlıyor.

Görüşme öncesinde de kamuoyuna açıkladığı gi-bi Mahmut Alınak, demokratik sivil çözümü ko-nuşmak için GEOS adına İmralı'ya gitmiş ve gö-rüşmenin başında Öcalan'a "Başkan" demiştir. Gel gelelim savcı bunu bant çözüm tutanağına aykırı

olarak "Başkanım" diye iddianameye geçirmiş.

Mahmut Alınak sivil bir insiyatif adına İmra-lı'ya gitmiştir. Bu nedenle Öcalan'a "Başkan" diye hitap etmesi doğaldır. Hem Öcalan PKK'nin başkanı değil midir? Kaldı ki Oslo görüşmelerinden biliniyor ki Devletin en tepe adamları Öcalan'a bı-rakın "Başkan" demeyi, başkan olmanın çok öte-sinde, kurumsal bir ifadeye delalet edecek şekilde "Önderlik" demişlerdir. Kaldı ki Yargıtay'ın "Sa-yın Öcalan" ibaresini suç olmaktan çıkardığı (ki siyasi iradeyi temsilen hükümette bunu destekler mahiyette açıklama yapmıştır) bir dönemde "baş-kan" hitabının suç delili olarak addedilmesi huku-kun ve kanunların hafife mantığıyla ne denli zor-landığının göstergesidir. Öyle bir zorlama ki Mah-mut Alınak'a kurtla kuzu hikâyesi yaşatılmakta, demir parmaklıklar ardında tutulmaktadır.

4-) İddianamenin Mahmut Alınak hakkında ile-ri sürdüğü ve yine resmi bir belge ile boşa çıkan başka bir iftirası! Güya Mahmut Alınak İmralı'dan dönüşünün ertesi günü, yani 12.05.2011 günü As-rın Hukuk Bürosu'ndaki bir toplantıya katılmış, bu toplantıda Öcalan'dan alınan talimatlar aynen bil-gisayara yüklenmiş, sonra da bunlar aynı gün Kan-dil'e gönderilmiş!

Oysa Mahmut Alınak o gün İstanbul'da değil Tekirdağ'daydı. Tekirdağ 1 Nolu F Tipi Cezaevin-de yatmakta olan Muzaffer Öztürk'ü ziyaret edi-yordu. Bu konuda hiçbir yorum yapmadan devle-tin resmi belgesini ekte ibraz etmekle yetiniyoruz.

Bu belge daha önce savcılığa veril-miştir.

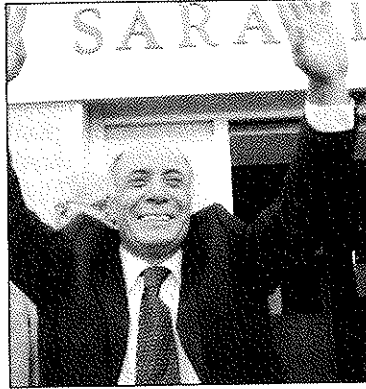
Kaldı ki Mahmut ALINAK yuka-rıya aldığımız bu diyaloglarla Kan-dil'e hangi talimatları iletebilir? Ya da Kandil'den Öcalan'a bu diyalog-larla hangi haber ulaştırılmış olabi-lir? Kaldı ki Oslo görüşmelerinin if-şa olması ile ortaya çıkan gerçekler, bu işi bizzat devletin ve üst düzey yöneticilerinin üstlendiği ve organize ettiğidir. Sayın savcı sanırız medya-ya yansıyan Oslo görüşme sürecin-den ve tutanaklarından bihaberdir.

Görüldüğü gibi dosyadaki bilgi ve belgeleri hi-çe sayan tamamen gerçek dışı iddiaların yer aldı-ğı bir iddianameyle karşı karşıyayız. Canının iste-diği gibi iddianame yazmakta kendisini özgür his-seden savcı, TCK'nın 204/2. ve 257. maddelerini ihlal ettiğinin, esasen bu ihlalin bir suç teşkil et-tiğinin farkında mıdır?

Durum apaçık ortada: Mahmut Alınak SIFIR DELİLLE yedi aydır hapisshanede tutuluyor.

Peki neden?

Onun öyküsü 1700 yıl önce yazılan ve Hint filozofu Beydaba'nın Hint Hükümdarı Debşelem için uyarladığı Kelile ve Dimne adlı ünlü kitapta yazılı olan bir öyküyle aynıdır.

HDK 1. Genel Kurul Sonuç Bildirgesi

12-13 MAYIS, ANKARA

Türkiye'nin dört bir yanından, 64 ilden birey, kurum, örgüt ve partilerden bileşenleri ve birlikte mücadele yürüttüğü emek, barış ve demokrasi güçlerinin de katılımıyla, dünyanın dört bir yanında ezilen ve sömürülen halkların, sömürsüz, baskısız ve eşitlikçi bir düzen arayışını sürdürdüğü koşullarda toplanan HDK 1. Genel Kurulu, hareketimizin bu süreçten, 8 Mart, Newroz ve 1 Mayıs etkinlik ve mücadelelerinden güçlenerek çıktığını saptamıştır.

Kuruluş sürecinin kendine has soru ve sorunlarını aşarak, politika ve örgütlenme alanında önemli mesafeler katederek canlı, dinamik bir sürecin devamında gerçekleşen Genel Kurul, canlı, eğitici, eleştirel, özeleştirel ve öğretici bir tartışma ortamında yapılmış; kuruluştan bu yana geçen yaklaşık 7 ayda sürdürülen çalışmaları değerlendirmiş; eksik ve zaafı tespit etmiş, yeni siyasal ve örgütsel kararlar almış, tartışmalardan güç ve moralle çıkmıştır.

HDK 1. Genel Kurulu, sürdürülen tartışmalar sonunda, HDK'nin uluslararası ilişkileri; Ortadoğu politikaları, Filistin halkı ve tutsaklarıyla dayanışma; Kürt sorununda eşit haklara dayalı demokratik çözüm ve barış meselesi; AKP Hükümeti'nin siyasal, ekonomik ve sosyal alanlardaki baskı ve saldırılarına karşı mücadele; yerel seçimler, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve genel seçimler, parti kuruluşu; ekolojik yıkıma karşı mücadele; artan nefret suçlarına ve cinayetlerine; kadına yönelik şiddete ve kadın cinayetlerine; ulusal istihdam stratejisine, işçi cinayetlerine; eğitim, kültür ve sanatın gericileştirilmesi, sağlığın piyasalaştırılması yönündeki saldırılara karşı ve "yeni anayasa" çalışmalarına ilişkin kararlar aldı.

Türkiye'de, Ortadoğu'da ve dünyadaki gelişmeleri değerlendiren Halkların Demokratik Kongresi (HDK), bir parti kurarak, yerel seçimlere, Cumhurbaşkanlığı seçimine ve genel seçimlere etkin politik müdahale kararı almıştır. Türkiye'de demokrasinin kazanılması, Kürt sorununda barışçı ve eşit haklara dayalı demokratik bir çözüme yönelik müzakerelerin başlatılması gerekliliğinin önemini vurgulayan HDK 1. Genel Kurulu, emekçi halklara yönelik ekonomik ve sosyal saldırıların durdurulması, bölgesel hâkimiyet peşin-

de koşan Türkiye sermayesinin Suriye'ye askeri müdahale planlarının boşa çıkarılması doğrultusundaki mücadelenin de yükseltilmesi konusunda tam bir mutabakat içindedir.

HDK 1. Genel Kurulu, cemaatler ve sermaye sahiplerinin bir koalisyonu olan AKP Hükümeti'nin, sosyal hakların budanmasından, özgürlüklerin ayaklar altına alınmasından; polis şiddetinden, cezaevlerindeki zulümden doğrudan doğruya sorumlu olduğunu saptayarak mızrağın sivri ucunu AKP iktidarına yöneltmenin bugünkü siyasetinin hakim yaklaşımını oluşturduğunu; tüm sömürü ve baskının, mevcut statükonun savunucusu ve sürdürücüsü güçlere karşı mücadeleyi bir kez daha vurguladı. Toplumsal muhalefet güçlerinin de, AKP'nin iç çelişkileriyle oyalanmadan, ancak bu iktidara karşı açık ve dolaysız siyasal ve toplumsal mücadele yürüterek güçlenebileceğine dikkat çekti.

HDK 1. Genel Kurulu, AKP iktidarının ekonomik, sosyal ve siyasal saldırılarına karşı, toplumda tepki ve mücadeleler gelişmekle birlikte, henüz hükümeti ve sermayeyi tehdit edecek ve geri adım attıracak bir hareketin, güçlü ve birle-

şik bir emek, barış ve demokrasi cephesi düzeyinde ortaya çıkmadığını; demokrasi ve özgürlükler alanındaki talepleri suistimal etmekte "ustalık dönemi"ne erişen AKP Hükümeti'nin, hak arayışlarına karşı yer yer darbe koşullarını hatırlatan uygulamalara girişmesine karşın, onun gerçek yüzünü açığa çıkaracak ve bir çekim merkezi olacak şekilde bir siyasal ve toplumsal oluşumun sağlanabilmiş olmadığını tespit etti.

Bunu yapabilecek kapsayıcı temel gücün HDK olduğunu belirleyerek bu durumun tarihsel ve güncel sorumluluklarına dikkat çeken HDK 1. Genel Kurulu, bu tespitlerden hareketle, yaptığı çalışmalar ve örgütlenmesiyle; emek, demokrasi, ekoloji, kadın, LGBT bireyler, gençlik, özgürlükler gibi alanlarda bir seçenek, bir mücadele odağı, direnme gücü ve birleşme merkezi haline geldiğini gösterme, yerelleşme, il, ilçe, mahalle meclislerine dayanan bir hareket yaratma becerisini gerçekleştirme kararlılığını özenle ve coşkuyla vurguladı.

Türkiye'nin, emperyalist güçlerin uluslararası politikalarına, neo liberal uygulamalara ve bunlara eklenmiş hükümet planlarına mahkûm olmadığını vurgulayan HDK 1. Genel Kurulu, ülkemiz halklarının barışı, eşitliği ve özgürlüğü hak ettiğini ve barışın, eşitliğin ve özgürlüğün kazanılması için, işçi sınıfının ve emekçilerin, ezilen ve sömürülen halkların birleşik mücadelesini örgütleyip yükseltmenin tek çıkar yol olduğuna dikkat çekti. Bu amaçla, AKP Hükümeti'nin saldırılarının püskürtülmesi, TMY ve Özel Yetkili mahkemelerle özgürlük ve barış mücadelelerine karşı sürdürülen saldırılara karşı ve bir halk seçeneğinin yaratılması için HDK'nin kapsayıcılığını genişletmesi, mücadelenin yükseltmesi gerektiğine işaret etti.

HDK, bu anlayışıyla toplumsal muhalefetin sesi ve kürsüsü, ezilen ve sömürülenlerin umudu ve geleceği olacağının bilincindedir ve bunun gereklerini yerine getirecektir.

HALKLARIN DEMOKRATİK KONGRESİ

1. GENEL KURUL KARARLARI

I. DÜNYA VE ORTADOĞU

Avrupa Birliği ülkelerinde teknokrat ve/veya muhafazakar hükümetler eliyle alınan ekonomik ve sosyal önlemler, bu ülkelerde güçlü toplumsal muhalefet hareketlerine yol açıyor. Fransa, İngiltere, Yunanistan, Güney Avrupa ülkeleri ve giderek de Almanya'daki gelişmeler muhafazakâr hükümetlerin sarsılmakta ve yıkılmakta olduğunu gösteriyor. İngiltere'de muhafazakâr iktidarın ye-

rel seçim yenilgisi, Fransa'da Sarkozy'nin kaybetmesi; Yunanistan'da muhafazakâr ve sosyal demokrat partilerin olağanüstü seçim kayıpları, buna karşılık Radikal Sol İttifak'ın (Syryza) seçim başarısı gelişmelerin yönüne işaret ediyor.

1. Halkların Demokratik Kongresi, kapitalist merkezlerdeki toplumsal mücadele örgütleri ve hareketleri ile daha yakından ve doğrudan ilişkilere girer, kapitalizme karşı gelişen mücadeleler ile dayanışma içinde olur, uluslararası dayanışmanın güncel örneklerini geliştirir.

Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da, Tunus'taki ayaklanmalarla başlayan ve diktatoryal rejimlerin çöküşüne yol açan toplumsal hareketlerin 'özgürlük ve adalet' arayışı her ülkede farklı sonuçlara yöneliyor. Ortadoğu ve Kuzey Afrika halkları eskisi gibi yaşamak istemediklerini ortaya koyarken, emperyalist güçler halk isyanlarının sonuçlarını kendi lehlerine çevirme, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki toplumsal hareketlenmenin içeriğini boşaltma ve hegemonyalarını yeniden tesis etme müdahalesini kararlı bir şekilde sürdürüyor.

2. HDK için, Ortadoğu halklarına dayatılan, "mevcut durumun devamı" kabul edilemez. Ancak "emperyalist müdahale" karşısında tutum alarak somut adımlar atmak gereklidir. HDK, emperyalist güçlerin işgal politikalarına ve Türkiye devletinin yayılma politikalarına yönelik olarak, savaş karşıtı ortak bir tutum ve mücadele örgütleri, bölgedeki tüm savaş karşıtı güçlerle bu mücadeleyi dayanışma içinde genişleterek örür.

3. HDK, bu politikanın bir parçası olarak Filistin'de Siyonizm'in ceberrutluğuna karşı 2500 tutsağın sürdürdüğü özgürlük mücadelelerini ve açlık grevlerini farklı etkinliklerle destekler.

II. TÜRKİYE

a. Kürt sorunu ve demokratik çözüm

Kürt sorunundaki çözümsüzlük durumu sürüyor. Silahlı Kuvvetler yüksek komuta kademesi ile AKP arasında güvenlik ekseninde çok geniş bir mutabakat sağlandığı görülüyor. Kürt sorunundaki yeni konsept ise, bu güvenlik ve topyekûn savaş anlayışı ile şekilleniyor. AKP Hükümeti, Kürt sorununun çözümünde demokratikleşme yönlü adımlar atmak yerine şiddette ısrar edeceğini; Kürt halkının eşitlik, anadilinde eğitim, demokratik özerklik gibi statü tanınması kapsamlı taleplerini reddettiğini her fırsatta yineliyor. Kürt halk önderi Öcalan'a yönelik tecridin devam etmesi, cezaevlerinde tutsaklara yönelik insanlık dışı uygulamalar da bu anlayışa dair bir işaret oluyor.

1. HDK Genel Kurulu, bu gelişmelerden de görüldüğü gibi, çatışmanın sona erdirilmesi ve demokratik çözüm mekanizmalarının devreye so-

kularak dolaysız ve dolaylı müzakerelerin başlatılması talepleri doğrultusundaki faaliyetleri kampanyalar vb. etkinliklerle sürdürmek üzere Genel Meclisi görevlendirir.

b. Baskılara karşı mücadele

Bir dönem 'mağdur' edebiyatı yapan AKP, dönün zalimlerini aratmıyor. Yaşananlara karşı toplumda gelişen tepkiler ve mücadeleler olmakla birlikte, henüz hükümeti ve sermayeyi tehdit edecek ve geri adım attıracak bir hareket, güçlü ve birleşik bir emek, barış ve demokrasi cephesi düzeyinde olunmadığı görülüyor.

HDK, emek, demokrasi, ekoloji, kadın, gençlik, LGBT bireyler, özgürlükler gibi alanlarda bir seçenek, bir mücadele odağı, direnme gücü ve birleşme merkezi haline geldiğini göstermek; yerleşme, il, ilçe, mahalle meclislerine dayanan bir hareket yaratmak çalışmalarını yoğunlaştırır.

III. ÜÇ SEÇİM, BİR TUTUM VE BİR PARTİ

Önümüzdeki dönemde AKP'nin hedefinde birkaç konu bulunuyor: Bir başkanlık veya yarı başkanlık rejimine hukuksal zemin sağlayacak yeni anayasanın şekillenmesi... 2013 sonuna çekilecek yerel seçimlerde bir öncekini aşacak bir başarı sağlanması... Ve Cumhurbaşkanlığı seçiminde istenen sonucun elde edilmesi... Bu süreç doğru değerlendirildiği takdirde, AKP'nin hedeflerinden sapmasını sağlamak ve toplumsal muhalefete önemli imkanlar yaratmak mümkün olacaktır.

1. Halkların Demokratik Kongresi, bir mücadele ortaklığı ve halkın muhalefeti olma iddiasını gerçek kılmak, bu iddiayı inşa etmek için somut adımlar atar. HDK, Türkiye'deki düzene yönelik bütün itirazları gerçek bir muhalefet zemininde birleştirmek, toplumsal muhalefetin sesi ve kürsüsü olmak, bunu bir iktidar alternatifi olarak güçlendirmek, özgür, demokratik ve eşitlikçi bir Türkiye'nin mümkün olduğunu gösterebilmek için çalışır.

HDK, işçi ve emekçi hareketinin, Kürt özgürlük hareketinin, baskı altındaki azınlıkların, kadın kurtuluş hareketinin, insan hakları savunucularının, özgürlükçü bir laikliği savunan inanç sahiplerinin, doğa ve çevre hakları için mücadele eden ekoloji hareketinin, Alevi toplumunun muhalefetinin, küçük üretici köylülerin ve tarım emekçilerinin, kent yoksulları hareketlerinin, engellilerin yerel seçimlerde ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, ardından da genel seçimlerde birlikte davranmasının zeminini olgunlaştırır.

HDK, bu amaçla yerel seçimler öncesinde,

Kongre niteliğini ortadan kaldırmayacak, aksine daha da güçlendirecek bir çalışma sürdürürken; Kongre bünyesinde yerel seçimlere, Cumhurbaşkanlığı seçimine ve genel seçimlere müdahale edecek bir partinin kurulması, Kongre dışında kalan güçleri de mücadele ortaklığına ve seçim ittifakına çekilmesi adımlarını atar. Partinin kuruluş sürecini bir takvime bağlar. Genel Meclis ve Yürütme Kurulu eliyle, 2. Genel Kurul'a kadar partinin tüzük, program ve kurucular kurulumu oluşturur.

IV. PARTİMİZİ KURMA YOLUNDA BİR ADIM DAHA

15-16 Ekim tarihindeki Kuruluş Genel Kurulu'nda aldığımız 'Parti için hazırlık' kararı şöyleydi:

Kongremiz, yerel yönetim ve milletvekili genel seçimlerinde siyasal amaç ve çıkarlarının ifadesi olacak ve temsil gerekliliklerini karşılayacak bir parti oluşumunu başlıca örgütsel hedeflerinden biri olarak benimser. Kongre bileşenleri, partide yer alıp almamakta bütünüyle özgürdür. Partiye katılan Kongre bileşenleri, katılmayanlar karşısında bir ayrıcalık kazanmaz; katılmayanlar da katılanlar karşısında hak kaybına uğramaz.

Kongremiz, bu hedefi gerçekleştirmek üzere, Genel Meclisi görevlendirir. Bileşenlerin partiye katılımı ve partinin işleyiş kurallarına ilişkin usul ve esaslar Genel Meclis'in önerisi ve Kongre Genel Kurulu kararıyla belirlenir.

Bu karara göre:

● Kongre'nin ve meclislerin rolü...

Kongre esastır. Yani bireylerin, çeşitli siyasal partilerin ve yapıların, demokratik örgütlerin, emek ve meslek örgütlerinin, sendika üyelerinin, derneklerin, yurttaş inisiyatiflerinin içinde yer aldığı Kongre, varlığını ve geniş yapısını, meclisler biçimindeki örgütlenmesini, faaliyetlerini sürdürecektir, bunları geliştirecek, kendini genişletme çabasıyla vazgeçmeyecektir.

● Partinin rolü

Parti ise, Kongre içindeki bir yapı olacaktır. Kongre'nin bütün ilkelerini ve politik yaklaşımlarını benimseyecektir. Yerel seçimlere, genel seçimlere, Cumhurbaşkanlığı seçimine katılma sürecinde etkin olacaktır. Kongre bileşenlerinin seçimlere birlikte ve ortak adaylarla girebilmelerinin ve faaliyet sürdürebilmelerinin; ayrıca Kongre dışında yer alan siyasal partiler ve oluşumlar dahil her türden örgütlenmenin de bir seçim ittifakına katılabilmesinin bir aracı olacaktır.

Kongre ile parti ilişkisinde biri diğerinin yerine konamaz. 'Parti olduk, Kongre bitti; Kongre var, partiye gerek yok' da denemez. Kongre partiye dönüşmeyecek, varlığını ve etkinliğini sürdürecektir, ama seçimler alanında kendi geniş çalışmasını ger-

çekleştirecek bir araç yaratacaktır. Yani işlevleri farklıdır ve parti bu aşamada Kongre'nin seçimlerindeki siyasal koludur.

● Diğer partiler ve bireyler

Partiye katılan Kongre bileşenleri, kendi özgün faaliyetlerini sürdürmekte bütünüyle özgürdür. Partiye katılmak bileşenlerin siyasal ve toplumsal etkinliklerinde bir sınırlamayı öngerektirmez. Bununla birlikte dileyenler faaliyetlerini bütünüyle HDK bünyesinde sürdürmekte de özgürdür.

Bu ilkeler partiler ve siyasal yapılar için olduğu kadar, bireyler ve platformlar için de geçerlidir.

V. DEMOKRATİK TÜRKİYE İÇİN ADEMİ MERKEZİYETÇİ YAPI ve YEREL ÖZERKLİK

Türkiye'nin esas problemi gerçek bir demokrasiye sahip olamamasıdır. 2013 sonuna çekilmesi planlanan yerel seçimlere ilişkin sistem tartışmasına bağlı olarak, demokratik özerklik ve yerinden yönetimin güçlendirilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konularının Türkiye kamuoyunun gündemine gerçekçi, uygulanabilir ve alternatif bir tartışma olarak sunulması gerekiyor.

HDK, Türkiye'de demokrasinin kazanılmasının bir parçası olan yerel yönetimlerin merkezin ve sayetinden kurtulması ve demokratik özerklik hedefinin yaygınlaştırılması amacıyla yerelerde ve merkezde (adem-i merkeziyetçi yerel yönetim anlayışı, merkezden yerele yetki devri, yerel özerklik ve statü, yerinden yönetim ilkelerinin geliştirilmesi, demokratik özerklik ve Türkiye, özerk bölge yönetimlerinin ve meclislerin oluşması vb. konularda) sempozyumlar, toplantılar ve etkinlikler düzenler.

VI. DEMOKRATİK, ÖZGÜRLÜKÇÜ, SOSYAL, EKOLOJİK VE EŞİTLİKÇİ ANAYASA MÜCADELESİ

12 Eylül Darbe Anayasası'nı bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıracak özgürlükçü, demokratik, çoğulcu, sosyal, ekolojik ve eşitlikçi yeni anayasa-ya ihtiyaç vardır. Ancak siyasi operasyonlar ve çatışmaların sürmesi, düşünce-ifade ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engeller, Özel Yetkili Mahkemeler ve Terörle Mücadele Yasası eliyle aralarında seçilmiş vekiller, yerel yöneticiler, insan hakları savunucuları, öğrenciler, gazeteciler, avukatlar ve sendikacıların da olduğu binlerce insanın tutuklanması anayasanın yapım ve yazım sürecine gölge düşürüyor.

Yeni anayasanın yapım ve yazım süreci tüm bu gölgelerin ortadan kaldırıldığı, gerçekten demokratik ve katılımcı bir tarzda sürmelidir. Yeni anayasa evrensel demokratik değerler üzerine inşa edilmelidir. Yasama-yürütme ve yargı ara-

sındaki denge mekanizmalarının güçlendirilmesi, idarenin kamusal ve yargısal denetimi, hak ve özgürlüklerin etkin ve işlevsel kullanımı açısından hayati önem taşımaktadır. İnsan haklarının ayrılmaz bir bütün olduğu anlayışıyla bireysel-kolektif, siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel hakların tümü anayasal güvenceye alınmalıdır.

HDK, bu süreçte aşağıdaki talepler doğrultusunda mücadelesini yaygınlaştırır ve sürdürür:

► Türkiye'de yaşayan bütün halkların, toplulukların, kendi dilini ve kültürünü serbestçe geliştirme hakkı güvence altına alınmalı, vatandaşlık tanımında hiçbir etnisiteye üstünlük tanınmamalı.

► Anadilinde eğitim-öğretim ve anadilinde kamusal hizmet hakkı tanınmalı, devletin bu konudaki yükümlülüğü anayasada belirtilmeli.

► Halkların eşit ve özgür yaşamını güvence altına alacak şekilde, demokratik özerklik de dahil olmak üzere halkların kendilerini yönetme organları oluşturulmalı, yerinden yönetim anlayışı güçlendirilmeli. Yerel demokrasiye, yurttaşların karar alma mekanizmalarına doğrudan ve etkin katılımına olanak sağlanmalı, halka temsilcilerini geri çağırma hakkı tanınmalı.

► Düşünce, ifade, basın, örgütlenme, toplantı ve gösteri özgürlüğü hiçbir kısıtlamaya tabi olmadan güvenceye alınmalı.

► Devlet laik olmalı; bütün inançlara ve inançsızlıklara eşit mesafede durmalı, dini şekillendirmemeli, dini inançları tanımlamamalı, zorunlu din dersleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı kaldırılmalı.

► Tüm çalışanlar için sendika, Toplu İş Sözleşmesi, hak grevi, dayanışma grevi, siyasi grev ve genel grev hakkı, anayasal güvenceye bağlanmalı. Lokavt yasaklanmalı.

► Kadınların her alanda eşit temsili esas alınmalı. Devlet kadınlara karşı, her türlü şiddeti önlemekle, kadınlar ve erkekler arası işbölümünün, toplumsal, siyasal ve ekonomik alanda eşitlikçi bir yapıya kavuşmasını desteklemekle yükümlü kılınmalı.

► Çocuk hakları evrensel standartlarda güvenceye alınmalı.

► İnanç, mezhep, dil, kültür, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasi görüş, medeni hal, yaş, engellilik ve benzeri nedenlere dayanan her tür ayrımcılık yasaklanmalı. Devletin ırkçılık, cinsiyetçilik ve nefret suçlarının önlenmesi konusundaki yükümlülükleri açıkça belirtilmeli.

► Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, adil yargılama ilkesi tam olarak sağlanmalı. Özel Yetkili Mahkemeler, Askeri Mahkemeler ve her türlü olağanüstü yargı organı kaldırılmalı.

► Bilim, kültür ve sanat kurumlarının özerkliği sağlanmalı; bilim, kültür ve sanat özgür olmalı.

► Milli Güvenlik Kurulu, Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, Yüksek Askeri Şura, Devlet Denetleme Kurulu, YÖK ve RTÜK gibi vesayet kurumları kaldırılmalı. Üniversiteler özerk olmalı.

► Seçim barajlarına ve siyasi yasaklara son verilmeli. Siyasi partiler hiçbir gerekçe ile kapatılmamalı.

► Devletin herkese temel gelir ve insan onuruna yaraşır bir iş sağlama yükümlülüğü olmalı.

► Parasız sağlık, parasız eğitim ve barınma hakkı, gıda güvenliği temel hak olarak tanınmalı.

► Herkesten gelirine göre vergi alınmalı.

► Baskılara karşı direnme hakkı tanınmalı.

► Seçilme yaşı, oy verme yaşına indirilmeli.

► Barış hakkı tanınmalı. Askerlik zorunlu olmaktan çıkarılmalı; vicdani ret bir hak olmalı.

► Anayasada, yeryüzünün hakları tanınmalı, doğal yaşam alanları korunmalı, suya ve asgari enerjiye parasız erişim hakkı sağlanmalı, halkların kültürel ve tarihi mirası anayasal güvence altına alınmalı.

VII. TUTUKLU ÖĞRENCİLERE ÖZGÜRLÜK

Üniversitelerde sesini yükselten, gidişatı eleştiren, demokratik protesto hakkını kullanan öğrencilere yönelik gözaltı ve tutuklamalar yüzlerce genci mağdur duruma düşürüyor. 'Tutuklu Öğrencilere Özgürlük' kampanyası, HDK'nin örgütlü olduğu tüm alanlarda gündeme alınır, bu konuda yerel meclisler etkinlikler düzenler.

VIII. TMY ve ÖYMLER KALDIRILSIN!

HDK, ifade, düşünce, örgütlenme ve demokratik eylem özgürlüğünü baskı altına alan ve binlerce muhalifin cezaevlerine doldurulmasına yol açan Terörle Mücadele Yasası ve Özel Yetkili Mahkemelerin kaldırılması için mücadele eder, bu yönde faaliyet sürdüren 'Milyonlar Adalet İstiyor İnisiyatifi'nin çalışmalarını aktif olarak destekler.

IX. EĞİTİM VE SAĞLIK

1. HDK Genel Kurulu, 4+4+4 olarak bilinen yasa ile ilgili olarak eğitim hakkına saldırılar, anadilinde eğitim hakkı ve zorunlu din dersleri konularında, öğretim yılının açılışını da gözönünde bulundurarak yerellerde çalışmalar yapılmasının planlanması için Genel Meclisi görevlendirir.

2. HDK, sağlık hizmetlerinin alınıp satılan bir meta haline getirilmesine ve vahşi kapitalizmin insafına terk edilmesine karşı, emekçi halkların sağlık haklarının savunulması amacıyla 'halk için

sağlık projesi' hazırlar. Anadilinde sağlık hizmetlerini savunur. Sağlık alanındaki sorunlar ve sağlık emekçilerinin problemleriyle ilgili eylemli mücadele sürecine yerel örgütleri ile katılır ve bu eylemlerin örgütlenmesinde HDK'li sağlık çalışanları aktif olarak yer alır.

X. CANLI YAŞAM MERKEZLİ BİR EKOLOJİK POLİTİKA

► Tarım alanlarına ve meralar üzerine yapılan enerji ve sanayi yatırımları yeni bir metalaşma süreci başlatmıştır. Başta üretici köylülerin yaşam alanlarını tehdit edenler olmak üzere, tarım arazileri ve meraların talan, tahrip ve kirletilmesine yönelik girişimler engellenmeli, bu kapsamdaki tüm enerji yatırımı uygulamalarına karşı çıkılmalıdır. Öngörülen ve şu an Urfa Birecik'te ve Hakkâri-Bağışlı'da yapılacağı açıklanan güneş enerjisi yatırımlarının ortak özelliği 1. sınıf tarım topraklarının üzerine kuruluyor olması ve suya ihtiyaç duyan termik özellikli enerji santralleri olmasıdır. Fırat Nehri'nin hemen kıyısında ve 1. sınıf tarım topraklarında olan Birecik Santrali projesi de bu kapsamdadır. Dicle'yi besleyen en önemli su kaynakları Hakkâri ili sınırlarındadır. Bu proje ile hem su kaynakları gasp edilecek, hem de tarım bitirilecektir. Van ili de tarımın bitirileceği, suların gasp edilerek metalaştırılacağı hedefler arasındadır. Geleneksel tarımsal üretimin ciddi oranda azalması neticesinde yeni göç dalgalarının ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. HDK, Kürt halkının özgürlük mücadelesini boğmayı da kapsayan bu planlara karşı mücadele eder.

► Sağlıklı suya erişim hakkı gasp edilemez, şişelenmiş suya mahkûm edilmemiz de kabul edilemez. Tüm canlıların yaşam kaynağı olan su, sermayenin eline teslim edilemez. HDK, kullanım değeri üzerinden ele alınması gereken, evlerde ve geçimlik tarımda kullanılan suyun ücretsiz sağlanması için ve sermayenin su havzalarını bütünleşik ya da tekil olarak metalaştırmaya-ticarileştirmesine karşı mücadele eder.

► HDK, enerji nakil hatlarının insan ve diğer canlılar üzerinde yarattığı kirlilik, kaza riskleri ve doğal alanların tahribatını engellemek için mücadele eder.

► Tarımsal üretimde kullanılan mazot, gübre ve ilaçlardan başta ÖTV olmak üzere tüm vergiler kaldırılmalıdır. Sermayeye alabildiğine destek ve teşvikler verilirken, üretici köylülerin neredeyse tamamen elinden alınan tarımsal desteklerin yeniden ele alınıp artırılması HDK'nin mücadele hedeflerinden biridir.

► HDK, biyo güvenliğin korunması yerine, kapitalizmin gıda egemenliğini örmeye çalışan

hükümet politikalarını, GDO'lu tohum ve ürünlerin ülkemize girişini ve GDO'lu tohumlarla ekim yapılmasını engellemek ve yasaklanmasını sağlamak için çalışmalar yürütür.

► Ortaklaştığımız esaslı politikalarından biri olan ekoloji politikası, aynı zamanda sömürü düzeni olan kapitalizme ve neoliberal politikalara karşı mücadeledir. Bu kapsamda HDK, 'sürdürülebilir kalkınma' adı altındaki yıkım politikalarına net biçimde karşı durarak, bunun yerine yaşam alanlarını, doğal ve kültürel varlıkları koruyan canlı yaşamı merkezli politikayı yaygınlaştırmak, bu politikanın yaşama geçirilmesinde halkların karar alma süreçlerine katılımının ve doğrudan demokrasinin yerleşmesi için mücadele yürütür.

XI. EMEK ALANINDA, SENDİKALARDA, MESLEK ODALARINDA VE DEMOKRATİK KİTLE ÖRGÜTLERİNDEKİ HDK'LİLERE ÇAĞRI

Ekonomik, demokratik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlardaki tüm toplumsal muhalefet güçlerinin olanaklarının birleştirilmesi HDK'yı güçlendirecek, egemen güç odakları karşısında mevzi kazanmamızı kolaylaştıracaktır. Sendikalar, meslek odaları, barolar, aydın, sanatçı, akademisyen cephesi, gençlik, kadınlar, üretici köylü ve doğa-yaşam savunucusu hareketler, yerel ve yöresel dernekler, basın gibi alanlarda güçlerin zamanı yitirilmeden birleştirilmesi önemlidir.

Bu yaklaşım doğrultusunda HDK bileşenlerinin bu belirtilen alanlarda ortak hareket etmemeleri, edememeleri, enerji ve güç kaybına neden olmakla kalmıyor, HDK'nın güçlü ve etkili bir yapı olarak inşa edilmesi sürecini zaafa uğrattıyor ve HDK'nın hedef kitlesi içindeki görünümünü zayıflatıyor. HDK bileşenlerinin yanı sıra henüz HDK bünyesinde yer almamış olmasına rağmen, bu hedef kapsamında olan politik çevre ve oluşumlarla da sendikalar ve diğer alanlarda temas içinde olmak, birlikte hareket etmek, birlik ve ittifaklar kurmak gerekli ve önemlidir. Bu alanlarda etkili olabilmenin, itici ve sürükleyici güç olarak öne çıkabilmenin yolu, kendisini HDK aidiyeti içerisinde gören, örgütlü-örgütsüz tüm bireylerin söz konusu alanlarda HDK örgütlenmesini gerçekleştiren ortak hareket etmesinden geçmektedir.

Bu nedenle HDK bileşenlerinin (kurum ve bireyler) sendikalarda, meslek örgütleri ve sözü edilen diğer alanlarda ortak bir tutum geliştirme görevi, strece ve kendiliğindenciliğe bırakılmayacak kadar önemlidir. Ortak hareketin örülebileceği öncelikli mekanlar ise, iş yerleri, eğitim birimleri, fabrika, mahalle, sokak gibi üretim, hizmet ve yerleşim alanlarıdır.

İşçi ve emekçilerin birliği HDK'nın çimento-su olacaktır. Bu yaklaşımdan hareketle, Genel Kurul özellikle emek alanında, sendikalarda, meslek odalarında ve demokratik kitle örgütlerindeki bütün HDK bileşenlerini, bütün HDK'lı işçi ve emekçileri ortak tutum geliştirmeye ve HDK tüzel kişiliği altında birleşmeye çağırır.

XII. İŞÇİ SAĞLIĞI ve İŞ GÜVENLİĞİ

Her gün tersanelerde, madenlerde, inşaatlarda ya da diğer sektörlerde işçi cinayetleri ve hatta katliam haberleriyle karşılaşırız. Cinayetlere işsizlik, yoksulluk, güvencesiz çalışma ve örgütsüzlük zemin hazırlıyor. Üstelik bu cinayetler güvencesiz istihdamın yaygınlaşmasıyla birlikte giderek artıyor.

İş kazaları ve meslek hastalıkları, sermayenin azami kâr hırsı ve çalışma yaşamına yönelik politikaların emek aleyhine oluşmasından kaynaklanıyor. Emek maliyetini düşürmek üzere dayatılan esnek çalışma düzeni bu cinayet araçlarının giderek yayılmasına ve emekçilerin yaşamını yitirmesine neden oluyor.

İşçi sınıfının can güvenliği ve sağlığı konusu, emekçiler açısından en önemli sorun alanı haline gelmiştir. HDK, bu yaşamsal soruna özel bir duyarlılık gösterir ve işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapar.

XIII. EMEK HAREKETİNİN YENİDEN YAPILANMASI

Üretim ve istihdam biçimlerinde yaşanan değişimle birlikte, işçi sınıfının bileşimindeki farklılaşma, çeşitli biçimlerde uygulanan geçici çalışmanın temel istihdam biçimi haline gelmesi, kural dışı çalışmayı ve dolayısıyla güvencesizliği artıran sonuçlar üretiyor.

İşçi sınıfının çalışma ve yaşama koşullarının giderek kötüleştiği bir süreci yaşıyoruz. Bu gelişmelere; sendikal hareketi ve işçi sınıfını denetim altına alma girişimleri ve güvencesiz istihdamı artıran yeni hukuksal düzenlemeler de eşlik ediyor.

Sendikal yapıların güç, güven ve itibar yitirdiği, sendikal bürokrasinin egemenliğini sürdürdüğü, yaşanan tüm bu gelişmelere ve beklentilere yanıt vermediği bu süreçte, sendikal hareketin yeniden yapılanması ve inşası ertelenemez bir sorundur.

Bu ve benzeri nedenlerle, HDK önümüzdeki dönemde başta sendikal hareket olmak üzere emek hareketinin tüm alanlarının yeniden yapılanmasına yönelik politikaların üretilmesi ve hayata geçirilmesi konusunda çalışmalar yapmayı ve bu doğrultuda aktif rol üstlenmeyi karar altına alır.

İş kazaları raporu

2 012 Mayıs ayında yaşanan iş kazalarında basından takip ettiğimiz kadarıyla en az 69 işçi hayatını kaybetti, 372 işçi yaralandı. Ölüm-ler en çok inşaat, enerji ve mevsimlik tarım sektöründe yaşandı. Öte yandan İstanbul İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi verilerine göre 2012 Nisan ayında 87 işçi yaşamını yitirdi. İşçi ölümlerinden 22'si inşaatlarda yaşandı. (sendika.org).

AKP, iktidarı kentsel dönüşüm projeleriyle hal-kin barınma hakkına saldırırken, hız kazandırdığı inşaat sektöründe de onlarca işçi iş kazalarında hayatını kaybediyor. Mayıs ayında sadece bina ve yol inşaatlarında 22 işçi hayatını kaybetti. Hidro-elektrik santrallerdeki göçüklerde, elektrik direklerinin tepesinde ve trafolarla 11 işçi hayatını kaybetti. Mevsimlik tarım işçilerinin yolculuğunun başlamasıyla karayolları can pazarına döndü. Çoğu K.Kürdistan illerinden gelen mevsimlik tarım işçileri römorklardan, kamyon dorselerinden, kapalı kasa kamyonetlerden yollara savruldu. Mevsimlik tarım işçileri sadece trafik kazalarında ölmedi; ağaçlık alanlarda çalışmak zorunda kalan bazı tarım işçileri yıldırım çarpması sonucu hayatını kaybetti. Mayıs ayında meydana gelen kazalarda 6 mevsimlik tarım işçisi hayatını kaybetti.

Giresun'da HES'te göçük: 4 işçi öldü 1 işçi yaralandı

Giresun Dereli'de HES inşaatında saat 12.00 sıralarında kalıp dökme işlemi yapılırken kalıpların

patlaması sonucu çalışanlardan 4 kişi olay yerinde hayatını kaybetti. Dereli Haber internet sitesinin haberine göre, Aksu Köyü'nde yapımı süren "Suta" isimli Hidroelektrik Santrali (HES) inşaatında göçük

meydana geldi. Göçükte ilk belirlemelere göre 4 kişi hayatını kaybetti, 1 kişi de yaralı. Ordu İdare Mahkemesi "Yürütmeyi Durdurma Kararı" vermişti ve inşaat buna rağmen devam etmişti. Göçük altında kalarak hayatını kaybedenlerin isimleri şöyle: Kerem Erdem(40), Eren Erdem(16), Kenan Özdemir (40) ve Mustafa Yiğit (22). Zafer Kırık ise ağır yaralı. HES nedeniyle arazilerin zorla istimlak edildiğini, köy yolunun tahrir edildiğini söyleyen yöre halkı "ölen gençlerimizi kim nasıl getirecek şimdi" diye isyan etti.

Bulunduğu konum gereği halk yararına yürütmeyi denetlemesi gerekirken, AKP sözcüsü gibi

davranmayı tercih eden Danıştay Başkanı Hüseyin Karakullukçu yürütmeyi durdurma kararlarını eleştirmişti. Danıştay'ın 144. kuruluş yıldönümü dolayısıyla TBMM'de verilen kokteylde Karakullukçu şöyle konuşmuştu: "Ne varsa durduruyoruz. Yok, durdurma yok artık. İlerleme var. Ben espri yapıyorum siz ciddiye alıp yazıyorsunuz. Devletin, milletin lehine ne varsa yapılacak. Bunun lamı cimi yok. Öyle bir şey mi var? Onu durdur, bunu durdur. Durdurduk ne oldu? Bir şey görelim, beğenmezsek..." Karakullukçu'nun sözleri mevcut yargı süreçlerine müdahale olarak değerlendirilmişti. Ana şirket İNTES Yönetim Kurulu Başkanı Şükrü Koçoğlu, 30 Kasım 2011 tarihinde Cumhuriyet gazetesine yaptığı açıklamayla HES karşıtları başta olmak üzere doğa ve yaşam savunucuları hakkında "Çevreci diye ortaya çıkan kuruluşlar, sivil toplum örgütleri ve kişiler, aslında yabancı ülkeler tarafından fonlanıyor. Bu kişilerin emeli, bizim enerji yatırımlarımızın yönünü değiştirerek enerji alanında dışa bağımlılığımızı arttırmak. Kötü niyetli kişiler haricindekilerse cahilliklerinden, bilgisizliklerinden dolayı HES'lere karşı çıkıyorlar" demişti.

İnşaatı düşen işçi öldü

Ordu'da inşaatı çalışırken iskeleden düşen inşaat işçisi kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetti. Olay, Yeni Mahalle 303 no.lu Sokak'taki 5 katlı inşaatı meydana geldi. Turgut Poyraz (28), bir anda dengesini kaybederek iskeleden zemine düştü. Ağır yaralanan Poyraz, 112 Acil Servis ekipleri tarafından Ordu Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Poyraz, hastanede yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtulamayarak hayatını kaybetti. Olayla ilgili soruşturma devam ediyor.

Kayseri İncesu'da kepçe işçiyi ezdi

İncesu Aşağı Mahalle'de meydana gelen olayda kepçe operatörü olarak çalışan M. K. çalıştığı kanalizasyon içinde toprak yığınına kürekle temizlerken hareket eden park halindeki iş makinesinin altında kalarak hayatını kaybetti, yetkililer, olayla ilgili olarak soruşturma başlattı.

Ambulans kaza yaptı:1ölü, 4 yaralı

(Adana) Kalp krizi geçiren Levent Göçer'i ta-

şıyan Fatih Diktürk'in kullandığı 01 ADE 18 plakalı ambulans, Mustafa Kemalpaşa Bulvarı Zillidede Kavşağı'nda otomobil ile çarpıştı. Kazada, otomobil sürücüsü, ambulans şoförü ve hemşireler yaralandı. Taşınan hasta Levent Göçer ise kurtarılamadı.

Petrol işçisi elektriğe kapılarak can verdi

Balıkesir'de Kumlucedik köyünde yaşayan ve bir petrol firmasında çalışan Aydın Gündoğan, elektrik arızasını gidermek için çıktığı trafo direğinde çalıştığı sırada yüksek gerilim hattında

elektrik akımına kapıldı. Şalterin kapalı olmasına rağmen yüksek voltajdan dolayı akıma kapılan işçi yanarak hayatını kaybetti. Olayla ilgili savcılık tarafından soruşturma başlatıldı.

Taş ocağına yıldırım düştü: 1 ölü, 1 yaralı

Tokat'ın Tural ilçesine bağlı Ulutepe beldesinde bir taş ocağına yıldırım düştü. İşçilerden Mustafa Şencan (28) ile Seyit Vural (27) yaralandı. Yaralanan işçiler kaldırıldıkları Zile Devlet Hastanesi'nden ambulansla Tokat Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Seyit Vural (27) hayatını kaybetti.

Fındıklı'da ayağını iş makinesine kaptıran işçi yaralandı

Rize Hürriyet Mahallesi'ndeki özel bir şirkete ait çay fabrikasında çalışan Tamer Özaltın (47), ayağını yaş çay boşaltma makinesine kaptırdı. Yaralanan Özaltın, Fındıklı Bölge Guatr Araştırma ve Tedavi Merkezi'ne kaldırıldı. Ayağında kırık ve yırtılmalar olduğu tespit edilen Özaltın, ilk müdahalenin ardından Rize Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne sevk edildi.

Taş ocağında işçi ölümü

Niğde'nin Bor İlçesi'nde Pınarbaşı mevkinde, özel şirkete ait taş ocağında çalışan ve üç metre yükseklikten kayaların üzerine düşerek ağır yaralanan 33 yaşındaki Savaş Soyteğir adlı işçi kal-

dırıldığı hastanede hayatını kaybetti. Olayla ilgili soruşturma sürdürülüyor. ooo

Mevsimlik işçinin, şüpheli ölümü

Kırşehir'de mevsim işçi olarak çalışan bir vatandaşın, nefes darlığı rahatsızlığı yüzünden hayatını kaybettiği öğrenildi. Olay, Kırşehir'in merkeze bağlı Kurucağöl Köyünde meydana geldi. Edinilen bilgiye göre, Kırşehir'e çalışmak için gelen F.P. isimli mevsimlik işçi kaldığı çadırda rahatsızlandı. Eşi İ.P. tarafından Ahi Evran Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesine kaldırılan şahıs yolda hayatını kaybetti. Hastaneye ölü getirilen şahsın, kesin ölüm nedeninin anlaşılması için cesedi Ankara Adli Tıp Kurumuna gönderildi. Olayla ilgili soruşturma başlatıldı.

Fosseptik çukuruna düşen işçi hayatını kaybetti

Datça'da sıvı atık tesislerinde gece nöbetçisi 3 metrelik fosseptik çukuruna düşerek hayatını kaybetti. Edinilen bilgiye göre; Datça Belediyesi Sıvı Atık Tesisleri'nde görevli olarak çalışan Erhan Görgülü (36), gece vardiyası nöbetini devir aldı. Gece saat 03.00 sıralarında sıvı atık tesisinin vanasını açmaya giden Görgülü, ayağının kayması sonucu 3 metre derinliğindeki fosseptik çukuruna düştü. Düşerken kafasını yere çarpan ve boynu kırılan Görgülü, olay yerinde hayatını kaybetti.

Ambulans kazası: 1 ölü, 3 yaralı

Nevşehir'den Kayseri Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne hasta götürmekte olan, C.E yönetimindeki İ.Şevki Atasagun Devlet Hastanesi'ne ait 50 AK 112 plakalı ambulans, Avanos ilçesi çıkışında Saruhan yakınlarında yağışlı hava nedeniyle yoldan çıkarak takla attı. Kazada ambulans içerisinde bulunan hasta yakını C.B (40) hayatını kaybederken araç şoförü C.E, sağlık memuru H.G ve İ.B isimli Kayseri'ye sevk edilen hasta yaralandı.

Yıldırım düştü: 2 işçi hayatını kaybetti

İzmir'in Kemalpaşa ilçesi Bağyurdu Beldesinde kiraz toplayan işçilerin üzerine yıldırım düştü. İki kadın işçi hayatını kaybederken, iki işçi de yaralandı. Hanife Pekin (23) ile Gönül Pekin (20) öldü, Gülay Konyalı ile kimliği henüz tespit edilemeyen bir işçi yaralandı.

Trafik kazası: 4 öğretmen öldü

Batman ile Diyarbakır'ın Bismil İlçesi arasında bulunan Akbaş Köyü İlköğretim Okulu yasa bü-

ründü. Okulun Müdürü Hasan Ortaç ile öğretmenler Halime Kadımak, Ahmet Çetin ve İhsan Bitgen, Bismil yakınlarında geçirdikleri trafik kazasında hayatlarını kaybetti. Akbaş Köyü İlköğretim Okulu'nda görev yapan 26 öğretmen de arkadaşlarının yasını tutarak dersbaşı yapmadı.

HES'e düşen işçi öldü

Sivas'ın Koyulhisar ilçesinde hidroelektrik santraline düşen işçinin cesedi 3 kilometre uzakta bulundu. Koyulhisar ilçesi D-100 kara-

yolu Yemişli Köyü mevkiinde bir hidroelektrik santralinde su kanalında kapalı çalışması yapan

İ.Ş. (24), dengesini kaybederek 4 metreden kanala düştü. Samsun'un Çarşamba nüfusuna kayıtlı İ.Ş.'nin cesedi, ekiplerin yaklaşık 2 buçuk saatlik çalışması sonrası 3 kilometre uzaklıktaki Yalnıztepe köyü Çamlıyar mevkiinde, sulama kanalının içinde bulundu.

Asansör üzerine düştü.1 ölü

Bursa'nın Gemlik ilçesinde yan yattığı için boşaltılan binanın asansörünü sökerken kabinin altında kalan 35 yaşın-

daki Abdullah Güler yaşamını yitirdi. Hurdacılık yapan Abdullah Biçer, söküm işini aldığı binanın asansörünü sökmek için çalışmaya başladı. Çalışma sırasında

halatları boşalan kabin Biçer'in üzerine düştü. Biçer ezilerek can verdi.

Konveyör makinesi işçilerin üzerine düştü: 1 ölü, 1 yaralı

Bursa'nın Yenişehir İlçesi'nde tavuk çiftliğinde meydana gelen iş kazasında, tamir etmek istedikleri konveyör makinesi üzerine düşen 2 işçiden 1'i öldü, diğeri ağır yaralandı. Yenişehir Gökçe-su Köyü'nde, Fatih Tirşahi ve arkadaşı 27 yaşındaki Muharrem Kaçar arızalanan yük taşıyan konveyör makinesini onarmak istedi. Tamir etmek için altına girdikleri 400 kilo ağırlığındaki makine üzerlerine düşen iki işçi ağır yaralandı. Yaralıdan durumu ağır olan evli ve 1 kız çocuğu babası Fatih Tirşahi, kurtarılamadı.

İnşaattan düşen işçi öldü

Konya'nın Selçuklu ilçesinde inşaatta çalışan Ü.Z. isimli işçi 8. katta dış cephe boyası yaparken halatın kopması sonucu can verdi.

Dikili ilçesinde, inşaattan düşen işçi yaşamını yitirdi

Salimbey Mahallesi 62/1 sokakta bulunan 5 katlı bir apartmanın inşaatında sıvacı olarak çalışan 19 yaşındaki Aykut Aslan, 5. kattan düşerek, hayatını kaybetti.

Trafo boyayan işçi öldü

Aydın'ın Didim ilçesinde trafo binasını boyamak için siteye gelen bir kişi ölü olarak bulundu. İsmi Aydın Karadeniz (43) olduğu öğrenilen şahsın trafo binasına boyamak amacıyla siteye bulunduğu öğrenildi.

Çiğli'de, inşaatın 4. katından düşen işçi öldü

Sıva ustası Yaşar Beydüz (31) inşaat çalıştığı esnada dengesini kaybedip 4. kattan beton zemine çakılarak ağır yaralandı. Beydüz'ü, yapılan tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı.

İnşaat işçisi öldü

Gaziosmanpaşa'da meydana gelen toprak kaymasında bir inşaat işçisi hayatını kaybetti. Cebe-

ci Caddesi'ndeki dört katlı bir apartmanda yapılan izolasyon çalışması sırasında yaşanan toprak kaymasında 36 yaşındaki Ayhan

Çavuşçulu toprak altında kaldı. Olay yerine gelen itfaiye ekiplerinin çalışmaları sonucunda işçinin cesedi toprak altından çıkarılırken, olayla ilgili soruşturma başlatıldı.

Üzerine yıldırım düşen işçi öldü

İzmir Aliağa İlçesi'ne bağlı Yenişakran Belde-si'ndeki taş ocağında çalışan işçilerden 59 yaşın-daki Neşet Aydın, dinamit yerleştirmek için oca-ğın yukarı kısmına çıktığı sırada üzerine yıldırım düştü. İşçi olay yerinde hayatını kaybetti.

Boru hattında dalgıç boğuldu

Alanya ilçesinde, belediyeye ait atık su boru hattı döşemesinde dalgıç olarak çalışan 28 yaşın-daki İbrahim Uysal girdaba kapılarak hayatını kaybetti. 28 yaşındaki İbrahim Uysal arkadaşları tarafından denizden çıkarıldı.

Bahçe'de bir enerji işçisi hayatını kaybetti

Osmaniye'nin Bahçe İlçesi'nde TEDAŞ'a bağlı Kılıçbey Şirketi'nde çalışan arıza işçisi Süleyman Bakır, hat değişimi sırasında elektrik akımına ka-pılarak hayatını kaybetti. Enerji-Sen tarafından ya-pılan açıklamada, hayatını kaybeden Süleyman Bakır gibi enerji işçilerinin ölümle burun buruna çalıştırıldığını belirtildi. Taşeron şirketler vasıta-sıyla çalıştırılan enerji işçilerine gerekli ekipman-ların sağlanmadığının ifade edildiği açıklamada, günlerce fazla mesai yapmak zorunda bırakılan iş-çilerin iş kazalarına maruz kaldığı vurgulandı.

Tarım işçileri römorkun altında kaldı: 1 ölü, 33 yaralı

Adana Ceyhan ilçesinde, tarım işçilerini taşıyan traktörün drenaj kanalına devrilmesi sonucu 1 ki-şi öldü, biri ağır 33 kişi yaralandı. Yaralıların yardımına, kaza yeri yakınlarındaki meyve bahçe-sinde çalışan Ceyhan Tarım Açık Ceza İnfaz Ku-rumu hükümlüleri koştu. Ağır yaralanan 50 ya-şındaki Hanifi Cici, görevlilerin müdahalesine rağmen olay yerinde yaşamını yitirdi.

Servis aracı takla attı

2 işçi öldü

Diyarbakır'da özel bir şirkete ait yağ fabrika-sında çalışan işçileri taşıyan Ahmet Ekin yöneti-mindeki 12 AP 479 plakalı servis minibüsünün devrilmesiyle oluşan kazada 39 yaşındaki Ahmet Ekin olay yerinde, işçilerden 34 yaşındaki Cafer Yıldız da kaldırıldığı Diyarbakır Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yaşamlarını yitirdi. Olayla ilgili soruşturma başlatıldı.

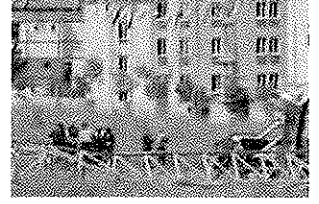
İnşaattan düşen işçi öldü

Kayseri Pınarbaşı ilçesine bağlı Çakılıkaya kö-yünde meydana gelen olayda, F. Ş.'nin inşaatta kalıp çaktığı sırada 3 metre yükseklikten düştüğü

öğrenildi. Düşmeye bağlı olarak boynu kırıldığı öğrenilen F. Ş.'nin olay yerinde hayatını kaybet-tiği ve cesedinin Pınarbaşı Devlet Hastanesi mor-guna kaldırıldığı bildirildi.

Vinç devrildi: 2 işçi öldü,

Beylikdüzü'nde, İhlas Marmara Evleri 3. Kısım inşaat alanında kurulum aşamasındaki vinç dev-rildi. Olayda 23 yaşın-daki vinç operatörü ile bir diğer işçi olmak üzere iki kişi hayatını kaybetti. Vincin üzerin-de bulunan 5 kişi, yak-laşık 25 metre yükseklikten aşağı düştü. Vinç ope-ratörü İsa Erbeç (23) ve işçi Cavit Öztürk olay yerinde can verdi. Hasan Göçük, Hasan Hüseyin Tezgel ve Tarık Ölmez ise yaralandı.

Bir inşaat işçisi öldü

En fazla iş cinayetinin yaşandığı sektör olan inşaatlarda bir işçinin daha ölüm haberi geldi. Ka-raman Hisar Mahallesi'nde bir inşaatta kalıpcı olarak çalışan Ramazan Taner (44), 5 metre yük-seklikten yere düştü. Ağır yaralanan Taner, kal-dırıldığı Karaman Devlet Hastanesi'nde hayatını kaybetti.

Taşeron şirkete ait silindir

Mersin'de Büyükşehir Belediyesi'nin İmar İn-şaat Ltd. Şti'ne ait silindir, freninin boşalması sonucu şarampole uçtu. Kazada kafasının üzeri-ne düşen işçilerden Hüseyin Ünlüdere (53) Mer-sin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde ya-pılan bütün müdahalelere rağmen kurtarılamadı.

Otogaz patladı: 2 işçi öldü

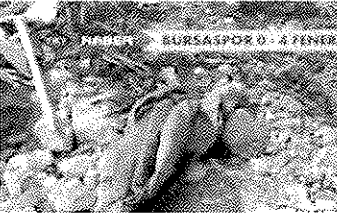
Gaziantep Kolektepe Mahallesi'ndeki Göçerle Sokak'ta, oto tamircilerinin yer aldığı bölgede şid-detli bir patlama yaşandı. Otogaz tamirhanesinde ilk belirlemelere göre, gaz sıkışmasından dolayı sanayi tüpünün patlaması sonucu meydana geldiği düşünülen olayda 35 yaşındaki Cevdet Açıkgöz isimli işçi hayatını kaybederken, yaralılarından Bay-ram Ekici (22) tedavi altındayken öldü.

Elektrik akımına kapılan işçi öldü

Adıyaman Gölbaşı Organize Sanayi Bölge-si'ndeki bir fabrikanın dış duvarını sıvayan işçi-lerin yerini değiştirmek istediği iskele, yüksek gerilim hattına temas etti. Bu sırada işçiler Fe-rit Selbisu (30), İlyas Özberk (38) ve Burhan Barak (25) elektrik akımına kapılarak ağır ya-ralandı. Gölbaşı Devlet Hastanesi'ne kaldırılan işçilerden Ferit Selbisu müdahaleye rağmen kur-tarılamadı.

HES katliamı: 4 ölü 1 yaralı!

Giresun Dereli ilçesinde "Suta" isimli Hidro-elektrik Santrali (HES) inşaatında meydana ge-

len kaza sonucu 4 işçi öldü, 1 işçi yaralandı. Ölen işçilerden birinin 16 yaşındaki Eren Erdem olduğu ve Erdem'in inşaatla sigortasız olarak çaycılık yaptığı öğrenildi. Eren Erdem'in babası da faciada yaşamını yitirenler arasında. Ordu İdare Mahkemesi "nin inşaatla ilgili "Yürütmeyi Durdurma Kararı Verdiği" ve inşaatın buna rağmen devam ettiği öğrenildi. Hayatını kaybeden işçiler: Kerem Erdem(40), Eren Erdem (16), Kenan Özdemir (40) ve Mustafa Yiğit(22).

Zorlu inşaatında bir işçi öldü

İstanbul Zincirlikuyu'da bulunan Zorlu grubuna ait büyük gökdelen inşaatında bir işçi düşerek hayatını kaybetti. Çalışmaların durdurulduğu inşaatla bundan üç ay önce de bir işçinin düşerek hayatını kaybettiği öğrenildi..

Mermer bloktan düşen işçi

Bilecik'in İlyasbey köyü yakınlarında bir mermer ocağında çalışan 16 senelik işçi ve vardiya sorumlusu Özgür Açıkgöz, 500 tonluk bloğun oynaması sonucu dengesini kaybederek düştü ve ağır yaralandı. Bilecik Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Açıkgöz, yapılan tüm müdahalelere rağmen hayatını kaybetti. İki çocuk babası Açıkgöz'ün cenazesi memleketi Sinop'a gönderildi.

Üzerine kalorifer petekleri

düşen işçi yaşamını yitirdi

Erzurum çevre yolundaki bir depoda kamyonun üzerinde bulunun kalorifer petekleri, iş makinesiyle indirilmek istenirken işçilerden Şaban Temel'in (43) üzerine devrildi. Ağır yaralanan Temel, kaldırıldığı Yakutiye Araştırma Hastanesi'nde hayatını kaybetti. Olayla ilgili A.A ile M.A, "Taksirle ölüme sebebiyet verme" suçundan gözaltına alındı.

Tır sürücüsü yanarak hayatını kaybetti

Çerkezköy TEM Otoyolu'nda Kontrolde çıkan TIR, Nimetullah Kelis yönetimindeki kamyonla çarpıştı. Kazanın ardından TIR alev alırken, sürücüsü Filiz araçta sıkıştı. Olay yerine Çerkezköy ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait çok sayıda itfaiye ekibi sevk edildi. Alevlerin kısa sürede sardığı TIR'daki Filiz, yanarak öldü.

Demiryolu işçisi hayatını kaybetti

Eskişehir'de yük treninin çarptığı demiryolu işçisi öldü. Tepebaşı merkez ilçesine bağlı Hasanbey köyü yakınlarındaki demiryolu hattında bir taşeron firmaya bağlı çalışan hat bakım işçisi İbrahim Tozluk'a (49) Ankara-Eskişehir seferini yapan yük treni çarptı. Ağır yaralanan Tozluk, 112 Acil Servis ekiplerince Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırıldı. Tozluk, müdahaleye rağmen kurtarılamadı.

Servis bekleyen işçi öldü

Adana'da direksiyon hakimiyetini kaybeden otomobil sürücüsü orta reflüje çarptıktan sonra yol kenarında servis bekleyen işçiye çarptı. Kazada, servis bekleyen işçi 43 yaşındaki Mustafa Belko hayatını kaybetti.

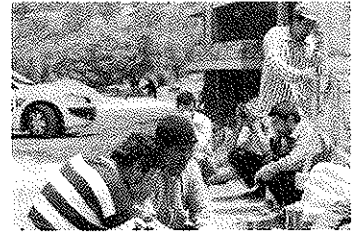
Hastane inşaatından düşen işçi öldü

Adıyaman'da, yapımı devam eden Devlet Hastanesi inşaatının 4'üncü katında çalışırken dengesini kaybeden 40 yaşındaki işçi İbrahim Çelik, 18 metre yükseklikten düşerek öldü. İşçinin ölümü haberi mesai arkadaşlarını yasa boğdu. Olayın meydana geldiği hastane inşaatında çalışan diğer işçiler ise, benzer ölümlerin daha önce de yaşandığını iddia ederek, önlem alınmamasına tepki gösterdi.

İnşaat iş cinayeti: 2 işçi öldü

Maraş'ta inşaat halindeki binanın iskelesinin çökmesi sonucu 9. kattan düşen 2 işçi yaşamını yitirdi. Cinayet Haydarbey Mahallesi Boğaziçi Konutları mevkiinde inşaat halindeki binanın 9. katında sıva işi yapan inşaat işçileri Osman Kaba (28) ve Cüneyt Kaba'nın (31) üzerinde bulunduğu tahta iskelenin çökmesiyle oluştu.

Bir inşaat işçisi hayatını kaybetti

Bahçeşehir'de bulunan Yeni Doğu İnşaat isimli bir firmada çalışan işçi Abdulvehab Baran 5 Mayıs günü saat 16.00 sularında 13. kattan düşerek hayatını kaybetti.

İşçi merdiven boşluğuna düşerek öldü

Kaza, Kervansaray Mahallesi'ndeki bir inşaatta meydana geldi. A.B. (22) isimli inşaat işçisi dengesini kaybederek, 1. kattan merdiven boşluğuna düştü. Olay yerinde hayatını kaybeden A.B.'nin Van'ın Saray ilçesinden inşaatlarda çalışmak için 2 ay önce Kırşehir'e geldiği öğrenildi.

Üzerine vinç devrilen işçi hayatını kaybetti

Karabük Organize Sanayi Bölgesi'nde yer alan bir firmaya ait işyerinde 10 tonluk vinç Remzi

Coşkun (52) isimli işçinin üzerine devrildi. Kaza sonrası feci şekilde can veren Coşkun'un ölümü üzerine savcılık tarafından inceleme başlatıldı.

Elektrik işçisi hayatını kaybetti

Mersin'in merkez Akdeniz ilçesi Mahmudiye mahallesinde bulunan metropol iş yerinin elektrik bölümünde çalışan 25 yıllık elektrik işçisi 49 yaşındaki 1 çocuk babası Konya nüfusuna kayıtlı Ali Duman tamirat yaptığı esnada elektrik çarpması sonucu olay yerinde hayatını kaybetti. Ali Duman'ın emekli olduğu liseye giden oğlunu daha iyi okutmak için çalıştığı öğrenildi.

Elektrik akımına kapılan bir işçi hayatını kaybetti

Van'ın Erciş ilçesinde köylerde iletken onarımı yapan müteahhit firmaya ait iki işçi, elektrik akımına kapıldı. İşçilerden Bitlis Mutki doğumlu olduğu bildirilen Nuri A. (40) olay yerinde yaşamını kaybederken, arkadaşı Kemal T. ise ağır yaralandı.

İstinat duvarı yıkıldı, 1 işçi öldü

Mersin-Tarsus 2. Organize Sanayi Bölgesi'nde inşaat halindeki bir fabrikanın istinat duvarının yapımı sırasında, toprak kayması meydana geldi. Bu sırada inşaatta çalışan işçilerden Ahmet Çık (53) ve Metin Güzel, kaymanın etkisiyle yıkılan duvarının altında kaldı. Ahmet Çık'ın (53) olay yerinde hayatını kaybettiği kazada, Metin Güzel yaralandı.

Batman'da kaza: 1 ölü

24 yaşındaki işçi Maraşlı Hakan Akıllı, Batman'da çalıştığı parke taşı kırım makinesinde feci şekilde can verdi.

21.Çatıdan düşen işçi

İzmir'in Karşıyaka ilçesinde bir apartmanın çatı katında ferforje işi için ölçüm yapan Hüseyin Akçakal (42) dengesini kaybederek beton zemine düşerek yaşamını yitirdi.

2 DSİ işçisi boğularak hayatını kaybetti

Sivas Akıncılar ilçesinde kanal inşaatında çalışan Mehmet Angın ve Ferit Karakan suya düşerek kayboldu. Yapılan aramalarda iki işçi, suya düştüğü yerden yaklaşık 5 kilometre uzakta 15 metre arayla ölü olarak bulundu.

Bayrampaşa'da atölyede patlama: 1 işçi öldü

Bayrampaşa'da Muratpaşa Mahallesi, Sarıdökmüçüler Sanayi Sitesi, 7. Blok Sokak'taki Özbir Metal isimli firmada patlama meydana geldi. Patlamanın şiddetiyle fırlayan metal kapak işçi Ersin Kaya'nın (24) başına isabet etti. Ersin Kaya, olay yerinde hayatını kaybederken arkadaşı Dursun Çiftçi (28) yaralandı.

HES'te kaza: 1 ölü

Resmi Tatil olmasına rağmen birçok işçinin çalıştığı 1 Mayıs'ta Artvin'de baraj inşaatında meydana gelen kazada kardeş olan işçilerden Tahsin Coşkun (24) öldü, ağabeyi Ali Haydar Coşkun (27) yaralandı.

Dizi setinde 'iş cinayeti

Arka Sıradakiler isimli televizyon dizisinin Kağıthane'deki çekimleri sırasında ekibin sanat asistanı Selin Erdem (26) ile set görevlisi Ömer Özcan, freni boşalan minibüsün altında kaldı. Kaza sonucu Özcan yaralı olarak kurtulurken, Selin Erdem hayatını kaybetti. Selin Erdem'in 1 Mayıs'ta sette çalıştığı sırada yaşamını yitirmesi dikkat çekti.

Göçük altında kalan işçi hayatını kaybetti

İşçi ve emekçiler için resmi tatil olan 1 Mayıs'ta Ankara'nın Etimesgut ilçesinde AS-Kİ'nin işçisi Mehmet Doğan (43) isimli işçi göçük altında kalarak hayatını kaybetti.

(Sendika Org.'tan alındı)

THY Grev yasağı ve direniş

Mustafa Şimşek

Hava-İş sendikası ile THY patronu arasında müzakere edilen 23. Toplu İş Sözleşmesi (TİS) dönemi işçi sınıfına yönelik eşi görülmemiş saldırıları da gündeme getirdi. Son on yılın siyasal iktidarı ilk gününden itibaren sınıfa saldırıda 12 Eylül darbesini aratmazken, bu son saldırıyı 12 Eylül bile yapamadı. TİS prosedürünün her aşamasında THY patronu ile aralarında su geçirmez birlik oluşturarak bu sayede dünyada ve Türkiye’de ilk kez görülen hak gaspları yaşandı. Hava taşımacılığı iş kolunu grev yasağı kapsamına alan yasa değişikliği ILO’yu bile şaşkına çevirdi. Çünkü hem ILO sözleşmeleri açıktan açığa çiğneniyor hem de dünyada ilk kez Türkiye’de hava taşımacılığına grev yasağı getiriliyordu.

Dava Oyunu Ya da Elli Dokuz Yılın İnkârı

Hava iş kolunda yirmi yıldır grev yapılmadı. 21. Dönem TİS görüşmeleri yapılırken (yürürlüğü 01.01.2007-31.12.2008) grev kararı alındıktan sonra TİS imzalanabilmiştir. Bu dönem TİS süreci 14 ay gecikmeye uğratılmış (yürürlüğü 01.01.2011-31.12.2012 olacak), sendika ancak 2 Şubat 2012 tarihinde THY patronu ile müzakere masasına oturabilmiştir.

THY patronu iktidardan aldığı güçle yasaları ve yarım yüz yılı aşan uygulamayı yok saymaya çalışarak süreci 14 ay geciktirmiş 1963’den bu yana TİS yasasında (275 ve 1983’te çıkan 2822 sayılı yasalar) hava taşımacılığı ayrı bir işkolu olarak düzenlenmiş. O günden bugüne kadar THY’nin bu işkolunda olduğu Bakanlıkça 59 yıldır kayıt altına alınmış ve 22 dönem yapılan TİS’lerle de belgelenmiştir. THY patronu bu belgelere rağmen hava taşımacılığı işkolunda olmadığı iddiasıyla Hava-İş’in bakanlıktan aldığı yetki belgesine mahkemede itiraz etmiştir. Bununla kasıtlı olarak TİS sürecini uzatma hilesine başvurulmuş bakanlık seyirci kalmış mahkeme davayı reddetmemiştir. Eninde sonunda iş mahkemesi THY’nin gıda, tekstil vb. değil hava taşımacılığı işkolunda olduğuna karar vermiştir. Hızını alamayan THY patronu bu seferde sendikanın % 50 + 1 işletme barajını aşmadığı iddiasında bulunarak süreci uzatmaya çalışmıştır. Bu engeli de aşan sendika 14 ay sonra 02.02.2012 tarihinde müzakere masasına oturabilmiştir. 19.03.2012’de sendika uyuşmazlık tutanağı tutarak arabulucu atanmasını istemiştir. Bu aşamadan sonra grev kararı alınacağı için THY patronu arabulucuya itiraz ederek grev kararını geciktirmek istemiştir. Nitekim mah-

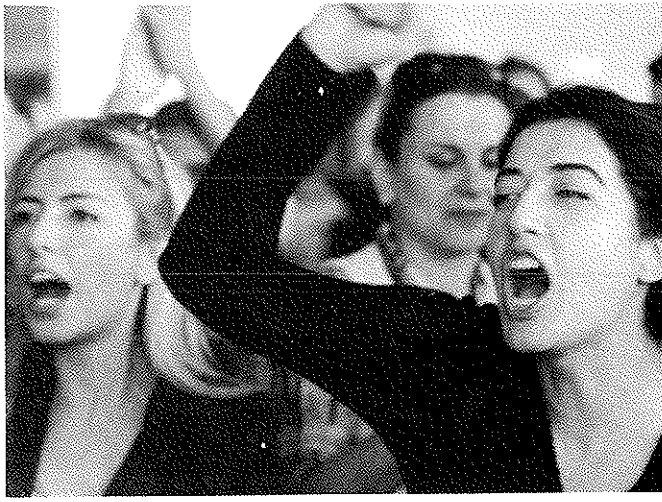
keme 4 ay sonraya gün vererek fiilen grev kararını geciktirmiştir. (Atanmış arabulucuya itirazı kabul yetkisi olmadığı halde- ve böyle bir dava ilktir.) Böyle bir hilenin sendika tarafından kolaylıkla aşılabileceği düşünüldüğü için siyasal iktidarın, sürece müdahale etmekten başka bir çaresi kalmamıştır. Yoksa grev kararı kapıya dayanacaktır. Böylelikle dünyada ve Türkiye’de ilk kez bir grev uygulama ihtimali, iş kolunu grev yasağı kapsamına alan yasa değişikliği ile saf dışı bırakılmıştır.

Bakanlar kurulu kararıyla başlayan bile grevi yasadaki süre kadar erteleme gaspının örneği vardır ama yasayla yasak kapsamına almak ilktir. Kamuoyunu yanıltmakta ustalaşanlar durum hiç böyle değilmiş ve son derece normalmiş gibi ele alarak Çalışma Bakanından Başbakanı kadar ezcümle “...ülkemizin yüz akı şirketin ve toplumun menfaati için grev yasaklanması normaldir.” demiş, hatta İçişleri Bakanı İdris Naim Şahin grevi yasaklayan yasa için “Türkiye’nin yüz akı bir kurumun grev uygulaması nedeniyle başarısının engellenmesine izin vermedik.” diyerek yasağın amacını ve arkasındaki zihniyeti daha açık bir şekilde ifade etmekte beis görmemiştir.

Grev Kırıcılığı Yetişmedi Yerine Grev Yasağı

Tam 17 aydır belirtilen hileli hukuki yollara başvurularak geciktirilen THY Toplu İş Sözleşmesinin en önemli talebi ücret artışı maddesi değildir. 2007 yılından bu yana THY’nin filo sayısı üç kat artarken çalışan sayısı aynı oranda artmadığı için (% 50 artmış) çalışma koşulları olağan üstü ağırlaşmış, daha önceki TİS’de bulunan ve çalışma koşullarını düzenleyen hükümleri THY patronu ihlal etmeye başladığı için, yeni dönem TİS teklifinde en çok bu alan düzenlemeleri öne çıkartılmıştır. Bunlar için sendikanın grevi göze alacağını düşünen (ve de topladığı bilgilerden bu sonuca varan) THY patronu (2007’de grev kararı alındığı için TİS’i imzalamak zorunda kaldığını da unutmamıştır) siyasal iktidarla kol kola bu süreci durdurmaya çalışmıştır.

Mahkeme oyunları ile TİS sürecini uzatmaya çalışmanın asıl nedenlerinden biri de siyasal iktidarın 12 Eylül ürünü sendikalar yasası ve TİS yasasını (2821-2822 sayılı yasalar) güya değiştirme girişimidir. Toplu iş ilişkileri yasası adıyla hazırlanan taslak TBMM’ye ineceği gün Çalışma Bakanı’nın TOBB ve Türk-İş temsilcisi ile görüşerek yasa taslağının 64. Maddesinde sadece hava taşımacılığı iş kolunu ilgilendiren kritik bir değişiklik yapıyor.

Bu değişiklikle "... İşveren grev sırasında faaliyette %40'ını sürdürebilir. Bu durumda çalışacak işçilerin sayısı, niteliği ve çalışma yerleri, işyeri ve işletmede çalışan işçi sayısına göre işverence belirlenir." Düzenlemesi yapılarak özel olarak THY patronuna dünyada ilk kez yasayla grev kırıcılığı yetkisi verilmek istenmiştir. Bu tasarı TBMM komisyonunda aynen bu hali ile kabul edilerek mecliste müzakereye açılmak üzere sıraya konmuştur. Ancak, TİS süreci her an grev aşamasına gelebileceğinden, yasa tasarısı yetistirilememiş, THY patronu da apar topar devreye girerek AKP milletvekillerine işin yakıcılığını hatırlatmıştır. AKP İstanbul Milletvekili Metin Külünk öncülüğünde bir grup milletvekili "Korsan taksiler, otopark mafyası ve itfaiye erleri" için düzenlenen torba kanun teklifine 2822 sayılı TİS yasasının 29. Maddesinin grev yasağı olan işlere "Hava taşımacılığı" ilavesini yaparak grev yasağını bu işkolunda kanunlaştırmıştır.

Toplu iş ilişkileri yasa tasarısındaki grev kırıcılığı yetismeyince 12 Eylül'ün bile silah zoruyla yapamadığı bu iş kolu için grev yasağı THY patronunun imdadına yetistirilmiştir. Bu yasa, bu işkolunda dünyada iktir. Altına imza atılan ILO sözleşmesinin 87 ve 98 sayılı sözleşmesine aykırı olduğu gibi Anayasanın 90'ıncı maddesine de aykırıdır.

THY işçisi grev hakkı olmadan sorunlarını çözemeyeceğini ve dişe dokunur bir TİS yapamayacağını bildiği için 29 Mayıs'tan bu yana meşru direniş hakkını kullanıyor. THY patronu ise boş durmayarak yasadışı grev yapıyorlar yakıştırması yaparak 305 THY işçisini yasaları hiçe sayarak cep telefonundan sms çekerek işten attığını açıkladı. Başbakan ve bakanlar ağız birliği yaparak "... Milli ekonominin çıkarı ve toplumun huzuru için ..." diyerek olup biteni savunmuştur. THY yönetim kurulu başkanı Hamdi Topçu ise baklayı ağzından çıkarak "hava taşımacılığında sadece THY'de sendika var" diyerek gerçek niyeti dile getirmiştir.

Sıra Kimde Ve Nede?

THY patronu ile anlaşamayan sendika grev yasağı nedeni ile yasanın tanıdığı sürede TİS yapam

madığı için 06.06.2012 tarihinde TİS yapılması için (işkolu yetkisini kaybetmemek için) YHK (Yüksek Hakem Kurulu)'na müracaat etmiştir. Kamu çalışanları da yasal sürede anlaşamadıkları için toplu sözleşmelerini Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna göndermişlerdi. Sonuç: % 4 + 4'lük ve hak kaybına neden olan bir TİS'tir. YHK kurulundan THY çalışanları için daha ağır kayıpların olduğu bir TİS'nin gelme ihtimali yüksektir.

Grev yasağı olduğu için akıbetin böyle olacağıni bilen THY işçisi 29 Mayıs'tan bu yana grev yasağını kaldırmaması için direnmektedir. KESK, DISK, TÜRK-İŞ ve TMMOB direnişteki THY işçilerine destek ziyareti yaptı ve basın açıklamaları yolu ile de grev yasağını protesto ettiler. Hava-İş sendikasının da içinde yer aldığı SGBP (Sendikal Güç Birliği Platformu) da aynı minvalde tutum sergiledi. Alınan böyle bir tutumla iktidarın geri adım atacağını sanmak saldırının amacını ve THY ile sınırlı kalamayacağını en hafifi ile görmemektir.

THY işçisine yapılan bu saldırı savuşturulamaz ise hak gaspları süreci hız kazanacaktır. Yeni yasaklar devreye sokularak sınıf ve sendikal hareketin tam denetim altına alınmasında önemli mesafe kat edilerek sermayeye dikensiz gül bahçesi hazırlanacaktır. Kıdem tazminatının fona devredilme süreci hızlanacak, özel istihdam büroları geciktirilmekten devreye sokulacaktır. Siyasi iktidarın Ulusal İstihdam Stratejisi eylem planı önündeki engeller kaldırılarak hayata geçirilecektir.

Çalışma Bakanı'nın ve ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı'nın her fırsatta '657 sayılı kanun yaşlanmıştır emekli edip değiştirelim' demeleri bundandır. 657 sayılı kanuna karşı yasa taslağı hazırdır ve en uygun zamanda meclise inecektir. Taslağın geçici 11. Maddesine göre "... Personelin grev kararı vermesi, bu yolda propaganda yapması, herhangi bir grev veya grev teşebbüsüne katılması, grevi desteklemesi yahut teşvik etmesi yasaktır." düzenlemesinin yer alması ne yapılmak istendiğine açık kanıttır.

Yapılanlar ve hemen ulaşılabilecek kanıtlar ve hazırlıklar bize göstermektedir ki, siyasi iktidarın hedefinde işçi sınıfının tamamı, sendikal hareket ve kazanılmış hakların kalanının eksiksiz tasfiye edilmesi vardır.

Şimdi, siyasi iktidarın bu oyunu ya bozulacak ya da sınıfa saldırının ardı arkası kesilmeyecektir. Eğer THY işçisinin direnişi, 23 Mayıs 2012'de KESK ve KAMU-SEN'in birlikte yaptığı genel grev tekrar edilir, DISK ve TÜRK-İŞ genel grev ilan edip TTB, TMMOB gibi emek yanlı kuruluşların desteği ile birleştirilip böyle bir cephe ile mücadele üretilirse bu süreç durdurulabilir. Burada en büyük sorumluluğun sosyalistlere düştüğünü söylemek bile fazlalıktır. 12 Eylül'ün silah zoruyla yapmadığını yapmaya kalkanlar sadece bundan anlar. Bu, bugünün 15-16 Haziranıdır. Alternatif sadece çıkmaz sokak değil, daha fazlasıdır!...

Fanon sömürgecilik ve renk

Engin Erkiner

Fransa, işgal altındaki özgür insanların ülkesidir.

Bir ülke işgal edildiğinde amaç ekonomik, politik ve askeri çıkar sağlamaktır. Ülkenin ekonomik kaynakları talan edilir, stratejik konumu yeni saldırılar için kullanılır ve bu işgal ek işgaller için zemin hazırlar.

İkinci Dünya Savaşı başlarında Fransa Naziler tarafından işgal edilir. Birkaç yüzyıldır uzak ülkelerde görülen Avrupa sömürgeciliği, Nazilerle Avrupa'ya taşınır. Sömürgecilik artık Afrika, Uzak ve Ortadoğu ülkelerine değil, Avrupa'ya yöneliktir.

Fransa işgal edilmeden İngiltere'nin işgaline teşebbüs edilemezdi. Naziler, Fransız toplumunu ayırıştırıp bir bölümünü yanlarına çekerler. Kıtasal özellik taşıyan Yahudi soykırımının bu ölçekte hayata geçirilebilmesinde yerli işbirlikçilerinin önemli rolü vardır.

Fanon, Avrupa'daki sömürgecilikle ya da Avrupanın Avrupayı sömürgeleştirmesiyle, Avrupa'nın kıta dışındaki sömürgeciliğini birbirinden ayırır. Fransa için yapılan belirleme, işgal altındaki özgür insanların ülkesi, Fanon'un görüşlerinin tek cümlelik özetidir.

Bu cümle, sömürgeciliğin insanla doğrudan ilgili yanının, psikolojik yanının bulunduğu anlamına da gelir. Sömürgeciliğin bu yanı ekonomik göstergeler sınırları içinde kalınarak anlaşılamaz. Bağımsızlık istemenin ekonomik olarak açıklanamayacak yanları vardır.

Fanon'un Yeryüzünün Lanetlileri'nde Cezayir ve diğer Afrika ülkeleri için açıkladığı gibi, ulusal burjuvazinin bağımsızlık istediği kuşkuludur. Bağımsızlık sonrasında sömürgeci ülkenin sermayesi ve teknik elemanları gittikleri için ekonomik durum eskisinden de kötü olur. Buna rağmen Cezayir halkının artan oranda bağımsızlık istemesinin başka güçlü nedenleri olmalıdır.

Fanon'a göre sömürge bir ülkenin bağımsız olması, bir insan türünün yerini başka bir insan türünün alması demektir.

Bağımsızlık mücadelesi, sömürge ülke insanının kendinden kurtulma mücadelesini de içerir. İnsanlığın yaklaşık yüzde 70'i bir dönem sömürgelerde yaşadı ve bunların tamamına yakını da derisi beyaz olmayan insanlardı. Sömürgecilik, bu nedenle, farklı deri rengi anlamına da gelir; beyaz Avrupanın derisi renkli olanların ya-

şadığı ülkeleri sömürgeleştirmesi...

Fransa'yı işgal eden Naziler ülkenin ekonomik kaynaklarını talan ederler ama insanı sömürgeleştirmeleri sınırlı kalır. Fransa halkının diline, tarihine, kültürüne dokunmazlar.

Avrupa dışı sömürgecilikte ise insan da sömürgeleştirilir. Siyah insanın (Fanon özellikle Afrikalılar için konuşmaktadır) dili, tarihi, kültürü yoktur. Var olduğu sanılan da işe yaramaz ve kısa sürede unutulur ya da geri plana itilerek sömürgecinin dilinin, tarihinin, kültürünün benimsenmesi gerekir. Sömürge ülkenin siyah insanı artan oranda insan olmaktan çıkar ve kendini aşağılayarak sömürgecinin değerlerine sahip olması için zorlanır.

Fransa'da üniversite bitirmiş Martinikli bir siyah olan Fanon psikanalisttir ve sömürgecilikle renk ilişkisinin psikolojik çözümlemesini yapar.

1950'li yıllarda geçerli olan kurama göre, psikolojik rahatsızlıkların kökeninin araştırılmasında kişinin çocukluk dönemine gidilmesi gerekir. Yetişkinlikte ortaya çıkan psikolojik rahatsızlıklar

genellikle ilk sosyali-zasyondaki (aile içi sosyali-zasyon) kaynaklanır.

Fanon'a göre sömürge insanı için bu kuram yetersizdir. Sömürge insanı aileden görece ayrı- lıp eğitim ve öteki toplumsal kurumlarla karşı- laştığında (aile sonrası sosyali-zasyon) büyük şok yaşamakta ve bu da onda genellikle ağır psiko- lojik sorunlara yol açmaktadır. Normal olarak ai- ledeki sosyali-zasyonunun aile sonrasındakine ha- zırlaması gerekirken, sömürge ülkelerde ikincisi ilkinin reddeder. Ailede öğrendiği kadarıyla ana- dil ve kültürün toplumsal kurumlarda önem ta- şımadığını görür. Bildiklerini unutmali ve sömür- gecinin dilini ve kültürünü benimsemelidir.

Fanon bu durumu bir dönem psikiyatrist ola- rak çalıştığı Cezayir'de hastalarından verdiği ör- neklerle açıklar.

Sömürge insanı ailede ve işleyişi sömürgeci- lik tarafından belirlenen kurumlarla ilişkilerinde birbirinden oldukça farklı normlara uymak zo- rundadır. Kendini inkar etmeye ve başka birisi olmaya zorlanır. Sömürge insanı insanlıktan çı- kar ve bu durum onu büyük bir gerilime sokar.

Fanon, Kuzey Afrika ülkelerinde görülen ve nedenleri açıklanamayan büyük cinayet dalgala- rını bu gerilime bağlar. Gerilim sömürge insanı- nı şiddete sürükler ve bu şiddet önce benzerle- rine yönelir.

Şiddetin iyileştirici işlevi

Fanon'un tezlerinin yıllardan beri özellikle il- gi çeken ve tartışılan yanı şiddetle ilgilidir. Fa- non'a göre sömürge insanının kendinden kurtula- bilmesi, insanlık dışılıktan insanlığa geçebilmesi, özgüvenini kazanması ancak sömürgeciye şiddet uygulamasıyla mümkündür.

Burada söz konusu olan sömürgeciye karşı şiddet kullanılarak bağımsızlığın kazanılabileceği değildir. Bu görüş yeni değildir ve Mao ile Gi- ap'ta kaynağını bulur. Fanon'u farklı kılan, şid- detin birey üzerindeki iyileştirici etkisidir. Sö- mürgecilik şiddet demektir. Yerlinin hayatı sü- rekli olarak sömürgecinin şiddetiyle doludur. Yerli her şeyiyle reddedilmenin ve aşağılanma- nın yarattığı gerilimden ancak şiddet uygulaya- rak kurtulabilir.

Sömürgeciye yönelik şiddet, yerlinin kendini ispatlaması ve başka birisi olmaya zorlanmanın yarattığı iç gerilimden kurtulması için önemlidir.

Cezayir'de ulusal kurtuluş savaşının gelişmesi- nin ardından ülkedeki cinayet dalgalarının hafif- lemesi dikkat çekicidir. Yerlinin kendine yönel- miş şiddeti artık sömürgeciye yönelmiştir.

Fanon'da şiddetin iyileştirici işlevi değişik yanlış değerlendirmelere yol açmıştır, ki bunlar- dan bir tanesi Arendt'te görülür.

Fanon, Sorel'de olduğu gibi, şiddeti genel bir çare olarak görmez. Fanon için şiddet, sömürge insanının geçmesi gereken zorunlu bir aşamadır ve görüşlerinin özellikle Kuzey Afrika ülkeleri için geçerli olduğunu belirtir. Onun şiddetle il- gili görüşünü herhangi bir ek analize gerek duy- madan metropollere taşımak doğru değildir.

1961 yılında 36 yaşında iken kan kanserinden hayatını kaybeden Fanon'un şiddete ilişkin görüş- leri, 1968 hareketinin bir bölümü tarafından met- ropoller için de benimsenir. Arendt'in eleştirisi de bu benimsemeden yola çıkmakla birlikte, baş- ka alan için geçerli olduğu savunulan bir teori- yi metropollerdeki uygulamalarından hareket ede- rek eleştirmek doğru değildir.

Fanon ve Marksizm

Fanon kapitalizme karşı olduğu için kendisini marksist olarak tanımlar. Benzeri bir durum 1950'li yıllarda Afrika ülkelerinin sömürgecilik- ten kurtuluş mücadelelerinde sivrilmiş öteki ente- lektüeller (Nkrumah, Cabral) için de geçerlidir.

Ne ki Fanon, 1950'li yıllarda sömürgeciliğe karşı savaşları destekleyen SSCB'nin güçlü ola- rak varolduğu koşullarda kendisi için başka bir tanımlama bulamadığı için marksisttir. Fanon ve diğer sosyalist entelektüellerin marksizmle soru- nu, marksizmin Marx-Engels döneminde sömür- geciliği ilerici olarak değerlendirmesinden kay- naklanır.

Fanon'a göre marksizm sömürgecilik konusun- da yetersizdir. Daha açık söylendiğinde, mark- sizm başından itibaren sömürgeler konusunu yan- lış değerlendirmiş ve yanlış tutum almıştır.

Kapitalizm sömürgecilik olmadan düşünüle- mez. Sömürgelerin talanı ve köle emeği olma- dan ilkel birikim gerçekleşmeyeceği gibi, kapi- talizmin hızla yükseldiği dönemin yaşanması da mümkün olmazdı.

Klasik sömürgecilik Avrupa kökenlidir (İngil- tere, Fransa, Hollanda, Belçika, İspanya, Portekiz, Almanya). İngiltere ve Fransa büyük sömür- ge imparatorluklarına sahip iki ülkedir. Marx ve Engels sömürgecilerin vahşetini ve ka- pitalizmin kan denizi içinde yolunu açabildiğini belirtmele- rine karşın, bu durumu tarihsel olarak ilerici çer- çevede değerlendirirler.

Kapitalizm sömürge ülkelerin geleneksel eko- nomilerini yıkar, onları dünyaya açar, o ülkeler- deki kapitalizmi geliştirir, işçi sınıfının ortaya çıkmasını ve çoğalmasını sağlar.

Marx, Hindistan'daki İngiliz egemenliğini bu çerçevede değerlendirir. Hindistan sömürgecilik vasıtasıyla kapitalizme ve modernizme açılmak- tadır.

Aynı anlayışı Engels, Fransa'nın Cezayir'i iş-

gal etmesi üzerine, İngilizce yayınlanan Çartist gazete Northern Star gazetesinin 22 Ocak 1848'de 535 nolu sayısında yayınlanan yazısında da ifade eder. Yazının başlığı yeterince açıklayıcıdır: "Defence of Progressive Imperialism in Algeria - Cezayir'de İlerici Emperyalizmin Savunulması."

Bu saptama Cezayir ulusal kurtuluş savaşçıları ve genel olarak devrimci Afrikalı entelektüeller için kabul edilemez özelliktedir.

Fanon yazılarında sadece marksizmden söz eder, leninizmden söz etmez. Marx ve Engels'in sömürgecilikle ilgili saptamalarının kapitalizmin serbest rekabetçi ya da ilerici dönemine ait olduğu, emperyalizm döneminde durumun değiştiği söylenebilir. Böyle bir yanıt sömürge ülkeleri halklarının entelektüellerini ikna etmeyecektir. Onlar, bunun Avrupa marksizmine ait bir saptama olduğunu, kendileri için durumun iki dönemde de değişmediğini belirteceklerdir. Ülke iki dönemde de talan edilmiş, yerli halk iki dönemde de insanlıktan çıkarılmıştır.

Fanon, sömürgeci ülkelerdeki marksizmden ya da Avrupa marksizminden söz eder. Marx-Engels'e göre sömürgeci ülkelerin işçi sınıfı sömürge halklarının doğal müttefikidir, ama sömürge halkları bu sınıftan kayda değer bir dayanışma görmemişlerdir. Tersine, metropollerdeki işçi sınıfı sömürgelerin talanından küçük de olsa payını almıştır.

Fanon'un genç yaşta ölümü Afrika marksizmini geliştirmesini engellemiş olmakla birlikte, Avrupa marksizminden en önemli ayrılık noktasını açık olarak ifade etmiştir: Sömürge ülkelerin işçi sınıfı ayrıcalıklı bir konuma sahiptir ve sömürgeciliğin nimetlerinden az da olsa yararlanır. Sömürgelerde kaybedecek şeyi kalmamış olanlar işçiler değil, köylülerdir.

Fanon ve Fransız komünistleri

Fanon hayatı boyunca Fransız Komünist Partisi ile ilişki içinde oldu. Fanon, Martinik'te iken şiirlerini okuduğu Aime Cesaire parlamento seçimlerinde Fransız Komünist Partisi'nden (FKP) aday olur. Fanon seçim kampanyasında Cesaire için çalışır.

Cezayir Kurtuluş Savaşı sırasında FKP'nin tutumu her ikisinde de büyük hayal kırıklığı yaratır. FKP, Fransa sömürgesi olan Vietnam'ı desteklemiş olmakla birlikte, aynı tutumu Cezayir için göstermez. Cezayir, Fransa için herhangi bir sömürge değildir. Cezayir, Afrika'da Sahara'nın güneyindeki Fransa sömürgelerinden de farklıdır. Cezayir Fransa'nın uzantısıdır ya da başka bir deyişle Cezayir Fransa'dır. Cezayir'de 130 yıldır süren sömürgecilik boyunca bu ülke-

nin Fransa'nın ayrılmaz bir parçası olduğu işlenmiş, halkın ve aydınların zihninde doğal bir durum gibi yerleşmiştir.

1956 yılında Fransız parlamentosu hükümete Cezayir'deki savaşta özel bazı uygulamalar (mili kurulması vb.) için yetki verir. FKP milletvekilleri yetki yasası lehinde oy kullanırlar. Gerekçeleri, Fransa halkının da Cezayir'i Fransa'nın parçası olarak gördüğüdür. (Benzer bir gerekçe birinci Dünya Savaşı öncesinde savaş kredilerini destekleyen SPD tarafından da kullanılmıştı: işçiler böyle istiyor.) Bunun üzerine Cesaire FKP'den istifa eder. Cesaire'nin istifa gerekçesi çok sayıda siyah aydının ortak düşüncesi gibidir: "Marksizm ve komünizmin siyah insanların hizmetinde olmasını dilerdim, tersinin değil."

Fanon, "Fransız entelektüelleri, demokratları ve Cezayir devrimi" başlıklı makalesinde, bu kesimin kendilerine sürekli akıl verdiğini, Cezayir'in bağımsızlığını desteklemek yerine pazarlık yapmaya çalıştıklarını anlatır.

J.P.Sartre gibi bir bölüm entelektüelin açık dayanışmasına karşın Fransız demokratlarının çoğunluğunun ve FKP'nin olumsuz tavrına karşın Fanon bu kesime yönelik ikna çabasını ve dayanışma çağrısını sürdürecektir.

Fanon eleştirilerini açıkça yapmakla birlikte FKP'ye ve Fransız demokratlarına yönelik sivri bir dil kullanmaz. FKP'nin tutumu açıkça şovenizm kapsamına girmekle birlikte eleştirilerinde böyle bir belirleme kullanmaz.

FKP, İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'sının İtalyan Komünist partisi ile birlikte en güçlü iki partisinden bir tanesidir. Fanon ve Afrikalı devrimci entelektüellerin sosyalizmin örgütlü güçlerinden bir tanesiyle olan ilişkisi büyük hayal kırıklıklarını içerir ve "onların marksizmi Avrupalıdır, bizimki başka olmalıdır" düşüncesi- ni güçlendirir.

Fanon sonrasında fanon

Fanon'un erken yaşta ölümünün ardından Fanon bazen unutulur gibi olur bazen güncelleşir. Rengi siyah olanların dünyanın her tarafına dağılmış olması ve onlarla ilgili olarak yapılan çok sayıda araştırmada mutlaka Fanon'a referans verilir. Fanon'un tezleri ulusal kurtuluş savaşının oldukça ilerisinde içeriğe sahiptir. O, siyahın beyaz karşısındaki psikolojisini incelemiştir. İçine itildiği derin komplekslerden nasıl kurtulabileceğini açıklamıştır.

Bu açıklama sadece 1950'li yıllardaki Afrika ülkeleri ulusal kurtuluş savaşlarında değil, ABD ve değişik Avrupa ülkelerinde yaşayan siyah insanlar (Afro Amerikalı, Afro Avrupalı) için de geçerlidir.

Toprak Ana Hakları Evrensel Beyannamesi Taslağı

şağıda okuyacağınız belge Birleşmiş Milletler'e sunulmuştur:

A

Biz, Dünya halkları ve ulusları:

Hepimiz, ortak bir kadere sahip bir-biriyle ilişkili ve birbirine bağımlı varlıklardan oluşan, parçalanamaz ve canlı bir topluluğun, Toprak Ana'nın parçası olduğumuzu biliyoruz;

Toprak Ana'nın yaşamın, gıdanın ve öğrenmenin kaynağı olduğunu ve iyi yaşamamız için ihtiyaç duyduğumuz herşeyi sağladığını minnetle kabul ediyoruz;

Kapitalist sistemin ve her çeşit yağma, sömürü, istismar ve kirlenmenin, bugün bildiğimiz yaşamı iklim değişikliği gibi olaylarla riske atarak, Toprak Ana'ya büyük yıkım, bozulma ve parçalanma getirdiğinin farkındayız;

Birbirine bağımlı varlıkların oluşturduğu bir topluluk içerisinde, yani Toprak Ana'da, bir dengesizliğe yol açmadan sadece insanların haklarını tanımanın mümkün olmadığına ikna olduk;

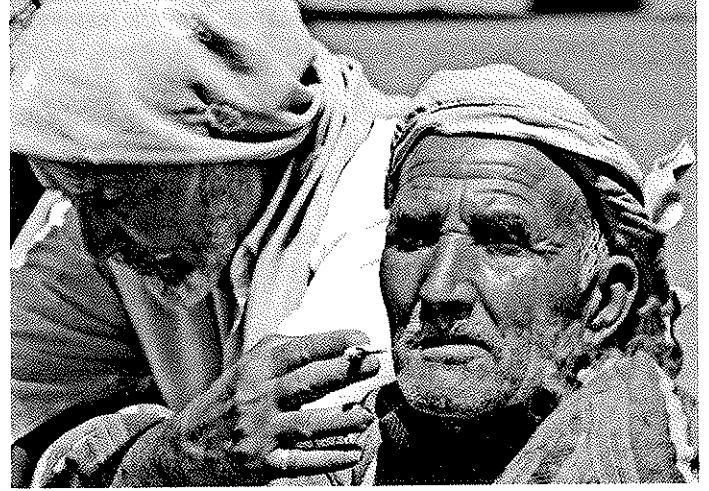
İnsan haklarını garanti altına almak için Toprak Ana ve tüm varlıkların haklarını tanımak ve savunmak gerektiğini ve bunu yapan kültürlerin, uygulamaların ve yasaların var olduğunu söylüyoruz;

İklim değişikliğine ve Toprak Ana üzerinde tehditlere neden olan yapıların ve sistemlerin dönüşümü için belirleyici, kolektif eylemlerde bulunmanın aciliyetinin bilincindeyiz;

Toprak Ana Hakları Evrensel Beyannamesi'ni kamuya ilan ediyor ve Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmesi için çağrıda bulunuyoruz. Bu, tüm dünya halkları ve ulusları için ortak bir başarı standardı olmalı. Her birey ve kurum öğretim, eğitim ve bilinçlendirmeye bu standartları destekleme sorumluluğu almalı. Bu Beyanname'de tanımlanmış haklara saygı göstermeli ve gecikmeden ulusal ve uluslararası yenilikçi önlem ve mekanizmalarla dünyadaki tüm halklar ve devletler arasında evrensel olarak et-kili bir şekilde tanınması ve yerine getirilmesi garanti altına alınmalı.

Toprak Ana

- (1) Toprak Ana canlı bir varlıktır.
- (2) Toprak Ana, tüm varlıkları besleyen,

kapsayan ve meydana getiren birbiriyle ilişkili varlıkların eşsiz, parçalanamaz, kendi kendini düzenleyen bir topluluğudur.

(3) Her varlık, Toprak Ana'nın ayrılmaz bir parçası olarak ilişkileriyle tanımlanır.

(4) Toprak Ana'nın doğal hakları, varoluş ile aynı kaynaktan geldiğinden dolayı elinden alınmaz.

(5) Toprak Ana ve tüm varlıklar, türler, organik ve inorganik varlıklar arasında yapılan, insanlar için kullanılan her türlü ayırım olmadan bu Beyanname'de tanımlanmış tüm doğal haklara sahiptir.

(6) İnsanların insan haklarına sahip olduğu gibi, tüm diğer varlıklar da kendilerine özel, varoldukları topluluklar içerisindeki rol ve işlevlerine uygun haklara sahiptir.

(7) Her varlığın hakları diğer varlıkların haklarıyla sınırlıdır. Haklar arasındaki herhangi bir çatışma Toprak Ana'nın bütünlüğünü, dengesini ve sağlığını sürdürecektir şekilde çözülmek zorundadır.

Toprak Ana'nın Doğal Hakları

(1) Toprak Ana ve meydana getirdiği tüm varlıklar aşağıdaki doğal haklara sahiptir:

(a) Yaşama ve var olma hakkı;

(b) Saygı duyulma hakkı;

(c) Yaşamsal döngülerini ve süreçlerini insan tarafından bozulmadan devam ettirme ve biyolojik kapasitesini yeniden oluşturma hakkı;

(d) Kendi kimliğini ve bütünlüğünü ayrı, özlük ve birbiriyle ilişkili varlıklar olarak sürdür-

me hakkı;

(e) Yaşam kaynağı olarak su hakkı;

(f) Temiz hava hakkı;

(g) Bütünsel sağlık hakkı;

(h) Kirlenmeden, zehirli ve radyoaktif atıklardan muaf olma hakkı;

(i) Bütünlüğünü yahut yaşamsal ve sağlıklı işleyişini tehdit edecek şekilde genetik yapısındaki bozulma ve değişikliklerden muaf olma hakkı;

(j) Bu Beyanname'de kabul edilmiş hakların insan faaliyetleri nedeniyle ihlal edilmesi durumunda bunların gecikmeden ve tam olarak iyileştirilmesi hakkı;

(2) Her varlık, Toprak Ana'nın uyumlu işleyişi için kendi rolünü yerine getirme hakkına sahiptir.

(3) Her varlık, insanların işkence yahut kötü muamelesinden muaf olma ve belli bir refaha sahip olma hakkına sahiptir.

İnsanların Toprak Ana'ya olan Yükümlülükleri

(1) Her insan Toprak Ana'ya saygı göstermek ve onunla uyum içerisinde yaşamaktan sorumludur.

(2) İnsanlar, tüm devletler, tüm kamu ve özel kurumlar aşağıdakileri yapmak zorundadır:

(a) Bu Beyanname'de tanımlanmış haklar ve yükümlülüklerle uygun olarak hareket etmek;

(b) Bu Beyanname'de tanımlanmış haklar ve yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesi ve uygulanmasını kabul ve teşvik etmek;

(c) Bu Beyanname'ye uygun olarak Toprak Ana ile uyum içerisinde nasıl yaşanacağı konusunda öğrenme, analiz, yorumlama ve iletişim-de yer almak ve teşvik etmek;

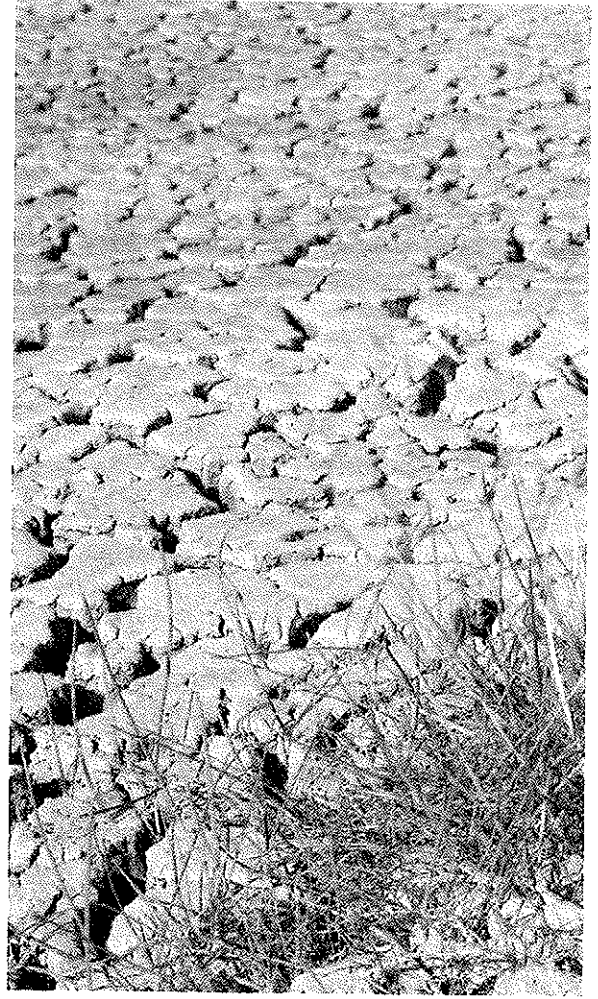
(d) Günümüzde ve gelecekte, insanın refahına yönelik faaliyetlerin Toprak Ana'nın refahına katkıda bulunmasını garanti etmek;

(e) Toprak Ana'nın haklarının savunulması, korunması ve muhafaza edilmesi için etkili standartlar ve yasalar belirlemek ve uygulamak;

(f) Toprak Ana'nın yaşamsal ekolojik döngülerine, süreçlerine ve dengelerine saygı göstermek, korumak, muhafaza etmek ve gerekli olduğu yerlerde bütünlüğünü iyileştirmek;

(g) Bu Beyanname'de tanımlanmış doğal hakların insanlar tarafından ihlal edilmesiyle oluşan hasarların düzeltilmesini ve sorumluların Toprak Ana'nın bütünlüğünü ve sağlığını yeniden sağlamaktan sorumlu tutulmasını garanti etmek;

(h) Toprak Ana'nın ve tüm varlıkların haklarını savunmak için insanlara ve kurumlara yetki vermek;

(i) Türlerin neslinin tükenmesine, ekosistemlerin yok olmasına yahut ekolojik döngülerin bozulmasına neden olan insan faaliyetlerini önlemek için ihtiyatlı ve kısıtlayıcı önlemler tesis etmek;

(j) Barışı sağlamak ve nükleer, kimyasal ve biyolojik silahları ortadan kaldırmak;

(k) İnsanların kendi kültürlerine, geleneklerine ve adetlerine uygun olarak Toprak Ana ve tüm varlıklara saygı gösterdikleri pratikleri teşvik etmek ve desteklemek;

(l) Toprak Ana ile uyum içerisinde olan ve bu Beyanname'de tanımlanmış haklara uygun ekonomik sistemleri teşvik etmek;

Tanımlar

(1) "Varlık" tanımı ekosistemleri, doğal toplulukları, türleri ve Toprak Ana'nın bir parçası olarak varolan tüm diğer doğal varoluşları kapsar.

(2) Bu Beyanname'deki hiçbir şey tüm varlıkların yahut belirtilen varlıkların diğer doğal haklarının tanınmasını kısıtlamaz.

Dünya ifade özgürlükçüleri Türkiye'yi kınadı

"Düşünce Özgürlüğü için 8. İstanbul Buluşması"nda Türkiye'de ifade özgürlüğü üzerine yapılan baskı ve kısıtlamalar kınandı. Yapılan ortak açıklamada şöyle denildi:

"Türkiye'de ifade özgürlüğü önündeki yasal ve idari engellerin hala var oluşunu, gazetecilerin, yazarların, yayıncıların, akademisyenlerin, öğrencilerin, sanatçıların, sendikacıların, politikacıların ve düşüncesini şiddet kullanmaksızın ifade eden insanların bu ifadeler nedeniyle takibata uğraması, yargılanması, tutuklanması ve hapsedilmesini endişe ile izliyoruz ve kınıyoruz.

Türkiye'nin "adını ifade özgürlüğünün ihlal edildiği ülkeler listesinde görmek bizi üzüyor. Kendisi de bir zamanlar düşünce suçlusu olan ve bu nedenle kendisine de destek olduğumuz Başbakan Erdoğan ve hükümetinden, bu duruma bir an önce son verilmesini ve Türkiye'nin ifade özgürlüğü konusunda komşularına ve dünyaya örnek bir ülke haline gelmesini istiyoruz."

Metni imzalayan uluslararası kuruluşlar:

AMARC World Association of Community Radio Broadcasters / Dünya Radyo Yayıncıları Birliği, Article 19 / Madde 19 (Londra), Freedom House / Özgürlük Evi (Washington), HRW - Human Rights Watch / İnsan Hakları İzleme Örgütü (Washington), Index on Censorship / Sansür Endeksi (Londra), IPA - International Publishers Association / Uluslararası Yayıncılar Birliği (Cenevre), PEN International / Uluslararası PEN (Londra), RSF - Reporters Sans Frontières / Sınır Tanımayan Gazeteciler (Paris)

Ulusal Kuruluşlar:

Australia/Avustralya PEN Melbourne / PEN Melbourne Merkezi, Bolivia/Bolivya ANP - National Press Association / Ulusal Basın Birliği, Cambodia/Kamboçya Cambodian Freedom of Expression Project / Kamboçya Düşünce Özgürlüğü Projesi, Canada/Kanada CJFE - Canadian Journalists for Free Expression / Düşünce Özgürlüğü için Kanadalı Gazeteciler, Canada/Kanada PEN Canada / PEN Kanada Merkezi, Ecuador/Ekvator Andean Foundation for Media Observation & Study / Ant Medya Gözlem ve Araştırma Vakfı, Egypt/Mısır The Arabic Network for Human Rights Information / Arap İnsan Hakları Bilişim Ağı, Ghana/Gana Media Foundation for West Africa / Batı Af-

rika Medya Vakfı, Indonesia/Endonezya AJI - The Alliance of Independent Journalists of Indonesia / Endonezya Bağımsız Gazeteciler İttifakı, Lebanon/Lübnan Maharat Foundation / Maharat Vakfı, Malaysia/Malezya CIJ Malaysia - Centre for Independent Journalism Malaysia / Malezya Bağımsız Gazeteciler Merkezi, Norway/Norveç PEN Norway / PEN Norveç Merkezi, Phillipines/Filipinler Center for Media Freedom and Responsibility / Medya Özgürlüğü ve Sorumluluğu Merkezi, Russia/Rusya Center for Journalism in Extreme Situations (Banned in January 2012)/ Olağanüstü Durumlarda Gazetecilik Merkezi (Yasaklandı, kapatıldı), Samoa/Samoa Pacific Freedom Forum / Pasifik Özgürlük Forumu, Senegal/Senegal West African Journalists Association / Batı Afrika Gazeteciler Birliği, Switzerland/İsviçre PEN Esperanto Center / PEN Esperanto Merkezi, Thailand/Tayland SEAPA - Southeast Asian Press Alliance / Güneydoğu Asya Basın Birliği, Tunisia/Tunus OLPEC - Observatory for Freedom of Press, Publishing and Creation / Basın, Yayın ve Yaratma Özgürlüğü Gözlemevi, USA/ABD PEN American Center / PEN Amerika Merkezi, Yemen/Yemen Freedom Forum / Özgürlük Forumu.

Zarakolu: Protestom devam edecek

Toplantıda kısa bir konuşma yapan Ragıp Zarakolu kendisiyle dayanışma gösteren uluslar arası ve ulusal özgürlükçü kuruluş ve kişilere teşekkür ettikten sonra şöyle dedi:

"10 Nisan'da Kandıra Hapishanesinden serbest bırakıldığımda söylediğim gibi, ana akım medyasına demec vermiyorum ve televizyon program ve tartışmalarına katılmıyorum. Bunlarda yer alarak, sanki her şey normalmiş gibi davranarak, Türkiye Cumhuriyetinde sürmekte olan rezalete bir de ben katkı sunmak istemiyorum.

Göz altına alınmama, savcılık sorgusuna, sorgu hakimliğine çıkarılmama, tutuklanmama, yapılan bütün itirazlara karşın, 5 ay boyunca bir tecrit hapishanesinde tutulmama ve iddianamenin bu haliyle kabul edilmesine ve 2 Temmuz'da mahkeme önüne çıkarılacak olmamıza ve "yetmez" deyip, ek-iddianameler hazırlanmasına ve diğer kumpaslarla ilişkin bütün yaşananmış olanlar ve yaşanacak olanlar kamuoyunun helleğinde kayda geçmiş durumda ya da kayda geçecek. Bütün bunları olmamış saymak mümkün değil. Olacakları önlemek de. Bütün bunlar bilindiğine göre, daha önce söylediklerimden farklı ne söyleyebilirim ki?

Çocuk aldırma konusu ve AKP'nin kadın düşmanlığı

Başbakanın kürtaşı cinayet ilan buyurması üzerine onun bakanları, Diyanet İşleri Başkanı, kadın olanlar dahil milletvekilleri ve dahi medyadaki alkışçıları sıra sıra çocuk aldırma karşı görüş beyan ettiler. Bunlar arasında yer alan Sağlık Bakanı en zavallı duruma düşenlerdendi. Çünkü bakanlığının kısa süre önce yayınladığı ve ülkedeki bütün sağlık konularını ve sorunlarını ele alan bir belgede doğum kontrolü de içinde her türlü konuya değinilirken kürtaj hakkında tek bir kelime yoktu.

Muhallif basın mensuplarının kimisi kürtaj meselesinin birden bire gündemin baş maddesi haline getirilmesini gündem değiştirmek ve "cam-baza bak" sahtekârlığı yapmak diye yorumladılar.

Öyle miydi, değil miydi sorusu ayrı bir konuydu ve bizce hiç de önemli değildi, önemli olan

a) AKP'nin ve onun başının durup durup gericiliğini kusmasıydı,

b) Kürtaşı devlet suçu ve katliamı olan Qıleban (Uludere) katliamıyla eş tutarak kendi suçunu perdelemeye çalışması ve o toplu cinayet cürmünü sulandırmaya yeltenmesi idi.

Her yıl dünyanın her yanında milyonlarca kadın yasal (ya da yasalı ülkelerde yasa dışı yollardan) çocuk aldırılmaktadır. Bizde de yıllardır kadınlar yasak olsun veya olmasın öyle yapılmaktadır, mali durumu veya kültür düzeyi elvermeyenler aynı şeyi mahalle ya da köy ebelerine başvurmakta, geri kalanlar da kendi başlarına en iptidai yollara başvurarak yaşamlarını tehlikeye atmakta, ölmekte ya da ağır kanamalarla sakatlanmakta, bir daha çocuk doğuramaz hale gelmekte.

Yani çocuk aldırmanın dinle ve dindarlıkla ilgisi yok. Sadece öğrenimli kadınlar değil, öğrenimsiz olanlar da istenmeyen hamilelikten kurtulma çarelerini ararlar. Uzun yıllar Anadolu kırsalında hükümet tabipliği yaptıktan sonra üniversiteye intisapemiş olan Prof. Sami Zana Anatomi derslerinde bu konu üzerinde çok dururdu, çok sayıda kadının çocuk düşürmek için genital organına şişe veya süpürge sapı sokmaktan, gazyağı dökmeye, ya da zararlı maddeler kullanmaya kadar çeşitli yollara başvurduklarına tanık olduğunu örnekleriyle somut vakalar olarak anlatırdı.

Tıbbi müdahaleyle çocuk aldırma yasakken de çok sayıda kadın doğumcu hekim bu işi yapardı, eğer tıbben ölümcül bir komplikasyon olmazsa başına hiç bir iş gelmezdi, Yani kürtaşı yazılı kanunda yasak, toplum nezdinde -hatta devlet indinde- meşruydu.

Nasıl ki, alkollü içki yasağı hiçbir şekilde içkinin, içilmesine mani değilse, çocuk aldırmanın yasaklanması da kürtaşı önlemeyecektir, üstüne üstlük ehil olmayanların elinde kadınların yaşamını tehlikeye atacaktır. Önemli olan kadının bu hakkının elinden alınmaması, çocuk aldırmanın eskisi gibi yarı-yasal kılınmamasıdır.

Tayyip Erdoğan ve şerikleri bunu bilmezler mi? Çocuk aldırma yasağının kalktığı 1983 yılından önce bu ülkede yaşamıyorlar mıydı? Tabii ki bilirler, ama onların misyonu gericiliktir ve tıynetleri kadın düşmanlığıdır.

Kadınlar konuşsun, erkekler ve iktidar sussun

AKP ileri demokrasisi yapmış olduğu kürtaşı açıklamalarıyla, kadın bedeni üzerinden yürüttüğü sömürü politikalarına devam ediyor.

Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programının uygulanmasına ilişkin 2012 Uluslararası Parlamenterler Konferansı oturumuna katılan Erdoğan; "Kürtaşı bir cinayet olarak görüyorum. Buna kimsenin müsaade etme hakkı olmamalı. Ha anne karında bir çocuğu öldürürsünüz ha doğduktan sonra öldürürsünüz. Hiçbir farkı yok" dedi. Ardından "Her kürtaşı bir Uludere'dir diyorum" ve "Zaten bakanıma söyledim, kürtaşıyla ilgili yasayı hazırlıyoruz ve bu yasayı çıkartacağız" açıklamalarında bulundu.

İktidara geldiği ilk günden beri kadınların bedeni, emeği ve kimliği üzerinde söz söyleyip, kadınlara rağmen kararlar alıp, yasalar yapan AKP iktidarı en son kürtaşı hakkında yapmış olduğu açıklamalarla kadın düşmanlığının ve muhafazakârlığın en üst sınırına ulaşmıştır.

Halkların Demokratik Kongresi olarak bizler kürtaşı ile ilgili politikada AKP'nin yalnız olmadığını, kadın düşmanı, dinci, muhafazakâr politika yapanların ortak tutum aldıklarının farkındayız. AKP'nin içinden çıktığı, fikir kaynağı ve ortak geçmişe sahibi olduğu Saadet Partisi'nin açıklaması da manidardır: "Zina serbest, kürtaşı yasak. Kabul edilir bir durum değil." Bizler bu

açıklamaları kadın karşıtı politika yapanların cepheleşmesi olarak görüyoruz.

Zaten Başbakan Erdoğan da kürtaj ile ilgili açıklamasını yaparken dünyadaki uygulamalardan bahsetmiş kürtaj karşıtı hareketin olduğu ABD'yi kendilerine örnek aldıklarını söylemişlerdi.

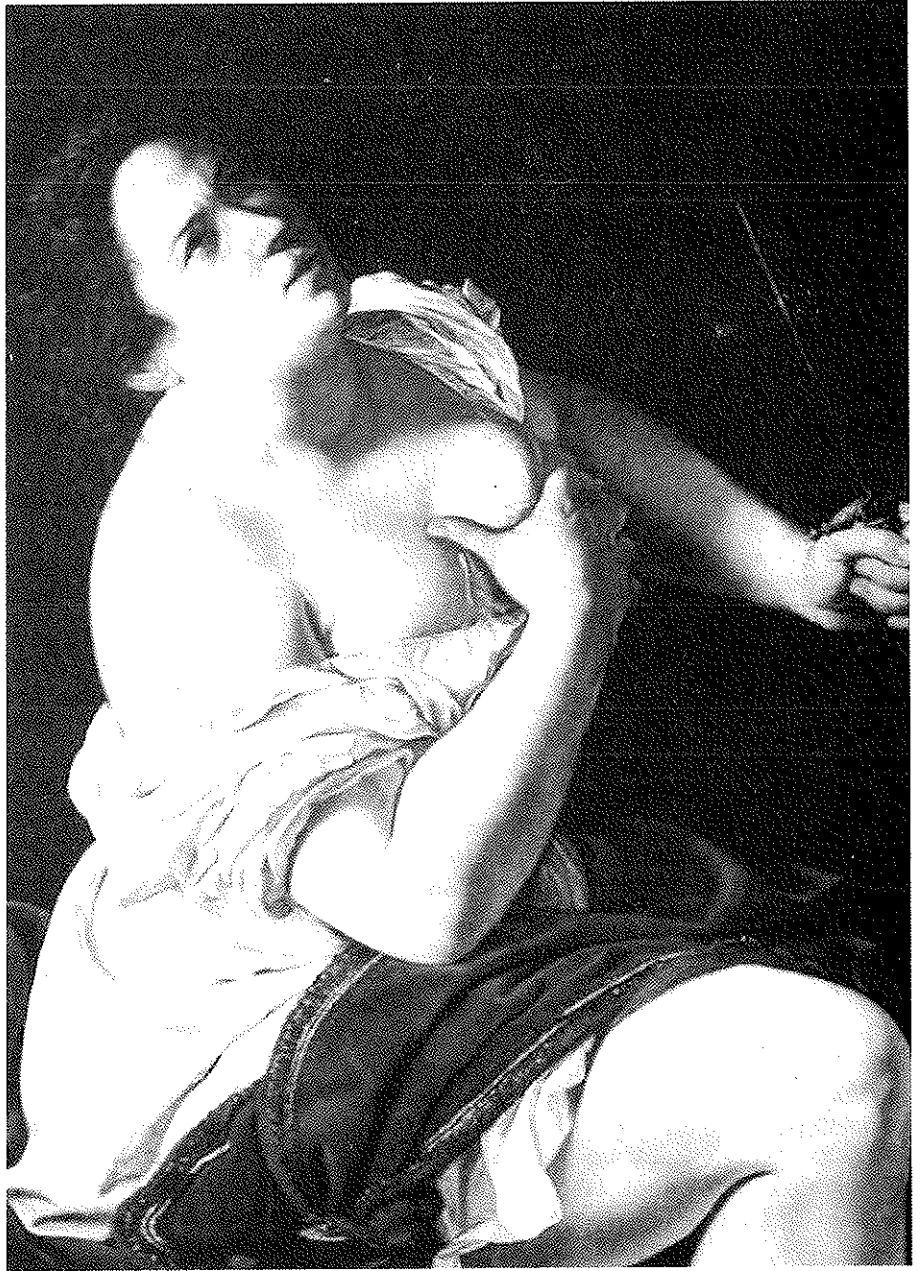
Böylece kürtaj tartışmaları üzerinden yürütülen cinsiyetçi muhafazakâr cephenin sadece ulusal değil, aynı zamanda uluslararası bir cephe olduğunu söylüyoruz.

Doğmuş çocukların yaşam hakkını koruyamayan, hatta sonlandırmaktan çekinmeyen bir iktidarın, ceninin "yaşam" hakkı savunmasının samimiysizliği ve kadına karşı bir saldırı malzemesi olarak kullandığı ortadadır. Aynı iktidar tecavüze karşı bugüne karşı en ufak bir açıklama yapmamış, bu konuyu, kadınlara

karşı tecavüzcüyü kollayan adaletin insafına havale etmiş, kürtaj konusunda "tecavüze uğrayan kadın doğursun, devlet bakar" açıklamasıyla da tecavüzün normalize edilmesine ilişkin bir toplumsal algı oluşturmaya çalışmıştır.

Halkların Demokratik Kongresi olarak iktidara sesleniyoruz; başta kürtaj tartışmaları olmak üzere, kadınların bedenleri, kimlikleri, kadın emeği gibi bizzat kadınları ilgilendiren konularda karar vericiler kadınların kendileridir. Bu tutum iktidar tarafından, tartışmasız ve koşulsuz olarak kabul edilmelidir.

Belirtmek isteriz ki, kürtaj tartışmalarında bi-

zim için önce kadınların yaşam hakkı ve sağlığı gelir. Bundan dolayı kürtaj meselesi tartışılıyor; mevcut kürtaj süresinin kadın örgütlerinin talepleri doğrultusunda arttırılmasını, doğum kontrol yöntemlerinin sadece kadınlar üzerinden değil, erkekler üzerinden de yapılmasını özendircek politikaların geliştirilmesini ve kürtajın sağlıklı koşullarda ve ücretsiz gerçekleştirilmesini talep ediyoruz.

AKP ve onun yandaşlarının kadınlar üzerinde kurmuş oldukları baskıyı kınıyor, kadın örgütlerinin taleplerini desteklediğimizi açıklıyoruz.

HDK

İleri demokrasinin adliyesi ve emniyeti

Türkiye'de İfade Özgürlüğü Raporu

Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Uluslararası Af Örgütü Türkiye şubesinin bileşeni olduğu İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP) adına Avukat Hüsnü Öndül'ün hazırladığı "Türkiye'de İfade Özgürlüğü: Mevzuat ve Yargı Gözlem Raporu Tespitler ve Öneriler" başlıklı rapor açıklandı. Raporda, ifade özgürlüğü açısından sorunlu yasalara geniş yer ayrılıyor, yasa değişikliği önerilerinin yanı sıra uygulamadaki aksaklıklara dikkat çekiliyor.

Raporda ifade özgürlüğünü engelleyen kanunlar içinde Terörle Mücadele Kanunu (TMK) önemli bir yer tutuyor. Kanunun kaldırılması ya da kanunda köklü bir değişikliğe gidilmesi öneriliyor. 1. maddede 'terör'ün belirsiz, çok geniş ve şiddet unsuru ile çerçevelemekten tanımlandığı, 6. ve 7. maddelerin de ifade özgürlüğünü tehdit eder şekilde uygulandığı belirtiliyor. 5651 Sayılı internet suçlarını düzenleyen kanunda belli bir içeriğin değil tüm sistemin erişime kapatıldığına dikkat çekiliyor. Sorunlu bulunan diğer maddeler şunlar: Türk Ceza Kanunu 301 (Türklüğe hakaret), 215 (suçu ve suçluyu övme), 216 (halkı kin ve düşmanlığa tahrik), 285 (soruşturma gizliliğini ihlal) 288 (yargıyı etkilemeye teşebbüs) 226 (müstehcenlik); Siyasi Partiler Kanunu, 1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu, 6112 sayılı Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Kanunu ve 5187 Sayılı Basın Kanunu.

Raporda yasaların uygulanmasına ilişkin de şu eleştiriler yöneltiliyor:

–İddianame ve mahkeme kararlarında genellikle gerekçe bulunmuyor. Yasa maddesi belirtilerek ya da yasa maddesinin sözleri tekrarlanarak suç işlendiği sonucuna varılıyor.

–İddianamelerde ve mahkeme kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına nadiren değiniliyor. AİHM tarafından sistematik sorun olduğu saptanan konularda savcı ve

yargıçlar aynı hatalı uygulamayı sürdürüyor.

–Şiddet unsuru içermeyen ifadeler Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) genel propagandayı yasaklayan maddeleri nedeniyle suç kabul ediliyor.

Başbakan'ın 'Tek dinli' Türkiye

AKP Adana il kongresinde

konusan Erdoğan "Dört tane kırmızı çizgimiz var. Tek devlet, tek millet, tek bayrak ve tek din" dedi.

Erdoğan ilk kez kullandığı 'tek din' ifadesini "Dil değil, din, din" sözleriyle vurguladı. Bu ifadeye yönelik pek çok eleştiri geldi.

Taraf yazarı Ahmet Altan vatandaşlarını devletin seçtiği dini benimsemeye mecbur bırakmanın ağır bir suç olduğunu söyledi.

AKP Genel Başkanı Yardımcısı Hüseyin Çelik de, demokratik ve laik ülkelerde 'tek din' olamayacağını vurguladı;

Erdoğan'ın açıklamasını 'dil sürçmesi' olarak değerlendirdi. Erdoğan da tartışma konusu konuşmasından üç gün sonra 'tek din' ifadesini şu sözlerle düzeltti: "Eleştiriyi yapanlar haklıdır... O gün ben tek vatan yerine tek din ifadesini kullandım. Bu bir dil sürçmesidir"

Erdoğan'ın yaptığı dil sürçmesi falan değildir. Dil sürçmesi olsa "dil değil, din, din" diye vurgu yapmazdı. Bu tevili kabule hazır Erdoğan muhibbi liberallere hatırlatmak gerek: Siz hâlâ başbakanımızı tanımadınız, onun kuvvetli bir konuşma yazma ekibi var, ama büyük lider kendini o kadar büyük görüyor ve cahilliğinin o denli farkında değil ki, zaman zaman metin dışına çıkıyor ve ne zaman metin dışına çıkıp irticalen konuşsa, hikmet buyuruyor, ya yanlış laflar ediyor, etmese bile küfrediyor. Gerçek Tayyip Erdoğan eline verilen yazılı metin dışına çıkandır.

evinin kapısı işaretlendi. Kapılara boyayla "Alevilere Ölüm" ve "Alevileri Yakın" yazıldı. İşçileri Bakanı İdris Naim Şahin Adıyaman ve Erzincan'da da benzer olayların yaşandığını hatırlatarak "Bir provokasyon görüntüsü var", dedi. Ancak Bakan olayın üstüne gidecek kişileri de uyardı: "Abartılı yorumlar yaparak olayı büyütmeyi çok tehlikeli bulmaktayız. Yara kaşımaya hiç birimizin hakkı yok". Didim Alevi Bektaşî Kültür Merkezi ve Cemevi yetkililerinden Hasan Dikçe apartmandaki 7 aileden sadece ikisinin Alevi kökenli olduğunu belirterek "Olayı her kim ya da kimler yapmışsa apartmanda yaşayanları çok iyi biliyor... Olayın aydınlatılmasını istiyoruz." diye konuştu.

İstanbul Valisi'nden 'bilinen bayan' tanımı

CHP İstanbul Milletvekili Melda Onur, İçişleri Bakanlığı'na medyaya yansıyan 'Polis puan cetveli'ne ilişkin soru önergesi verdi. Cetvelde, çeşitli konularla ilgili failler gözüaltına alındığında polise verilmesi öngörülen ödüllendirme puanları belirtiliyor; suç kategorileri arasında da 'bilinen bayan' ve 'travesti' kategorileri de yer alıyordu. Önergeyi Bakan Şahin adına yanıtlayan İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu, Onur'un "Önleyici Hizmetler Büro Amirlikleri Puan Cetveli belgesinde geçen 'Bilinen Bayan' teriminin gerçek tanımı nedir?" sorusuna, "Tabiri, teşhircilik yaparak trafik güvenliğini tehlikeye düşüren bayanlar için kullanılmaktadır" yanıtını verdi. Mutlu ayrıca, "Travesti ve transseksüellere, adli olaya karışmadıkları sürece cezai işlem uygulanmayıp, cinsel tercihlerinden dolayı bir sorgulama yapılmadığını" da söyledi ve "Otoyollar, trafik güvenliğini tehlikeye düşürme durumlarında travesti olup olmamalarına bakılmaksızın, şahıslar hakkında gerekli kanuni işlem yapılıyor" ifadelerini kullandı. CHP'li Onur ise Mutlu'ya şu sözlerle itiraz etti:

"Bilinen Bayan tanımlaması açıkça ataerkil ve muğlak. Teşhirciliğin sınırı nedir? Kanunlarda cinsel organlar olarak tanımlansa da kısa etek, göğüs dekoltesi gibi maço erkek anlayışının tacizlerine konu olan kıyafetleri giyen tüm kadınlar 'bilinen bayan' mıdır? Örneğin kaldırımda duran bir 'trans' trafiği nasıl engellemektedir?"

Polis: Erkek arkadaşınla yaşadığını annene söyleriz!

Vatan gazetesinden Damla Güler, Devrimci Karargah soruşturması kapsamında 5 ay tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakılan Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü öğrencisi 21 yaşındaki Şeyma Özcan'ı haberleştirdi. 9 Aralık 2011'de tutuklanan Özcan, erkek arkadaşıyla kaldığı eve sabaha karşı operasyon düzenlendiğini söyledi ve yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Yayınlanması yasak olmayan kitaplarıma el koydular... Aramanın ardından erkek arkadaşım ile birlikte Emniyet'e götürüldük. Sürekli sorguya alıyorlardı... Bana sürekli 'bombalar nerede' diye sordular... Bombalardan filan haberim olmadığını söyleyince beni 'Sevgilinle yaşadığını ailene söyleriz', 'fiziki takipte çekilen fotoğraflarını ailene veririz' diye tehdit ettiler. Tutuklanmama gerekçe gösterilen telefonda görüştüğüm kişiyi ne polis ne de savcı sordu. Adı bile geçmedi. Sadece nöbetçi hakim bir kere sordu. O da zaten fazla üzerinde durmadı."

Cezaevindeki tecavüzü anlatan F.G'ye 26 yıl hapis talebi

19 yaşındaki F.G, 16 yaşındayken 'taş atan çocuk'lardan biri olarak girdiği Pozantı Cezaevi'nde uğradığı cinsel saldırıyı Taraf gazetesine anlatmıştı. Başka bir eyleme katıldığı için yeniden tutuklanan F.G. hakkında 'örgüt üyesi olmak', 'örgüt propagandası yapmak' ve 'polise mukavemet etmek' iddialarıyla açılan dava Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görüldü. İddia makamı F.G'nin 26 yıl hapsini ve tutukluluk halinin devamını istedi. F.G. ise cezaevinde yaşadıklarından dolayı psikolojisinin iyi olmadığını belirtti. F.G'nin avukatı Tugay Bek de şunları söyledi: "İntihar eğilimi var, buna ilişkin Adana Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nden aldığımız rapor elimizde. Bu koşullarda tutuklu kalması düşünülemez". Mahkeme heyeti, F.G'nin söz konusu eylemleri gerçekleştirme durumunun olup olmadığının tespiti için en yakın Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne sevkinin yapılmasına karar vererek, duruşmayı 28 Haziran'a erteledi.

İşlenmemiş suça ceza!

Cezaevinde cinsel tacizin gündeme gelmesiyle Pozantı Cezaevi'nden Ankara Sincan Cezaevi'ne nakledilen çocukların ailelerine henüz işlenmemiş bir suçtan dolayı ceza kesildiği ortaya çıktı. Mersin Valiliği'nce M.B.'nin ve S.E.'nin ailelerine gönderilen tebligatta, "15 Aralık 2012 tarihinde İl Emniyet Müdürlüğü'nün ... zırhlı araçlarına 2 bin 590 liralık zararına sebep olduğunuzdan dolayı Hazineye 2 bin 590 liralık borcu-

Polislere adli ceza yok!

CHP Kırklareli Milletvekili Turgut Dibek İçişleri Bakanlığı'na Hrant Dink cinayetinde ihmali bulunduğu iddia edilen emniyet görevlilerine ilişkin soru önergesi verdi. Soru önergesini yazılı olarak yanıtlayan İdris Naim Şahin söz konusu 42 görevliden sadece 1'i için soruşturmanın devam ettiğini açıkladı. Şahin diğer personellerin akıbetini ise şöyle açıkladı: "8 personel hakkında soruşturma izni verilmemesine, 31 personel hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığına, 2 personel hakkında beraatına yetkili mahkemece karar verilmiştir". Şahin, idari yünden ise 1 personele uzun süreli durdurma, 5 personele aylık kesimi, 3 personele kınama ve 1 personele uyarma cezası verildiğini bildirdi.

Kendini zincirleyen öğrenci tutuklandı

Kocaeli'de parasız eğitim eylemi

nedeniyle tutuklanan arkadaşlarına destek vermek isteyen üniversite öğrencileri Haklar ve Özgürlükler Cephesi üyesi Gülçin Bulut ve Nazım Bilgeç, kendilerini Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün dış demir kapısına zincirledi. "Parasız eğitim hakkımız" sloganı atan eylemcilere polis müdahale etti; iki üniversiteliyi gözaltına aldı. Polisteki sorgularının ardından Adliye'ye sevk edilen öğrencilerden Gülçin Bulut, 'Görevli memura mukavemet' suçundan tutuklandı. Nazım Bilgeç ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

BDP eylemine yasak!

İçişleri Bakanlığı Barış ve Demokrasi Partisi'nin (BDP) 13- 14 Mayıs'ta PKK lideri Abdullah Öcalan'ın serbest bırakılması amacıyla düzenleyeceği yürüyüş ve çadır kurma eylemini yasakladı. Bakanlık valiliklere gönderdiği talimatta BDP'nin demokratik çözüm çadırlarındaki eylemlerine atıfta bulundu ve bu tür eylemlerin amacından saptırılarak 'örgütsel propaganda ve eylem'e dönüştürüldüğünü savundu. BDP eylemin amacını şöyle açıklamıştı:

"30 yıldır süren savaşın son bulması için diyalog ve müzakerenin yeniden başlatılması Türkiye'nin geleceğini belirleyecektir. Kürt sorunun kalıcı çözümü için vazgeçilmez müzakere ve diyalog sürecin başarı ile sonuçlanabilmesi için Sayın Öcalan'ın özgürlüğüne kavuşması zorunludur. Bir halkın kendisine lider olarak seç-

tiği insanlar özgür olmadan sürecin başarıya ulaşması mümkün olmayacaktır."

Pınar Aydınlar'a bir dava daha

Türk halk müziği sanatçısı Pınar Aydınlar (Sağ), Grup Munzur üyeleri Özlem Gerçek ve Erkan Duman hakkında, Tunceli'deki Munzur Festivali'nde

söyledikleri türküler ve yaptıkları konuşmalar nedeniyle, 'terör örgütü propagandası yapmak' suçundan, 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı. Savcı, 'İbrahim'e Ağıt', 'Ali Haydar', 'Kırmızı Gül' adlı şarkılarda adı geçen ve 1973'te hayatını kaybeden Ali Haydar Yıldız ile İbrahim Kaypakkaya'nın TKP/ML TİKKO mensubu olduğunu ifade etti.

Ayrıca iddianamede, konser esnasında ellerinde İbrahim Kaypakkaya ve Mao resimleri olan 30 kişilik grubun, Partizan yazılı kepler giydikleri, sürekli "Ovacık şehitleri ölümsüzdür", "Mahir, Hüseyin, Ulaş, kurtuluşa kadar savaş", "Güller Zere ölümsüzdür", "Baskılar bizi yıldırılmaz", "Önderimiz İbrahim, İbrahim Kaypakkaya" şeklinde sloganlar atarak, konseri 'örgütün gösterisi' haline getirdikleri belirtildi. Sanatçının izleyicilere teşekkür etmesi ise "slogan atarlara teşekkür etmiştir" şeklinde değerlendirildi.

Düşünce Özgürlüğü Ödülleri verildi

İnsan Hakları Derneği (İHD) İstanbul Şubesi'nin insan hakları savunucusu Ayşe Nur Zarakolu adına her yıl verdiği 'Düşünce Özgürlüğü' ödülleri gazetesinden uzaklaştırılan Nuray Mert, 1 yıl tutuklu kalan gazeteci Ahmet Şık ve 6 aydır tutuklu bulunan akademisyen Büşra Ersanlı'ya verildi. Büşra Ersanlı, gönderdiği mesajda, "Neden bu kadar çok Kürt avukat var? Neden İHD'ler kurulduktan sonra sağlık ocağı gibi yayıldı?" diye sordu. Nuray Mert, bu kadar çok insan özgürlükler adına bedel öderken ödülü almaktan mahcubiyet duyduğunu söyledi ve "Hak, özgürlük, barış, demokrasi mücadelesinin Kürt muhalefeti çevresinde durarak gerçekleştirilebileceğini düşünüyorum" dedi. Ahmet Şık ise hâlâ bir takım insanlara düşünce ve insan hakları adına ödül veriliyor olmasının utanç verici olduğunu ifade etti. Şık ve Mert konuşmalarını zafer işareti yaparak sonlandırdı.

Alevilerin kapısına tehdit yazısı

Didim'deki bir apartmanda Alevi iki ailenin

nuz bulunmaktadır" ifadesi yer aldı. A.G.'nin ailesine yollanan tebligatlarda ise 1 Kasım 2011 tarihi ile 22 Aralık 2011 tarihinde meydana gelen olaylarda kamu malına zarar vermekten toplam 5 bin 210 lira para cezası kesildiği yazıldı. Ancak ailelerin avukatı Tugay Bek, söz konusu tarihlerde A.G.'nin Pozantı Cezaevi'nde tutuklu bulunduğunu, 12 Nisan 2012 tarihinde ise serbest bırakıldığını söyledi.

Poşu davasından 11 yıl hapis çıktı

20 Şubat 2010 tarihinde Kağıthane'de bir markete molotof kokteyli atılmış, o gün Kağıthane'de yürüten 22 yaşındaki Galatasaray Üniversitesi öğrencisi Cihan Kırmızıgül de boynundaki poşusu sebebiyle gözaltına alınmış, ardından tutuklanmıştı.

Cihan'ı gözaltına alırken tutanak tutan polisler duruşmada molotof atan kişinin o olduğundan emin olmadıklarını söylediler. Gizli tanık da 3. duruşmada olay sırasında gördüğü şahsın o olmadığını belirtti. Geçen celsede 25 ay tutukluluğun ardından tahliye edilen Cihan, poşusundan başka delil olmadığı halde 11 yıl 3 ay hapse mahkum edildi. İddianamede Cihan'ın poşusu, "PKK, Kongra Gel terör örgütüne müzahir kitle tarafından gerçekleştirilen molotof kokteylli kor-san gösteri, araç kundaklama vb. eylemlerde şüphelilerin tanınmamak için yüzlerini kapatmakta kullandıkları poşu" olarak tanımlanıyordu. Mahkeme de "poşu tabir edilen bez parçasının suçta kullanıldığı anlaşıldığından müsaderesine..." karar verdi.

Kırmızıgül'e PKK örgütünün çağrısı ve amaçları doğrultusunda yasadışı gösteriye katılarak etrafa molotofkokteyli attığı gerekçesiyle 6 yıl 3 ay hapis, bir mağazaya taş ve molotof kokteyli atarak zarar verdiği gerekçesiyle 10 ay hapis, 'patlayıcı madde bulundurmak' suçundan da 4 yıl 2 ay hapis cezası verildi. Açıklama yapan Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi Mehmet Karlı, "O dosyada Cihan'ı suçlayacak bir delil bile yok." dedi.

Gazetecinin suçu:

Devleti sıkıntıya sokmak

İstanbul 15. Ağır Ceza Mahkemesi, Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK) adı altında 20 Aralık 2011'de yapılan operasyonla ilgili iddianameyi

kabul etti. Çoğu gazetecilerden oluşan 44 sanığın aleyhindeki deliller ev aramasında bulunan kitaplar ile haber yapmak için gittikleri eylemlerden oluşuyor. İddianamede gazetecilerin "Türk Devletini sıkıntıya sokacak, kamuoyu önünde küçük düşürecek haberler peşinde koştuğu..." söyleniyor. İddianamede 12 sanığın, 'KCK/PKK örgütü yöneticisi olmaktan', diğer sanıkların da örgüt üyeliğinden cezalandırılması isteniyor. 3 sanık ise örgüt üyeliğiyle beraber Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nu ihlal etmekle suçlanıyor.

İddianamede Dicle Haber Ajansı'nda (DİHA) çalışan gazeteci Evrim Kepenek'in ev aramasında bulunan "Bir çift küpe, ayakkabı bağcıkları ve tokalar" haberi ve BirGün gazetesi ile Fırat Haber Ajansı'nda (ANF) çalışan Zeynep Kuray'ın, Bingöl'de sekiz gerillanın öldürülmesinde kimyasal silah kullanılıp kullanılmadığını araştırması gazetecilerin suç işlediklerine delil sayılıyor. İlk duruşma, 10 Eylül'de Çağlayan'daki İstanbul Adalet Sarayı'nda görülecek.

İddianamede çeviri taslağı da var

Radikal'den İsmail Saymaz'ın haberine göre KCK iddianamesinde tutuklu Zeynep Kuray'ın flaş belleğinde bulunan, annesinin eşi çevirmen Ali Berktaş'a ait henüz yayınlanmamış çeviri kitabın taslağı da yer alıyor. Savcı Adnan Çimen, Fransa'da 2009 yılında Jean François Solnon tarafından 'Le Turban et la Stambouline' adıyla yayımlanan kitabın çeviri taslağındaki bazı ifadeleri 'Türlere ve Türklüğe hakaret' diye değerlendirecek 301. madde kapsamında tutanak altına almış. Çevirmen Ali Berktaş 301. maddenin, Hrant Dink ve Orhan Pamuk davalarının ardından kalkmış olması gerektiğini söyledi. Batı'yla Osmanlı'nın birbirine bakışını anlatan kitapta karışıklı küfürleşmeler olduğunu ifade etti.

Seçilenler mahkeme

BDP Diyarbakır Milletvekili Nursel Aydoğan hakkında Bitlis'te çıkan çatışmada yaşamını yitiren PKK üyesi Rıdvan Aktaş'ın cenazesine katıldığı gerekçesiyle "Örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek" ve "Örgüt propagandası yapmak" suçlarından 15 yıl hapis istemiyle dava açıldı. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Aydoğan'ın milletvekilliği nedeniyle yargılamanın durdurulması talebini reddetti. Diyarbakır

7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanan BDP Şanlıurfa Milletvekili İbrahim Binici'nin ise 5 yıl hapsi isteniyor. Binici öldürülen PKK mensupları için saygı duruşunda bulunmakla suçlanıyor.

BDP'li Patnos Belediye Başkanı Yusuf Yılmaz ise hapse mahkum edildi. Yılmaz, 2011 yılında BDP ilçe örgütünün Şırnak'ın Uludere İlçesi kırsalında çıkan çatışmada yaşamını yitiren PKK üyeleri için düzenlediği açıklamaya katılmıştı. Özel Yetkili Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi, Yılmaz'a 'terör örgütü üyeliği' suçundan 6 yıl 3 ay, 'polise mukavemet etmek' suçundan da 1 yıl hapis cezası verdi. Kendisine verilen hapis cezasına tepki gösteren Yılmaz, polislerin hazırladığı iddianamelerin hakimler ve savcılar tarafından imzalandığını savunarak hükümeti BDP'li belediyeye başkanlarını hedef haline getirmekle suçladı.

Tutuklu yargılamalar AİHM'de mahkum

4 Ocak 2010'da gizli tanık ifadesine dayanılarak Siirt'te polis kulübesine molotof kokteyli atıkları iddiasıyla dava açılan 16 yaşındaki Rıdvan Demir ve 17 yaşındaki Agit Taşçı o tarihten beri tutuklu yargılanıyor. Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde süren davada sanıklar 'hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek, örgüt propagandası yapmak, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurmak ve kamu malına zarar vermek' ile suçlanıyor. Tutukluluğun uzaması ve yapılan itirazların reddedilmesi üzerine sanık avukatlarından Avukat Mesut Beştaş davayı AİHM'nin 5. maddesinde yer alan 'Özgürlük ve Güvenlik Hakkı'nın ihlal edildiği gerekçesiyle davayı AİHM'e taşıdı. Türkiye ise çocukların yargılandıkları suçlar göz önüne alındığında tutukluluk süresinin makul olduğunu savundu.

AİHM Beştaş'ı haklı bularak Türkiye'yi 2500 Euro tazminat ödemeye mahkum etti. Kararda, çocuk haklarına ilişkin mevzuata atıfla çocukların tutuklu yargılanmasının son çare olarak düşünülmesi gerektiği belirtildi. Mahkeme, tutuklama kararı için kuvvetli suç şüphesi gerektiğini, ancak belli bir zaman geçtikten sonra bunun da yetmeyeceğini vurguladı; tahliye taleplerinin sanıkların yaşları bile göz önünde bulundurulmadan matbu gerekçelerle reddedildiğini kararlaştırdı.

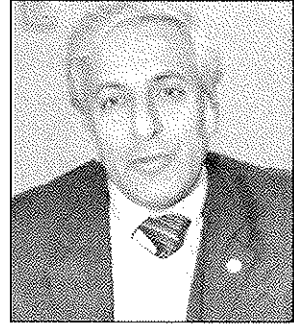
Duman'a, devlet 10 bin 800 avro ödeyecek.

AİHM, yasa dışı sol bir örgüte üye olmak

suçundan mahkum olan ve şu anda Gebze Cezaevi'nde yatan Hatice Duman'ın uzun gözaltı süresi ve tutukluluk süresiyle ilgili yaptığı şikayette de "İnsan hakları ihlaliinde bulunulduğuna" hükmetti. Duman'a mahkeme masrafları da içinde olmak üzere 10 bin 800 avro para cezası ödenecek.

Penguen'e kundaklama

İki hafta önce İstanbul Beyoğlu'nda Penguen Dergisi'nin de bulunduğu dört katlı bir binada yangın çıkmıştı. İtfaiye ve polis raporları olayın kundaklama olduğunu ortaya çıkardı. Dergi, bu haftaki sayısına olay hakkında bir not ekleyerek konu hakkında soruşturma başladığını duyurdu ve "Bizim bildiğimiz tek şey yazıp çizmek, okuyucumuzu biraz gülmüsetebilmek" dedi.

Grev pankartına ceza

21 Aralık'ta Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'na (KESK) bağlı sendikaların bir günlük iş bırakma eylemi gerçekleşmişti. Adana'da Eğitim- Sen Şube Başkanı Güven Boğa Karşıyaka Endüstrisi Meslek Lisesi kapısına grev ilanı astı. Mahkeme pankartı asan 3 kişi için 154 TL, 2 kişi için de aynı fiili ikinci kez işledikleri için 500 TL para cezası kesti. Cezaya çarptırılanların arasında yer alan Eğitim Sen Adana Şube Başkanı grev yapılan işyerine "Bu işyerinde Grev Var" pankartı asılmasının duvarlara izinsiz afiş asma ile eşdeğer tutulacağını söyledi.

8 milletvekiline fezleke

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, BDP eş başkanları Selahattin Demirtaş ile Gültan Kışanak, milletvekilleri Emine Ayna, Nursel Aydoğan, Sebahat Tuncel, Ayla Akat Ata, bağımsız milletvekilleri Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk hakkında, "Terör örgütü KCK üyesi olmak" suçlamasıyla dokunulmazlıklarının kaldırılması için fezleke hazırladı. Savcılığın, her milletvekili için ayrı ayrı hazırladığı yaklaşık 30 sayfadan oluşan fezlekedede, "milletvekillerinin KCK/TM bünyesinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarıyla bağlantılarının olduğu" ileri sürüldü.

KCK avukatlarına soruşturma!

Adalet Bakanlığı KCK davasında avukatlık yapan Diyarbakır Barosu üyesi 103 avukat hakkında soruşturma izni verdi. KCK/TM ana davasının avukatları Kürtçe savunma krizinin aşılama, taleplerinin değerlendirilmemesi ve yar-

gılamanın seri yapılmamasını gerekçe göstererek bazı duruşmalara girmemişlerdi. Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi de söz konusu avukatlar hakkında suç duyurusunda bulunmuştu.

Bir gazeteci daha işinden uzaklaştırıldı

25 Mayıs Cuma günü Yeni Şafak'ta yayımlanan Roboski (Uludere) katliamına yönelik "Özür açıklanmaz, özür dilenir" başlıklı yazısı sebebiyle Ali Akel gazetesinden uzaklaştırıldı.

Akel Başbakan Erdoğan'ı eleştiren yazısında "Allah aşkına susun" ifadesini kullanmıştı. Gazeteci, 16 yıldır çalıştığı gazetesine yollarının ayrıldığını Twitter'dan duyurdu.

1 Haziran'da gazetede yeniden yazmaya başlayacak Hakan Albayrak da Akel'e destek olarak olay tatlıya bağlanana kadar Yeni Şafak'ta yazmayacağını ifade etti.

Bilgi Üniversitesi Esra Arsan'ın işine son verdi

Bilgi Üniversitesi Medya İletişim Bölümü Öğretim Görevlisi Dç. Dr. Esra Arsan ANF ile yaptığı söyleşisinde tutuklu gazeteciler ve basın özgürlüğü üzerine değerlendirmelerde bulunarak, "Gazeteciler artık tutuklanarak öldürülüyor" demişti. Söyleşi üzerine Yeni Akit gazetesinde "Üniversitede bir PKK yandaşı" ve "Öğretim üniversitesinden PKK dili" başlıklı haberler yayımlandı. Haberler yayımlandıktan iki gün sonra Arsan 14 yıllık işinden uzaklaştırıldı. Arsan'ın üniversiteyle olan ilişkisini kestiğini duyuran Üniversite yönetimi kararın Yeni Akit gazetesinde çıkan haberlerden kaynaklanmadığını savundu.

Olmayan örgütün propagandası

12 Eylül 'de idam edilen Mustafa Özenç'i geçen yıl Adana'daki mezarı başında anan 34 kişiye, artık var olmayan THKP/C Devrimci Yol adlı yasadışı örgütün propagandasını yapmaktan dava açıldı. Ankara'da devam eden 12 Eylül davasında ise Özenç'in yakınlarının müdahillik başvuruları kabul edildi.

Mustafa Özenç 20 Ağustos 1981'de idam edilmiş; Özgürlük ve Dayanışma Partisi ile Halkevleri'nin çağrısı üzerine 120 kişi ölüm yıldönümünde mezarı başında bir araya gelmişti. İddianamede Mustafa Özenç'in THKP/C Devrimci Yol adlı 'terör örgütünün' üyesi olduğu ve idam edildiği kaydediliyor. Devrimci Yol'un bayrağı,

29 sendikacı tutuklandı

25 Haziran'da Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) Genel Merkezi ve bağlı sendikalara düzenlenen baskında Genel Başkan Lami Özgen'in de aralarında bulunduğu 65 kişi gözaltına alındı. KCK soruşturması kapsamında Adliye'ye sevk edilen KESK üyelerinden 29'u tutuklandı. Özgen ise serbest bırakıldı. Gözaltına alınanların tamamının Kürt oldukları belirtiliyor.

Dışarıda BDP parti teşkilatında eleman bırakan İleri Demokrasinin Emniyeti ve Adliyesi şimdi de sendikalardaki Kürtleri içeri tıkmaya başlamıştır.

Binlerce üyesi ve yöneticisi cezaevinde olan Leyla Zana'yı aday göstererek seçtirmiş bulunan BDP'nin milletvekili seçtiği Leyla Zana Tayyip Erdoğan'a methiye düzmüşken sendikacı tevkifatı gelmiş oldu.

Özenç'in ve Che'nin resmi, "Tek yol devrim" yazılı döviz, "Mahirlerden Özenç'e, selam olsun Dev Genç'e" diye slogan atmak ve Dev-Genç Marşı'na eşlik etmek suç unsuru sayılıyor.

Kürtaj protestosuna gözaltı

Ankara'da Başbakan Erdoğan'ın kürtajı yasaklamaya yönelik açıklamalarına tepki gösteren Halkevleri üyesi kadınlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı önünde eylem düzenledi. "AKP elini kadının bedeninden çek" pankartı açan eylemciler Bakanlık'tan bir yetkili ile görüşmek istedi; Bakan Fatma Şahin'in, Başbakan'ın kürtaj açıklamaları nedeniyle çıkıp bütün kadınlardan özür dilemesi gerektiğini belirtti. Talepleri kabul edilmeyen grup oturma eylemi başlattı. Kadınlar Meclis'e yürümek istedi; polis 27 kadını gözaltına aldı. Polis ile basın mensupları arasında da tartışmalar yaşandı. Gözaltına alınmak istenen kadınları görüntülemek isteyen basın mensuplarına polis sert müdahalede bulununca gerginlik yaşandı.

"YÖK'e hayır" dedi, tutuklandı

Konya'daki Selçuk Üniversitesi Harita Mühendisliği üçüncü sınıf öğrencisi Muhammet Burak Akyurt, Konya 3. Sulh Ceza Mahkemesi'nce "DHKP-C terör örgütü üyesi" olduğu ve "örgüt propagandası yaptığı" gerekçesiyle tutuklandı. Konya E Tipi Cezaevi'nde bulunan Akyurt'un tutuklanma gerekçeleri arasında duvarlara, "YÖK'e hayır", "Yaşasın halkların kardeşliği", "Parasız eğitim, ücretsiz ulaşım istiyoruz" yazması; üniversitede hidroelektrik santrallerle (HES) ilgili panel düzenlemeye çalışması, Grup Yorum konserine gitmek için arkadaşlarıyla te-

lefonunda konuşması bulunuyor.

Bir basın açıklamasına birden fazla ceza

8 Mart 2012'de Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nde Yusuf Güler, poşu takan Derviş Lağab'a 'poşu' taktığı için 'pala' tabir edilen bıçakla saldırdı. Ertesi gün yaklaşık 100 kişilik öğrenci grubu konu hakkında basın açıklaması yaptı. Okul yönetimi basın açıklamasının izinsiz olduğu gerekçesiyle 65 öğrenci hakkında soruşturma başlattı. 7 öğrenciye 'yükseköğretim kurumundan çıkarma cezası', 22 öğrenciye 'iki yarıyıl okuldan uzaklaştırma cezası', 34 öğrenciye 'bir yarı yıl okuldan uzaklaştırma cezası' verildi. Ancak üniversite, İdare Mahkemesi'nde dava açarak geri dönmelerini diye 2 öğrenciyi iki gün sonra ikinci kez okuldan attı. Üniversite yönetimi öğrenciler hakkında üçüncü bir soruşturma da başlattı.

Ferhat Encü üçüncü kez gözaltına alındı

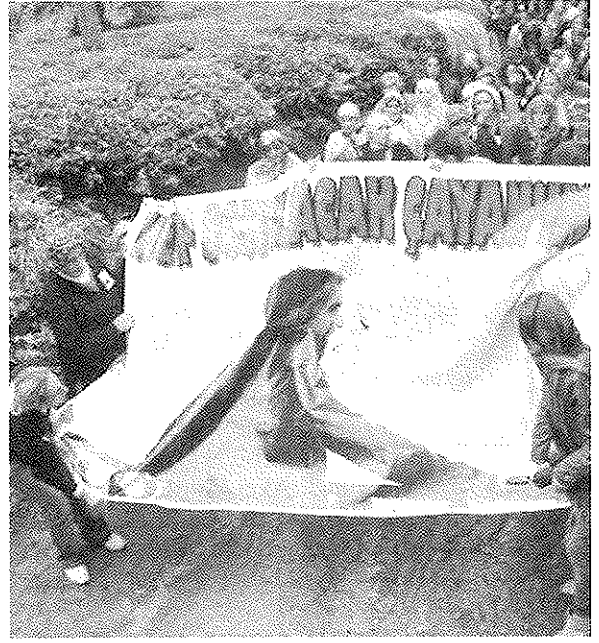
Roboski (Uludere) katliamının sorumluları bulunamazken öldürülen Ferhat Encü'nün kardeşi ve katliamda hayatını yitiren 24 kişinin akrabası Ferhat Encü üçüncü kez gözaltına alındı. Encü, köye uğrayan Uludere Kaymakamı Nafiz Yavuz'a yönelik saldırı nedeniyle "kasten adam öldürmeye teşebbüs etmek" suçlamasıyla soruşturuluyor. Encü Demokratik Anayasa Hareketi'nin öğlen saatlerinde Meclis Çankaya Kapısı'nda yapacağı açıklamaya katılmak için geldiği sırada gözaltına alındığını Twitter'dan şu sözlerle aktardı: "Artık bu zihniyetten adalet talep etmeyeceğim. Beni gözaltına alarak susturmaya çalışıyorlar". Ankara Adliyesi'nden serbest bırakılan Encü daha önce 29 Şubat'ta, Uludere'de, 10 Mart'ta ise Adana'da gözaltına alınmıştı

Bir asker daha 'kaza' kurşunuyla öldü

Çölemerg (Hakkari) Gewer'de "Yüksekova Taktik Sınır Jandarma Tümen Komutanlığı"nda görev yapan 21 yaşındaki Piyade Er Kerim Uluhan, 5 Haziran akşamı arkadaşının silahından çıkan "kaza" kurşunuyla öldü. İddiaya göre, Piyade Er Uluhan, fotoğraf çektiği sırada arkadaşının silahından çıkan kaza kurşunuyla vuruldu. Uluhan, olay yerinde hayatını kaybetti.

Bir biber gazı cinayeti daha

Yalova'da, ayırmaya çalıştığı kavganın ortasında kalan ve iddiaya göre gelen polislerin sıkıtığı biber gazından etkilenip düşerek fenalaşan

astım ve panik atak rahatsızlığı bulunan 31 yaşındaki Çayan Birben'in, kaldırıldığı hastanede beyin ölümü gerçekleşti.

Çayan Birben'in babası Ahmet Birben yaptığı konuşmada, "Bu cinayetin peşini bırakmayacağız. Bırakmayacağız ki başka Çayanlar ölmesin. Biz Rizeliyiz ve bugün Tayyip Erdoğan ile aynı memleketli olmaktan utanıyorum. Tayyip Erdoğan bir an önce istifa etmelidir ve işlediği ve sorumlu olduğu bu insanlık suçlarının hesabını vermelidir" dedi.

Ahmet Birben, oğlunun olay yerine kavgayı ayırmak için gittiğini belirterek, polislerin gelmez biber gazı sıkıldığını söyledi. Oğlunun bu sırada yüzünü kapattığını kaydeden baba Birben şunları anlattı: "Yüzünü kapatırken biber gazını çenesinin altında sıkarak zorla arabaya atmaya çalışmışlar. Ellerinden kaçtı, internet kafeye gitti. Yüzünü yıkarken bayıldı. Sonra hastaneye kaldırdılar. Hastaneye gittiğinde zaten ölmüştü. Ama orada doktorlar oksijen vererek gazı temizlemeye çalışmış. Otopsi raporlarında bu ortaya çıkacaktır. Oğlum iki polis yüzünden kasıtlı bir şekilde gitti. 10 polis kavga eden 4 kişiyi ayıramıyor da biber gazı sıkıyor. Davacıyız. Yalova'ya müfettiş göndermişler ama bunlar formalite. Davayı kapatmaya çalışacaklar ama bu dava kapanmayacak. Ben orada emniyet yetkilerine de söyledim, 'Bütün davalardan vazgeçeyim, o iki polisi bana verin' dedim. Ama o iki polis nereden olduğu belli değil. Ateş düştüğü yeri yakar."

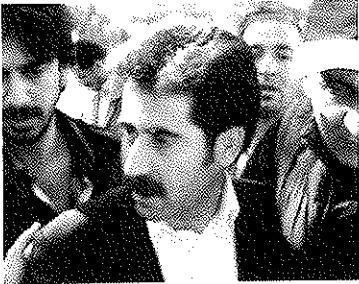
ÖDP Genel Başkanı Alper Taş ise, bu ölümün adil olmayan, kalles bir ölüm olduğunu söyledi. Yalova Emniyeti'nin kasten adam öldür-

düğünü iddia eden Taş, şöyle konuştu: "Bir genç ısrarla astım hastası olduğunu söylemesine rağmen, 'biber gazından kim ölmüş?' denilerek Çayan kardeşimize biber gazı sıkıldı. Yere yığıldı, yüzünü yıkamaya çalıştı. Hayattayken ambulans değil, olay yeri inceleme ekibi geldi. Hayatını kaybetmiş gibi olay yeri ekibi araştırmalarda bulundu. Hastaneye geldiğinde beyin ölümlü gerçekleşmişti. Daha sonraki süreçte doktorlar üzerinde bir baskı gerçekleşti. Olayın üstünü örtme adına çeşitli girişimlerde bulundular. Hayatını kaybetmiş bir insana oksijen vererek, biber gazının yarattığı sonuçları silmeye çalıştılar. Burada insan öldürmeye teşebbüs var. Sorumluları yargılanmalıdır. Sorumlularını biliyoruz. 'Biber gazı insan sağlığına zararlı değildir' diyen bir İçişleri Bakanı var. Hala daha konuşuyor. Son bir yıl içerisinde 14 kişi biber gazı sonucu yaşamını yitirdi. Bu olayın üstünün örtülmesine izin vermeyeceğiz. İçişleri Bakanı istifa etmelidir. Yalova Emniyet Müdürü görevden alınmalı ve istifa etmelidir. Hükümet yetkililerinden insanlarımızı rahatlatacak, bu ölümün bedelini ödettirecek bir yaklaşıma, bir söyleme ihtiyacımız var. Bunu bu memleketin insanı olan Başbakan'dan bekliyoruz."

Çayan Birben'in cenazesi Adli Tıp'tan alınarak Rize'nin Pazar İlçesi Haçapit (Subaşı) Köyü'nde defnedildi. Defin törenine ÖDP Gen. Bşk. Alper Taş, İst. Milletvekili Levent Tüzel, HAS Parti İstanbul İl Başkanı Prof. Dr. Mehmet Bekaroğlu, CHP Rize İl Başkanı Mehmet Aslankaya ile Çayan Birben'in amcasının oğlu Karadenizli sanatçı Gökhan Birben ile Hopa ve Rize'den gelen çok sayıda kişi katıldı.

KCK: Başka belediye başkanları hedefte

7 Haziran günü Van merkez ve ilçelerinde belediye başkanları, belediye binaları ve BDP'li il-

çe başkanlarının evlerine baskın yapılarak başkanlar ve yöneticiler gözaltına alındılar. Van Belediye Başkanı Bekir Kaya, Edremit Belediye Başkanı Abdülkerim Sayan, Van merkeze bağlı Bostaniçi Beldesi Belediye Başkanı Nezahat Ergüneş, Başkale İlçe Belediye Başkanı Hecer Sarıhan, Muradiye Belediye Başkanı İzzet Çelik, Özalp İlçe Belediye Başkanı Murat Durmaz gözaltına alındılar. Yine bu operasyonlar kapsamında, Başkale BDP Eski İl-

çe Başkanı Derviş Polat, Muradiye İlçe başkanı Şirin Yıldız ve Van eski İl Başkanı Cüneyt Caniş'in de aralarında bulunduğu toplam 19 seçilmiş temsilci ve parti yöneticisi ile parti üyeleri gözaltına alındı. Siirt Belediye Başkanı Selim Sadak ve Eski Su ve Kanalizasyon İşleri Müdürü Yekta Bilek ifade vermek üzere gittikleri savcılık tarafından tutuklama talebiyle mahkemeye sevk edildiler. Tahir Canan'ın çilesi 32. yılına girdi 31 yılı aşkın zamandır cezaevinde tutulan Tahir Canan'ın kızı İlhan Canan şu açıklamayı yaptı: "Babam Tahir Canan hakkında yürütmüş olduğumuz özgürlük kampanyası çerçevesinde sürekli olarak hukuka güvenmek ve adalet istediğimizi belirtmekte ve bu konuda ısrarımızı da bıktırıcı hukuksal süreçlere katlanmakla göstermekteyiz. Fakat biz Tahir Canan ve ailesi olarak hukuka güvenmek istemekle birlikte sürekli olarak hukuksal mercilerden çözümsüzlük ve tabiri caizse sürekli topu taca atma davranışı görmekteyiz. 27 Şubat tarihinde Adalet Bakanlığı Bandırma Savcısı Tarafından hazırlanan bu müt'alâa incelenerek Malatya 1 nolu DGM'nin 1993/175 E. ve 1994/374 K. Sayılı mahkûmiyet kararının, 4959 sayılı yasanın 4/a maddesi uyarınca tüm sonuçları ile ortadan kaldırılmasından dolayı Yargıtay Ceza Dairesine bozma talebi ile iletmışti. Biz bu süreci bir umut olarak değerlendirecek beklemeye sürecine girdik. ha bugün ha yarın haklılığımız anlaşılacak ve Tahir Canan özgürlüğüne kavuşacak diye umutlu bekleyişimiz bugün Yargıtay Sitesinde yapmış olduğumuz sorgulama ile hukuka ve adalete güvenme duygumuzu bir kez daha yaraladı. Yargıtay 9. Ceza dairesi Tahir Canan ile ilgili kendisine 27 Şubat 2012 tarihinde ulaşan ve 2012/3325 esas numaralı dosya ile ilgili olarak Görevsizlik kararı ile dosyayı kapama kararı almış ve dosyayı Yargıtay 1. Ceza Dairesine gönderdiğini belirtmiştir. Hukuksuz yere 30 Yıl 11 aydır cezaevinde bulunan Hukukun üstünlüğü, demokrasi, İnsan Hakları, yargı bağımsızlığı gibi konuların sürekli ifadeler bulunduğu ülkemizde bizler Hukuka güvenererek hata mı yapıyoruz? Bakanlığa verilmiş olan dilekçelerimiz nedeniyle Bakanlık tarafından Yargıtay 9. Ceza Dairesine yapılan bozma talebi 3 ay sonra görevsizlik nedeniyle başka bir daireye sevk ediliyor. Peki 1. Ceza dairesi ne yapacak acaba 3 ay sonra orası da başka bir daireye mi sevk edecek? Dosya Yargıtayda var olan tüm daireleri dolaşacak mı? Karar verici merci leri Hukuk ve Vicdan sahibi olmaya davet ediyorum. Artık yeter! 2003 yılından beri ortadan kalkmış olan cezası sicilinden de silinmiş olmasına rağmen 12 Eylül'ün hukuksuz ve polis felekelerine dayanan delilsiz suçlamaları ile 30 yıl

11 aydır cezaevinde bulunan Tahir Canan bir an önce serbest bırakılmalıdır. Bir dakika bile cezaevinde yatmaması gereken Tahir Canan ile ilgili bu hukuksal komedinin bitmesini istiyorum. Darbeler ve darbeciler ile hesaplaşıldığını söyleyen yetkililere sesleniyorum. Bu hafta sonu Babalar günü ben 34 yaşına giriyorum babam 30 yıl 11 aydır cezaevinde. Darbeciler ve darbe yasaları ile hesaplaşılmış olduğunu görmek ve yaşamımda karşılığını görmek istiyorum. Hukuk-suzluğun son bulduğu demokrasi ve insan haklarının var olduğu bir ülke istiyorum."

Er Sevag'ın katili hâlâ serbest

Batman ilinin Kozluk ilçesi "Gümüşgörü Jandarma Karakolu"nda askerliğini yaparken 24 Nisan 2011 günü sanık er Kıvanç Ağaoğlu'nun silahından çıkan kurşunla yaşamını yitirdiği iddia edilen Ermeni jandarma er Sevag Orhan Balıkcı davası 'Bilinçli taksirle adam öldürme' suçlamasıyla 3 yıldan 9 yıla kadar hapis istemiyle Diyarbakır Askeri Mahkemesinde görülmeye başlanmıştı. Görgü tanığı Halil Elçi talimatla ifadesinin alınacağı Aydın'daki 3'üncü Asliye Ceza Mahkemesi'ndeki duruşma öncesinde kendisini katil zanlısı Ağaoğlu'nun dayısı Bülent Kaya olarak tanıtan kişi tarafından telefonla arandı. Kaya, Ekşi'ye "Kıvanç lehine ifade versen daha iyi olur." dedikten sonra Ekşi ile Aydın'da buluştu ve Ekşi, kendi yazdığı ifadeyi Kaya'ya teslim etti. Kaya bir saatlik bir aradan sonra Ekşi'ye değiştirilmiş bir metin ile gelip metnin imzalanmasını istedi. 9 Eylül 2011'deki duruşmada sözlü ifade yerine bu yazılı ifadeyi mahkemeye veren Ekşi, ifadesinde "Olay öncesi orada sözlü olarak şakalaşıyorlardı. Birbirleriyle çok samimiydiler. Silah sesi geldikten sonra baktım Kıvanç şoktaydı. Eğik vaziyette çalıştığım için silahımı Şahin'e doğrul-tup doğrultmadığımı göremedim. Kıvanç'ın silahı doldururken kazayla bu işin olduğu kanaatindeyim. Kesinlikle silahla şakalaşma yapılmadı". demiştir. Fakat sonra Elçi, sanık Ağaoğlu'nun ailesince yönlendirildiğini belirterek ifadesini değiştirip ve Balıkcı'nın kasten öldürdüğünü itiraf etmiştir. Tanık Elçi, sanık Ağaoğlu'nun aile dostu Bülent Kaya tarafından kendisine imzalatırılan yazılı belgeyi delil olarak mahkemeye sunmuş Balıkcı'nın avukatı İsmail Cem Alavut, tanıkların ifadesinin sonradan değiştirildiğinin, tanığın mahkemeye sunduğu delille belgelendiğini belirterek "Süreç kapanmış değil. Sanığın aile dostu olan Bülent Kaya isimli bir şahıs tanığa yazılı bir belge imzalatırıyor. Mahkemeye bu belge de sunuldu. Bununla ilgili suç duyurusunda bulunduk. Delillerin toplanması talebimiz var. Olayı daha net bir şekilde ortaya koyduktan son-

ra sanığın yeniden tutuklanmasını talep edebiliriz süreç kapanmış değil. Tanıkların daha sonra baskı altında yönlendirilerek ifade verdiği ortaya çıkmıştır" demiştir.

Bu ülkeyi tanımayanlar tanısınlar, ülkenin Emniyetini ve Adliyesini daha iyi tanısınlar, siyasi nedenlerle bir genç adamı hapse atarlar, bebek küçücük çocukları büyür 40 yaşına yaklaşır, babaları hâlâ içeridedir. Buna karşılık Ermeni soykırımının simgesi olan bir 24 Nisan günü askeri birlikte bir Türk kasten bir Ermeni'yi öldürür, katil himaye görür, serbest serbest dolaşır.

İsmet Aslan: Tutuklu cilt kanseri sendikacı KESK uzmanı İsmet Aslan 17 Ocak 2012'den bu yana tutuklu bulunuyor. Aralarında siyasetçilerin, öğrencilerin, gazetecilerin, yazarların ve milletvekillerinin olduğu binlerce siyasi tutukludan biri. Siyasi görüşleri nedeniyle hapiste. İsmet Aslan cilt kanseri ve cezaevi koşulları İsmet'in sağlığına da engel.

Berna ve Ferhat'a 8'er yıl hapis

Başbakanın katıldığı toplantıda parasız eğitim istedikleri için 19 ay hapiste tutulan "Parasız Eğitim İstiyoruz. Alacağız" yazılı pankart açan ve DHKP-C örgütü üyesi olmak suçlamasıyla yargılanan üniversite öğrencileri Ferhat Tüzer ve Berna Yılmaz'a "terör örgütü üyesi oldukları iddiasıyla" 6 yıl 3 ay hapis cezası veren İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi, iki sanığı örgüt propagandası yapmak suçundan da 2 yıl 2 ay 20 gün hapis cezasına çarptırdı. Utku Aykar ise örgüt propagandası yapmaktan 2 yıl 2 ay 20 gün hapis cezası aldı.

700 öğrenci cezaevinde

Türkiye ve K. Kürdistan'da 700'ü aşkın üniversite öğrencisi tutuklu bulunuyor. Tutuklu öğrencilere her gün yenileri ekleniyor, tutuklu olanlara yıllarca süren yargılamaların ardından artık hüküm verilmeye başlanıyor. Pankart açtıkları için yargılanan Ferhat ve Berna 8,5 yıl hapis cezası aldı. Poşu taktığı için yargılanan Cihan Kırmızıgül 11 yıl 3 ay hapis cezası aldı. Dersim'de üniversite öğrencisi 5 kişiye 79 yıl hüküm biçildi. Tutuklu öğrencilerin % 95'i HDK bileşeni olan Barış ve Demokrasi Partisi üyesi. Kürt öğrencilere adeta siyaset yasağı uygulanıyor. İddianame delillerinde artık kimlik bilgileri de yer alıyor. Doğum yerleri bile suç unsuru! Kürt öğrencilere yapılan baskı ve zulüm inanılmaz boyutlara ulaşmış durumda. Devrimci, sosyalist öğrenciler de TMK ve ÖYM mızrağının ucunda. Yaptıkları her eylem aleyhlerinde delil olarak kullanılıyor. Örgütlü mücadele etmek, muhalif olmak, devrimci olmak, Kürt olmak suç. Durumu pro-

testo etmek için Tutuklu Öğrencilerle Dayanışma İnişiyatifi çeşitli illerde etkinlikler düzenledi, Eylemlerin ilki 9 Haziran'da İstanbul Kadıköy'de yapıldı.

Ahmet Türk "2. Çözüm bütün Kürtleri öldürmek"

Demokratik Toplum Kongresi Başkanı Ahmet Türk Diyarbakır'da yaptığı açıklamada Kürt'lerin özgürlük mücadelesi ve taleplerinin devam ettiğini söyledi: "Sayın Başbakan şunu çok iyi görmeli ki Kürtler bir halktır. Bir halk olmanın birinciyle bugün siyaset yapıyor, mücadelesini sürdürüyor. Eğer gerçekten bu Kürt sorununu çözmek istiyorsanız veya Kürt sorununu bitirmek istiyorsanız, bunun iki yöntemi vardır. Bunlardan biri adil, eşit hak ve hukuka dayanan bir yaklaşımı göstermektir. İkincisi de bütün Kürtleri öldürmektir. Başka bir şey yoktur. Eğer Kürtlerin anne karnındaki çocuklarını bile öldürmeseniz, Kürtler yarın yine özgürlük mücadelesini verecek ve Kürt sorununun olduğunu dile getirecek. Bunun için 'Kürt sorunu yoktur. Kürt kardeşlerimin sorunu vardır' gibi bir yaklaşım gerçekten ahlâki değil. Gerçekten bilimsel değil, sorunun çözümüne asla ve asla katkı sunmayacaktır." Kürt'lere birlik ve beraberlik çağrısı yapan Ahmet Türk, konuşmasını şöyle sürdürdü: "Kürt'lerin mücadelesi sadece Türkiye'deki Kürt'leri ilgilendirmiyor. Dört ayrı devleti ilgilendiriyor. İran, Irak, Suriye'yi ve Türkiye'yi ilgilendiriyor. O zaman Kürtler bunu görerek, daha güçlü bir ittifak ve diyalogu geliştirerek karşılama gibi bir sorumlulukla karşı karşıyadır. Ana muhalefet partisi ile iktidar partisi arasında bazı görüşmeler yapıldı. Artık farklı bir yaklaşımın ortaya konulması noktasında bir tartışma yürüyor. Dikkatle izliyoruz. Tabi ki bizim amacımız üzümlü yemek. Sayın Başbakan ise bağcıyı zindana atarak üzümlü yemeğe çalışıyor."

Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK), BDP'nin desteklediği 7 bağımsız adayı veto etmesini 21 Nisan 2011 günü protesto eden gruptan Mersin Hali'nde hamallık yapan işitme engelli Mehmet Tahir İlhan tutuklandı ve hakkında "örgüt adına suç işlemek", "örgüt propagandası yapmak" ve "görev başındaki memura görevini yaptırmamak için direnmek" iddiasıyla 25 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı. Adana Özel Yetkili 8'inci Ağır Ceza Mahkemesi'nce tutuklu yargılanan Mehmet Tahir İlhan tercüman aracılığıyla verdiği ifadesinde suçlamayı kabul etmedi.

Sağır-dilsiz eşinin tutuklanıp hakkında 25 yıl hapis cezası istenmesiyle şok olan 6 çocuk annesi 32 yaşındaki Necmiye İlhan, yaşadığı sıkıntıyı Türkçe bilmediği için yakınları aracılığıyla

anlattı. İlhan, "Biz Siirtliyiz. Eşim, hamallık yaparak geçimimizi sağlıyordu. Halden çıkıp eve giderken gösteri yapanların arasına kendi isteği dışında karışmış. Çocuklarımla perişan oldum, eşimin serbest bırakılmasını istiyorum" dedi.

Mehmet Tahir İlhan'ın Avukatı Tugay Bek şu değerlendirmeyi yaptı: "Mehmet Tahir İlhan, doğuştan tamamen duymayan ve konuşmayan işitme ve duyma özürlüdür ve aynı zamanda okuma ve yazması da yoktur. İlhan'ın sloganlara eşlik etmesi imkansızdır. Örgütün propagandasını yapabilmek için hiçbir fiziki koşula uygun olmayan sanığın, bu şekilde suçlanıyor olması akla ve mantığa da aykırıdır."

13 öğrenciye 92 yıl hapis

AKP rejiminin öğrenci düşmanı saldırıları devam ediyor. Zaten 700'ü aşkın üniversite öğrencisi ile 1500'ü aşkın lise öğrencisi cezaevlerinde bulunuyor. Son olarak 13 öğrenci daha astronomik cezalara konu oldu.

Selçuk Üniversitesi'nde okuyan 13 öğrenciye "Örgüt üyesi olmak ve propagandasını yapmak" suçlamasıyla 92 yıl 6 ay hapis cezası verildi. Beraat eden Şahin Atagün adlı öğrencinin okuldan atıldığı öğrenildi.

Selçuk Üniversitesi'nde okuyan biri tutuklu 18 öğrenci hakkında Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinde "Örgüt üyesi olmak" ve "Örgüt propagandası yapmak" suçlaması ile devam eden mahkemenin karar duruşması görüldü. Dün akşam saatlerine kadar devam eden karar duruşmasına öğrencilerden tek tutuklu olan Hasan Doğan ve tutuksuz yargılanan Şahin Atagün, Yusuf Yetişkin, Halis Taş, Ramazan Turan ile Serhat Eşiyok katıldı.

Öğrencilerin avukatının yaptığı savunmadan sonra duruşmaya ara verildi. Daha sonra kararını açıklayan mahkeme; Şahin Atagün, Yusuf Yetişkin, Halis Taş, Ramazan Turan ile Serhat Eşiyok'un beraatine, Hasan Doğan'a "Örgüt üyesi olmak" suçlamasıyla 7 yıl 6 ay, aynı iddia ile İbrahim Borak'a 6 yıl 3 ay, Nurullah Doğan'a "Örgüt propagandası yapmaktan" 10 ay ve Safet Kaya, Selamet Kayı, Mehmet Emin Demirdağ, Salih Akkaş, Abdulkerim Alp, Metin Kılıç, Önder Akbulut, Emrah Demirtaş, İdris Gök ile Bahattin Yıldız'a "Örgüt üyesi olmak" ve "Örgüt propagandası yapmaktan" 7'şer yıl 1 ay hapis cezası verdi.

13 Nisan 2011 tarihinde Konya'da gözaltına alınan öğrencilerden Hasan Doğan, Safet Kaya, Emrah Demirtaş ile mahkeme kararıyla beraat eden Şahin Atagün, üniversitenin açtığı soruşturma sonucunda okuldan atılmıştı. Diğer öğrencilere ise uzaklaştırma ve kınama gibi cezalar

T.C. Vicdani Ret'te 4. kez mahkûm oldu

AİHM, "Savaş Karşıtları" adlı internet sitesinin sahibi Halil Savda tarafından açılan davada, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin insanlık dışı muamelenin önlenmesi, vicdan özgürlüğü ve adil yargılanmayla ilgili maddelerinin ihlal edildiğine hükmetti.

AİHM belgelerine göre 1990'lı yıllarda PKK üyesi olduğu gerekçesiyle 14 yıl 7 ay hapis cezasına mahkûm edilen Halil Savda, cezasını çektikten sonra askerlik yapmayı reddetmiş, bu nedenle askeri mahkemeler önünde hakkında davalar açılmış ve bu davalar sonunda çeşitli hapis ve disiplin cezalarına mahkûm edilmişti. 2007 yılında Savda hakkında "askerliğini yapabilir" kararı veren askeri doktorlar 2008 yılında "antisosyal kişiliği" nedeniyle "çürük" raporu hazırlamış, Savda bu rapor sonrası askerlikten "muaf" tutulmuştu.

AİHM, daha önce Türkiye'den gelen vicdani ret kararlarında olduğu gibi Savda davasında da vicdani retçilere yönelik tutukluluk, yargılama ve mahkûmiyet gibi uygulamaları "insanlık dışı muamele" olarak tanımladı ve bu durumun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin işkence ve insanlık dışı uygulamayla mücadeleyi kapsayan 3'üncü maddesine aykırı olduğuna hükmetti. Vicdani retçilere askerlik hizmeti dışında alternatif sunulmuyor olmasını vicdan özgürlüğünün ihlali olduğunu tekrarlayan AİHM, bu kişilerin askeri mahkemeler önünde yargılanmasının da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin adil yargılanmayla ilgili maddesine aykırı olduğunda hüküm kıldı.

Karar gereği Türk hükümeti davacıya 12 bin Euro manevi tazminat ve bin 975 Euro mahkeme masrafı ödeyecek.

Öte yandan, Türk hükümeti AİHM kararlarının uygulanışının denetleyicisi olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi önünde vicdani retçilere yönelik olumlu bir adım attı. Türk hükümeti Strasbourg'da Avrupa Konseyi'ne vicdani ret konusunda Ankara'ya karşı AİHM'de ilk davayı kazanan Murat Ülke hakkındaki arama kararının Eskişehir Askeri Mahkemesi tarafından kaldırıldığını bildirdi. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi; Türk hükümetinden gelen bu bilgiyi "memnuniyetle karşıladığını" belirten bir karar aldı.

Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Türkiye'de vicdani ret hakkı ile ilgili verdiği son kararı memnuniyetle karşıladı. Mahkeme oybirliği ile "işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza ve

ya muamelelere tabi tutulmama" (Madde 3), adil yargılanma (Madde 6) ve "ifade, vicdan ve din özgürlüğü" (Madde 9) hakkının ihlal edildiği yönünde karar verdi.

Bu karar, son bir yıl içinde AİHM'in Türkiye'nin vicdani ret hakkını ihlal ettiği yönünde verdiği dördüncü karar. Temmuz 2011'deki Bayatyan Ermenistan'a Karşı Davası'nda Mahkeme ilk kez vicdani ret hakkının reddedilmesini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. Maddesi uyarınca hak ihlali olarak kabul etmişti.

Türkiye, vicdani ret hakkının yasal olarak kabul edilmediği tek Avrupa Konseyi üyesi.

Halil Savda vicdani reddini 2004'te açıkladı ve birçok kez tutuklandı, askerlik görevini yerine getirmeyi reddettiği için üç kez kovuşturmaya maruz kaldı. 2004 ile 2009 arasında toplam 17 ay tutuklu kaldı. Halil Savda, 2007'de tutukluyken kötü muamele gördüğünü, dört memur tarafından tek melenip dövüldüğünü, ağzına kirli bir çaput tıkladığını, üç gün boyunca sandalye ya da yatak olmayan bir odada çıplak tutulduğunu ve battaniye olmaksızın beton zeminde uyumaya zorlandığını iddia etmişti. Bu olaylar hiçbir zaman usule uygun bir şekilde soruşturulmadı.

Bu son karar, 2006'daki Ülke Türkiye'ye Karşı davasında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Osman Murat Ülke'nin defalarca kovuşturmaya tabi tutulup ardından bir vicdani retçi ve inançları dolayısıyla barışçı olduğu için zorunlu askerlik yapmayı reddetmesi üzerine mahkûm edilmesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3.Maddesini (insanlık dışı veya küçültücü muamele ya da ceza) ihlal ettiği hükmünü tekrarlamıştır. Mahkeme ayrıca Halil Savda'nın askeri mahkemenin tarafı olabileceğine dair korkusunun makul olduğuna dayanarak Sözleşme'nin 6. Maddesinin ihlal edildiği kararını verdi.

AİHM'in kararının ardından Uluslararası Af Örgütü'ne açıklama yapan Halil Savda, "Umarım karar Türkiye'de vicdani ret hakkının tanınması için yolu açar. Avrupa Konseyi Başkanlar Komitesi, Türkiye'ye yönelik baskıyı arttırarak bu hak ihlallerine kesin olarak son verilmesini ve bu kararların uygulanmasını sağlamalı. Bu da sadece yasada yapılacak bir değişiklik olabilir. Bu önemli değişimi gerçekleştirmek için kampanyalar düzenleyen Uluslararası Savaş Karşıtları ve Uluslararası Af Örgütü gibi uluslararası kuruluşlara minnettarım" dedi.

Orta sınıf nereye gidiyor?

Özcan Çağlar

“Orta sınıf” (1) denilen katmanlar sermaye düzeninin ideolojik ve iktisadi bakımdan sürdürülebilmesi açısından önemlidir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD, savaşın hareketlendirdiği sanayi sektörü ile bu sektörün diğer sektörlerle olumlu etkisi ve aşırı tüketim ile birlikte hızlı bir iktisadi büyüme kaydetmişti. Söz konusu iktisadi büyüme görece toplumun tüm kesimlerine yayılmıştı. Devletçe finanse edilen iş eğitimleri ile kalifiye hale gelen Amerikalı işçiler yüksek ücretler alırken, seri ve kitlesel üretim de bu ekonomiyi desteklemekteydi. Sonuç olarak, 1980'lere kadar olan dönemdeki iktisadi göstergeler, ABD'nin, harcanabilir geliri –efektif talebi– olan geniş bir imalat sınıfına, yani tüketici bir sınıfın ve dolayısıyla geniş bir orta sınıfın varlığına da işaret etmekteydi.

Ancak, ABD'de, gelir dağılımı üzerine yapılan araştırmalar hem imalat işlerinin hem de imalat sınıfının ve dolayısıyla orta sınıfın hızlı bir şekilde azaldığını göstermektedir. Foreign Policy İn Focus yazarı Nan Chen'in 12.06.2012 Tarihli Birgün Gazetesinde çevrilerek yayınlanan “Çin'in Kayıp Orta Sınıfı” adlı makalesi, ABD'deki orta sınıfın durumuna ilişkin çarpıcı veriler sunmaktadır:

“Piketty ve Saez'in yaptığı araştırmalar, gelir paylaşımında en çok kazanan yüzde 0,01'lik dilimin 1973'te yüzde 0,5'ten 2007'de yüzde 6'ya yükseldiği sonucuna varıyor. Ekonomik Politika Enstitüsü ise en çok gelir elde eden beşte birlik kesimin kazançlarının 1979 ile 2009 yılları arasında yüzde 49 oranında büyüdüğünü gösteriyor. Gelir sahipleri arasında ortadaki beşte birlik dilimin kazançlarında sadece yüzde 11,2'lik bir artış varken, en alttaki beşte birlik kesim içinse yüzde 7,4'lük bir düşüş söz konusu.”

Kansas'taki Osawatimie kasabasında ilk seçim konuşmasını yapan Barack Obama'nın ABD'deki orta sınıfla ilgili değerlendirmesi şöyle idi: “Kim olduğuna, nereden geldiği, nerede, nasıl başladığı hiç önemli olmaksızın, çalışan herkes, en azından orta sınıfa girebilecek durumdaydı. Böylelikle de dünyanın en güçlü ekonomisini yaratma fırsatımız oldu. Her Amerikalı bunun gururunu ve başarısını paylaştı, en tepedekilerden, orta yöneticiye, fabrika işçilerine kadar. İnsanların, eve gö-

türecek, çocuklarını büyütüp okula gönderebilecek, sağlık sigortasını ödeyecek, emeklilik zamanı için kenara koyacak kadar geliri vardı.”

Birçok Amerikalı için, bu koşulların ekonomik krizden çok önce ortadan kalktığını dile getiren Barack Obama nedeni şöyle açıklamıştı: “Orta sınıf eriyip giderken, tepedekiler, yatırımı ve gelirleri ile giderek zenginleşti. Hiç bir zaman olmadıkları kadar zengin oldular. Onlardan başka herkes sıkıntı yaşamaya başladı, birikim değil geçim derdine düştü. Bu durum ülkede, 'Çay partisi' ya da, 'Wall Street'i İşgal Et' gibi protestolara yol açtı. Gelir dağılımındaki adaletsizlik orta sınıf için 'olmak ya da olmamak' sorunu haline geldi.”

Dünya ekonomisinin diğer bir itici gücü olan Çin'deki durum da ABD'den pek farklı değil.

Nan Chen aynı makalesinde şunları yazdı: “Son otuz yılda, yıllık yaklaşık yüzde onluk bir oranda seyreden Çin'in gayri safi milli hasılasındaki büyümeden (ABD'deki şu anki duruma benzer bir şekilde) azınlık bir elitin yararlandığı görülmüyor. Büyüme belli bir ölçüde bütün Çin vatandaşlarını olumlu yönde etkilese de, gelir eşitsizliği had safhada. Çin'in Gini katsayısı (bir eşitsizlik ölçüsü) tehlikeli bir eşitsizlik düzeyine yaklaşarak kabaca 45,3 civarına bir artış gerçekleştirdi. Dolayısıyla, İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerika'daki orta sınıf büyümesini tekrarlamak yerine, Çin'in o aşamayı atlayıp sıra dışı bir üretkenlik modeline doğru yol aldığı, ancak ABD'de şu an görüldüğü gibi orantısız bir refah dağılımına da sahip olduğu söylenebilir.”

Bu söylenenler bütün ekonomiler için geçerli. Küresel ölçekte aşırı mal fazlalarının bulunmasının asıl nedeni sermayenin organik bileşimindeki artış nedeniyle ortaya çıkan yapısal bir bunalım olmakla birlikte, rekabet ve krize bir tepki olarak gerek işçi sınıfı ve yoksulların ve gerekse orta sınıfın harcanabilir gelirlerinin azalması da nedenlerden biridir. ABD'nin başkanı olduğundan bu yana Barack Obama'nın ısrarla orta sınıf meselesi üzerinde yoğunlaşması –seçim konuşmasında sorunun kapitalizmin işleyişinden kaynaklandığını itiraf etmiş olsa da– kapitalizmin yapısal bunalımını “orta sınıfı yeniden yaratmakla” aşabileceğini düşündüğü içindir.

Orta sınıf yaratabilmek açısından “sağlık refor-

mu” gibi, gelirleri bir yönüyle yeniden düzenleyici olabilecek bir tasarımı Barack Obama imzalayıp yürürlüğe koymuştu. Sağlık reformu tasarısında sigortasız 32 milyon Amerikalının sigorta kapsamına alınması hedefleniyor. Tasarıda devletin sağlık sigortası sağlaması öngörülmüyor. Ancak devlet özel sigorta şirketleri üzerindeki denetimi arttırıyor. Tasarıda sigorta şirketlerinin geçmişteki sağlık sorunlarını mazeret göstererek hastaları sigortalamayı reddetmesi yasaklanıyor. Sigorta primlerine denetim getirilirken primlerin ani bir şekilde artırılması da önleniyor. Tasarıya göre 2014 yılı itibariyle de Amerikalıların sağlık sigortası edinmesi zorunlu hale gelecek. Reform paketinde ayrıca yoksul kesimlerin sigorta alabilmesi için kaynak ayrılacak. Kongre Bütçe Dairesi’ne göre reformun maliyeti önümüzdeki 10 yıl içinde 940 milyar dolar olarak hesaplandı. Barack Obama’nın bu küçük adımı bile, O’nun “komünistlikle suçlanmasına” neden olmuş, hala orta sınıf içinde tutunabilenlerin protestosu ile karşılaşmıştı. Söz konusu protesto, sermaye düzeninin olağan bir şekilde sürdürülmesi için orta sınıfın (sınıfının içinde kaldığı müddetçe) ideolojik bakımdan kapitalizme nasıl bir bağ ile bağlandığını göstermesi açısından önem arz etmekteydi.

Gerek ABD ve gerekse Çin’de orta sınıf tartışmaları sürerken, Ipsos KGM adlı bir araştırma şirketinin iki yılda bir “Türkiye’yi Anlama Kılavuzu” isimli raporunda yer alan orta sınıf ile ilgili sonuçlar tartışma yaratmıştır. Son raporlarına göre 74,7 milyon nüfuslu Türkiye’nin yüzde 59’u orta sınıf mensubu olup, son bir yılda da 1,9 milyon kişi daha orta sınıfa katılarak, o katmandaki nüfus 43,5 milyon kişiye ulaşmış.

Önce raporda yer alan yukarıdaki rakamlara nasıl ulaşıldığına bakmakta fayda var: araştırma, günde kişi başına 10 dolar (günlük 18 TL, aylık 540 TL) üzerinde harcayabilenleri orta sınıf mensubu kabul eden OECD’nin satın alma gücü paritesi baz alınarak gerçekleştirilmiş. Söz konusu paritenin yoksulluğa kılıf olan ideolojik bir parite olduğundan kimsenin kuşkusu olmasın! OECD’nin kişi başına 10 dolarlık satın alma paritesine göre, Türkiye’de net asgari ücretin vergi muafiyeti ile 701,14 TL olduğu, bu ücreti elde eden herkesin orta sınıfı mensubu olacağı aşikâr; ancak yine de tek bir asgari ücretle geçinen dört kişilik bir aile için kişi başına 540 TL bile hayal olarak görülmelidir. Söz konusu parite ve bu pariteye göre raporda belirlenen orta sınıf oranı, hepimizin aşağı yukarı aynı yaşam koşullarına sahip olduğumuzu ima eden ve rahatlamamızı sağlamaya dönük “ideolojik bir aygıt” olarak düşünülmelidir.

Disk-Ar, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

Hane Halkı Harcama Kalıbı, TÜİK madde fiyat ortalamaları ve dört kişilik bir ailenin sağlıklı bir biçimde alması gereken kalori miktarı üzerinden hesaplanan beslenme kalıbı dikkate alınarak 2012 Mart ayı için, dört kişilik bir ailenin açlık sınırını 1.047,00 TL, yoksulluk sınırını ise 3.312,00 TL olarak hesaplamıştır. Tayyip Erdoğan ise memurlara “iki araba alacağımıza bir ev alın” tavsiyesinde bulunmaktadır. Veriler iki tane araç alabilecek orta sınıf mensubu veya memur bulabilmenin olanak dışı olduğunu açıkça göstermektedir.

O halde Türkiye’nin yüzde 59’u orta sınıf mensubu değildir. Çünkü TÜİK verilerine göre, en yoksul ile en zengin arasındaki fark 2005 yılında 7,5 kat iken 2009 yılında 8,5 kat olmuştur. Orta sınıf büyümüş olsaydı en zengin ile en yoksul arasındaki uçurum farkının küçülmesi gerekirdi.

Ipsos KGM araştırma şirketinin yapmış olduğu araştırma sonuçlarında iddia etmiş olduğu yüzde 59’luk orta sınıf oranı, işçi ve diğer emekçi sınıfların giderek yok olduğu ve/veya gittikçe azaldığı ya da işçi sınıfının gittikçe orta sınıf haline geldiği anlamına da gelmektedir. Oysa hayatın akışının bu yönde olmadığı bellidir.

Ayrıca, toplumsal sınıflar elde ettikleri gelirlerle göre değil, üretim sürecindeki ve üretim araçlarının karşısındaki konumlarına göre belirlenmektedirler. İşçiler ve diğer emekçiler üretim aracına sahip olamayan ve çalışmazsa yaşayamayacak olan yani emeğinden başkaca satacak bir şeyi olmayanlardır.

Orta sınıf kavramının ve/veya statüsünün gün geçtikçe yoksulluğu örten ideolojik bir perde haline geldiğini görmekteyiz. Yıllık olarak gelirinin sadece 74 lirasını sinemaya, tiyatroya ve maça gidebilmek için ayırabilen bir sınıfsal kategoriye orta sınıf demenin başka anlamı yoktur.

(1) “Orta sınıf” kavramı tartışmalı bir konu, daha ziyade ABD sosyolojisinde kullanılıyor. Üst sınıf (upper class), orta sınıf (middle class) ve alt sınıf (lower class) diye geçiyor, hatta daha da öteye gidip orta sınıfı da ayırıyorlar “yukarı orta sınıf” (upper middle class) ve alt orta sınıf (lower middle class) diyorlar. [Gülmüştür ama arasına “orta orta sınıf” (middle middle class) diyenler bile var.]

Anlaşılabileceği gibi bu toplumsal hiyerarşi yıllık gelire göre yapılıyor. Oysa sosyal sınıf tanımının muğlak olmayan içeriği o katmana mensup insanların üretim araçları karşısındaki durumlarına ve üretim sürecindeki yerlerine göredir.

Kavram Marksist literatürde şehir ve kırsal küçük burjuvazisine tekabül eden katmanlardır.

(2) Metinde geçen “orta direk” lafı Turgut Özal’ın uydurduğu içi boş bir sözdü. Bilim dışıdır ve evrensel ekonomik ya da sosyal literatürde yeri yoktur. Herkes farklı anlamıştır, ama şurası kesin Özal’ın orta direği “orta sınıf” değildi, işçiler dâhil geniş ve anlamsız bir sözdü ve hazret kendisine oy vermiş olanları kastediyordu. Onların da oranı önce % 44’ten % 33’e düştü, sonra da % 22’ye. Özal Başkanlıktan Cumhurbaşkanlığına düşünce, “orta direk” de unutuldu gitti.

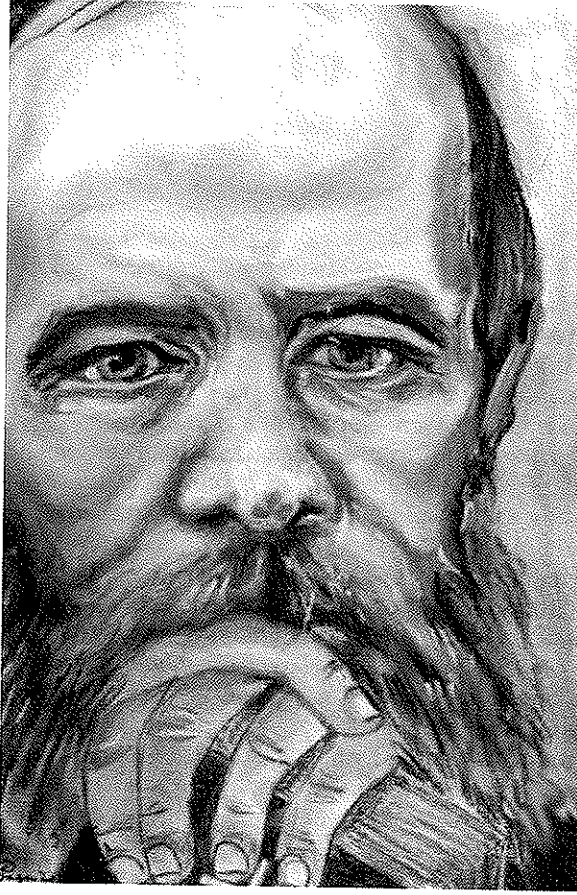
Dostoyevski'de Karnaval Öğeleri

Mihail M. Bahtin*

Çeviren: Oğuz Öztigül

K Dostoyevski'de Karnaval Öğeleri Mihail M. Bahtin* Çeviren: Oğuz Öztigül
arnavalın ve daha sonra buradan türeyen soytarılıkla panayır komedisinin Dostoyevski üzerindeki etkileri, başından karnavala benzer pek çok olay geçmiş olmasına karşın, yine de dolaylı olmuştur (Ukrayna karnaval folkloru da Gogol'ü dolaylı bir şekilde etkilemiştir). 18. ve 19. Yüzyıl yazarlarından bir çoğu gibi Dostoyevski'nin de yapıtlarında karnaval öğelerine yer verşi, her şeyden önce edebi-türe özgü bir gelenektir. Bu geleneğin edebiyat dışı kaynağını, yani gerçek karnavalı bu yazarlar olasılıkla bir kez bile bi-linçli bir şekilde göz önüne almamışlardır. Ne var ki, karnaval ve biçimleri, simgeleri, özellikle de dünyayı bir karnaval gibi duyumsayış birçok edebi tür tarafından yüzyıllar boyu soğurulmuş, bu türlerin özgüllükleriyle kaynaşmış, ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve onlara biçim vermiştir. Karnaval adeta edebiyata, daha doğrusu gelişiminin en güçlü aşamasına girmiş, orada yer etmiştir. Edebiyat diline aktarılan karnaval biçimleri, yaşamı sanatsal yönden yansıtmının güçlü araçlarından biri olmuş, sözcükleriyle biçimleri de olağanüstü bir simgesel genelleştirme, yani derinliğine genelleştirme gücüne sahip özel bir dil haline gelmiştir. Yaşamın pek çok yönünü, daha doğrusu, derinde yatan katmanlarını bulmak ve yansıtmak sadece bu dilin yardımıyla mümkündür. Bir yazarın bu dile, yani edebiyattaki karnaval türü geleneğine egemen olmak için, bu geleneğin bütün öğelerini ve kollarını tanıması şart değildir. Her tür, fazlasına gerek duyulmayan örneklerle, hatta sadece fragmanlarla kavranabilen ve yaratıcı biçimde uygulanabilen organik bir mantığa sahiptir. Ancak türün mantığı soyut bir mantık değildir. Mevcut türün her yeni varyantı, her yeni yapıt bu mantığı zenginleştirir, türün dilini yetkinleştirir. Karnaval geleneği Dostoyevski'de yeniden yorumlanarak, öteki sanatsal momentlerle birleşerek ve yazarın özel sanatsal amaçlarına hizmet ederek özgül bir tarzda yeniden doğmuştur. Karnaval öğeleri Dostoyevski'de çoksesli romanın öteki özgüllükleriyle organik bir şekilde birleşmektedir. Dostoyevski'deki karnaval öğelerini çözümle-meye başlamadan önce

iki sorun üzerine bazı açıklamalarda bulunmak zorundayız. Karnaval öğelerine yer verme sorununun doğru olarak anlaşılması istenirse, o zaman karnavalı soytarılık, hatta bohemlik gibi basite indirgeyen görüşlerden vazgeçilmesi gerekmektedir. Karnaval binlerce yıldan bu yana halkın, dikkat edilsin tüm halkın dünyayı duyumsayış biçimlerinden biridir. Dünyayı bu şekilde duyumsayış korkuyu uzaklaştırmış, insanların birbirleriyle ve dünya ile yakınlaşmasını sağlamış, tüm insanları özgür, senli benli-ailevi bir ilişki içine sokmuştur. Dünyayı bu tarzda bir duyumsayıta dışa vurulan değişimin sevinci, bu sevinçli görecelik, korkudan doğmuş olan ve oluşa, değişmeye düşman, varlığın ve toplumun oluşmuş durumunu mutlaklaştırmak isteyen dogmaların egemenliğindeki tek yanlı ve karanlık resmi ciddiyetin karşısında yer almaktadır. Dünyayı karnavalcasına duyumsayış insanları bu tür bir ciddiyetten kurtarmaktadır. Bunun nihilizmle, hafifmeşreplikle ve sıradan bir bi-reycilikle ortak yanı yoktur. Karnavala ilişkin, günümüz için belirleyici olan sığ teatral-panayırvari tasarımlardan da insanın kendini kurtarması gerekmektedir. Karnavalın doğru olarak anlaşılması isteniyorsa, başlangıcı Antikçağ ve gelişiminin tepe noktası Ortaçağ ile Rönesans gözden uzak tutulmamalıdır. İkinci sorun edebi akımlarla ilgilidir. Türün yapısına giren ve onu belli bir ölçüde belirleyen karnaval öğeleri değişik akımların ve yaratma yöntemlerinin çerçevesi içinde uygulanabilmektedirler. Karnaval öğelerini romantizmin bir özelliği olarak görmek pek doğru olmaz. Ancak her akım ve her yaratma yöntemi karnaval öğelerine bir başka ve yeni bir anlam kazandırmaktadır. Bu durumu görmek için, örneğin Voltaire'deki (aydınlanmacı gerçekçilik), Tieck'in ilk yıllarındaki (romantizm), Balzac'taki (eleştirel gerçekçilik) ve Ponson de Terraille'deki (arı serüven edebiyatı) karnaval öğelerini karşılaştırmak yeterli olacaktır. Adı geçen yazarlarda karnaval öğelerine yer veriş oranı hemen hemen aynıdır, ancak ait oldukları edebi akımlar bağlamında değişik sanatsal amaçlarının gerçekleşmesine hizmet etmektedirler ve bu nedenle farklı bir "ses verirler". Bununla beraber karnaval özelliklerinin varlığı, bütün bu yazarla-

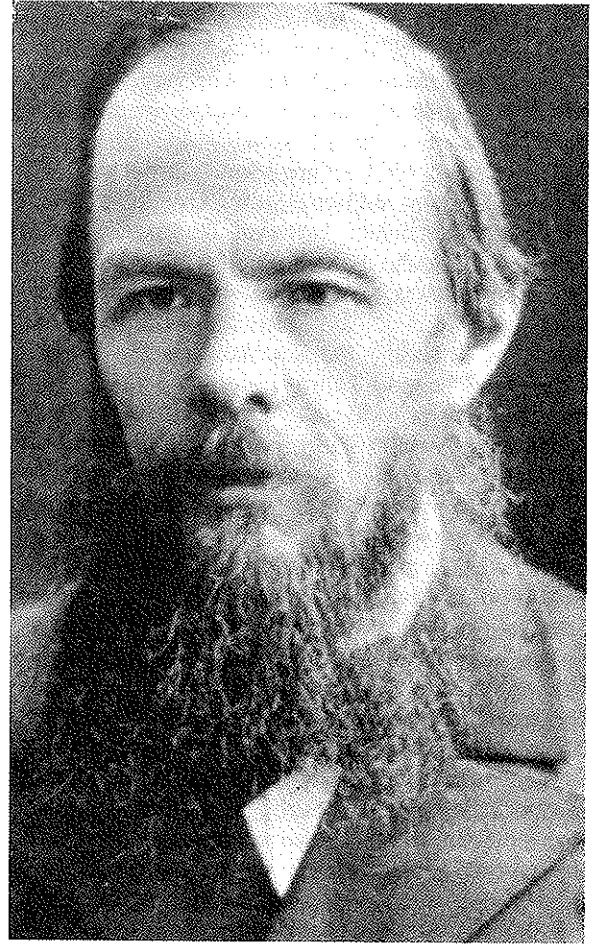
rı türe özgü aynı geleneğe katmakta, aralarında poetik açılarından oldukça önemli bir bağ kurmaktadır. Dostoyevski'nin ilk yapıtlarındaki karnaval öğelerinin üzerinde durmak istemiyoruz. Yazarın sadece sürgünden sonra yayımlanan yapıtlarında yer alanları göstermekle ve bunların temel işlevlerini ortaya çıkarmakla yetineceğiz. Yoksa bu sorunu, Dostoyevski'nin tüm yapıtlarını ele alarak kapsamlı bir biçimde ve derinliğine araştırmak bu çalışmanın sınırlarını aşacaktır. Dostoyevski'nin ikinci döneminde kaleme aldığı ilk yapıtı Amcanın Rüyası, keskin hatlarla belirlenmiş, ancak oldukça basit ve yüzeysel karnaval öğelerinin varlığıyla dikkati çekmektedir. Olayların merkezinde, aynı zamanda bir fela-ketle sonuçlanan, Moskalyova ile Prens'in foyalarının meydana çıkarılışını ve aşağılanışlarını içeren bir skandal yer almaktadır. Moskalyova ironik bir tarzda övülmektedir: Burada övgü ile hakaretin birbirine karışmasını karıştırılmasını görürüz. Prens'in, yani karnaval kralının ya da daha doğrusu karnavallık damat adayının aşağılanması ile skandal sahnesi bir teşrih karakterine sahiptir. Bu ise tipik bir karnaval öğesidir, "karnavalın anatomisi"dir. Bu tür sahneler Rönesans'ın karnavala çevrilmiş edebiyatında,

özellikle Rabelais'de ve daha zayıf biçimiyle Cervantes'te sık sık rastlanmaktadır. Ancak aşağılanan karnaval kralı rolüne, öykünün kadın kahramanı Maria Aleksandrovna Moskalyova da girmektedir. Ne var ki, yaşlı damat adayının gülünç aşağılanma sahnesinin ardından, adeta bunun karşıtını oluşturan genç damat adayının öğretmen Vasya'nın trajik bir şekilde kendi kendini aşağılayış sahnesi ile ölümü gelmektedir. Birbirlerini karşılıklı yansıtan ya da belli belirsiz sezdirenen ve biri komik, öteki trajik ya da biri yüksek, öteki alt düzeyde gerçekleşen ya da biri olumlayan, öteki yadsıyan sahnelerin ve kişilerin bu şekilde iki kez yinelenişi, Dostoyevski'ye göre, tamamen karakteristik bir durumdur. Bu ilişkili sahneler bir araya getirildiğinde karşıt anlamlı bir bütün oluştururlar. Bu ise, dünyayı karnavalmışçasına duyumsayışın yoğun bir ifadesidir. Ancak Amcanın Rüyası'nda bu özellik henüz yüzeysel kalmaktadır. Stepançikovo Köyü'ndeki karnaval öğeleri, burada da yüzeysel pek çok özelliğin bulunmasına karşın, çok daha yoğun ve önemlidirler. Stepançikovo'daki yaşam, albay Rostanov'un çiftliğinde istediği gibi davranan bir despot haline gelmiş asalak ve soytarı Foma Fomiç Opiskin'in çevresinde dönmektedir. Opiskin bir karnaval kralından başka bir şey değildir. Bu yüzden Stepançikovo'daki yaşam açık seçik bir karnaval niteliği taşımaktadır. Bu, normal yollardan ayrılmış, neredeyse tersyüz edilmiş bir yaşamdır. Burada karnaval kralı Foma Fomiç'in sözü geçtiği için başka türlü de zaten düşünülemez. Bu yaşamda yer alan öteki kişiler de karnaval renkleri taşımaktadırlar: Beylik-romantik tarzdaki aşktan yana çılgın ve zengin, ama temiz ve de iyi yürekli Tatyana Ivanovna, generalin, Foma'ya tapınan akılsız karısı, hiç durmadan beyaz bir boğa düşleyen ve Komarinskaya dansı yapan küçük budala Falaley, soylu olmayan adını değiştirmek isteyen, ancak bulduğu her yeni ada hizmetçi-ler tarafından yakışsız kafiye uydurulan kaçık usak Vidopliyasov, yaşamının son günlerinde Fransızca öğrenmek zorunda bırakılan yaşlı Gavrila, hilebaz soytarı Yeşevikin, zengin bir kadınla evlenme hayalleri kuran "ilerici" budala Obnoskin, züğürt Misinçikov, baykuşa benzeyen Bakçeyev ve diğerleri. Bütün bu kişiler, kendilerine uygun normal konumlarını yitirmiş, herhangi bir nedenle yaşamın olağan yolunu terketmiş insanlardır. Romanın konusu, pek de sürükleyici olmayan bir dizi skandal, garip ve gizemli eylemlerden, aşağılanma ve yüceltmelerden oluşmaktadır. Gogol'ün Dostlarla Yazışmalardan Seçme Bölümlerinin de alaya alındığı yapıt parodiler ve yan-

parodilerle doludur. Bu parodiler öykünün karnaval atmosferine organik bir şekilde eklenmektedirler. Karnaval öğelerine yer veriş Dostoyevski'ye, karakterlerdeki ve insanların davranışlarındaki normal yaşam koşullarında ortaya çıkarılamayacak olan momentleri görme ve gösterme olanağını sağlamaktadır. Özellikle Foma Fomiç karakterindeki karnaval özellikleri diğerlerinden çok daha belirgindir. O artık kendisiyle uyuşmamakta, kendisine benzememektedir; seçik ve eksiksiz bir tanımlamasını yapmak mümkün değildir. Bu karakterde, Dostoyevski'nin daha sonraki kahramanları kendilerini hissettirmektedirler. Ayrıca Foma Fomiç albay Rostanov'le birlikte birbirine karşıt bir karnaval çifti oluşturmaktadır. Dostoyevski'nin ikinci dönemine ait bu iki yapıttaki karnaval öğelerinin üzerinde duruşumuzun nedeni, bunların bir parça yüzeysel, ama bu yüzden çok daha belirgin olmalarıdır. Yazarın daha sonraki yapıtlarında karnaval öğeleri derindeki katmanlarda yer almakta, nitelikleri değişmektedir. Ele alınan bu iki yapıtta oldukça yüksek perdeden çıkan gülüş giderek bastırılmaktadır. Burada karşımıza, dünya edebiyatındaki önemli fenomenlerden biri, yani azaltılmış gülme çıkmaktadır. Gülme, gerçeklik karşısında belirli, ama mantık diline çevrilemeyen estetiksel bir davranıştır; gerçekliği sanatsal açıdan görme ve meydana çıkarma tarzıdır; bu nedenle sanatsal biçimlendirmeyi, süreyi, türü geliştirme tarzıdır. Karşıt anlamlılığı içeren karnaval gülüşü, aynı zamanda tür oluşturan yaratıcı büyük bir güçtür. Bu gülüş, fenomoni değişim ve geçiş süreci içinde yakalamakta ve kavramaktaydı. Fenomende oluş'un her iki kutbunun yeri, birbirinden kopmayan, canlılıklarını ve yenilenişlerini sağlayan bir sıralamayla saptanmıştır. Ölümde doğum, doğumda ise ölüm görünür hale gelmektedir, aynı şekilde yengide yenilgi, yenilgide ise yengi, yüceltmede aşağılama vb. Karnaval gülüşü bu değişim momentlerinden herhangi birinin mutlaklaşmamasını, tek yanlı bir ciddiyet içinde duruklaşmamasını sağlamaktadır. Ölümde doğumun "görünür" hale geldiğini söylediğimiz zaman, karnavala özgü karşıt anlamlılığı bir parça tahrif etmekteyiz. Çünkü ölümle doğumu birbirinden ayırmakta, bir parça uzaklaştırmaktayız. Oysa canlı karnaval kişilerinde ölüm gebedir, doğurgan ana rahmi mezar olarak meydana çıkmaktadır. Alayla zaferin, aşağılanmayla övgünün ayrılmaz biçimde kaynaştığı yaratıcı, karşıt anlamlı karnaval gülüşünü doğuran işte bu tür figürlerdir. Karnaval figürleriyle karnaval gülüşü edebiyata aktarıldığında, edebiyatın özgül sorunlarına uygun olarak az ya da çok de-

ğişikliğe uğramaktadırlar. Karnaval koşullarına uydurulmuş edebi figürlerdeki karşıt anlamlılık ve gülüş, bu değişikliğin niteliğinden ve boyutlarından bağımsız bir şekilde korunmaktadır. Ancak bu, belirli koşullar altında ve belirli türlerde azalabilmektedir. Gerçi gülmeyi belirleyen hâlâ figürün yapısıdır ama gülmenin sesi iyice kısılmıştır artık. Deyim yerindeyse gülmenin izlerini betimlenen gerçekliğin yapısı içinde görürüz, ama gülmenin kendisini işitme-yiz. Platon'un ilk dönem diyaloglarında gülme, bütünüyle değilse bile, indirgenmiştir; ama gülmenin izlerini başkisi (Sokrates) figürünün yapısında, diyaloglara yön veriş tarz ve biçiminde, özellikle de düşünceleri, oluşan varlığın aydınlık göreceliği üzerinde yoğunlaştıran, dogmatik (monologa özgü) bir soyutlama içinde duruklaştırmayan, salt retoriksel olmayan, gerçek diyalog tarzında görmek mümkündür. Bu diyaloglarda gülme zaman zaman figürün yapısından çıkmakta ve adeta sesli bir hale gelmektedir. Platon'un son dönem diyaloglarında ise gülme en aza indirgenmiştir. Rönesans edebiyatında gülme genellikle indirgenmemiştir; fakat "ses yoğunluğu" eşit değildir. Örneğin Rabelais'de açıkça ve yüksek perdeden çıkan bu gülüş Cervantes'de artık bu denli aleni değildir. Don Quichotte'un ilk kitabında oldukça sesli çıkan gülüşün gücü, ikinci kitapta iyice azalmıştır artık. Bu durum başkisi figürünün yapısında ve süjede meydana gelen kimi değişikliklere de bağlıdır. Onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyılların karnaval edebiyatında gülme, genellikle ironi, mizah ve indirgenmiş gülüşün öteki biçimleri halinde, büyük ölçüde azaltılmıştır. Şimdi Dostoyevski'deki indirgenmiş gülmeye dönelim tekrar. İkinci dönemin bu ilk iki yapıtında gülme açık seçik duyulmaktadır hâlâ. Karnavala özgü karşıt anlamlılık da korunmaktadır. Dostoyevski'nin daha sonraki büyük romanlarında ise gülme büyük ölçüde indirgenmiştir (özellikle Suç ve Ceza'da). Ancak Dostoyevski'nin türe özgü karnaval geleneğiyle birlikte benimsediği dünyayı sanatsal yönden örgütleyen ve aydınlatan karşıt anlamlı gülüşün izlerini bütün romanlarında görmek mümkündür. Bu izlerle, figürlerin yapısında, süjenin bir çok durumunda, biçimin kimi özelliklerinde de karşılaşırız. Ancak indirgenmiş gülüş en önemli, hatta belirleyici biçimini yazarın konumundan almaktadır. Bu konum, her çeşit tek yanlı dogmatik ciddiyeti dışlamakta, yaşamın ve düşüncenin sadece tek bir yönünün, tek bir kutbunun mutlaklaşmasına göz yummamaktadır. (Yaşamın ve düşüncenin) tek yanlı ciddiyeti, tek yanlı dokunaklılık (Pathos) bütünüyle kahramanlara geçmektedir. Ancak

kahramanlarını romanın "büyük diyalog"unda karşı karşıya getiren yazar, bu diyalogu açık bırakmakta, sonuçlandırmamaktadır.Dünyayı karnavalcasına duyumsayışın da hiçbir son tanımadığını, her çeşit kesin son düşman olduğunu belirtmekte yarar vardır sanırım. Her son burada yeni bir başlangıçtır. Karnaval figürleri her zaman yeniden doğmaktadırlar.Kimi araştırmacılar (Vyaçeslav İvanov, Komaroviç) Antikçağ'ın (Aristoteles) arınma (katharsis) terimini Dostoyevski'nin yapıtlarına uygulamışlardır. Bu terim çok geniş olarak ele alınırsa, o zaman bu uygulamaya karşı pek bir şey denemez (çünkü geniş anlamda arınma olmazsa, sanattan da söz edilemez). Ancak (Aristotelesçi anlamda) trajik arınma kavramını Dostoyevski'ye uygulamak mümkün değildir. Dostoyevski'nin romanlarını sonuçlandıran arınmayı (elbette upuygun olarak değil ve biraz da çok akılcı bir şekilde) şöyle ifade edebiliriz: Dünyada hiçbir şey kesin değildir, dünyada ve dünya hakkında son söz henüz söylenmemiştir, dünya açık ve serbesttir, daha her şeyin arifesindeyiz ve hep böyle kalacaktır. İşte bu, karşıt anlamlı gülüşün arındırıcı anlamıdır da aynı zamanda.Buraya kadar söylediklerimiz sanatçı Dostoyevski için geçerlidir. Gazeteci Dostoyevski'ye ise kısıtlanmış tek yanlı ciddiyet, dogmacılık ve hatta eskatoloji bile yabancı değildir. Ne var ki, gazeteci Dostoyevski'nin düşünceleri romanlarından birinde belirir belirmez, bitmemiş ve açık diyalogun ayrıcalıksız, ete kemiğe büründürülmüş sesleri haline gelmektedir.Dostoyevski'nin romanlarında her şey henüz söylenmemiş, örneği olmayan "yeni söz"e dönüktür. Herkes merakla bu sözü beklemektedir. Ve yazar da, tek yanlı ve tek anlamlı ciddiyeti bir yana bırakarak, bu sözün yolunu kesmemektedir Karnaval edebiyatındaki indirgenmiş gülme, bu tür bir yapıtın kasvetli bir havaya sahip olmasını dışlamamaktadır. Dostoyevski'nin yapıtlarındaki kasvetli hava bizleri şaşırtmamalıdır. Çünkü bu hava yapıtın son sözü değildir.Dostoyevski'nin romanlarında indirgenmiş gülme kimi zaman dışa taşmaktadır. Bu durum, özellikle anlattıkları her zaman parodi-sel-ironik karşıt anlamlılık tarafından belirlenen bir anlatıcının ya da kronikçinin öyküye katıldığı yerlerde görülmektedir. Örneğin Eciniler'de Stepan Trofimoviç'e düzülen övgüler ki bunlar Amcanın Rüyası'ndaki Moskalyova'nın övülüşüne çok benzemektedir, bu şekilde biçimlendirilmiştir. Dostoyevski'nin bütün romanlarına serpiştirilmiş olan açık ya da yarı gizli parodilerde de bu gülüş açıkça duyulmaktadır.Şimdi de Dostoyevski'nin romanlarındaki karnaval öğelerinin öteki özgüllüklerinden bazı-

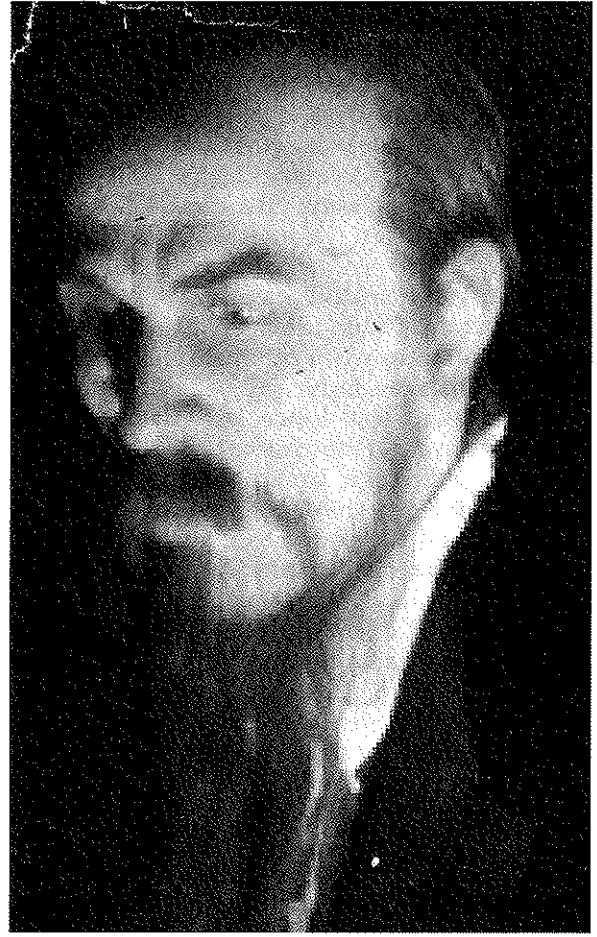

larını gözden geçirelim. Karnaval öğelerine yer veriş, hazır bir içeriğe uygulanan yüzeysel ve duruk bir şema değildir, tersine sanatsal görüşün son derece esnek bir biçimidir, yeni-olanı ve hiç görülmemiş-olanı meydana çıkarma olanağını sağlayan bir çeşit bulgusal ilkedir. Karnaval öğelerine yer veriş, sahip olduğu değişmenin ve yenilemenin dokunaklılığıyla oluşmuş-olanı, görünüşte duruk ve bitmiş-olanı görece duruma getirerek Dostoyevski'ye, insanların ve insanlar arası ilişkilerin derindeki katmanlarına girme olanağını tanımıştır. Bundan başka, daha önceki yaşam biçimlerini, ahlak kurallarını, inançları "çürüten sicimler"e dönüştüren ve o güne kadar insanın, insani düşüncenin gizli kalmış karşıt anlamlı ve de yetkinleştirilemeyen doğasını meydana çıkaran kapitalist ilişkilerin sanatsal açıdan sergilenişi için son derece yararlı olduğu da anlaşılmıştır. Sadece insanlar ve davranışları değil, üstelik düşünceler bile kapalı hiyerarşik yuvalarından zorla dışarı atılmışlar ve "mutlak", hiçbir şeyle sınırlanmayan diyalogun ailevi ilişkileri içinde karşı karşıya gelmişlerdir. Bir zamanlar Atina'nın pazar meydanın-

da "aracı" Sokrates'in yaptığı gibi, kapitalizm insanları ve düşünceleri bir araya getirmiştir. Suç ve Ceza'dan başlamak üzere Dostoyevski'nin tüm romanlarında diyalog, sürekli olarak bir karnaval diyaloguna çevrilmiştir. Suç ve Ceza'da karnaval öğelerinin başka görüntü biçimleriyle de karşılaşırız. Bu romanda her şey -insanların yazgıları, yaşantıları ve düşünceleri- neredeyse kendi sınırlarını zorlamaktadır, her şey kendi karşısına dönmek üzeredir (ama elbette soyut-diyalektik anlamda değil), her şey abartılmakta ve aşırıya vurulmaktadır. Romanda istikrar kazanan hiçbir şey yoktur, yaşam sürecinin olağan akışı içinde yer alabilecek ve kendisini burada geliştirebilecek olan hiçbir şey hak ettiği dinginliğe kavuşmamaktadır (Dünya ile Razumihin için böyle bir gelişme olasılığını Dostoyevski ancak romanın sonunda sezdirmekte, ama betimlememektedir: Böyle bir yaşam kendi sanatsal dünyasının sınırları dışında kalmaktadır). Her şey değişme ve yeniden doğuşun özlemine çekmektedir. Her şey sonuçlanmamış geçiş anı içinde gösterilmektedir. Romanda önemli işlevi olan olayların geçtiği yer Petersburg kenti de varlıkla var-olmayanı, tıpkı bir sis gibi her an dağılabilecek ve ortadan kalkabilecek gerçeklikle düşlemin sınırında bulunmaktadır. Petersburg kentinin istikrarsızlığı için bir gerekçe gösterilmemekte, haklı nedenler ile sürülmemektedir; Petersburg kenti de "her şeyin arifesi"nde yaşamaktadır. Petersburg'a ilişkin bu karnaval anlayışı Dostoyevski'de ilk kez Bir Yufka Yürekli (1847) adlı öyküde görülmüş, daha sonra Petersburg'un Şiir ve Düzyazıyla Düşsel Öyküsü'nde (1861) önemli ölçüde geliştirilmiştir. Suç ve Ceza'da Gogol'un yapıtları (Amcanın Rüyası ve Stepançikovo Köyü'nde olduğu gibi) artık karnaval öğelerinin kaynağı yerine geçmemektedir. Burada olasılıkla Balzac'ın ve de toplumsal serüven romanlarının (Soulier, Sue) etkileri ağır basmaktadır. Ancak Suç ve Ceza'daki karnaval öğelerinin en önemli kaynağı hiç kuşkusuz Puşkin'in Maça Kızı adlı yapıtıdır. Şimdi romandan küçük bir bölümü çözümleneceğiz ve bu bize, Dostoyevski'deki karnaval öğelerinin önemli özgüllüklerinden bazılarını gösterme olanağını verecektir. Aynı zamanda Puşkin'in etkisine ilişkin savımızı da belirginleştirebileceğiz. Porfiriy ile ilk karşılaşmasından ve gizemli küçük burjuvanın kendisine "katil!" diye seslenmesinden sonra Raskolnikov bir düş görmek ve bu düşte tefeci kadını yeniden öldürmektedir. Düşün son bölümünü buraya alalım: "Bir süre başucunda durdu. 'Korkuyor' diye düşündü. Usulca baltayı ilmiğinden kurtardı ve kocakarının tepesine indirdi; bir, bir daha vur-

du. Ama tuhaf değil mi, kocakarı bu vuruşlardan kımıldamadı bile, sanki tahtadan yapılmıştı. Delikanlı korktu, biraz daha eğilip ona yakından baktı. Ama kocakarı da başını biraz daha eğdi. Bunun üzerine delikanlı da ta döşemeye kadar eğildi, aşağıdan yüzüne baktı ve korkudan dona kaldı: Kocakarı sandalyesinde oturmuş, sessiz bir gülüşle katıla katıla gülüyor, Raskolnikov'un, bu gülüşünü duymaması için bütün gücünü harcıyordu. Delikanlıya birden bire sanki yatak odasının kapısı aralanıyor gibi geldi. Sanki oradan da gülüşmeler ve fısıldaşmalar gelmeye başladı. Delice bir öfkeye kapıldı. Bütün gücüyle kocakarının kafasına vurmaya başladı. Ama baltayı her vuruşunda yatak odasından gelmekte olan gülüşme ve fısıltılar da gittikçe artıyor, daha iyi işitiliyordu. Kocakarı ise katıla katıla gülmekteydi. Raskolnikov kaçmak istedi, ama bütün koridor insanlarla dolmuştu. Merdivene bakan kapılar ardına kadar açıldı. Merdivenin başı, yukarıdan aşağıya kadar basamaklar iğne atsanız yere düşmeyecek kadar insanla doluydu. Hepsi de bakıyorlardı, ama hepsi bekliyor ve susuyorlardı. Delikanlının yüreği sıkıştı, bacakları büyümüş gibi kımıldamaz oldu, bağırarak istedi ve uyandı. "Bu betimlemede ilginç birçok moment yer almaktadır.1) Dostoyevski burada düşün fantastik mantığına başvurmuştur. Ve bu mantık kendisine, öldürülmüş, gülen kocakarı figürünü yaratma, gülmeyi ölüm ve cinayetle birleştirme olanağını sağlamıştır. Ama bunu, karnavalın karşıt anlamlı mantığı da sağlamaktadır. Demek ki burada karnavala özgü tipik bir birleşim söz konusu olmaktadır. Dostoyevski'deki gülen kocakarı figürü, Puşkin'in mezardan göz kırpan kontesini ve iskambil kağıdından göz kırpan (yaşlı kontesin karnavalvari benzeri) maça kızını andırmaktadır. Burada söz konusu olan, rastlantısal ve yüzeysel bir benzerlik değil, iki figür arasındaki özü gereği var olan bir uyumdur, çünkü bu uyum metnin bütününe yayılmakta, figürlerin hayasından ve temel düşüncel içerikten türemektedir. Her iki durumda da sözü edilen, Rus kapitalizminin özgül koşulları altındaki "Napolyonculuk"tur. Bu somut-tarihsel fenomen ikisinde de ikinci bir boyut, yani karnaval öğesinin sonsuz anlamsızlığa uzanan boyutunu kazanmaktadır. Ayrıca bu birbirine yakın fantastik figürlere (gülen ölü kocakarlara) benzeri şekilde gerekçeler gösterilmektedir: Puşkin'de cinnet, Dostoyevski'de hummalı bir düş.2) Raskolnikov'un düşünde sadece (düşte cinayet işleminin mümkün olmadığını kanıtlayan) kocakarı değil, yatak odasında da birileri gülmekte ve giderek bu gülüşmeler artmaktadır. Ardından

merdivenlerde ve aşağıda bir yığın insan belir-mektedir. Basamaklardan yukarıya doğru çıkan bu insanlara, karşılık Raskolnikov yukarıda, merdiven sahanlığında durmaktadır. Bu sahne, karnaval kralının herkesin gözü önünde tüm halk tarafından tam anlamıyla aşağılayıcı bir şe-kilde alaya alınmasıdır. Açıklık yerler, alanlar halkın her yerde var oluşunun simgesidir. Ve Raskolnikov romanın sonuna doğru suçunu itir-af etmek üzere polise teslim olmak istediği za-man, önce bir alana gitmekte ve halkın önün-de yere eğilmektedir. Raskolnikov'un düşlediği, halk tarafından aşağılanışın tam karşılığını Puş-kin'in Maça Kızı'nda bulamayız. Ancak kısmen de olsa bunu karşılayan bir sahne yer almaktadı-r burada: Hermann'ın halkın gözü önünde, kontesin tabutu başında baygınlık geçirmesi. Raskolnikov'un düşünün tam karşılığına ise Puş-kin'in başka bir yapıtında, Boris Godunov'da rastlarız: Sahte Demetrius'un Çudov-manastırının hücrelerinde gördüğü kehanetlerle dolu düş. Bu düş tıpkı keyfi yüceltmenin, halk tarafından gül-lünç bir şekilde aşağılanmanın ve çöküşün kar-navala özgü mantığını içermektedir.3) Raskolni-kov'un düşünde uzam, karnaval simgelerine benzer ek bir anlam kazanmaktadır. Yukarı, aşağı, merdiven, eşik, koridor, merdi-ven sahan-lığı gibi yerler bunalımın, radikal değişmelerin, beklenmeyen dönüşümlerin meydana geldiği, kararların verildiği, yasak olanın sınırının aşıldığı, yenilenmenin ya da yok oluşun gerçekleş-tiği uzamlar haline gelmektedirler. Dostoyevski'nin yapıtlarında olaylar genellikle bu tür yer-lerde geçmektedir. Dostoyevski evin eşikten uzak iç uzamlarını, sadece skandal ve aşağılan-ma sahnelerinde açık alanların ye-rine geçtikle-ri zaman dışında, hemen hemen hiç kullanma-maktadır. Dostoyevski evlerin, konutların ve odaların dayalı döşeli, güvenli, eşikten uzak iç uzamlarını adeta "atlamaktadır", çünkü betimle-diği yaşam iç uzamlarda geçmemektedir. Dosto-yeveski bir ev, çiftlik, oda, konut ve aile ozanı değildir. Oturulan iç uzamlarda, eşikten uzakta insanlar biyografik yaşamlarını biyografik za-man içinde geçirmektedirler. İnsanlar doğmakta, çocukluk ve gençlik evrelerinden geçmekte, ev-lenmekte, çocuk sahibi olmakta, yaşlanmakta ve ölmektedirler. Bu biyografik zaman Dostoyevski tarafından aynı şekilde atlanmaktadır. Eşikte ve alanlarda sadece bir an'ın birçok yıla ve hat-ta (Güllünç Adamın Rüyası'ndaki gibi) "bir mil-yon yıla" eşit olabileceği bunalım zamanına izin vardır. Raskolnikov'un düşünden romanın daha gerçekçi sahnelerine geçerse, o zaman eşikle-rin ve buna benzer yerlerin olaylarda temel uzamları oluşturduğunu görüp, anlayacağız. Önce

Raskolnikov'un kendisi eşikte yaşamaktadır. "Tabut"a (yine bir karnaval simgesi) benzer kü-çücük odasının kapısı merdivenin sahanlığına açılmaktadır; dışarı çıktığı zaman bile kapısını kilitlememektedir, yani oturduğu iç uzam açık kalmaktadır. Bu "tabut"ta biyografik bir yaşam sürmek mümkün değildir. Burada sadece buna-lımlar geçirilebilir, son kararlar alınır, ölünür ya da yeniden doğulur. Marmeladov ailesi de doğ-rudan doğruya merdivene açılan ve başka oda-lara geçilen bir odada, eşikte yaşamaktadır. Raskolnikov sarhoş Marmeladov'u evine getirdi-ği zaman ailesiyle ilk kez burada, eşikte karşı-laşır. Kapının öte yanında, sahanlıkta birileri durur ve zili çalarken öldürdüğü kocasının odasının eşiğinde korkulu dakikalar geçirir. Kendisi de bu an'ı yeniden yaşamak için bura-ya tekrar gelir ve zili çalar. Sokak lambasının yanında koridordaki eşikte Razumihin'e yarı ya-rıya itirafta bulunur: Ama hiç konuşmadan, sa-dece bakışlarla. Yandaki odaya açılan kapının eşiğinde Sonya ile konuşur (kapının ardında Svidrigaylov onları dinlemektedir). Eşikte, eşiğe yakın yerlerde ya da canlı eşik bilinciyle ge-çen olaylar romanda o denli çoktur ki, burada

hepsini saymak mümkün değildir.Eşik, koridor, merdiven sahanlığı, merdiven, basamaklar, merdivene açılan kapılar, bahçe kapıları, açık alanlar, sokaklar, evlerin dış yüzleri, meyhaneler, köprüler, su dolu çukurlar: İşte bütün bunlar romanın uzamını oluşturmaktadır. Buna karşılık içinde biyografik yaşamın geçtiği, Turgenyev, Tolstoy ve Gonçarov'un romanlarında olayların geliştiği salonların, yemek odalarının, çalışma odalarının, yatak odalarının iç uzamına hemen hemen hiç yer yoktur. Dostoyevski'nin öteki romanlarında da uzam Suç ve Ceza'daki gibi düzenlenmiştir.Kumarbaz'da ise karnaval öğeleri bir parça değişik biçimler almaktadır. Önce burada, dış ülkelerde yaşayan Rusların, Dostoyevski'nin ilgisini çeken değişik insanların yaşamı betimlenmektedir. Bu insanlar ülkelerinden ve halktan ayrılmışlar, yaşamları yurttaşlarının yaşam tarzından uzaklaşmıştır; davranışları bir zamanlar ülkelerinde sahip oldukları konum tarafından belirlenmemektedir artık ve toplumsal çevreyle de bağları kopmuştur. Almanya'nın Roulettenburg kentinde bir araya gelen general, özel öğretmen (başkışı), serüvenci de Griev, Pauline, kibar fahişe Blanche, İngiliz Astley ve diğerleri belli bir ölçüde normal yaşam kurallarının dışındaymış gibi görünen bir çeşit karnaval topluluğu oluşturmaktadırlar.Karşılıklı ilişkileri ve davranışları olağandışı, günü gününe uymayan ve skandalvari bir duruma gelmektedir (her zaman bir skandal atmosferi içinde yaşamaktadırlar).İkincisi, Kumarbaz'da anlatılan yaşamın merkezinde rulet oyunu yer almaktadır. Bu moment belirleyicidir ve yapıttaki karnaval öğelerinin niteliğini belirlemektedir.Kumarın niteliği (zarlar, iskambil kağıdı, rulet) karnavala özgü bir niteliktir. Antikçağ, Ortaçağ ve Rönesans'ta bu durum çok iyi biliniyordu. Kumarın simgeleri, karnaval simgelerinin ayrı düşünülmeyecek oluşturucu öğeleriydi.Yaşamın değişik konumlarından, hiyerarşinin farklı basamaklarından gelen bu insanlar, rulet masasının çevresinde toplandıkları zaman, oyunun kuralları ve rastlantı nedeniyle, birbirlerine benzemektedirler. Rulet masasının başında davranışları normal yaşamdaki davranışlarından farklılaşmakta, değişmektedir. Kumar atmosferi, yazgıların birdenbire değişmesince, ani yükselme ve düşüşlerce, yüceltmeler ve aşağılanmalarca belirlenmektedir. Kumara para sürülmesi, banko bunalımı andırmaktadır. İnsan eşikte duruyormuş gibi bir duyguya kapılmaktadır. Kumar zamanı da özel bir zamandır: Bir dakika birkaç yılın yerine geçebilmektedir.Rulet kendisiyle temasa geçen her şeyin, Dostoyevski'nin boşu boşuna Roulettenburg diye adlandırmadığı kentin neredeyse tü-

münün üzerinde yaşamı karnavala çeviren etkisini göstermektedir. Yoğun karnaval atmosferi içinde başkışiler Aleksey İvanoviç ile Pauline'nin karakterleri sergilenmektedir. Bunlar karışık anlamlı, bunalımlı, yetkinleşmeyecek, günü gününe uymayan, beklenmedik olasılıklarla dolu karakterlerdir.Dostoyevski, Aleksey İvanoviç figürüne biçim vermeden önce bir mektubunda onu şöyle tasarlıyordu: "Çok yönlü gelişmiş olmasına karşın, henüz yetkinleşmemiş, inancını yitirmiş olmasına karşın, inanmaya cesaret edemeyen, otoritelere isyan eden, ama aynı zamanda onlardan korkan doğal bir kişi düşünüyorum... Ancak ana sorun bu kişinin tüm gücünü, tezcanlılığını, cesaretini, canını rulet masasında harcamış olmasıdır. O bir kumarbazdır, ama Puşkin'in Cimri Şövalyesi'nin basit bir açgözlü olmaması gibi, kendisi de öyle basit bir kumarbaz değildir."Dostoyevski tarafından gerçekleştirilen Aleksey İvanoviç figürü bu tasarımdan büyük ölçüde ayrılmaktadır, ama burada sezdirilen karışık anlamlılık sadece korunmakla kalmamış,üstelik daha da derinleştirilmiştir ve yetkinleşmemişlik sürekli bir yetkinleşemeliğe dönüşmektedir. Ayrıca başkışinin karakteri yalnız kumarda ve karnaval türü skandallarla garipliklerde değil, Pauline'ye olan yoğun karışık anlamlı ve bunalımlı tutkuda da meydana çıkmakta, belli olmaktadır.Dostoyevski sözü geçen mektupta şöyle yazmaktadır: "Ölümler Evi, daha önce kimsenin bu denli açık bir biçimde betimlemediği kürek mahkumlarının anlatılmasıyla okurların ilgisini çektiyse, bu öykü de rulet oyununun ayrıntılı bir betimlenişi olarak mutlaka ilgiyi çekecektir... Ölümler Evi ilginç bulunmuştur. Ve burada da anlatılan bir çeşit cehennem, bir çeşit tutukevidir."Yüzeysel bakıldığında rulet oyunuyla tutukevinin, Kumarbaz'la Ölümler Evi'nin karşılaştırılması bir parça inandırıcı değilmiş gibi görünmektedir. Oysa bu karşılaştırma çok önemli ve öze ilişkindir. Kürek mahkumlarının yaşamı içerik bakımından kumarbazların yaşamından ne denli farklı olursa olsun, her ikisinde de söz konusu olan, normal yaşamdan ayrılmış, onun dışına çıkmış bir yaşamdır. Bu anlamda hem kürek mahkumları hem de kumarbazlar karnaval topluluğundan başka bir şey değildirler. Çünkü sürgünde de normal koşullarda eşit haklara sahip kişiler olarak aynı düzeyde hiç bir araya gelmemiş farklı konumlardan insanlar ailevi ilişkiler içine girmektedirler.Sürgün zamanı ile kumar zamanı tüm farklılıklara karşın, aynı türden zamanlardır. İdamdan ya da intihardan önceki "son bilinçlilik anları" ve genelinde her çeşit bunalım anları aynı zaman-kategorisine dahildirler. Bütün bunlar, eşikten

uzaktaki iç uzamlarda geçen yaşamın biyografik zamanı değil, eşikteki zamandır. Öte yandan Dostoyevski'nin rulet oyunuyla kürek mahkumiyetini cehenneme benzetmesi de oldukça ilginçtir. Budala romanında ise karnaval öğeleri açık seçik belli olmalarıyla ve aynı zamanda (kısmen Cervantes'in Don Quichote'unun dolaysız etkisine yorulan) dünyayı karnavalmışçasına duyumsayışın yoğunluğuyla göze çarpmaktadırlar. Olayların merkezinde karnavala özgü karşıt anlamlı Budala figürü, prens Miskin bulunmaktadır. Bu kişi yaşamda, davranışlarını belirleyen ve katıksız insanlığını sınırlayan özgül yüksek anlamda bir yer tutmamaktadır. Olağan yaşam mantığı açısından prens Miskin'in davranışları ve yaşantıları göze batmakta ve yadırganmaktadır. Bu durum, örneğin canına kasteden ve sevdiği kadını öldüren rakibine karşı duyduğu kardeşçe sevgi için de geçerlidir. Miskin'in Rogojin'e olan bu kardeşçe sevgisi, Nastasya Filipovna'nın öldürülmesinden hemen sonra tepe noktasına ulaşmakta ve Miskin'in (aklını tamamen yitirmeden önceki) son bi-lingçilik anlarını doldurmaktadır. Miskin'in Nastasya Filipovna'ya olan sevgisini Agalya'ya karşı beslediği sevgiyle birleştirmeye çalışması da aynı şekilde olağan yaşam mantığı açısından bir paradokstur. Miskin'in öteki kişilerle, örneğin Ganya, İvolgin, İpolit, Burdovski ve Lebedev'le ilişkisi de yaşam mantığının dışına çıkmaktadır. Başka bir deyişle, Miskin'in yaşamla bağdaşmadığını söylemek mümkündür. Yaşamın insanları sınırlayan belirliliğini kabul edememekte, adeta yaşam dairesinin tanjantında kalmaktadır. Miskin'de kendisine yaşamda, öteki insanların elinden almak zorunda olduğu belirli bir yer tutmasını sağlayacak olan dünyeviliğin eksikliği duyulmaktadır. Ne var ki o işte bu yüzden, ötekilerin dünyeviliği nedeniyle derinde yatan benliklerini kavrayabilmektedir. Miskin'de yaşam, kişiliğindeki ve davranışlarındaki uygunsuzluk nedeniyle olağan ilişkiler dışında geçmekte, bir tekdüzelik, neredeyse bir çocuksuluk niteliği almaktadır: Çünkü o bir budaladır. Nastasya Filipovna da olağan yaşam mantığının dışına düşmektedir, o da aynı şekilde her yerde ve her zaman kendi konumuna ters düşen bir şekilde davranmaktadır. Ancak kişilik çizgisinde aksamlar bulunmakta, çocuksu bir homojenliğin izlerine rastlanmamaktadır. O "çılgın"ın biridir. Romanın bu iki başkişisinin, "budala" ile "çılgın"ın çevresinde yaşam bir karnavala dönüştürülmekte, dünya tersine çevrilmektedir. Geleneksel süje durumlarının anlamları köklü bir biçimde değişmektedir. Keskin karşıtlıklara sahip hareketli bir karnaval oyunu, beklenmedik

dönüşümler ve değişimler meydana gelmektedir. Romandaki ikinci dereceden kişiler karnavala özgü önemli figürler haline gelmekte, karnaval çiftleri oluşturmaktadırlar. Romanın bütününe yayılan karnavalvari fantastik hava Miskin'in çevresinde aydınlık, neredeyse neşelidir. Nastasya Filipovna'da ise karanlık ve cehennem gibidir. Miskin karnaval cenneti, Nastasya Filipovna ise karnaval cehennemidir. Ancak cehennem ve cennet birbiriyle karşılaşmakta, kaynaşmakta, karnavala özgü karşıt anlamlılığın yasalarını yansıtmaktadır. Her şey Dostoyevski'ye yaşamın her hangi bir yönünü kendisine ve okura gösterme, yaşama henüz araştırılmamış yeni derinlikler ve olasılıklar kazandırma olanağını sağlamaktadır. Ancak bizi Dostoyevski'nin ortaya çıkardığı yaşamın derinlikleri değil, aldıkları biçimler ve bu biçimler içinde karnaval öğelerin işlevi ilgilendirmektedir. Prens Miskin figürünün bir karnaval öğesi olarak gördüğü işlev üzerinde bir parça daha duralım. Miskin'in bulunduğu her yerde insanlar arasındaki engeller anı-zın aşılabılır duruma gelmekte, insanlar birbirleriyle yakın bir ilişkiye girmekte, karnavala özgü bir açık yüreklilik ortaya çıkmaktadır. Miskin'in kişiliği insanları birbirinden ayıran ve yaşama sahte bir ciddiyet kazandıran her şeyi gö-reli hale getirme yetisine sahiptir. Romanda olaylar, "pencere önünde iki yolcunun, Miskin ve Rogojin'in, karşılıklı oturduğu" üçüncü mevki vagonlardan birinde başlamaktadır. Üçüncü

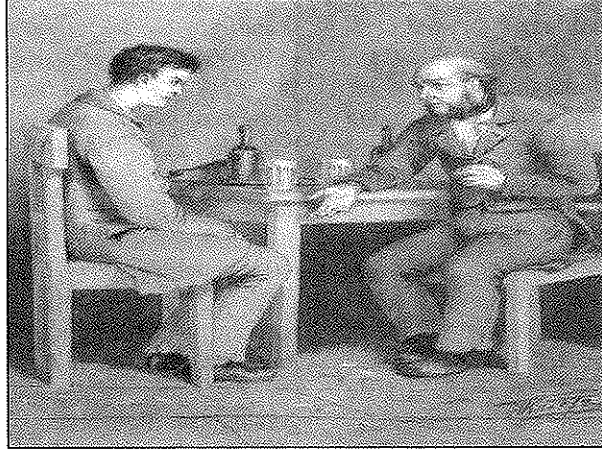
mevki vagon, tıpkı Antikçağ'daki menippöe'lerin (bir çeşit yelkenli gemi-çn.) güvertesi gibi, çeşitli konumlardan insanların ailevi ilişkiler içine girdiği açık alanları temsil etmektedir. Yoksul prensle milyoner tüccar da burada işte bu şekilde karşılaşmaktadırlar. Karnavalvari karşıtlık üstlerindeki giysilerle de vurgulanmaktadır. Miskin kolsuz, büyük başlıklı hayli geniş bir pelerin giymiştir ve ayaklarına kalın pençeli kunduralar geçirmiştir. Rogojin'in sırtında ise koyun postuyla kaplı bir gocuk ve ayaklarında çizmeler bulunmaktadır."Konuşmaya başladılar. İsviçre pelerini giyen sarışın gencin, esmer arkadaşının sorularını, bunların hayli üstünkörü ve yersiz oluşundan hiç kuşkulandırmadan tüm içtenliğiyle yanıtlaması gerçekten şaşılacak gibiydi. "Mişkin'in bu olağandışı içtenliği, kuşkucu ve içine kapalı Rogojin'in de içini dökmesine, Nastasya Filipovna'ya duyduğu sevgiyi bir karnaval açıklığıyla anlatmasına neden olur.Bu, romanın karnavala dönüştürülmüş ilk bölümüdür. Yepançin'in evindeki ikinci bölümde Miskin salona alınmayı beklerken kalın kafalı ve yapmacık tavırlı uşakla yersiz kaçan bir tema üzerine, ölüm cezası ve idam mahkumunun son manevi acıları üzerine bir konuşmaya girmekte ve kendisiyle içten bir ilişki kurmayı başarmaktadır. General Yepançin'le de ilk kez karşılaştığı zaman, yaşam konumlarından kaynaklanan engelleri yine bu karnavala özgü tarzla ortadan kaldırmaktadır .General Yepançin'in salonunda Miskin bir idam mahkumunun son bilinçlilik anlarından söz eder. Böylece eşik teması, sosyete salonunun eşikten uzak iç uzamına girmiş olur. Mişkin'in daha sonra Marie üzerine anlattıkları da ortama pek uygun düşmemektedir. Bu bölüm baştan aşağı karnavala özgü açık yüreklilikle dolup taşmaktadır. Tuhaf bir insan ve aslında güven vermeyen bir yabancı olan prens Miskin kısa sürede ve beklenmedik bir şekilde ailenin dostu, sırdaşı haline gelirken Yepançin'in evi de Mişkin'in karnaval atmosferine dahil olur. Kuşkusuz bu duruma generalin karısının çocuksu ve delişmen kişiliği de katkıda bulunmaktadır.İvolgin'in evinde geçen daha sonraki bölüm çok daha belirgin iç ve dış karnaval öğelerince nitelenmektedir. Bu bölüm, hemen hemen herkesin iç yüzünü ortaya çıkaran bir skandal atmosferi içinde gelişmekte, Ferdiçenko, general İvolgin gibi, dış görünüşleriyle bile bir karnaval etkisi yaratan kişiler ortalıkta dolaşmaktadır. Karakteristik olan bekleme odasındaki, yani eşikteki tipik karnaval sahnesidir. Beklenmedik bir şekilde toplantıya katılan Nastasya Filipovna uşaklardan biri sandığı prene kabaca hakaret eder ("beceriksiz herif, "cehenneme kadar

yolun var", "ne budala şey"). Karnaval atmosferini daha da yoğunlaştıran bu hakaretler, Nastasya Filipovna'nın hizmetçilere karşı olan gerçek davranışına tamamen ters düşmektedir. Bekleme odasındaki sahne, Nastasya Filipovna'nın acımasız ve sinik bir fahişe rolünü oynadığı salondaki gizemli sahneye bir hazırlıktır. Ardından abartılmış karnavalvari skandal sahnesi gelir: Karnaval öyküleri anlatan sarhoş ge-neralin gelişi ve foyasının meydana çıkarılışı, Rogojin'in ve yanındaki sarhoş güruhunun ansızın salonda boy göstermesi, Ganya ile kızkardeşi arasındaki münakaşa ve kızın prensi tokatlayışı, karnaval şeytanı Ferdiçenko'nun kışkırtıcı davranışları. İvolgin'in salonu, Mişkin'in karnaval-cennetiyle Nastasya Filipovna'nın karnaval-cehenneminin ilk kez karşılaştığı bir karnaval alanına dönüşür.Skandalın sona prensle Ganya arasında geçen samimi bir konuşma sırasında Ganya açık yüreklilikle içini dökmekte ve bunu sarhoş generalle birlikte Petersburg sokaklarında bir karnaval gezisi izlemektedir. Nihayet akşama doğru Nastasya Filipovna'nın evinde felaketle sonuçlanan üzücü skandal patlak verir. Böylece romanın ilk bölümü ve aynı zamanda olayların ilk günü sona erer.Birinci bölümdeki olaylar sabahın erken saatlerinde başlamakta ve akşam geç vakitlerde bitmektedir. Ama bu gün doğallıkla bir tragedya günü ("güneşin doğuşundan batışına kadar") değildir. Burada zaman trajik, epik ya da biyografik zaman da değildir. Romandaki gün, tarihsel zamanı adeta dışlayan karnaval zamanı içinde geçmektedir. Bu karnaval zamanı, sınırsız sayıda radikal değişim ve dönüşümü içeren özel karnaval yasalarına göre gerçekleşmektedir. (Bir örnek: Sabah daha neredede geceleyeceğini bilmeyen yoksul prens akşama doğru milyoner olur.) Önündeki sanatsal sorunların çözümü için Dostoyevski işte bu zaman kategorisine (elbette dar anlamdaki karnaval zamanına değil, ama karnavalvari zamana) gereksinim duyuyordu. Yoksa betimlediği eşikteki ya da alanlardaki derin anlamlı olaylar; Raskolnikov, Miskin, Stavrogin, İvan Karamazov gibi kahramanlar olağan biyografik ve tarihsel zaman içinde gelişemezlerdi. Ve eşit haklara sahip, manevi yönden tamamlanmamış bilinçlerin etkileşimi olarak roman çoksesliliği de başka bir sanatsal zaman ve uzam tasarımı gerektirmektedir: Dostoyevski'nin sözleriyle "Öklideci olmayan" bir tasarımı.Dostoyevski'nin yapıtlarındaki karnaval öğelerin çözümünü böylece bitirebiliriz. Daha sonraki üç romanında da aynı karnavalvari özellikler çıkar karşımıza; kuşkusuz daha karmaşık ve yoğun bir tarzda (özellikle Karamazov Kardeşler'de). Ör-

neğin Ecinniler romanında "ecinniler"in egemen olduğu yaşam bir karnaval-cehennem olarak betimlenmiştir. Yüceltme, aşağılama ve keyfi atama teması roman boyunca yinelenmektedir. Kısaca anımsatarsak: Stavrogin'in içyüzünün topal Maria tarafından meydana çıkarılışı, Pyotr Verhovenski'nin Stavrogin'i İvan Çareviç ilan etme fikri vb. Ecinniler yüzeysel karnaval öğelerinin çözümlenışı için yeterince malzeme sunmakta ve Karamazov Kardeşler'de de karnavalvari ayrıntılara bol bol rastlanmaktadır. Sonuç olarak, Dostoyevski'nin son romanlarında özellikle göze çarpan bir noktaya daha değinmek istiyoruz. Karnaval figürünün yapısındaki özgürlük konusunda, bu özgürlüğün oluş'un iki kutbunu ya da bir anti-tezin her iki öğesini kapsamına almaya ve birleştirmeye çalıştığını daha önce belirtmiştik. Doğum ve ölüm, gençlik ve yaşlılık, yukarı ve aşağı, yüz ve kık, övgü ve hakaret, olumlama ve yadsıma, trajik ve komik; ne var ki bu ikili figürün üstteki kutbu, iskanbıl kartlarındaki figürler ilkesine göre, aşağıdaki kutupta yansımaktadır. Bu durum şöyle de ifade edilebilir: Karşıtlar buluşmakta, birbirlerine bakmakta, birbirlerini yansıtmakta, tanımakta ve anlamaktadırlar. Dostoyevski'nin yaratıcılık ilkesini de aynı şekilde belirlemek mümkündür. Dostoyevski'nin dünyasında her şey karşıtların sınırında yaşar. Sevgi nefretle yan yanadır, onu tanımakta ve anlamaktadır. Bir an için Versilov'un nefret dolu sevgisini, Katerina İvanovna'nın Dmitri Karamazov'a, öte yandan İvan'ın Katerina İvanovna'ya ve Dmitri'nin Gruşenka'ya olan sevgisini düşünelim. İnanç ateizmin sınırında yer almakta,

ona bakmakta ve onu anlamaktadır; ateizm de inancın sınırında yaşamakta, inancı anlamaktadır. Yücelik ve eli açıklık zevk düşkünlüğü ve bayağılığa dönüşecek kadar yakındır onlara (Dmitri Karamazov). Yaşam sevgisi kendi kendini yok etme isteğiyle yan yanadır (Kirillov). Saflık ve iffet kötülük ve şehveti anlamaktadır (Alyoşa Karamazov). Dostoyevski'nin dünyasında her şey ve herkes birbirini tanımak, bilmek zorundadır. Herkes bir ilişkiye girmek, yüz yüze gelmek, konuşmak zorundadır. Herkes birbirini yansıtmak, diyaloglarla aydınlatmak zorundadır. Bu nedenle her ayrı ve uzak olan za-

mansal ve uzamsal bir noktada bir araya gelmek zorundadır. Dostoyevski'nin karnaval özgürlüğüne, karnavala özgü bir uzam ve zaman tasarımına gereksinim duymasının nedeni de işte budur. Karnaval öğelerine yer veriş, büyük diyaloga açık bir yapı kazandırma olanağını sağlamış, insanlar arasındaki sosyal etkileşimin, genellikle tekdüze olan monolog bilinci için, homojen ve bölünmez, kendi içinde gelişen ruh için mahfuz tutulan (örneğin romantizm'de) manevi ve zihinsel alana aktarılmasını mümkün kılmıştır. Dünyayı karnavalmışçasına duyumsayıp, etkisel ve de gnoseolojik tekbencililiği aşmak için Dostoyevski'ye yardımcı olmuştur. Tek başına bırakılmış bir insan, kendi manevi yaşamının içine kapanmış bile olsa, varlığını sürdüremez. Başka insanlara, bilinçlere gereksinimi vardır. Karnaval öğelerine yer veriş ayrıca, belli bir çağdaki özel yaşamın dar çerçevesini evrensel ve genel insani bir gizemlilik sahnesinin boyutlarına kadar genişletme olanağını da tanımaktadır. Dostoyevski bunu son romanlarında, özellikle Karamazov Kardeşler'de gerçekleştirmeye çalışmıştır. Ecinniler romanında Şatov, birbirlerine içlerini dökmeden önce, Stavrogin'e şöyle demektedir: "Biz iki varlık olarak dünyada son defa birbirimizle... bir ölçüsüzlük içinde karşılaştık. Bırakın bu ses tonunu, insan gibi konuşun! Hiç olmazsa bir kez insani bir sesle konuşun." İnsanların yazgısını belirleyen tüm karşılaşmalar Dostoyevski'nin romanlarında hep "ölçüsüzlük içinde" ve "son defa" (bunalımın son dakikasında) gerçekleşmektedir. Yani: Karnaval ve gizemlilik oyununun uzam ve zamanında.* Sovyet filo-

logu (1895-1975); Saransk Üniversitesinde öğretim üyeliği görevinde bulunmuş, "Dostoyevski Poetiğinin Sorunları" adlı ilk yapıtını 1929 yılında kaleme almıştır; 1940'ta tamamladığı "Rabelais'in Yapıtları ve Ortaçağ ile Rönesans'ta Halk Kültürü" adlı kitabı ise ancak 1965 yılında yayımlanmıştır. Ölümünden sonra 1979 yılında yayımlanan "Edebi Yaratmanın Estetiği" adlı yarım kalmış kitabı yapıtları arasında önemli bir yer tutmaktadır.

KAYNAK: Mihail M. Bahtin, Literatür und Karnaval - zum Romantheorie und Lachkultur, Ullstein, 1985. Felsefe Dergisi 88/4

Anadili, anahtar

Necmiye Alpay

Başbakan, Kürtçenin seçimlerlik ders olarak ilköğretim müfredatına alınmasından söz etti. Gerçi haberin gündemde belirmesiyle yok olması bir oldu, çünkü araya hemen Suriye'nin uçak düşürmesi girdi, bu yazı yayımlanmaya kadar daha başka güncellikler de olabilir. Yine de, nasıl olsa Kürtçe ve anadili sorunu gündemden düşecek değil diyerek, gerekli ufuk turuna girişeyim.

Anadili sorunu bir denizse, Kürtçenin seçimlerlik ders olması o denizde ancak bir damla olabilir. Sorunun çözümündeki rolü ise, anadili Kürtçe olan çocuklar yönünden değil, anadili Kürtçe olmayan çocuklar yönünden rol oynayabilir; o da, Kürt varlığına, tarihine ve kültürüne ilişkin bilgileri diğer derslerin bünyesine de almak kaydıyla. Kürtlerin önemli bir bölümü, çocuklarının anadilinde eğitim almasını istiyor. Bunun teknik adı, anadili temelinde çokdilli eğitimidir.

Anadili kavramıyla ilgili çeşitli boyutların temelinde ruhsal-zihinsel boyut yatıyor. Bunu biraz annemizle olan ilişkimizi düşünersek daha iyi kavrayabiliriz. En iyi dilbilimciler, en iyi ruhsalbilimciler ve en iyi eğitimciler, anadilimizin bilinçdışımıza kök saldıgını ve dil meselesinin her şeyden önce psikolojik bir mesele olduğunu anlatmıştı.

Gelgelelim, bu bakış açısı devletlerin en son dikkate aldıkları husustur. Türkiye Cumhuriyeti devleti başta olmak üzere, "psikolojik" deyince devletlerin anladığı, "psikolojik harekât" oluyor. Onların derdi, yönetimlerindeki halkı nasıl çekip çevirecekleri, kendi saptadıkları politikalara göre halkları nasıl hizaya getirecekleridir. Dil politikaları bu gerçeğin en belirgin olduğu alanlardan biri.

Türkiye'de devletin Kürtçeyi ve Anadolu'da konuşulan diğer anadillerini yok etmeyi hedeflemiş olduğunu biliyoruz. Bugün en azından Kürtçe için bunun başarılmamış olduğunu da biliyoruz. Lazca ve Çerkezce gibi diller de hayat belirtisi gösteriyor. Ancak devlet hâlâ zaman kazanmak peşinde. Bırakınız soruna çocuk ve birey odaklı bir açıdan bakmayı, bir bütün olarak bakmak bile istemiyor. Bütün olarak bakmak, anadillerine ilişkin taleplere her düzeyde saygı göstermeyi, eğitimin her kademesinde yurttaşların anadillerini dikkate almayı gerektirir.

'Anadilinde eğitim' kavramı, Kürt sorununu çözecek anahtar olarak önümüzde duruyor. Dev-

let, anadilinde eğitimin bağımsız devlet anlamına geleceği fikrini yayıyor. Oysa siyaset bilimi, ayrı devlet olmanın başlıca işareti olarak eğitim dilini değil, ayrı para basmayı gösterir. Kaldı ki anadilinde eğitim yalnızca Kürtlerin değil, başta Türkçe olmak üzere diğer anadillerinin de dünya egemeni İngilizce karşısında gitgide artan oranlarda yaşadığı bir ortak sorundur.

Biz insanlar yaşamsallıklarımızın bir bölümünü masaldaki kırkinci odaya kapatıyoruz. Yaşamsallık derken, en geniş anlamından en dar olanına kadar gerçekten yaşamsal yönlerimizden söz ediyorum. Kırkinci odayı kapatanlar elbette güç sahipleridir. Ancak bizler de kolayımıza ya da işimize geldikçe o odayı unutmaya ya da unutmuş gibi yapmaya teşneyiz.

Anadili kavramı, kırkinci odaya kapatılanlardan. Devletlerin sevmediği, akademik kuruluşların görmezden geldiği, adını onyıllar boyu kimsenin bilmediği bir temel gerçeklik.

Bu gerçeklik 1900'lü yılların son onyılarında, başka bir deyişle binyıl dönüşünde, hem dünyada hem de Türkiye'de kimlik tartışmalarıyla birlikte bastırıldığı yerden yükseldi ve su yüzüne çıktı. Gerçi konu başlıkları "anadilleri" biçimde değil, "diller" biçimindeydi. Çünkü her dil bir anadili olmakla birlikte, "anadili" kavramı dil olgusuna birey açısından bakan bir kavramdır ve dillerle ilgilenen disiplinler birey açısından bakma işini ruhsalim disiplinlerine bırakmıştır, belki de bırakmak zorunda bırakılmıştır.

Bu noktadan devam etmeme yardımcı olacak bir dolayım olarak sözü kendime getirmek istiyorum. Geriye dönüp baktığımda, kendi dilliliğim ve dil ilişkileri maceram ile, anadili kavra-

mının bizim toplumdaki serüveni arasında bir paralellik ya da bana önemli gibi gelen kesişme noktaları görüyorum.

Türkçe dışında karşılaştığım ilk dil, on bir yaşımdayken, küçük rütbeli bir devlet memuru olan babamın "şark hizmeti" çerçevesinde gittiğimiz Tunceli ili Mazgirt ilçesi Muhundu nahiyesinde karşılaştığım Kürtçedir. Geçici bir karşılaşma değil; bütün bir yaz mevsimini, neredeyse yalnızca Kürtçe konuşulan bu yerleşim yerinde geçirdim. Gerçi daha önce yaşadığımız Akdeniz ilçesinde batı dilleriyle karşılaşmışım ama, o zamanlar yalnızca yedi yaşlarındaydım. Evimize yakın antik bir mezarı incelemeye gelen yabancı arkeologların peşinden ayrılmazdım. Onların dediklerini neden anlamadığım konusunda hiçbir fikrim yoktu.

Muhundu'da ise artık yabancı dil nedir, bildiğim bir yaşıydım. Okuduğum bazı romanların kapağındaki "çeviren" sözcüğü büyütlü sözcüklerden biriydi benim için. Yalnızca birkaç ay kaldığım Muhundu'da elimde kalem kâğıt, Kürtçe sözcüklerin anlamını bulup kaydediyordum: 'Sür'ün 'şır', 'anne'nin 'day', 'çabuk oyna'nın 'zublis' olduğu aklımda kaldı. Çok iyi Türkçe konuşan bir abla ile birkaç abi vardı, onlar Tunceli ve Elazığ'da okula gidiyor, yazları Muhundu'da geçiriyorlar ve köyde hep Kürtçe konuşuyorlardı.

Ortaokula başlamak için Balıkesir'e geldiğimde beni bir sürpriz bekliyordu. Doğu illerinde geçirdiğim beş yılın sonunda edindiğim doğu aksamı fena halde alay konusu oldu. Oysa batıdan doğuya gittiğimde kimse benim batılı Türkçemle alay etmemişti. Bunun da etkisi var mıdır bilmem ama, dil alanı, okulda da okul dışında da kesintisiz bir biçimde öğrencisi olduğum bir alan oldu. Kürtçe Muhundu'da kalmıştı. Okulda İngilizceye başladım. İngiltere'de yaşamadım, İngilizce eğitim veren bir okula da gitmedim, ancak 12 Eylül'ün Mamak cezaevinde epey İngilizce çalıştım ve cezaevi sonrası hayatımı kazanmak için teknik çeviri yapmaya başladım. Daha önce lisansüstü için Fransa'da kalmış ve Fransızca öğrenmiştim ama, Fransızca çeviri talebi çok düşüktü. Eskinin egemen dili Fransızca, yerini çoktan İngilizceye bırakmaya başlamıştı, kendi konuşurlarının uluslararası ilişkilerinde bile.

Bendeki dil ilgisi çevirmenliğe paralel olarak arttı. Çevirilerin bir yan ürünü olan notlarımdan bazılarını 1988 yılında Türkçedeki İngilizce etkilerine ilişkin bir yazıya dönüştürdüm. Bu yazı Metis Çeviri dergisinde yayımlandı (ayrıca bkz. "Dilimiz, Dillerimiz" adlı kitabım, s. 169-179).

İngilizce etkisi meselesi o yıllarda yalnızca benim değil, geniş bir okur kitlesinin de ilgisini ve kaygısını uyandırıyor. Dönem tam da küreselleşmenin ayyuka çıktığı, eğitimin özelleştiği ve yabancı dilde eğitim furiasının kısa sürede tavan

yaptığı dönemdir. Yabancı dilde denen eğitim artık yalnızca İngilizce eğitim anlamına geliyordu ve Türkiye'ye özgü bir görüngü değildi. Konuyla ilgili yayınlar ve kitaplar, tüm dillerin etkilediğini, dünyadaki altı bin küsur dilin gitgide daha büyük bir hızla ölmekte olduğunu vb. yazmaya başladı ve bu konuda bütün bir literatür oluştu. Türkiye'deki İngilizce eğitim karşıtlığı ise büyük ölçüde şoven eğilimli, yabancı düşmanlığına yatkın bir anlayış olarak kendini gösteriyordu. O dönemin İngilizce eğitim karşıtı yazılarında "anadili" kavramı konusunda yapılan hatalardan ve küreselleşmenin iki ayrı boyutu olduğundan söz eden epey yazı yazdım.

Bana göre, dillerin küresel düzeyde az önce değiştiği durumları yaşamamızın temelinde Rosa Luxemburg'un önceden bildirdiği bir gelişme yatıyordu: Rosa hayattayken henüz küresel sınırlarına ulaşmamış olan kapitalist üretim ilişkileri binyıl dönüşünde artık erişmedik köşe bucak bırakmamıştı. Dil alanında geçerli olan büyük balık/küçük balık ilişkisi sermaye alanındaki ilişkilere paralellik gösteriyordu. Kapitalizm diller alanında da gönüllü ve gönülsüz asimilasyonun itici gücüydü. Aileler çocuklarını İngilizce eğitim veren eğitim kurumlarına yollamak için çırpınmaya başlamıştı ve dil ihracı, anadili İngilizce olan emperyal ülkelerin önemli ihraç kalemlerinden biriydi. Tekdillilik kapitalizmin iç pazarları birleştirip emeği toprağa bağlı olmaktan çıkardığı ve ulusları inşa etmeye koyulduğu ilk dönemlerinde dil birliği ihtiyacı nedeniyle daha çok ülke sınırları içinde geçerliken, XX. yüzyılın ikinci yarısında artık azar azar dünya düzeyinde de kendini göstermeye başladı. Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği vb. uluslararası birliklerin önceleri çok sayıda olan resmî dilleri gitgide daha az sayıdaki egemen dille sınırlanmak isteniyordu. Akla uygun görünümlü bir politakadır tekdillilik: Herkesin birbirini anlaması ve gitgide daha hızlı anlaması gerektiğine göre, çeviri hatalarına yol açan, yanlış anlamaları artıran çokdilliliğe yer yoktur!

Egemen ideoloji bu olunca, modern çağ insanı da tıpkı benim Kürtçeyi geride bırakıp İngilizce ve Fransızca öğrenmem gibi, gözünü komşularının anadillerine değil, egemen dile diker, çünkü ona çekici gelen her şey egemen dillerde olup bitmektedir: Sinema, teknoloji, elektronik, bilim, sanat, felsefe... Diğer dillerde kayda değer bir ürün verilse bile bir kenar mahalle halkları buna ancak egemen dillere çevrilirse erişebiliriz, yer ve değer kazanmanız egemen kültürün filtresine bağlıdır.

Gönüllülük meselesi, asimilasyon süreçlerinin belki de en zor yanı. Ancak, asimilasyonun her zaman rızaya dayalı olmadığını biliyoruz. Bizim ülkemiz zora dayalı asimilasyonun en kötü ör-

neklerinden biridir. "Vatandaş Türkçe konuş!" sloganı yalnızca Osmanlıcadan vazgeçmeye çağırıcı değil, aynı zamanda ya da ağırlıklı olarak, anadili farklı olan yurttaşlarımıza yönelik bir parmak sallamaydı. Bugün Türkiye'de, UNESCO'nun ölmek üzere olan diller listesine girmiş anadilleri var. Yaşama iradesi gösteren Kürtçenin yasaklandığı ve "Kürtçe" sözcüğünün bile sözlüklerden çıkarıldığı dönemlerden geçtik. 1984'te patlak verenin temelinde yatan baskılaşmanın 12 Eylül Diyarbakır zindanından ibaret olduğunu kimse söyleyemez. 1984, en az altmış yıllık bir baskılaşmanın sonuçta seddi yıkmasıdır. Eğer insanların anadilleri etrafında tarihin en uzun ve en acılı çatışmalarından biri sürüp gitiyse, bunda bireylerin ruhsal derinliklerine kadar işleyen değerler meselesi anahtar bir rol oynuyor. Bundan yararlanmak isteyen "dış güçler" in dahil her ne olursa olsun.

Yine benim kişisel tarihçeye döneyim. 1980'lerin ikinci yarısı ve 90'lı yıllarda çevirmenlik, Türkçe sorunları, yabancı dilde eğitim ve İngilizleşme konularıyla ilgilenip bu konularda okuyup yazarken fark ettim ki akademik olan ve olmayan tüm dil çevrelerinde "anadili" kavramı elbirliğiyle gizlenmekte, gizlenemediğinde ise "anadil/ ana dil" biçiminde saptırılmaktadır. Yukarıda da belirttiğim gibi dünyada da öne çıkarılmayan bu kavram ('mother tongue, mother language, langue maternelle'), Türkçede yanlış anlaşılmaya elverişli bir biçime sokulmuştur. Dilci olmayan akademisyenler, İngilizleşme karşısında harekete geçiyor, eğitimde İngilizce karşısında "anadilde eğitim" i savunan hararetli yazılar yazarken, "anadil" ya da "ana dil" biçimi verilmiş olan kavramın 'resmî dil, ülkenin dili' gibi bir anlamı olduğunu sanarak, böyle bir bağlam yaratarak yazıp çiziyorlardı. Yaratılan bağlamı esas aldığınızda Türkiye'de tek anadili var oluyordu: Türkçe! Türkologlar ya da dilbilimciler cenahında olayı bilenlerden bu konuya ilişkin tek düzeltme geldiğine tanık olmadım. Dolayısıyla, literatürü az çok izleyen biri olarak iş başa düştü duygusuyla elimden geldiğince bu konuyu da yazmaya başladım. 2001 yılının Avrupa Diller Yılı ilan edilmesi de aydınlanmak isteyen için iyi olanaklar sunuyordu. Aynı yıl Radikal gazetesinin haftalık Kitap ekinde yazmaya başlamış olduğum "Dil meseleleri" sütununda, birilerini ve herhalde devleti öfkelenmek pahasına yukarıda belirttiklerimi de yazıp durdum. 2005 yılı Mart ayında Diyarbakır'daki bir yazarlar toplantısı sırasında bir sabah saat 05.30'da gözaltına alındıysam bunun nedeni yazılarımdan başka bir şey değildi. Bana hiçbir gerekçe be-

lirtmediler, hakkınızda yakalama emri var, Ankara'dan talimat bekliyoruz diye penceresiz bir odada beklettiler. Sonunda 12 Eylül döneminde hakkında çıkarılmış olan bir arama emrinden ötürü yanlışlıkla gözaltına alındığımı söyleyerek serbest bıraktılar. Mesaj belliydi. Korkmuştum ama, aynı zamanda da çok öfkelenmişim.

Kürtçeye ve anadili kavramına ilişkin yazdıklarım hiçbir akademi mensubu dilciden itiraz gelmediği gibi, tanıksız sohbetlerde bana hak verdiğini söyleyen epey akademisyen de olmuştur. Gelgelelim uzun süre beni yalnız bıraktılar, Türkçe yazılı ve sözlü anlatım dersleri verdiğim üniversitede yanıma gelmekten çekinenler oldu, adım "Kürtçü"ye çıktı, daha nelere çıktı, bilmiyorum. İş şakaya getirip, sevgilin Kürt mü yoksa, diye soran bile oldu. Zihniyet bu düzeylerde. Ancak, İsmail Beşikçi'yi düşününce, şikâyetten ar ederim.

Evet, Kürtçe tüm lehçeleriyle hayatta kalmak için inanılması güç bir direnç gösterdi. Kırkinci odadan kurtulalı çok oldu. Kürtler bu bapta batının tuzu kuruları olarak çoğu zaman farkında bile olmadığımız trajik olaylar yaşadılar ve yaşıyorlar. Orhan Eskiköy ve Özgür Doğan'ın "İki Dil Bir Bavul"u gibi güzelim filmler, Gülsüm Cengiz'in "Kamber Ateş Nasılsın?" adlı güzelim şiiri bütün trajik olayların henüz pek azını ortaya koymuştur. Diyarbakır'da bir Kürt arkadaş küçük bir öğrenciyken okula gittiğinde anadilinden ötürü utanmış olduğunu söylemişti; hiç unutmayacağım tanıklıklarımın biridir.

Eğitim Sen ve Türk Tabipleri Birliği gibi meslek örgütleri, anadili gerçekliğiyle onyıllardır en yakından karşı karşıya kalan ve kendi alanlarında bu sorunlarla başa çıkmak için çözümler bulmaya çalışan kuruluşlardır. Eğitim Sen, çeşitli sempozyumlarla konuyu ele almaya çalıştı, kapatılma tehdidi altında çalışmalarını yayın haline de getirdi. Kürt Enstitüsü yıllardır Kürtçenin en yeni sözlüklerini yapmaya, dilbilgisini geliştirmeye çalışıyor. Son yıllarda da Eğitimde Reform Girişimi ve DİSA (Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü) çerçevesinde çabalar gösteriliyor. Bu bapta DİSA'nın Ekim 2010 tarihli "Dil Yarası: Eğitimde Anadilinin Kullanılmaması Sorunu ve Kürt Öğrencilerin Deneyimleri" adlı yayını ve son olarak beşincisi yayımlanan son derece değerli broşürlerini salık veririm. DİSA yayınlarını şu internet sitesinden indirebilirsiniz: <http://www.disa.org.tr>. Konuyla yakından ilgilenecekler için, çokdilli genç akademisyen Şerif Derince'nin 15 Haziran 2012 tarihli Agos gazetesindeki yazısını da anmadan geçmeyeyim.

Bijî zimanê maderî!

Divan şiirinin son büyük ustası, yeni şiirin bir öncüsü

Konur Ertop

"Söz hazinesini ben açtım, ben tükettim"-Şeyh Galip

Divan şiiri Arap ve İran şiirinden, İslam inancından, İslam uygarlığının ortak kültür değerlerinden beslenmiştir. Dayandığı güzellik anlayışı da, kullandığı dil de günümüze alabildiğine uzaktır.

Onun dilini, imgelerini kavrayanlar ise eskilerin ortak bir kaynaktan etkilenecek ortak değerlere bağlı güzellikler üretirken yer yer nasıl kendi yaşamlarını, duygularını da yapıtlarında yansıttıklarını görebilirler.

Toplum yapısı, kurumları, düşüncesi yüzyıllar boyunca pek az değişen eski dünyamızda; güzellik anlayışı, yeniliği algılayıştaki değişimler de sınırlı kalmıştır.

Divan ozanlarının yarışta meslekdaşlarını geçmeye çalışırken gözettikleri hedef, "yenilik"ten çok, "söyleyişte ustalık"tır. Divan şiirinin son büyük ustası Şeyh Galip'in tutumu ise çok daha başkaydı!

Divan şiirinin gerçekliğe ve toplum sorunlarına yabancı kalması, dil ve anlatım yönünden geniş okur topluluğuna uzak durması yüzünden Namık Kemal'e başlayan eleştiriler, Cumhuriyet döneminde daha da sertleşerek sürdü. Ancak dünya şiirini iyi tanıyan, o kaynaktan beslenen kimi çağdaş ozanlar Divan şiirinin birtakım temsilcilerine özel bir yakınlık gösterdiler. Örneğin Ataç, Baki'yi yere göğe sığdırmazdı!

Memet Fuat ise günümüz şiirinin iki ayrı kalandan geliştiğini gösterirken eski şiirin iki büyük temsilcisinin başlangıç noktası oluşturduklarını ileri sürmüştür. Memet Fuat'ın saptamasına göre birinci kanalda yer alan adlar şunlardır: Nedim-Yahya Kemal-Nâzım Hikmet-Orhan Veli...

İkinci kanaldaki ozanlar ise, Şeyh Galip-Ahmet Haşim-Necip Fazıl Kısakürek- Fazıl Hüsnü Dağlarca diye sıralanmaktadır.

Şiirimizde yeniliği en ilerilere götüren çağdaş ozanlar hep Şeyh Galip'i övgüyle anmışlardır. Bu noktada, Memet Fuat'a göre Şeyh Galip'in yolunu geliştiren Fazıl Hüsnü'nün "Şeyh Galip'e Çiçekler" diye bir kitabı olduğu da anımsanmalıdır.

Şeyh Galip'in şiiri anlatımıyla, benzetmeler sistemiyle kendi çağından ilerdeydi. Onun dünyaya, insana bakışı da yenidir. Örneğin insanoglunu yücelten "Terci-i Bend'i", günümüzde, hümanizma anlayışını dile getiren bir ürün olarak değerlendirilmiştir:

"Sendedir mahzen-i esrar-ı muhabbet sende
Sendedir maden-i envar-ı fütüvvet sende
Gizli gizli dahi vardır nice hâlet sende
Marifet sende hüner sende hakikat sende
Nazar etsen yer ü gök düzah u cennet sende
Arş u kürsî ü melek sendedir elbet sende

Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dîde-i ekvan olan âdemsin sen"

(Sevgi sırlarının saklandığı yer sendedir.

Erlik ışıklarını saçan maden sendedir.

Sende gizli gizli daha ne ruh halleri var. Marifet sende, hüner sende, hakikat sende.

Baksan görürsün yerle gök de, cennetle cehennem de sende; Tanrı'nın gücü, bilgisi demek olan arş da, yeri göğü kapsayan kürsi de, Tanrı'nın buyruklarını yerine getiren melek de elbet sendedir. Kendine iyi bak, hoşça bak, evrenin özüsün sen; bütün varlıkların gözbebeği olan insansın sen.")

Şeyh Galip, Galata Mevlevi tekkesi şeyhiydi. Osmanlı devletinde çağdaşlaşmanın öncüsü 3. Selim'in de Mevlevi tarikatına bağlılığı vardı. Şiirle, müzikle, yakından ilgiliydi. Bütün bunlar onunla Şeyh Galip'i yakınlıştırmıştı.

3. Selim, daha şehzadeliğinde Fransa Kralı XVI. Louis ile, ülkesinin geleceği için tasarladığı yeniliklerle ilgili olarak gizlice mektuplaşmış, ondan öğütler almıştı. Tahta geçince bunları gerçekleştirerek halka hizmetten mutlu olacağını, şu dizelerinde dile getiriyordu:

"Layık olursa cihanda bana baht-ı şevket;
Eylemek mahz-ı safâdır bana nâsa hizmet".

Yenilikçi padişah askerlik alanında olduğu kadar idari, sosyal, ekonomik ve diplomatik alanlarda da bir dizi devrimsel hareketi uyguladı. "Nizam-ı Cedid", bu geniş çerçeveli düzenlemenin adıydı. Şu hatt-ı hümayununda, geniş bir çalışma programını özetlemektedir:

"Zulmün artmasından her yer harap oldu. Reayada takat kalmamıştır.

Kadılar, naibler, voyvodalar, a'yanlar ve cizyedarların etmedikleri zulüm yok. Bunlar hep işin, ehline verilmeyişinden doğmuştur. Gerek ilmi ve gerek başka mansıplarla devlet hizmetinde ve askeri vazifede olanları yarın Cenab-ı Allah, rûz-ı cezada hepimiz-

den sorarsa ne cevap vermeli?

(...)Devletimizin hali nicedir? Gizlemeyin, doğruca görüşüp sonra bana hakikati bildirmekte kusur etmeyesin. Bu âlem bana emanettir. Bildirmeniz matlûbumdur. İyice düşünüp bildirmezseniz yarın Allah'ın açık huzurunda iki elim yakanızdadır"

Şeyh Galip de padişahın gerçekleştirdiği yenilikleri değerlendirmiş, bu uygulamalardan övgüyle söz etmiştir.

3. Selim için yazdığı kasidelerde, baruthane, humbarahane gibi askerî tesisler için yazdığı tarihlerde, Mevlevîhanelerin onarılmasına ilişkin şiirlerinde, ilerici padişahın yenilikçi yönünü övmüş, bu yoldaki çalışmalarını yürekten desteklemiştir. Bir kasidesinde, onun dünyaya, dine, devlete ve ülkeye yeni bir nizam verme, yenilikçi bir padişah olma özelliğini, zamanın ozanları arasında ilk kez kendisinin söylediğini, "ozanlar tanığımdır, herkesten önce ben demiştim" diyerek vurgular:

"Güvâhımdur ki erbâb-ı sühan, ben cümleden evvel
Demiştim şimdi buldu, revnak-ı evreng-i hakanı".

Padişahın, devlet düzenini temelden değiştirdiğine daha pek çok şiirinde tanıklık etmiştir:

"Esâs-ı devlete şimdi yeniden kurdu nev bünyâd"

"Esâsından tutup her bir umûru eyledi tanzîm"

"Devlete güyâ yeniden eyledi vaz-ı temel"

"Ol pâdişah ki verdi mühimmât-ı devlete

Hüsni nizâm Mehdi-i sâhib-zamân gibi"

Padişahın yenilik getirme, eskiyi temelden değiştirme çabasını öven ozanın kendisi de şiirinde bütünüyle bunu gerçekleştirmeyi amaçlamıştır.

Usta bir ozanın, ağızlarda sakız gibi çiğnenen sözlerle uğraşmak yerine "taze eda"ya el atıp "yeni bir yol" açarak, denenmemiş ve denilmemiş olanı bulup söylemeye çalışmasını ister:

"Merd ana denir ki aç a nev-râh

Erbâb-ı vukûfu ede âgâh"

Olağanüstü yeniliklerin izini sürmüştür. Kendi şiirinin gizemli alanı konu edindiğini, bu yüzden kolay kavranamayacağını ileri sürer:

"Ol şâl'i-i kem-yâb benim kim Galib

Mazmunlarımı anlamamak ayb olmaz

Yektâ güher-i gayb-ı hüviyyetdir hep

Gavvâs-ı hîred behrever-i gayb olmaz"

(Ey Galip, ben, benzeri az bulunur bir ozanım. Kullandığım mazmunları anlamamak ayıp sayılmaz. Mazmunlarım, Tanrı varlığının bilinmeyen benzersiz incileridir. Akıl dalgıcı, böyle bilinmeyen, gizli şeylerden yararlanamaz.)

Günümüzde onu divan edebiyatının son büyük ozanı sayan incelemeciler, aynı zamanda modern Türk şiirinin ilk büyük ozanı olduğunu da vurgulamıştır.

Ahmet Haşim'in simgeci şiiri, Asaf Halet Çelebi'nin şiirindeki gerçeküstücü yön, Fazıl Hüsni Dağlarca'daki gizemci öğeler, yaşamı kendi iç dünyasının zenginliğiyle algılayıp anlatan Behçet Necatigil hep Şeyh Galip şiirinin birbirini bütünleyen uzantıları olarak görünür. Yakıcı ateş, göz kamaştıran ışık onun gözde imgeleridir:

"Bana dîzahtan ey meh, dem urur gülzârlar sensiz
Diraht âteş, nihâl âteş, gül âteş, berk ü bâr âteş
Çerâğ-ı bezm-i hecri olduğum yapmış yakıştırmış
Gönül pervâneşine vuslat âteş, intizâr âteş"

(Ey ay yüzlü güzel, gül bahçeleri bana sensiz olunca, cehennemi andırır. Ağaç ateş, fidan ateş, gül ateş, yaprak, meyve ateş. Ayrılık meclisine mum olduğum güzel, yapmış, yakıştırmış; Gönül pervanesi için buluşmak ateş, beklemek ateş.)

"Bir şûlesi var ki şem-i cânın

Fânûsuna sığmaz âsumânın

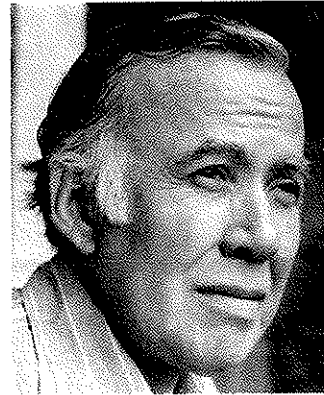
Bu sîne-i berk-âşiyânın

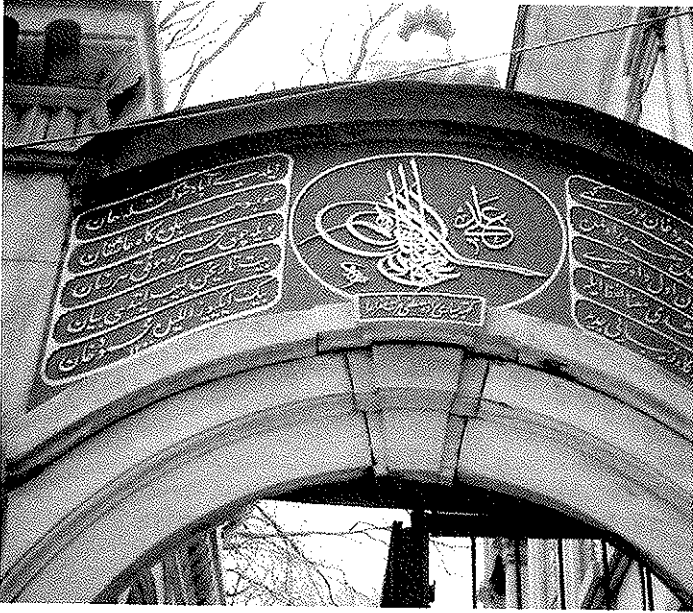
Sina dahi görmemiş nişânın

Efrûhte-i inâyetindir."

(Can mumunun öylesine bir yalımı var ki gökyüzü fanusuna dahi sığmaz. Bu şimşekler barındıran gönlün benzerini, Sina dağı bile görmemiştir. Senin yardım elin pırıl pırıl parlattı onu.)

Divan şiirinin bugünün okuru için külfetli dili Şeyh Galip'in kimi şiirlerinde büsbütün içinden çıkılmaz görünür. An-

cak bir gazelinde çok farklı bir denemeye girişerek, "sade Türkçe" uygulamasında bulunmuştur:

"Döktü omuzdan pusu saçığını
Açtı gönüller deli bayrağını

...
Çok sürünüp gözlemişim izleyip
Ayağının izini, toprağını..."

Bu denemede dil, pek durmuş oturmuş değildir. Ancak ozanın öyle dizeleri vardır ki, bugün aradan diyelim 225 yıl geçmemiş gibi okunur:

"Gizlesem de âşikâr etsem de cânımsın benim"

"Hangi âşıktır senin gönlünde, gönlün kimdedir?"

"Yüz çevirmem olsa dünya bir yana, ben bir yana"

"Divane misin ey dil, benden haberin yok mu?"

Genç Galip edebiyat dünyasında ün kazanırken gözde ozan, insan ilişkilerini, dünya olaylarını Ortaçağ İslam dünyasının yargılarıyla yorumlayıp değerlendiren, "hikmetli" şiirin temsilcisi Nabi idi!

Şeyh Galip'in "Hüsni ü Aşk" mesnevisinde, Nabi'ye sert eleştiriler vardır.

Bir toplantıda kültür olayları, şiir sorunları konuşulurken Nabi'nin "Hayrâbât" adlı mesnevisinden dizeler okunmuş, bu yapıtın bir benzerinin yazılamayacağı ileri sürülmüş. Nabi, sözkonusu yapıtında İranlı Attar'ın anlattığı bir öyküye daha başka masal öğeleri de ekleyip konuyu zenginleştirmişti.

Genç Galip çok beğenilen bu yapıt için, "Şeyh Attar eksik mi söylemiş? O öykü, işte o kadardır; geri kalanı bitip tükenmez bir yalandır..." demiş!

Nabi'nin öyküye eklemelerinde kusurlar bulup göstermiş. Yapıtı ahlak adına da yargılamış:

"İran rintleri edep kurallarını pek gözetmezler. Onların her davranışına öykünmeye ne ge-

rek var?"

Ardından, "İnsan ona derler ki, yeni bir çığır açar. Anlayış sahiplerine onu gösterir" diye ekleyince de, o toplantıda bulunanlar, "Nabi'nin güç eriştiği ustalığı Tanrı sana gençliğinde bağışlamış," diye genç ozanı yüreklendirmişler. O da "Hüsni ü Aşk" adını verdiği aşk destanını kaleme almaya koyulmuş...

Şeyh Galip o dönemde kasideleri, gazelleriyle başarısı onaylanmış bir ozandı. Şiirini iç içe çağrışımların, benzetmelerin birbirini izlemesiyle kurulmuş renkli imgeler zenginleştiriyordu. "Şebk-i Hindi" (Hint üslubu) denilen bu anlatım biçimi, Türk şiir dünyasında önemli bir yenilikti. Şiir yolunda yeteneğini gösterirken bağlı bulunduğu Mevlevi tarikatında ilerleyerek Galata Mevlevihanesine şeyh olan Galip Dede,

"Hüsni ü Aşk"ta, "Eş'arımı Mesnevi'den aldım

Çaldımsa da mîrî malı çaldım"

demişti. Bu dizeleriyle Mevlana'dan etkilendiğini, onun düşüncesinden beslendiğini dile getirmişti. Bununla birlikte eskilerin yolunu bıraktığının, apayrı, yeni bir çığır izlediğinin de bilincindeydi.

"Hüsni ü Aşk", "Sevgioğulları" adlı bir Arap kabilesinden Hüsni (Güzellik) adlı kızla Aşk (Sevgi) adlı delikanlının yaşadıkları aşk-ayrılık kavuşma öyküsüdür.

Yapıtın daha başında, kabilenin içinde bulunduğu çetin yaşama koşulları aktararak kahramanları bekleyen olumsuz yazgı haber verilir.

"Orada yaşayanların yakıcı Temmuz güneşinden başka giyecekleri, evreni tutuşturan yalımdan başka içecekleri yokmuş. Üzerinde dolaştıkları kumlar, gam şişesinin kırıklarıymış. Bulundukları vadide kumların sayısınca hüznün, yaş varmış. Çadırlarından yoksunluk âhının dumanı yükselirmiş. Söyleşilerinden ney sesi gibi ağlayıp inlemeler duyulmuş..."

Aşk'ın Hüsni'e kavuşabilmek için gerçekleştirmeye çalıştığı birbirinden çetin işler, çektiği uzun çileler anlatılırken düşündürücü adlar taşıyan bir dizi kahraman sahnede yer alır: Aşk'ın lalası Çaba, Hüsni'nin dadısı Temizlik'tir. Genç kızla delikanlı, Edep okulunda, Çılgınlık Mol-lası'ndan ders okumuştur. Hayret adlı biri aralarına girerek onları ayırır. Söz adlı bir yaşlı ise, sevgililere yardımcı olur. Aşk'tan, sevgiliyle birleşebilmesi için Kalp ülkesine gidip oradaki gizemli madeni getirmesi istenir. Aşağı yol üzerinde bin başlı ejder, mumdan gemilerin yüzdüğü Ateş Denizi bulunmaktadır. Daha ötede Gam harabesi, Matem sarayı, cinler, devler, kapkaranlık geceler, geçilmez çöller vardır. Bu çetin yolculukta Aşk'a Gayret kılavuz olmuştur. Ancak ikisi birden pek çok güç-

lülle karşı karşıya kalır. Gam harabesinde yaşlı bir cadı Aşk'a gönül verip onu alıkoymaya kalkar. Güzellik'in gönderdiği kılıcı, atı, iki de kanatı getiren Söz, onları oradan kurtarır. Çin'e geldiklerinde Aşk, gönlünü Hüsn'e benzettiği padişah kızına kaptırır. Hapsedildiği kaleden yine Söz'ün yardımıyla kurtulur. Sonunda sevgililer bir araya gelir. Söz, Aşk'ın başına gelen bütün bu işlerin nedenini açıklar: "Sen yanlış yol tutmuştun. Aşk, Güzellik'tir. Güzellik de Aşk. Birliğe ikilik sığmaz."

Böylece tasavvuf düşüncesinin varlık birliği inancı savunulmuş olur.

Günümüzde bir incelemede, Hüsn ü Aşk, dünya edebiyatında "Bildungsroman" diye bilinen, "bir insanın akıl ve duygu gibi manevi yeteneklerinin işlenişini, onun yaşadığı çağ ve toplumun istediği biçime girmesini; bu oluşuma katkısı olan maddi ve manevi etmenleri, geçirilen aşamaları, sonunda ulaştığı yeni kişiliği" konu eden tür çerçevesinde değerlendirilmiştir. (Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Yavuz Bayram'ın incelemesi).

Söz konusu incelemede, Şeyh Galip'in yapıtının bu yolda değerlendirilmesinin, şu gerekçelere dayandığı gösterilmektedir:

1. Hüsn ü Aşk'ta ağırlıklı olarak, akla ve duyguya dayalı yetenekler işlenmiştir.

2. Aşk ile Hüsn'ün, içinde bulundukları toplumun istediği biçime girişleri anlatılmıştır.

3. Aşk'ın olgunlaşma sürecini yöneltten tüm maddî ve manevî etkenler verilmiştir.

4. Aşk'ın olgunlaşma sürecinde geçirdiği aşamalar ve ulaştığı kişilik, ayrıntılı biçimde ortaya konmuştur.

Şeyh Galip'in "yeni şiir", "taze şiir" diye nitelendiği yapıtının olağanüstü güzellikteki dizelelerini dil engeli yüzünden bugünkü kuşakların eksiksiz kavraması oldukça güçtür. Gerçi söz konusu mesnevide örneğin,

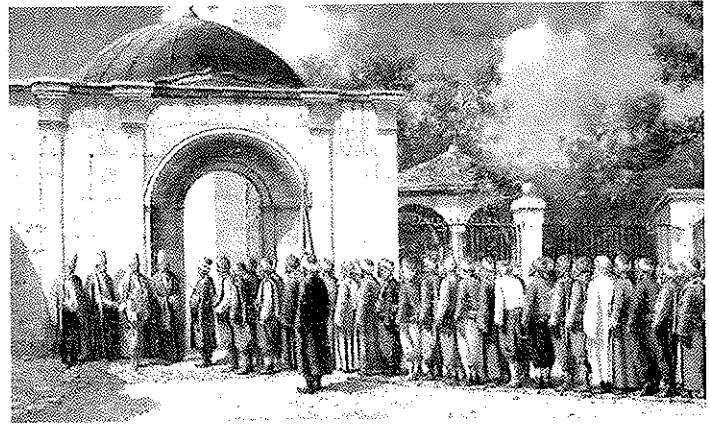
"Yârin bize bir selâmı yok mu?"

"Gam defterinin tamâmı yok mu?"

"İnsâfın o yerde nâmı yok mu"

gibi, bugün söylenmişe benzeyen dizeler de bulunmaktadır. Ancak örneğin, Aşk'ın Ateş Denizi kıyısındaki serüveni, Sirenler'in adası önünde Odysseus'un yaşadıklarından farksız bir izlettir. Bu bölümü artık metnin kendisinden izlemek hiç kolay değildir. Bölümün aslıyla yan yana getirilmesi elbette olanaksız bir çevirisi ise şöyledir:

"Başından geçecek olanları, Ateş Denizi'ni, mumdan gemiyi duymuştu. O, ciğerleri yakıp kavuran uçsuz bucaksız ateş denizi birden önüne çıkıverdi. Mumdan gemiler yapan devler ora-

yı yurt edinmişti. 'Gel, gemiye bin de kendini kurtar' dediklerinde, başına gelecekleri anlayan Aşk direndi, onların çağrılarına uymadı..."

Şeyh Galip'in mesnevisini günümüz yazarı A. Turan Oflazoğlu, "Güzellik ile Aşk" adıyla müzikli oyun biçiminde işlemiştir. Ozanın şiirsel gücü bu uyarlamada elden geldiğince yansıtılmıştır. Orada Aşk'ın duygularını dile getiren ünlü "tardiye"nin bir bölümü günümüze şöyleaktarılmıştır:

"Ey Tanrım ne yaman bekleyiş bu!
Ne geçmek bilmez zaman imiş bu!
Dert üstüne hep dert yükleniş bu!
Duysam ne işveli güzelmış bu!
Vuslat gibi bir meramı yok mu?"

Hayretten gönülde ne hal kaldı
Ne de Galip gibi, mecalsiz kaldı.
O gönderdiğim arzuhâl kaldı.
Şimdi ancak bir ihtimal kaldı:
İnsafın o yerde namı yok mu?"

Şeyh Galip'in yapıtında renkli imgeler, ustaca yerleştirilmiş simgeler; tasavvuf düşüncesi, özellikle de Mevlevî inancı çerçevesinde birleştirilmiştir.

Turan Oflazoğlu, tasavvuftaki "sonsuz mutlak varlığı, "Hüsn ü Aşk" ozanının nasıl ele aldığını açıklarken şu yoruma yer vermektedir:

"Galip'te sonludan sonsuza açılış, bulunduğu yerden kopmadan, sessizce, yumuşak bir biçimde olduğu için, iki dünya arasında gidiş geliş sağlanabiliyor. (...) Mutlağı avlamayı başaran Mevlevîlerden, 'Kimi varmış diyar-ı vahdete, tekrardan gelmiş' diye söz eder Galip. Mutlağı ele geçirmek yetmez ona, ortak yaşayışa taşımak, sonlu varlığımızı sonsuzla temellendirmek zorundayız. Tam bireyliğimiz, sağlık içre bütünlüğümüz ancak böyle gerçekleşebilir."

*

Şeyh Galip'in yapıtı uzun bir yaşam sürdükten sonra değişen koşullar karşısında yerini yeni bir dünyanın sanata bakışlarına bırakan divan şiirinin son büyük ürünü, kuğunun son şarkısı olarak değerlendirilmektedir.

Rambrandt sergisinin anımsattıkları

Mustafa Büyüklimanlı

Istanbul'daki Sabancı müzesinde 22 Şubat 2012 günü açılan Rembrandt Sergisi 10 Haziran'a kadar sürdü. Çoğumuzun reproduksiyonlarından tanıdığı tablolarının bir kısmı-nın orijinalini görme olanağı buldu kimimiz.

Bana göre Shakespeare 'den sonra en büyük tiyatro yazarı olan büyük şair Schiller, "Hollanda'nın isyanı" eserinde fikirlerin gücünü tartışırken Rembrandt'ı anlatıyor. Ve onun despotluğa ve esarete karşı isyanın temsilcisi olduğunu söylüyor.

Ama Rembrandt'ın bu isyancı ve cumhuriyetçi yönü pek bilinmez. Daha çok yüzden fazla oto-portresiyle tanınır. Kendi portresini bu kadar çok sayıda yapmasının nedeni modellerin pahalı olmasına ve en sabırlı modelin bizzat kendisi olmasına ve bazılarına göre ise egosantrik ruh yapısına bağlanır. Ressamların çoğu her zaman yanlış anlaşılmışlardır. Çağdaş resimde otoportre nerdeyse yok oldu. Halbuki 17.yüzyılda bu tarz sanatsal ifadenin en önemli unsurlarındandı. Kendine aynada bakan ressamın kendine meydan okuyuşu diyebiliriz. Bu ben miyim? Görüntünün böyle olduğunun farkında bile değildim. Ne kadar da değişmişim? Yolunda gitmeyen şey nedir? Bir nevi Sokratvari "kendini tanı"manın, kendi gerçeğini kavramanın yollarından biri. Kendi ile alay edebilmenin kendine ironik yaklaşımın en güzel örnekleri Rembrandt'ın portreleri.

Beni ilgilendiren alanda Rembrandt 'ın tabloları, başkaldırının ve özgürlüğün mesajcısı. 1641 yılında Philips Angel Rembrandt'ın sanatçı dostu onun bu yanını, "derin ve yüksek fikirleri"ni şöyle anlatıyor:

-Doğruyu korkusuzca söylemek: Her türlü meşruiyetini yitirmiş bir zalim otorite karşısında ayağa kalkıp gerçeği onun yüzüne haykırabilmek için birilerinin harekete geçmesi lazımdır. "Suzanna ve İhtiyarlar" tablosunda bu tema işlenir: Daniel, adaletsizliğin şahidi, sesini yükseltip Suzanna'nın hayatını kurtaracaktır.

-Akıl: İman ve din her zaman dinin rituelle-

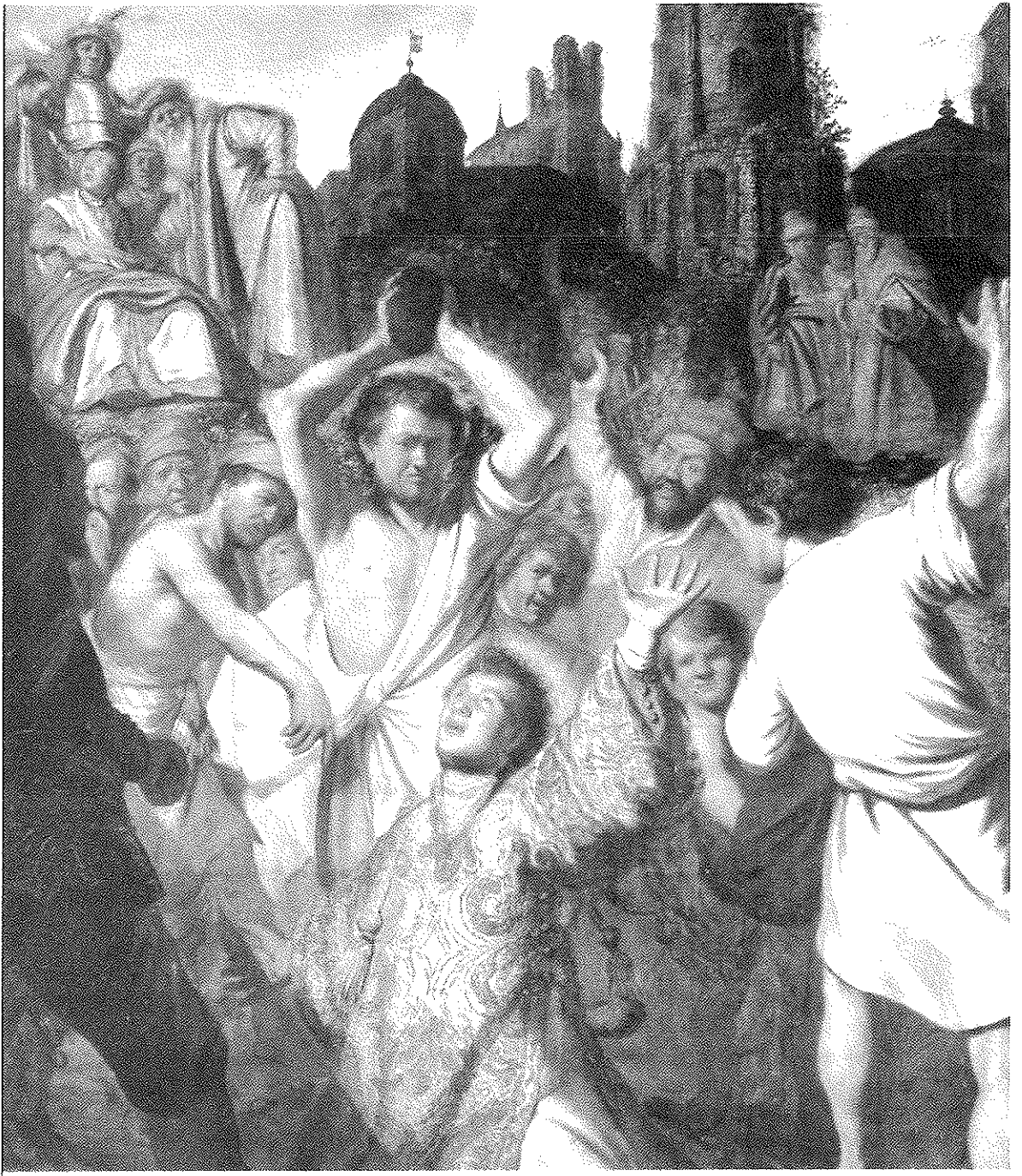
riyle uyum içinde değildir. İzak'ın kurban edilişi tablosundaki öfkeli meleğe bakmak lazım: İbrahim kendi çocuğunu Tanrı'ya adamaktadır. Rembrandt bu tabloda sanki "önceden düşünün" der gibidir. Akıl, Tanrı aşkı ve insanlık sevgisi dini ritüellerin önünde olmalıdır mesajını verir.

-Kendini Mükemmelendirme: Değişmek elbette mümkündür. İnsanlar bizzat kendileri hatalarını keşfedebilirler ve değişebilirler. Rembrandt'ın sürekli referans verdiği Aziz Paul örneği "Şam yolunda" gerçeği keşfeden ve değişen insanı temsil eder.

-Sevgi, özür ve af: Avrupa'yı kasıp kavuran "din savaşları" döneminde Rembrandt meşhur tablosu Aziz Etienne'i kendine örnek alır: "Tanrım, onları affet, ne yaptıklarını bilmiyorlar" Rembrandt "harika çocuğun eve dönüşü" temasını bir kaç kez işlemiş. Baba kaybettiği çocuğunun eve geri dönüşü şerefine şölen verir...geri dönen çocuk, öldüğü zannedilen.. "hayata geri dönen" çocuk. Affetmek kavramı, başkalarının da çıkarını gözetebilmek, evrensel hukukta temel kavram: 1648 de imzalanan Westfalya anlaşması kanlı 30 yıl savaşlarına son verir ve Hollanda egemen, bağımsız devlet olma hakkını elde eder. Din savaşlarının, kardeş kavgasının panzehiri özgürlük ve bağımsızlıktır. Ama bu kavramları hayata geçirmek "ruh" gerektirir, cesaret ve feraset gerektirir.

Rembrandt tüm bu "yüce" fikirlerini resme çevirir. Bizim ressam, Leonardo de Vinci gibi, feylezof Heraklit'ten esinlenmiş, "dünyanın ahen-

gini değişim sağlar" felsefesini benimsemiştir. Rembrandt tablolarında "durdurulmuş eylem"den ışık sayesinde gitgide dinamikleşen "başlangıçlar"a geçer. Hollanda'da doğada ışık çok çabuk değişimlere uğrar; güneş ışınları, bulutlar kuvvetli bir rüzgarın etkisiyle dağıldığında tarlalar üzerine tüm gücü ile yansır." Beklenmedik" anlarda, doğa "beklenmedik" değişimlere sahne olur. Tıpkı, despotluk altında inim inim inleyen toplumların birdenbire kara bulutlardan sıyrılıp aydınlığa çıkışı gibi.

Özetle Rembrandt'ın evrenselliği, doğrudan tüm insanların potansiyel yaratıcı niteliklerini bilince

çıkarmasından

kaynaklanır...kadın, olsun, çocuk, genç, yaşlı olsun, Hristiyan, Yahudi, Müslüman olsun, insanın yaratıcı doğasında kaynağını bulan bilinç...ki biz buna "RUH" diyoruz. Rembrandt işte bu ruhu tablolarına vermiş...her ışığın en küçük kıvılcımında tanrısallığı, yaşamın tanrısız ahengini...resmetmiş. Rembrandt'ın eserlerindeki bu ruhu hisseden herkes "evet, Tanrı vardır, zira Rembrandt ile karşılaştım" der.

Zira onun resimleri bize Tanrının sonsuz sevgisi ve şefkatini insanlık gerçeğine bürünmüş haliyle anlatır. Tablolarındaki "ölümsüz ruh" esin verdiği büyük dehaların "ölümsüzlüğü"nü besler

Biyo-politika, kürtaj ve ütopya

Yeşim Dinçer

Ütopya'nın edebi bir tür olarak Batı'da ortaya çıkışının üzerinden neredeyse 500 yıl geçti; bizim edebiyatımızda bu türe dahil edilebilecek yapıtların sayısı -ütöpik esintiler taşıyanları saymazsak- herhalde 50'yi aşmamıştır. Hele ki kanonik, kendinden sonraki metinler için de yol gösterici olabilenlerin sayısı iyice azdır.

Buna karşın Türkiyeli yazarlar, geleceğe dair karamsar bir bakış içeren ters-ütopyalar üretmeye son yıllarda daha yatkın gözüküyorlar. Nedeni memleketin ufkunu saran umutsuzluk olsa gerek. Öyle ya, ütopyalar görece eşitlikçi, mutlu ve barışık toplumları tasvir ederken 'başka bir dünyanın mümkün' olduğunu da ima eder; oysa ters-ütopyalar, 'böyle giderse..' diye başlayan tehlike ikaz metinleri gibidir. Toplumsal işleyişin sarpa sardığına, kimi eğilimlerin giderek ürkütücü sonuçlar doğurabileceğine dair uyarılar içeren birer 'edebi alarm'dır.

Brechtien yadırgatma

Bu türe dahil edilebilecek son örneklerden birisi de Gülayşe Koçak'ın Siyah Koku'su.. Bizistan adlı hayali bir ülkede geçen roman, kimi bakımlardan fena halde Türkiye'yi çağırıştırıyor. Örneğin abartılı bir 'vatan sevgisi' söyleminin hakim olduğu ülkede, etnik kökenini saklamak zorunda bırakılmış bir ailenin çoğunluğa ait değerleri nasıl içselleştirdiği anlatılmakta.

Öte yandan Siyah Koku'yu asıl ilginç kılan, içerdiği fantastik öğeler. Bizistan'ın dış borçlarını ödemekte güçlük çeken hükümeti, yoğun bir propagandaya maruz bıraktığı yurttaşlarını 'vatan görevi' kapsamında organ bağışına zorlamakta; bir anlamda, organ ticaretini yasallaştırmakta ve tekeline almaktadır. Yaşı genç olanlar genellikle böbreklerini, yaşlılar da gözlerinden birini feda ederek ülke ekonomisine katkıda bulunurlar. Sağlığı daha az elverişli olanlar ise düzenli aralıklarla kan ve ilik vermek zorunda bırakılırlar.

İlk bakışta zorlama ve mizahi gelen bu uygulama, romanın 'zorunlu askerlik' bahsine yönelik eleştirisiyle birlikte okunduğunda anlam kazanmaktadır. Siyah Koku'nun orta yaşa merdiven dayamış erkek kahramanı Tuncay, askere gitmeyi reddettiği için hem devletin hem de annesi başta olmak üzere, yakın çevresinin baskısına maruz kalır; iş bulamaz, kaçak durumuna düşer ve giderek toplumdan izole, bunalımlı bir hayat sürmek zorunda kalır.

Tuncay'ın açmazı Türkiyeli okura tanıdık gelecektir çünkü onun yaptığı seçimi yapan insanları bu ülkede bekleyen durum tam da budur. Peki neden 'vatani görev' adı altında insanları ölmeye ve öldürmeye koşullayan, buna mecbur bırakan toplumu ve devleti sorgulamayız da yurttaşların böbreğini ya da iligini 'devlet malı' sayarak metalaştıran 'fantezi'yi korkunç ve tiksindirici buluruz? Sonuçta ikisi de insan bedeninin ve yaşam hakkının, bizzat kendisine ait olduğunu kabul etmemekte; topluma, devlete, aileye ya da gelecek nesillere ait olduğunu varsaymaktadır.

Bu varsayımı, daha doğru bir deyişle 'toplumsal buyruk'u aktüele taşıyabiliriz: Kürtajın yasaklanmasını savunan Diyanet, 'kadın cenini yaşatmakla görevli bir emanetçidir' derken, Başbakan daha da ileri giderek nüfusumuzun azalması halinde ekonomik performansımızın düşeceğini ileri sürüyor. Temeli ister dine isterse genel ekonomik çıkara dayalı olsun; her iki argüman da bireyin kendi bedeni üzerindeki haklarını yok saymakta, yerine iktidarın cinsellik ve üreme faaliyetini düzenleme, giderek tabi olanların bedenleri üzerinde denetim yetkisini savunan 'biyo-politika'yı öne sürmektedir.

Gülâyşe Koçak'ın Siyah Koku'suna dönecek olursak, 'yazarın imgelemi, okurun bilincinde bir değişim yaratmak, kendi realitesine yepyeni bir açıdan bakmasını sağlamak üzere hareket etmiştir' diyebiliriz. Başka bir ifadeyle, fantastik kurgu -yurttaşlarının organlarını pazarlayan devlet- militarist bir toplumda maruz kaldığımız 'kahramanlık' söylemini gözden geçirmeye kışkırtır bizi. George Soros 'Türkiye'nin en önemli ihraç malı ordusudur' dediğinde, bunun Türkiyeli gençlerin yaşamları pahasına gerçekleştiğini belki de pek düşünmemiştik.

Bilim-kurguyu da dahil ederek, ütopya ve ters-ütopyalarda fantastik öğelerin mevcut önyargıları açığa çıkarmak ve bunları kırmak üzere kullanıldığına ilk işaret eden, Zagreb doğumlu (1930) eleştirmen Darko Suvin olmuştur. Suvin'e göre mevcut toplumsal ilişkilerin 'hayali dünyalar'da ters-yüz edilmesi, yadırgatıcı bir etki yaratarak okurun konuya mesafelenmesini sağlar. Aşıkâr, hatta doğal kabul edilen kimi hiyerarşik

ve eşitsiz ilişki ve pratikler, bu mesafenin yardımıyla gözden geçirilir ve zihinlerde 'başka tür-lüsü de olabilir mi?' sorusu belirir. Suvin'in 'yadırgatıcı' adını verdiği bu türler, alternatif dünyaların kapısını araladıkları ölçüde muhaliftirler.

[Dikkatli Brecht izleyicilerinin hemen fark edebileceği gibi Suvin 'yadırgatma' terimini Alman yazardan ödünç almaktadır. Brecht estetiğinde yadırgatıcı etki (Verfremdungseffekt), bir karakter, eylem ya da ilişkinin alışlagelmiş bağlamından kopararak yer değiştirmesi veya ortadan kaldırılmasıyla elde edilir; böylece verili ve doğruluğu herkes tarafından kabul edilebilir olmaktan çıkar.]

Cinsel yaşam, üreme ve kadın emeği

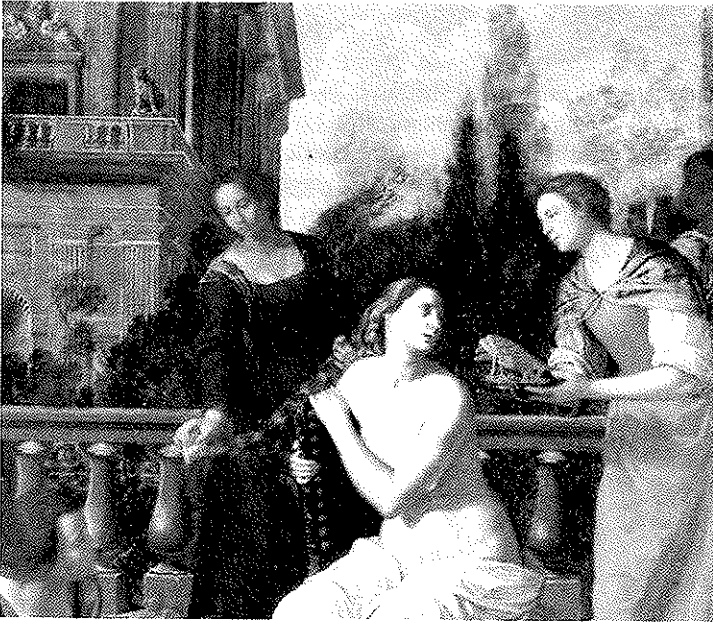
Elbette ideal ya da alternatif toplumun normları, yazarın ve içinde olgunlaştığı çağın ufkuyla sınırlıdır. Türe adını veren Thomas More'un Ütopya'sı (1516) kapitalizmin şafağında doğmuştu; tasavvur ettiği paranın, mülkiyetin ve cezaevlerinin bulunmadığı bir toplum, halen erişilememiş bir ihtiyaç olarak insanlığın önünde duruyor.

Öte yandan, örtülü ya da açık biçimde dile getirilen biyo-politikalar nedeniyle ilk ütopyaların özgürlük kavrayışı bugün için oldukça eskimiş gözükmektedir. Sözgelimi Campanella'nın Güneş Ülke'sinde (1602), cinsellik ve üreme faaliyeti, toplumun belirlediği katı kurallarla yönetilmekteydi. Platon'un Devlet'inden esinlenmiş olan yazar, gelecek nesillerin ıslahı için anne-baba adaylarının fiziki ve moral niteliklerinin gözetilmesi gerektiğini savunuyordu.

Güneş Ülke'sinde evler, eşyalar, üretim araçları ve yiyecekler ortaktır; ne var ki mülkiyetin ortadan kalkması, kadınları ve çocukları erkeğe tabi olmaktan çıkarmaz. Duygusal yakınlaşmaların ve bireysel seçimlerin yerini sosyal sorumluluk almıştır -ki bu yönüyle günümüz neo-muhafazakârlarını pekala hoşnut edebilir.

Amerikalı kadın yazar Charlotte P. Gilman Kadınlar Ülkesi'ni (1915) yazana kadar, ütopyalarda toplumsal cinsiyet meselesine radikal bir bakış görülmez. Daha doğrusu, kimi özgürlükçü yaklaşımlara karşın ütopyaların öznesi halen erkektir. William Morris'in Hiçbir Yerden Haberler (1890) adlı yapıtına göz atacak olursak, yazarın işbölümüne dayalı yabancılaşmanın ortadan kalktığı bir toplum özleminden yola çıktığını görürüz. Morris, kitlesel sınai üretimin karşısına zanaatı, teknolojinin karşısına yaratıcılığı ve el becerisini, kentsel yoğunluğun karşısına kırsalın huzurunu koymuştur. Çalışmaya ayrılan zaman ile hobi ve eğlenceye ayrılan zaman katı sınırlarla birbirinden ayrılmaz.

İronik olan, yabancılaşmayı önlemek için iş-

bölümünün bu kadar esneklediği bir dünyada toplumda cinsiyete dayalı işbölümünün hâlâ korunuyor olmasıdır. Aile kurumu tamamen dağılmıştır; kadınlar partnerlerini -Çernişevski'nin ütöpic esintiler taşıyan romanı Nasıl Yapmalı'da (1863) hararetle savunduğu gibi- özgürce seçebilmekte ve dilediklerinde ayrılma haklarını da kullanabilmektedirler ancak 'doğal vazifeleri' olan çocuk bakımıyla ev işlerinden yine de kurtulamamışlardır. Aslında ev içi emeğe, genel 'emek sorunu'nun bir parçası olarak bakmak ütopya yazarının aklına gelmemiştir.

Aynı devirlerde Osmanlı aydınlarının ütopya-lar bazında konuya yaklaşımı merak edilebilir. Molla Davutzafe Mustafa Nazım Erzurumî'nin rüya biçiminde kurguladığı anlatısında, kadınlara eşit haklar verilmesi kabul edilmiş ancak erkeklerle beraber gezip dolaşmalarının genel ahlakı bozacağı endişesi ile dışarıda oldukları zaman gün içinde paylaştırılmıştır. İki buçuk saat İstanbul bir kadın dünyası halini alır; bu saat aralığında ne kadar meslek varsa hepsini kadınlar yürütmektedir. Rüya Terakki ve Medeniyet-i İslamiyeyi Rüyet (1913) edebiyatımızın erken ve az bilinen örneklerinden birisidir.

Feminist ütopya-lar

Üreme, cinsellik ve nüfusun denetimine yönelik biyo-politikaların ters-yüz edildiği ütopya örnekleri en çok kadın yazarların yapıtlarında karşımıza çıkmaktadır. 70'li yıllarda yükselen ikinci dalga feminizm ve çevre hareketlerinin etkisi, bu dönemde kurgulanan ütopyalara doğru yansımıştır.

Ursula Le Guin, toplumsal cinsiyeti sorgula-

dığı romanı Karanlığın Sol Eli'nde (1969), tümüyle androjen (çifte-cinsiyetli) bir gezegen yaratır. Bu gezegenin sakinleri çiftleşme dönemlerinde salgıladıkları hormona bağlı olarak hem anne hem de baba olabilmektedirler; başka bir ifadeyle, bir çocuğun annesi iken daha sonra dünyaya gelen başka bir çocuğun babası olmaları mümkündür.

Böyle bir şeyin tıbben geçerli olup olmadığı bir yana, Le Guin'in amacı -yadırgatma etkisine başvurarak- kendi gezegenimizdeki ilişki biçimlerine dönüp bakmamızı sağlamaktır. Amerikalı yazar, toplumsal cinsiyet rolleri dışındaki rollerin bizim insani rollerimiz olduğunu, dolayısıyla onları çıkarınca geriye sadece bizi insan yapan özelliklerin kaldığını; böyle bir toplumun çok farklı bir toplum olacağını ileri sürer.

Karanlığın Sol Eli'ndeki gezegen, farklı siyasi yapılara bölünmüş olmasına rağmen savaşın, təciz ya da tecavüzün olmadığı bir gezegendir. Birçok ayırıcı özelliğine rağmen en önemli meziyeti de sanırım budur.

Yine aynı yazarın kült romanı Mülksüzler (1974), çok yönlü incelenmeyi hak ediyor olmasına karşın burada sadece, son dönemde gündemi hayli işgal eden kürtaj ve annelik tartışmaları nedeniyle, bakım emeği ve toplumsal sorumluluk kısmının altını çizeceğim.

Anarres'te çiftler bir arada ya da ayrı barınaklarda yaşamayı tercih edebilirler. Çocuk sahibi olup olmamayı da. Çocuk sahibi olmanın getireceği maddi ve duygusal yük toplumca paylaşılır. Komünitenin değerleri arasında 'ana-baba sorumluluğu', 'evlatlık vazifesi' vb. bulunmaz. Aslında herkes herkesten sorumludur ve bir eşyaya, bir insana ya da bir çocuğa tutkuyla bağlanıp sahiplenme isteği ayıp karşılanır. Gezengende konuşulan dilden 'benim','senin' gibi iyelik ekleri ayıklanmıştır.

Belki sadece böyle bir dünyada toplum, çiftlerden çocuk yapmalarını ya da gebe kalan kadınlardan kürtaj olmamalarını talep edebilir. Son kararı her koşulda onlara bırakarak.

Kaynaklar:

M. Foucault, Cinselliğin Tarihi, Ayrıntı Yay.

D. Suvin, "On the Poetics of the Science Fiction Genre" jstor.org

F.C. Yumuşak, "Türk Edebiyatında Ütopya Geleneği ve Ütöpic Metinlerde Kadın", Varlık, Kasım 2011

"Ursula'nın Dünyalarında Toplumsal Cinsiyetin İzini Sürmek" feminisite.net

Aydın Karahasana'nı kaybettik

Almanya Gelsenkirchen'de yaşayan Türkiyeli Laz ressam Aydın Karahasana ziyarete geldiği memleketi Hopa'da kalp krizi sonucu hayatını kaybetti, Azlağa (Esenkuyu) köyünde toprağa verildi. 14 Haziran'da yapılan anma törenine ailesi, yakın dostları ve ÖDP, ESP, EMEP ve Eğitim-Sen mensupları katıldı.

Törende konuşan Bıryaşam Kültür ve Ekoloji Derneği başkanı Cemil Aksu, Aydın Karahasana'nın 1960'ların aydınlanmacı kuşağından, Aziz Nesinlerin, Abidin Dinoların yakın arkadaşı olduğunu belirterek, "O hem bir eğitim emekçisi hem bir ressam hem de Laz dilinin ve kültürünün aktif savunucularından biriydi. 90'lı yılların sonunda TRT'nin Lazca yayın yapması için dilekçe veren Laz aydınlarından biriydi. O sadece Lazca için değil, bütün anadiller için aynı hakları isteyen tutarlı biri insandı." dedi. Aksu, "Aydın hoca, bir söyleşisinde en iyi resmimi yapamadım diyordu. Ama en iyi resme konu olacak bir hayatı oldu" şeklinde konuştu.

Eşi Nevin Karahasana, "Aydın sizlerle beraber olmak için geldi ama olmadı. Yapmak istediği çok şey vardı. Ömer Hayyam çalışması için Farsça öğrenmişti. Almanca ve Fransızca da biliyordu. Ama İngilizce bilmeden dünya gezilmez diyordu. 70'inden sonra İngilizce öğrendi. Alman felsefesi ve edebiyatından çeviriler yapmak istiyordu. Geçirdiği kalp krizinden sonra, 'artık faizleri yaşıyoruz, çok çalışmam lazım' diyordu. Köye, Azlağa'ya gelip, bu çalışmaları yapmak istiyordu. Aydın'ın en önemli özelliği, akıl ve bilim derdi, başka hiçbir şeye inanmaym. Akıl ve bilimle her şeyi çözmeye çalışmı derdi. Dilerim bundan sonra böyle olur" diye konuştu.

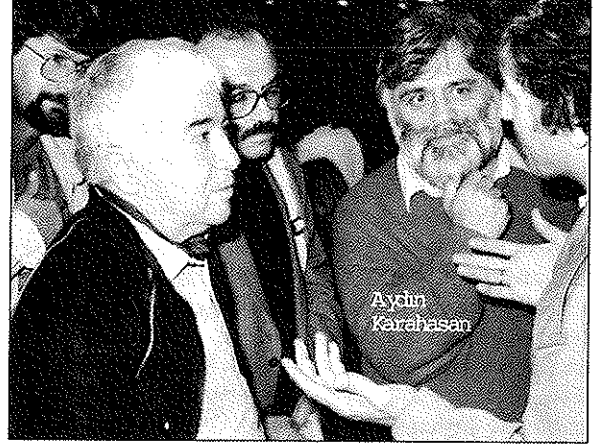
Törende emekli profesör Fikret Kapucu ve ÖDP Hopa İlçe Başkanı Nefise Yenigül de birer konuşma yaptılar. Karahasana için bir başka tören 17 Haziran'da Gelsenkirchen'de düzenlendi.

Aynı zamanda çevirmen olan Karahasana, her ikisi de Telos Yayıncılık tarafından yayınlanan Emile Zola'dan "Kadınların Cenneti" ve Guy Maupassant'dan "Belami--Güzel Dost" adlı eserleri de çevirmiş, 15 yıldan fazla üzerinde çalıştığı Ömer Hayyam'ın rubailerini Farsça asıllarından çevirmek için Farsça öğrenmişti.

"Deha ile Çılgınlık Arasındaki Bir Ressam" (Van Gogh Üzerine Deneme) Karahasana'nın yayımlanmış kitabıdır (Çağdaş Yayınlar).

Aydın Karahasana'nın yaşam öyküsünü Şubat 2009'da Birgün gazetesine verdiği mülakattan kendi ağzından okuyalım:

"Annem babam Abu İslahlıymışlar.. Sonradan

Zonguldak Kilimli'ye göçmüşler. Benim en eski hatıralarım içinde Abu İslah ve Kilimli geniş yer tutar. (*)

"Çocukluğumda evde Lazca konuşulurdu. Herkesin annesinin dünyanın en güzel annesi olduğu gibi, herkesin anadili de en güzel dildir. Anamdan öğrendiğim Lazca, bildiğim diller arasında bana en sıcak gelen dildir. Ben Lazca'da anamın sütünün tadını, bağrının sıcaklığını, evimizin havasını; Abu İslah köyündeki temiz su şırıltılarını, dedelerimin, ninelerimin, soyumun sopumun sesini, sözünü buluyorum. Babam Ömer Karahasana, 1907'de Batum'da doğmuş. Babamın babası Hasan Karahasana, Batum'da büyük bir tüccarmış. Babasından kalan malları satıp satıp yemiş. Satacak malı mülkü kalmayınca seksen doksan yıl önce Zonguldak'a çalışmaya gelmiş.

Babam, Batum'da Rusça öğrenmiş. Soğuk savaş döneminde Rusça bilmek tehlikeli sayıldığından, Rusça bildiğini kimseye söylemezdi. Babam Hopa ve Rize'de okumuş, Osmanlı okullarında eğitim görmüş. Bu nedenle Arapça, Farsça bilirdi. Biraz da Fransızca bilirdi. Babam dile yatkındı. Annem'in adı Fatma. Batum'da doğmuş. Çocukluğunun büyük kısmı Batum, Poti, Sahumi, Gudauta gibi Gürcü, Laz ve Rus şehirlerinde geçmiş. Annem Lazca konuşurdu. Çocukluğumda bana hayatını uzun uzun anlatırdı. Batum, Türkiye sınırları dışında kalınca, Hopa ile Batum arasındaki sınır kapanınca Hopa taraflarında geçim şartları çok zorlaşmış. Hopalılar, Rizeliler iş bulabilmek için Zonguldak'a, İstanbul'a, İzmir'e, Batı'ya göç etmiş. Akrabalarımızdan bir kısmı Batum'da kalmış.

Yıllar sonra, 2006'da Batum'a gittim. Annemin doğup büyüdüğü yerleri ve akrabalarımızı gördüm. Poti, Sahumi, Gudauta gibi şehirler günümüzde Abhazya Özerk Bölgesi içinde kalmış. Babam Anadolu Müslümanı'ydı. Namaz kılar, oruç tutar,

Kuran okurdu. Annemin dinle, ibadetle pek ilgisi yoktu. Bazen babamın dini görüşlerini şaka yollu eleştirirdi. Düşün bir kere! 1940'lı yıllarda Hopa'da, bizim köyde kadın erkek mayolarla denize girerlerdi. Annem de mayo giyerdi. Babam annemin inancına, düşüncelerine, davranışlarına hiç karışmazdı. Hoş görülüydü.

Lazca ve Kürtçe nasıl oluşmuştu

İkinci Dünya Savaşı döneminin siyasi akımları öğretmenlerimize de yansımıştı. İrkçi, turancı, milliyetçi öğretmenlerimiz vardı. Henüz tarikatçı, şeriatçı öğretmenler yoktu. Sonradan bunları daha iyi anladım. Okulda baskı vardı. Dayak vardı.

Tarih öğretmenimiz Ziya Özkaynak'ı hiç unutmam! Sınıfımızda Türkiye'nin her yöresinden öğrenciler vardı. Laz'ı, Kürt'ü, Türk'ü, Abaza'sı, Gürcü'sü, Çerkez'i bir avuç öğrenciydik. Kendi aramızda hiç ayırım kayırım yoktu. Güle oynaya okula gidip geliyorduk. Fakat tarih öğretmenimiz Lazca'yı, Kürtçe'yi, Abazaca'yı yani Türkçe'den başka dilleri aşağılardı. Bir gün bana: "Lazca nasıl doğmuştur?" diye sordu. "Bilmiyorum!" dedim.

Açtı ağzını yumdu gözünü! "Köpekler fındık çuvalı arasında dolaşırken ses çıkarmışlar, işte senin dilin Lazca öyle doğmuştur!" cevabını verdi!

Buna çok üzüldüm. Anadilinin aşağılanması insanı kalbinden vurur! İsyana ettirir! Ben de anadilimin aşağılanmasına kızıyor, üzültüyor, ama ses çıkaramıyordum. Arkadaşlarım da benim durumundaydı. Tarih öğretmenimizin tutumunu bildiğimizden kendimizi gizlemeye başladık. Anadilim küçümsendikçe Lazlığımı daha çok düşünmeye, bu konulara kafa yormaya başladım.

Resim merakım

Ortaokuldan sonra sanat okuluna başladım. Sevmiyordum bu okulu. Bir gün babamla konuştum:

"Baba, ben Güzel Sanatlar Akademisi'nin lise kısmına devam etmek ve sonra Akademi yüksek kısmında okumak ve ressam olmak istiyorum!" dedim. Sınavlara hazırlandım. Akademi giriş sınavını ikinci olarak kazanmıştım. Yıl 1954... Akademideyim! Akademi benim için yeni bir dünyanın başlangıcı oldu. İstanbul Boğazı'nın kıyısında, özgür bir sanat ortamında okumanın bambaşka bir tadı, insanı mutlu eden bir onuru vardı. Hocalarımız çok kaliteliydi. Burhan Topraklar, Bedri Rahmiler, Nurullah Berkler, Cemal Tollular... Her biri Paris ekolünden ya da Alman ekolünden gelen, Türkiye'nin seçkin sanatçıları, kaliteli öğretim üyeleriydi. Her biri ciğerlerine hava alır gibi Fransızca, Almanca konuşuyorlardı. Birkaç yabancı dil bilmeyen hocamız yoktu.

Pariste dünya başka dönüyordu

1959'da, akademi son sınıfına geçince, hocam

Nurullah Berk beni Paris'e gönderdi. Üç ay kaldım Paris'te. Paris'te dünya başka dönüyordu!

Kilimli'yi, Zonguldak'ı, İstanbul'u, Türkiye'yi, 6/7 Eylül olaylarını Paris'te gördüklerimle karşılaştırdım. Farklar, karşılaştırılamayacak kadar büyük ve derindi. Sonra kendi yerimi, düşüncelerimi, dünyaya bakışımı Paris'teki hayatla karşılaştırdım. İstanbul, Zonguldak, Kilimli, Abu İslah köyü hepsi bana dar geldi.

"İmkânım olursa Paris'e geleyim, burada sanatımı icra edeyim!" düşüncesiyle tekrar İstanbul'a döndüm. Dünya gazetesinde çalışmaya başladım. Siyasi olaylar korkunç bir hızla geliyordu. Paris'i görmesem, olayların gidişinden bu kadar endişe etmezdim. Akademiyi bitirip Kilimli'ye döndüm. O günlerde babam Kurucu Meclis'e seçilmiş, Ankara'ya gitmişti.

Almanya macerası

Almanya'nın Köln şehrine Ağustos 1965'te ayında ayak bastım. Önce Köln Üniversitesi'nde yoğunlaştırılmış dil kursuna kaydoldum. ...1976'da Dortmund Heisenberg Gymnasium'da sanat tarihi öğretmenliğine başladım. Öğretmenlik yanında Türkçe edebiyat, sanat dergileri çıkardık. "Dergi" dergisi bunlardan biridir. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında, aydınlarla, düşünönlere yapılan baskıların kaldırılması amacıyla çeşitli demokratik etkinlikler yaptık. Fransızca'dan Türkçeye kitaplar çevirdim. Ömer Hayyam'ın rubailerini Farsça asıllarından çevirmek için Farsça öğrendim. İslam ülkelerine inceleme gezileri yaptım. İran, Ürdün, Tunus, Cezayir, Mısır ve Fas'ı görüp inceledim. Dünyanın birçok ülkesini gezip dolaştım. Çin'e, Rusya'ya, Afrika'ya gittim.

Henüz en iyi resmini yapamadım. Hep öğrenmeye çalıştım. Bilgi açlığım geçmedi. Ömer Hayyam'ın dediği gibi...

Dünya denilen zincire doymuş değilim

İşimi bir an bile boş koymuş değilim

Ömrümce şu dünyada hep öğrenci idim

Hâlâ işimin ustası olmuş değilim

Türkiye halkına son sözümü soracak olursan. Şunu demek isterdim: İnançınız kadar düşünmeyin de öne çıkarın. İnanç kadar, düşünme kavramını da öne çıkarın! Son sözüm bu olacak.

Not: Babası Ömer Karahasan 1946 Kuşakı denilen sendikacılardandı. Zonguldak'ta Kömür İşletmeleri'nde çalışırken, 1946'da ilk olarak kurulan "Zonguldak Maden İşçileri Sendikası"nın on yıl kurucu başkanlığını yapmıştı. Daha sonra 1961 Anayasası'nı hazırlayan Kurucu Meclis'te işçiler adına, Türkiye'deki sendikaları temsilen seçilen, beş sendikacıdan biri olarak Çalışma Hayatı Komisyonu'nda çalışmıştı. "Türkiye Sendikacılık Hareketi İçinde Zonguldak Maden İşçileri ve Sendikası" adlı büyük boy, 700 sayfalık bir kitap kaleme almıştır. Ömrünü sendikal mücadeleye adanmış olan Ömer Karahasan, Türkiye'de, özellikle Zonguldak'ta "Sendikacılığın babası!" olarak tanınırdı.

Üç asır boyunca unutturulan ressam Artemisia Gentileschi

■ Ayfer Coşkun

Genellikle ilk kadın ressam olarak kabul edilir 1593 Roma doğumlu Artemisia. Belki de bilinen ilktir, ama 1654 yılında ölümünden sonra üç asır boyunca zengin odalarına kilitlenmesi ve hiç söz edilmemesi nedendir bilinmez. Sorasındaysa, genç yaşta yaşadığı bir tecavüz olayının öne çıkarılması ve yaptığı resimlerdeki tiplerin, konuların hep bu olaya göndermelerle açıklanmaya çalışılması, ayrı bir incelemeyi gerektirmektedir.

Hiçbir erkek ressam için kurulamayacak bir tümce, onun için şöyle kullanılabiliyor: "Ressam kadın mı, kadın ressam mı?"

Tabii tartışılabilir bu soruyu iyice karmaşıktır. Artemisia'nın bir mektubunda yazdığı şu tümce de var: "Bir gün bende bir kadın vücudundaki Cesar'ı bulacaklardır."

Her neyse, bilinen bir şey varsa, o da Artemisia'nın yaşadığı çağda başına gelenlere rağmen, resme sarılması ve yaşamının sonuna dek de sürdürmesidir çalışmalarını. Onu resme yönlendiren, kendisi de ressam olan babası Orazio Gentileschi'dir. Kendisi Caravaggio'nun arkadaşı bir barok sanatçısıydı. Daha küçük yaşta, ondaki yeteneği keşfedince, yanında çalıştırmaya başladı. Bu çalışmalar sırasında mesleğin tüm gizlerini öğretmekten de geri kalmamıştır. Erkek sanatçıların tüm otoritelere sahip oldukları bir dünyada yaşadıklarının ayırdındaydı Orazio. Kızının bu ortamda yaşayabileceği güçlüklerin de...

Nitekim Artemisia daha 17 yaşındayken, ders aldığı Agostino Tassi tarafından tecavüze uğradı. Bu olay onu yaşamı boyunca etkiledi denebilir. Babasının Tassi aleyhine açtığı dava onun mahkum olmasıyla sonuçlandı ama duruşmalar boyunca Artemisia'nın karşılaştığı sorunlar, verilen ifadeler onu derinden etkilemiştir. Bu nedenle de bir süre sonra Roma'yı terkedip Floransa'ya gitti. Babası onu hemen yanında çalışan bir ressamla evlendirdi. Bu evlilik daha çok kızının korunması ve işlerinin takibi için yapılmış gibidir ve zaten böyle de olmuştu. Kocasının ileriki yıllarda onun iş anlaşmalarını ve para işlerini yürütmüştür.

Floransa'da kendisini geliştiren Artemisia, için-

de Galileo ve Michel-Ange'nin yakınlarının da bulunduğu bir çok ünlüyle tanıştı. Medici ailesinin desteğini kazandı. Zengin ailelerden, özellikle kadınlardan siparişler alıyordu. Bütün bunların sonucunda, yirmi üç yaşındayken Tasarım Akademisi'ne (Accademia del Disegno) ilk kadın üye olarak kabul edildi. Bu arada kocasının kumar tutkusu nedeniyle kanun dışı para işlerine karışması sonunda ortadan kaybolmasıyla yalnız kaldı. Ama resim konusundaki çalışmalarını, Akademisi'nin de katkılarıyla sürdürdü ve yavaş yavaş bağımsızlığını kazandı. Babasının baskın etkisinden de kurtulmuştur artık. Onun en ilginç yönü çıplak kadın resimleri yapıyor olmasıdır. Bu, yaşadığı dönemde, bir kadın ressam için oldukça zordu, ama herkes ondan çıplak kadın resmi istemekteydi. Özellikle büyük koleksiyoncular... Diğer taraftan Artemisia'nın kadın olması ona olan ilgiyi artırıyordu. Aristokrat aileler yakınları için portre yaptırmakta da zorlanmıyorlardı. Bunlar sayesinde geçimini de rahatça sağlayabiliyordu.

1620 yılında Floransa'yı terkedip Roma'ya döndü. Burada çalışmalarını sürdürdü ve 1625 yılına gelindiğinde iyice ünlendi. Öyle ki bir çok ressam, sanatçı onunla tanışmak için Roma'ya gitmektedir. Babasıyla daha sıkı bir ilişkiye girmiştir. Onunla Cenova, Venedik ve Roma arasında gidip gelmekte, yeni zengin müşteriler edinmekteydi. Bunların arasında İspanya kralı IV. Felipe de vardı.

1638 yılında babasıyla birlikte Londra'ya gitti. I. Charles için çalıştılar. Portre ressamı olarak babasından çok daha ünlü olmuştu. Çalışmalar sürerken 1639'da Orazio öldü. O bir süre daha kaldı Londra'da ama 1641'de savaş çıkınca, Napoli'ye döndü ve yaşamının sonuna dek burada kaldı.

Artemisia modernizm öncesi sanatın en önemli kadın ressamı olarak tanımlanır. Resimleri incelendiğinde, döneminin en ünlü sanatçısı Caravage'in etkisi gözlemlenir. Işık-gölge karşıtlığını, parlak renkler kullanarak daha görünür kılmıştır. Bolca çıplak çalışmış ve anatomi üzerine incelemeler yapmıştır. Bir çok tablosunda en iyi tanıdığı kendi vücu-dundan yardım aldığı konusunda da savlar var. Bol miktarda da kendi portresini yapmıştır. Değişik konuları işlemekle birlikte, mitolojiye duyduğu ilgiyi gösteren tabloları çok dikkat çekicidir. Bunlarda temel konu kadın kahramanlardır. En ünlü olan Judith ve Holophern isimli tablonun öyküsü, yaşadığı kentini kuşatmış olan tiran Holophern'den kurtarmak için onu tuzağa düşüren ve yaşlı yardımcısıyla birlikte boğazını keserek öldüren Judith'in öyküsüdür. Bunun ilkinin 1620-21 gibi yıllarda yapmıştır ki babasının yardımının olduğu belirtilmektedir. Aynı konuyu, daha ileri tarihlerde işlediği bir başka tablosu daha vardır. Kutusal kitaba göre yardımcı kadın yaşlıdır ama Artemisia onu genç bir kadın olarak ele almıştır.

Bu konu bir çok ressam tarafından yapıldığı halde, nedense, onunki yaşadığı tecavüz olayına gönderme yapılarak değerlendirilegelmiştir. Tıpkı duruşmalarda anlattığı gibi, kendisinin yerine adamı yatağa yatırmış ve onun boğazını sıktığı gibi hançeriyle adamın boğasını kesmekteymiş. Hatta Holophern'i Tassi'ye benzetmeler var.

Dini söylencelerden yola çıkarak yaptığı bir başka tablosu da "Yael ve Sisera"dır. Yine aynı yıllarda gerçekleştirdiği resmin konusu, çadırına sığınan Sisera adlı düşmanı süt içirerek uyutan, sonra da bir çadır kazığı ile onu şakağından yere çakarak öldüren Yael adlı kadındır. Sisera ölünce, düşman yenilmiş ve İsrailoğulları kazanmıştır. Bu ve benzer tablolarda kötü adamlar ve güçlü kadınları işlemesi kuşkusuz ilginçtir, ama bunu yaşadığı olaya bağlamak ne kadar

doğrudur? Çünkü o dönemlerde bu konular hemen tüm sanatçılar tarafından işlenmekteydi.

Yine tarihi ve mitolojik konularla ilgili yaptığı tablolar arasında "Kleopatra", "Dalila ile Samson" ve "Ut Çalan Azize Cecile"i sayabiliriz.

Artemisia'nın arada maddi sorunlar yaşadığı da bir gerçek. Bunu müşterilerine ya da dostlarına yazdığı mektuplardan öğreniyoruz. O denli ünlü olmasına karşın 1649 tarihinde Antonio Messine'e yazdığı mektup, dönemine özgü sorunları da dile getirmesi açısından ilginç:

"Ödemeniz elime geçince tabloyu bitireceğim. Bilmelisiniz ki, çıplak poz veren modellere servet ödeniyor... Elli kadar kadın soyunuyor önümde, bunlardan ancak bir tanesi kullanılabilir. Bu eserlerde her seferinde tek bir kadın model yeterli değil. Ben değişik güzellikleri göstermek zorundayım..."

Çok miktarda otoportre de gerçekleştirmiştir. Bunlardan biri de 1630'lu yıllarda yaptığıdır. Bunda kendisini bir adamın portresini yaparken göstermektedir. Bize çevrili gözleri aslında modeline bakmaktadır. Bir eli boyalarında, fırça tutan diğer eli tuvaldedir ve modeliyle yanyana duran bir hava vermektedir. Bunu modelini yerleştirdiği tuvalin çerçevesini belirsizleştirerek de pekiştirmiştir.

Artemisia yazdığı mektuplarda kendisi ve sanatı ile ilgili ipuçları vermektedir. Örneğin 1649'da Antonio Ruffo'ya gönderdiği mektupta şunları yazmıştır:

"Bir tablo fikri desenle fikse edildiğinde ve kavram ışık ve gölgesiyle belirlendiğinde, kalan çocuk oyuncağıdır."

Bu tümcede dikkat çeken bölüm, kavramın ışık ve gölgeyle belirleniyor olmasıdır kuşkusuz.

20. yüzyılın sonuna doğru gün yüzüne çıkarılan, -ki bunda daha çok feminist hareketin etkili olduğu söyleniyor-, Artemisia'nın bilinen otuz dört tablosu olduğu belirtiliyor. Bu sayının daha fazla olduğu kesin olsa da onlara ulaşılammıştır kanısı hep kalacaktır akıllarda. Bulunanların büyük bölümü şu sıralarda Paris'teki Maillol müzesinde sergilenmektedir. Sergi nedeniyle de onun yaşamı üzerine 1990'lı yıllarda yapılmış bir film gösterilmekte. Onun, üç asır gibi uzun bir zaman diliminde neden unutturulduğu üzerinde durulması, onun sanatına ilişkin görüşler tartışılmazken, konu hemen hemen tecavüz olayına odaklanmış. En ilginç de tecavüz olmadığı, Artemisia'nın arzusuyla bu ilişkiye girdiği biçimde kurgulanmış olması. Bu nedenle de eleştirilmektedir.

Kaynakça: 1- Artemisia Gentileschi: Alexandra Lapierre

2- Artemisia, renaissance d'une grande artiste: Murielle Bachelier

3- Sergi ve filmi de buraya ekleyebilirim.

Büşra Ersanlı'dan ilk mektup

Temmuz 2012 başı itibariyle 8 aydır KCK Davasından tutuklu tutulan Prof. Büşra Ersanlı cezaevinde 6 ayını doldurduğu günlerde gazeteci Hasan Cemal'e bir mektup gönderdi. Ersanlı mektubunda şöyle diyor:

Merhaba Hasan,

Altı ayımı doldurdum ve aslında savunma yazmaya başlamam lâzım. Ama bir türlü okuyamıyorum iddianameyi, çünkü mantığını takip etmem olanaksız. Sonuçta kendimle ilgili kısımla yetindim ve hemen ardından yarım bırakmış olduğum araştırmalara devam ettim, ediyorum.

Son günlerde de iki kitabı üst üste okudum. Birincisi KONDA Araştırma'nın Kürt Meselesinde Algı ve Beklentiler (2011), ikincisi de Osman Ulagay'ın Türkiye Kime Kalacak? adlı kitabı.

Merak etme kitaplardan bahsetmeyeceğim. Zaten ikincisini uzun uzadıya bianet.org için yazdım. Sadece şunu vurgulamak lazım.

Osman'ın kurduğu hayal mutlaka ve en azından KONDA Araştırma ile birlikte olmalı. Yani Kürt sorununu denkleme her yönüyle katmadan Türkiye'nin alternatifli geleceğini düşünmek zor, hayal kurmak da zor.

Osman Ulagay'ın kitabını okurken 2001 yılına bir gidiş yaptım. Gümüşlük'te bir arkadaşımın tatil yapıyoruz. Ağustos ayı, AKP kuruluyor.

O gün çok gazete aldık. Her gazetede ilerleme (yani Terakki), Voltaire (aydınlanma) ampul. Aydınlanma olur da pozitifizm olmaz mı?

Tüm haberde bu kavramları görüyorum. "Allah Allah" diyorum arkadaşşıma, "Ahlâk, vicdan gibi sözler hiç yok".

Bugün (29 Nisan) galiba Mehmet Tezkan yazmış işin bu yanını, ibadet ile vicdan/ahlâk karşılaştırmasını.

Sonra dedim ki arkadaşşıma: "Galiba Voltaire'in ne kadar şiddetli bir Türk Düşmanı olduğunu bilmiyorlar. Yoksa Edison ile mi karıştırdılar?"

Çok iyi hatırlıyorum.

Çünkü ben Slovenyalı bir felsefe profesörü meslekdaşımdan, onun yaptığı araştırmalar sayesinde bunu öğrenmiştim. Evimde olabilseydim, makaleleri bulur, Türkler için kullanılan sözcükleri de yazardım.

Gerçekten o bilgilenden sonra Voltaire bana çok tuhaf geldi, kendisinden pek söz edemedim. Slovenyalı felsefe profesörünün adı Tomaz Mastnak. İsteyen araştırabilir, Voltaire'li araştırmalarını.

2001'den beri hep düşündüm ampulü gördükçe, ama ilk kez sana yazmak varmış.

Bugün Osman'ın kitabını yazarken otosansürümü içime attım ve "ifade özgürlüğümün" tüm

olanaklarından yararlanıyorum.

Doktora tezimi İngilizceden Türkçeye çevirirken çok zorlanmıştım. Yıl 1991.

Bu kitabın yayınlanabilmesi için tekçiliğin, Kemalizm'in eleştirisini kimseyi incitmeden yapmalıydım.

Ayrıca ülkedeki çoğul durumu adıyla sanıyla anmamalıydım.

Yoksa yayınlanmazdı.

Her Türkiyeli aydının yerleşik otosansürü bende de kuvvetle mevcuttu.

Nitekim aynı tarihli ders kitaplarımızda olduğu gibi Kürt, Alevi, Ermeni gibi halkların adını geçirmeden yazdım kitabı. (*) Tekçilik iyi bir şekilde eleştirildi çoğula değmeden!!

Bu bilimsel adalete uygun değil aslında.

Şimdi çok iyi biliyorum, hayatın her çeşit çoğul-luğunu hesaba katmadan bir ufuk yaratmak mümkün değil.

58 yaşında ilk kez bir siyasi partiye girmek, bu düşüncelerimle çok bağlantılı.

Ama en çok da, kadınların siyasete katılımını BDP'de takdir edip katılma isteği duymam ve tabii başlıca ilkelerini benimsemek.

2004-2006 yılları arasında otosansürden iyice arınmış hissediyordum kendimi. Artık Türkiye'de ifade özgürlüğü, bilimsel özgürlük pek problemli değildi, en azından yakın çevremde, üniversitede.

2001'den itibaren dil ve politika, 2004'den itibaren kadınların siyasete katılımı, 2007'den itibaren de Kürtlerin siyasete katılım sorunları, yerellik, ademi merkezîyetçilik konularına ilgi duydum.

Özerkliğin demokratik olanı ile, olmayanını merak edip araştırmaya başladım.

Ve tüm ilgili kavramlarıyla birlikte gözaltına alındım.

Artık otosansürüm eskisi gibi bereketli çalı mıyor.

Türkiye mi çok demokratikleşti yoksa ben mi öz-gürleştim?

Sana bir Pazar günü yazdım.

Kahvaltıda domates, yeşil biber, peynir ve zeytin vardı.

Şimdi koğuş arkadaşlarım voleybol oynuyor. Kurutulmuş çay taneleri ve sebzelerden elde edilen yapraklar boş peynir kutularında, haftaya çiçekleniriz.

Sevgi ve selamlar,

Büşra Ersanlı,

Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu.

* Ders kitaplarında namevcut olan Kürtlerin nasıl bir Kürt meselesi haline geldiğini anlamak ne güç!!

Nezihe Muhiddin

Çete-i Nisvan Beyannamesi

Aşağıda okuyacağınız talepler Kadın Yolu Dergisi'nin 6 Ağustos 1925 tarihli nüshasının içinde bir müzayedede tesadüfen bulunan bir risaleden alınmıştır. Kendisine "Kadın Çetesi" adını veren bu grubun 1925 yılında dile getirdiği görüşler 90 yıl sonraki Türkiye için bile ne kadar ileri değil mi?

- Zevcelik ve validelik tabiatın emri ve mukaddes vazife değildir.
- Mecburiyet-i askeriye kaldırılmalı, evlatlar vatana hibe edilmemelidir.
- Ahlâki ve milli iman kadının hürriyetine değil, içtimai muvazene için vasıta haline getirilmesine muavenet eder.
- Irki milliyetçilik vatanperverlik değildir.
- Tek fırkalı nizamda siyasi haklar Meclise girme ve rey verme hakkıyla elde edilemez.
- Maarif, vatan ve milletten ziyade, şahsi hürriyet ve iradeye katkıda bulunmalıdır.

Türkiye'de kadın hakları için verilmiş olan mücadele tarihinin önemli simalarındandı

1889 'da İstanbul'da doğdu. Annesi Zehra Hanım, babası istinaf mahkemesi emekli hâkimi Muhiddin Bey'di. O yıllarda kız çocukları için okul olmadığından öğrenimini evde gördü. Farsça, Arapça, Almanca, Fransızca öğrendi.

İlk gençlik yıllarından itibaren siyasi ve sosyal konulara, kadınların durumuna duyarlı ve tepkili birisi olarak yetişti.

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra henüz 20 yaşındayken fen dersi öğretmeni olarak çalışmaya başladı..Bu yanıyla topluma ve özellikle kız öğrencilere eğitimci olarak hizmet verdi. İttihat ve Terakki Kız Sanayi Mektebi, Selçuk Hatun Sultanisi Müdireliği yaptı, Cumhuriyet'te maarif müfettişi olarak da çalıştı.

Sadece eğitimci değildi, aynı zamanda yazardı. Yazı hayatına da çok erken başladı 1909'da "Sabah", "İkdam" gibi gazetelerde sosyoloji, pedagoji, psikoloji konularında ilk makaleleri yayınladı. İlk romanı "Şebâb-ı Tebah" (Kaybolan Gençlik) 1911'de basıldı.. Hayatı boyunca 20 roman, 300 kadar öykü, piyes, operet, senaryo kaleme aldı.Goethe. Edgar Allen Poe'dan edebî çeviriler yaptı.

1913'te "Türk Hanımları Esirgeme" adlı bir derneğin kuruluşunda yer aldı ve ilk yıllarda derneğin sekreterliğini üstlendi. Kadınlık üzerine yazılarını "Hanımlara Mahsus Gazete"de "Zekiye" imzasıyla yayınladı. [1924'te de kendi parasıyla "Türk Kadın Yolu" dergisini kuracak, 18 sayı çıkan bu dergi, kadınların siyasal taleplerinin duyurulması için yayın yapacaktı.]

Nezihe Muhiddin'in başkanlığında, Şükûfe Nihal'in genel sekreterliğinde bir grup kadın Cumhuriyetin ilanından önce ve Cumhuriyet Halk Fırkası bile henüz kurulmadan 16 Haziran 1923'te Kadınlar Halk Fırkası'nı kurdular. İşgal kuverleri çekilmiş, İstanbul Ankara hükümetinin yönetimine girmişti. İstanbul Vilayeti. Kadınların siyasi hakları, seçme ve seçilme hakkı bulunmadığı gerekçesiyle ve "kadın-erkek ayrımı yapıldığı"ni ileri sürerek partiyi kapattı.

Hükümetin gayri resmi sözcüsü Cumhuriyet Gazetesi'nin (Gazi Paşa'nın önde gelen dalkavuklarından) başyazarı Yunus Nadi böyle bir partinin kurulmasına istihza ile karşılamış ve "Havva'nın kızları, Meclis'e girip yılın manto modasını tartışacak" demişti.

Fırkaya izin verilmeyince Nezihe Muhiddin, Şukufe Nihal ve arkadaşları "Ta Kemalist reraürk Kadınlar Birliği"ni kurdular. Kuruluş'un 1924 yılında attığı "MÜDRIKİ REY (OY HAKKI) SAHİBİ OLMAYANLAR SİĞİNTİDİR"

şeklindeki slogan tarihsel önemdedir. 1925'te Türk Kadınlar Birliği Halide Edib ve Nezihe Muhiddin Hanımları TBMM'ne aday gösterir, fakat adaylıkları reddedilir.

Kemalistlerin "Ulu Önder kadınlara siyasi haklarını verdi" şeklindeki iddiaya yanıt hem cumhuriyetten önce hem de 1923 ila 1934 yılları arasında kadınların siyasi haklar için verdikleri mücadeleyi yok sayan bir yakıştırmadır. Hiçbir hak verilmez, yönetenlerin lütfu ve ihsanı değildir. En önemli hak örgütlenme ve mücadele hakkıdır, o hak da Kemalist rejim tarafından tanınmamıştır.

Nitekim Türk Kadınlar Birliği'ne de uzun süre tahammül edilmemiş ve 1934'te kapatılmıştır. Kadınlara oy hakkının tanındığı sene onların örgütünün kapatılması rejimin soruna bakışıdır. Birlik kapatıldığında Yunus Nadi "Türk Kadınlar Birliği kapatıldı, fesat çıkaran hatun kişilere haddi bildirildi" diye manşet atmıştır.

Nezihe Muhiddin'e karşı TKB'de başlatılan muhalefet yolsuzluk iddiaları eşliğinde geldi. Kendisi küsüp köşesine çekildi, geçimini öğretmenlikle ve edebiyat yazarlığıyla sağladı. Yaşamı 1958'de akıl hastanesinde son buldu..

Şebab-i Tebah (1911), Benliğim Benimdir (1929), Türk Kadını (1931), Güzellik Kraliçesi (1933), İstanbul'da Bir Landru (1934), Bozkurt (1934), Ateş Böcekleri (1936), Bir Aşk Böyle Bitti (1939), Avare Kadın (1943), Bir Yaz Gecesi (1943), Çingiraklı Yılan (1943), Çıplak Model (1943), İzmir Çocuğu (1943), Kalbim Senindir (1943),Gene Geleceksin (1944),Sabah Oluyor (1944), Sus Kalbim Sus (1944). Yazarın 1938'e kadar olan eserleri Kitap Yayınevi tarafından 4 cilt halinde yayınlanmıştır.

